

John Carter Brown.

Korte, Beknopte, en Nette
BESCHRYVING,

Van de Koningrijken

**Hungarien, Dalmatien, en
Morea.**

Mitsgaders de Vorstendommen

Zeevenbergen, Walachien, Mol-
davien, Bulgarien &c.

En der zelve Veftingen en Steeden.

Nevens een omftandig Verhaal; van het geene, dat om-
trent, en zedert de Verovering van Offen, door der
Chriftenen Wapenen is ingenomen.

AMSTERDA

By

ITTEB

OV

boekverkooper

VII.

Aan den weetgerigen

L E S E R.

ALzoo den tegenwoordigen Oorlog, die'er tusschen den Turkzen *Sultan Mahomet de IV.* den Grootmagtigen Keizer, *Leopoldus de I.* den Held-dadigen Koning van *Polen*, en de Doorlugtige Republiik van *Venetien* is, de voornaamste stoffe zijn, waar over men in ledige uuren zijn gedagten laat gaan, en in geselschappen, discoursen voert: zoo hebben wy geoordeelt, dat het niet ondienstig, ook niet onsmakelijk voor de Liefhebbers, van een welgegronde redeneering zoude weezen, datmen haar by deeze gelegenheit, een omstandige Beschrijving, en egter zoo kort en beknopt als 't mogelijk was deed hebben, van die Koningrijken, Vorstendommen, Landschappen, en de Steeden daar in geieegen, waar ontrent dat hedendaags, als de Toneelen van Oorlog de Wapenen voor het meeste werde gehandelt: We hebben als een Inleyding tot het zelve, de voornaamste zaaken, die t'zedert de Verovering van *Offen*, tusschen deeze Vyanden der Christenen, en de Christenen zelve zijn voorgevallen, (om alzoo met dit werk ook een besluit, van de dees jaarige Veldtogten te maken, voor aflaten gaan, weest onzijdig; onderzoekt 't gezeide; verschoont de mislagen die gy moogt ontmoeten; en vaart wel.

Beknopte Beschrijving

Van de Koningrijken

Hungariën , Morea , mitsgaders de
Vorstendommen van Seevenbergen ,
Walachiën , Moldaviën &c.

nder alle de deelen der werelt zijn de Rijken van *Hungariën*, *Dalmatiën*, *Morea*, mitsgaders de Vorstendommen *Seevenbergen*, *Walachiën*, *Moldaviën*, *Sclavoniën*, *Croatiën*, *Servia*, en *Bulgariën* &c. voor deze onder de namen van *Pannonia*, *Dacia*, *Illyricum*, en *Thraciën*, bekend geen van de minsten geweest, die als Tonnellen vande al vernielende Oorloog het lot, ende uitkomst die op overwinningen ende nederlaagen gewoon zijn te volgen, gesmaakt hebben; dan hebbenze eens met de *Persanen*, *Grieken* en *Romeynen*, dan eens met *Heidenen* en *Turken*, dan eens met Christenen, ja hun eigen Vorsten moeten kampen; dan hebbenze eens een zoete en stille vreedegenooten; dan eens haar Akkeren en Rivieren met het bloed der gesneuvelde geverft gezien, en zelden hebbenze lange ruste gehad; de waarheit van dit mijn zeggen, zal onwederprekelijk blyken, aan de geene die Historie kundig zijn, of de moeite believen te neemen van dezelve te doorbladen. Nade ondergang der *Griekze Monarchy*, moeten zy neffens de Duitzen dien het 330000 mannen had gekost, onder *Julius Caesar* bukken, dog niet gewoon onder de magt van andere te staan, gavenze aansichts na zijn doot, aan *Augustus* werk, om haar op nieuw, onder der *Romeynen* mogentheit te brengen; naderhant by den Romeinen ontzaglijk geworden, hebben zy een geruimen tijt als Bontgenooten van dezelve rust genoten: *Domitianus* dwongenze de vrede van haar te moeten koopen. *Decabalus* een dapper Koning van *Daciën* (nu *Walachiën*, en *Sevenbergen*) die *Domitianus* een Keizer van *Romen* de voorwaardens van Vrede voorschreef; heeft 16 jaren lang, met *Trajanus*, om de gulde vrijheit gestreden; verscheide Veldslagen leverden zy malkanderen, vroomde voorstanders van hun Vaderlandt sneuvelde

Beschryving van de Koningrijken

4
in dezelve, dog de Romeynen hem eindelijk te magtig zijnde maakten het hem zoo bang, dat hy ten einde raat, geen uitkomst ziende, zijn Koninglijke Schatten begroef, en zig zelven doortak. Groot was evenwel de verandering, als de nazaat van *Trajanus*, den Keizer *Adrianus*, die schoone van *Trajanus* over den *Donauw* geboude Brug deed affmijten, alleen zoo men wil nyt vreefe dat de *Daciërs* over dezelve een inval, na de kant van *Illircum* en *Tracien* &c. mogten doen. Onder de regeering van *Marcus Aurelius* wiert den dapperen Roomfche Veltheer *Marcus Vindex*, in *Hungarien* verflagten. Dog uitfteekende waren de Overwinningen, die de *Hungaren* ontrent *Adom* een Stadt in *Neder-Hungarien* aan den *Donau* en wat beneeden *Buda* gelegen, en kort daar na by *Solna* op de Romeynen bequamen, waar in *Macrinus* en *Tetricus* beide Veldoverftens der Romeynen, diervoegen met de haare geflagen wierden, datze alle het Landt ruimen, en de Overwinnaars de gewenste vryheit (hoewel haar die 40000 mannen van den haren kwam te kosten) moften laten. De Romeynen verdreeven zijnde van de *Gothen* die dit Landt eenige tijt bewoont hadden, zoo kwamen de *Hunnen*, een volk uir *Scythien* ten getale van zoo men wil meer als 1080000 weerbare mannen de Landschappen, *Dacien*, *Pannonien* beftooken; 't geen zy anno 377 voor zoo veel het aan geene zijde van den *Donauw* legt na 4 jaren Oorloogs genoegzaam in hun geweld hadden gebragt. Dog begeerig zijnde om verder te gaan, wierden dezelve van de Romeinze Landvoogden, die in *Duitslant* en *Opper-Pannonien* hun verblijf hadden, diervoegen het hoofd geboden, dat'er behalven, 210000 Romeynen zoo men wil 125000 van deze *Hunnen* in een Veldflag Anno 441 by de Stadt *Potentiana*, nu het Marktvlek, *Pentelo* genaamt sneuvelde; de *Hunnen* evenwel hier door niet afgefchrikt maar gerefolveert ofte overwinnen ofte fterven, taltten andermaal den Romeynen by de Stad *Tolna* aan, dryven dezelve voort op de vlugt, vervolgen haar kort op de hiel, en slaan dezelve by *Keesmarck* diervoegen uit het veld, dat zy hoewelze vier van hun Hoofden, na malkanderen in deze flag hadden verlooren, de bezitters van gantsch *Pannonien*, en *Dacien* bleeven.

Pannonia en *Dacien* dus den Romeynen ontruikt, zoo moften de Landschappen, *Maffen*, *Thracien*, *Macedonien* en *Illircum*, als of ze dezelve hadden bygeftaan, voorhouden, en wiert Anno 442, en

43 door *Attila* Vorst der *Hunnen* t'eenemaal berooft, verwoest, en zelfs na de gemaakte Vrede, van meer als 120000 Christen inwoonders, ontbloot, deden voornoemde *Attila* alle in slaverny met zig voerde. *Dalmatiën*, en de gantsche streeke Lants langs de *Adriatize Zee*, wiert van hem Anno 455 doorgeloopt, de heerlijke Vesting *Solona*, in het zelve gelegen gerafeert, 't Landt verwoest, en de inwoonders diervoegen geplaagt, dat een yder der zelve zijn heil in de Vlucht, en zeekerheit op de Eilanden in de *Adriatize Zee* gelegen zocht. By welke gelegenheit, en wel voornamelijk door den ondergang van de Aards-Bischoppelijke Stad *Aquileja*, die van dezen alvernielende, en Bloedgierigen Heiden, Stormenderhand ingenomen en ten gronde toe geslegt wiert; de Pragtige en beroemde Stadt *Venetien* zijn begin heeft genomen.

Dezen Dwingeland Anno 465, overleeden zijnde, zoo wierden zyne Zoonen *Chaba*, en *Ernaco* van alle kanten aangetast zijnde van de Oostgotthen zoo dapper bestreeden, dat men Anno 490 al het overheerde van haar herwonnen en de *Hunnen* gantschelyk uit *Pannoniën*, en *Daciën* verdreven zag, dog de *Hunnen* indien tijt, een wild en woest Volk, en die alles dorsten hafardeeren, en niets liever deden, als stroopen en rooven, vielen Anno 567 weder in hun verlooren landt wierden, een en andermaal geslagen, ook zoo datze de eerste maal het Hafepadt moesten kiezen, endetweedemaal den vrede af bidden de drie daar aan volgende jaaren Streed men om het seerft om de bezitting van dit schoone Koningrijk, dog de *Hunnen* na het verlies van hun Veldoversten *Cachanus*, meer moed als magtelooes geworden, wierden andermaal gantsch uit *Pannoniën* gedreeven, en het rijk tusschen den Hartoog van *Beyeren*, en den Griekzen Keizer gedeelt.

Na dat *Pannoniën*, waar onder *Dalmatiën* eertijts meede begrepen was, en *Daciën*, nu 174 jaren, door de *Hunnen* en *Awaren* ongemoeit waaren gebleeven, zoo kwamen zy Anno 744 voor de derdemaal, onder het beleid van den Vorst *Almus*, een van *Attilas* nakomelingen, deeze landen daar zy uit verdreeven waren met een magt van 216000 weerbare mannen aantasten, t'geen zy dan, met list, geweld, en na een dapperen Veldslag, onder hun Veldoversten *Arpad*, zoon van de voornoemde *Almus*, t'eenemaal onder hunne magt bragten, en onder malkanderen, om te bewoonen verdeelde.

Zedert hebben deeze Landfchappen, menigmaal het lot des Oorlogs moeten fmaaken, als Anno 792 tegens *Koning Karel*, en *Ingwans* Hartoog in *Karudten*, dewelke hen *Opperr Pannonien* nu *Oostenrijk* genaamt ontnam. Anno 792 wiert haar door *Pipinus* zoon van den genoemde *Koning Karel* het Eiland *Schut*, na datze by *Raab* geflagen waren afgenomen. Anno 800, viel haar *Pipinus* andermaal op het lijf, bemagtigde alle haar, aan den *Donauw* gelegen fteeden, en onder dezelve zelfs de Hoofstfad *Offen*; dus genooten deeze Landen, by gebrek van d'magt, en niet de wil der Hunnen rust tot Anno 901 toe, wanneer dezelve gantsch *Moravien*, *Beyeren*, en *Oostenrijk* t'eenemaal verwoefte, gelijkze in 't jaar 903 *Karudten* meede deden: Anno 932 was'er tusschen deeze volkeren, en Keizer *Hendrik*, loo swaren Oorloog en gefchiede in dezelve een zoo bloedige Veldflag dat de *Hungaren* meer als 150000 mannen verloorren, behalven 50000 van de haaren, die zy lieden als gevangenen moften agterlaten. Anno 955 wierden de *Hungaren* beneffens hun Vorften *Leelen* *Verbluch* door den Bifchop van *Salzbrug*, en den Hartoog in *Karudten*, in het Land genoodigt zijnde, met groot verlies van de haaren door Keizer *Otto* uit het zelve gedreeven, hun beide Vorften gevangen, en tot *Regensburg* opgehangen. Dit was de laatste togt, dat de *Hunnen* als *Heidenen*, deeze bloeiende landen quamen aantasten, waar na dit Heerlijke Rijk, en deze vrugtbare Vorftendommen, onder de Regeeringen van *Geyla*, en *Stephanus*, toegenaaamt de Heylige, en eerste *Koning* van *Hungarijen* tot den jare 1038 een stille, voorspoedige, en Godsdienstige ruste hebben genooten; van 't jaar 1038 tot 1054 onder de Regeeringen van de *Koningen Petrus Alba*, tot op *Andreas* was het in een gedurig dobbering, verandering van Regeering, en Inlandze beroertens: dog deeze door *Andreas*, en na hem door defzelfs Broeder *Bela*, en zijn zoon *Salomon* gelift, en in plaatze van zulx veel Heilzame wetten ingevoerd zijnde, fmaakten de inwoonders tot den jare 1075 een zoete Vreede, onder de Regeering van *Colomannus* verdween dees *Kalmie* en veranderde in een langdurige dwarlwind, die in het jaar 1131 wel eenigzins terneder ging leggen, dog ontrent 3 jaren daar na weder opftak, en eerst Anno 1141 verdween. Hier op volgde een dertig jaarige rust, en uit dees rust weder een groot Inlandze beroerte die in den tijt van 3 jaren niet weinig menfchen, en zelfs den voornaamfte adel van *Hungarijen* deed sneuvelen; gelijk nu in 't

in't gemeen, uit vrede voorspoed, uit voorspoed Hoogmoed, en uit Hoogmoed Oorloogen spruiten, zoo zag men dit Koningrijk na dat het van Anno 1175 tot het jaar 1240 in een alder wenschelijkste had rust geweeft, door de Hoogmoedige murmuratiën, van dezelve ingezeetenen, en het verjaagen van eenige weinig *Chunen*, door de *Tartaren* uit hun land gedreven, en in Hungariën door den goeden Koning *Bela* de IV. ontfangen nu weder tot den *Tartaren* gedreeven, of geweeken zijnde een algemeene vloed van ellende gantsch Hungariën overstroomen. Want deeze door hun klagten deze woefte volkeren tot het nemen van wraak aangedreven hebbende, zag men dezelve Anno 1241 met een Leeger van over de 500000 mannen *Hungariën* invallen, en na datze der zelve leeger hadden geslagen, ook zoo dat hun goeden Vorst *Bela* hetter nauwer noot met eenen *Andreas Forgatz* in *Dalmatiën* ontkwam; wiert het zelve van alles dat van eenige waardije was, zoo schoon door deze grijp Voogels berooft, dat het na dat zy alzoo 3 jaren huis gehouden hadden, niet anders als een woefte, wildernis geleeke. Eindelijk, om tot ons oogwit te komen, namentlijk van die dingen en zaaken, eer wy tot de particuliere Beschrijving der Landen en Sreedën komen, voor af den naukeurige Leezer voorstellen, die in *Hungariën*, *Moldaviën*, *Dalmatiën*, en *Morea* voorgevallen zijn, t'zedert de verovering van *Offen* of *Buda*, door de Benden van zijn Keizerlijke Majesteit, ende van zijne geallieerden, op den 2 September 1686 Stormenderhandt ingenomen, zoo zullen wy met aantewijzen, dat dit Koningrijk onder de Regeering van *Ladislaus* de V. Anno 1285 door den *Tartaren*, andermaal verwoeft; Anno 1302 onder *Wenzelau*s door inlandze bewertens, verarmt; Anno 1307, 8, en 9 onder *Carol Robert*, en *Otto van Beyerën*, door partyfchappen verscheurt; en eindelijk in de jaren 1396 door den Turkzen Keizer *Bajazeth*; Anno 1439 tot 1444 door *Amurath*; Anno 1456 door *Mahometh* Anno 1526, 29, 32, 37, 41, 52, 56, 60 en 1565, door *Solimanus*; Anno 1591, 92, 94; door *Amurath* III; Anno 1605 tot 1604 door *Mahomet* de III; Anno 1604, 1607 en 1617 *Achmet*; en 1663 tot 64, door *Mahometh* IV zoodanig besprongen, vernielt, en aangevallen dat dezelve in den jare 1683 als hy *Weenen* meende te bemagtigen meer als de helft van dit Koningrijk in zijn geweld had, al de overige omstandigheeden overslaan; en voor het eerste en dat aanmerkelijk genoeg is, bezien wat'er by de Christe-

nen in deeze voorname, en van ouds Koninglijke Stadt Offen is gevonden.

LYSTE van 't geene in de oversterke Stadt Offen, na deszelfs verovering is gevonden.

504 Stukken geschut, daar onder 180 onbeschadigde en 4 diemen de Evangeliste noemt, zijnde twee dubbelde Kartouwen, schieten 147 pond Yser.

60 Mortieren.

2000 Voeder en Kalk.

1500000 Ponden ongesmeed Yser.

12000 Ducaten, en 200000 Rijxdaalders Specy, behalven een over groote schat, van gemaakt Goud, Zilver en Juweelen.

2000 Gevangene mannen, behalven een overgroot getal van Vrouwen, Jongens, en Kinderen.

2 Groote Magazijnen met Bergzout.

Een onbekent getal van Paarde-tuigen, Zadels, Laarsen, Kogels Bomben, Carcassen, &c.

Levensmiddelen voor meer als 6 Maanden.

Een groot gedeelte, van de vermaarde Bibliotheeq: van roemrugtige Koning *Mathias Corvinus*: behalven, een onnoemelijke buyt, die door de particuliere Ruiters, en Soldaten, Lijfknechten, en Soetelaars, bekomen is.

Waarlijk, een zeer voorname schat, en rijkdom, welke zoo veel te hooger moet geagt werden, als derzelver waarde als het afvoeren en brengen, van zoo veel Oorlogs behoeftens en Levens middelen, aan vragten en ongelden zouden komen te bedragen, dat zeekerlijk al vry eenige duizende Rijxd. zoude zijn.

Belangende deeze zoo Roemrugtige, en van soo veel eeuwen herwaarts vermaarde Stadt, dezelve is door den wanhoop, en quaataardigheid der *Turken*, in brandt gestookten zijnde; diervoegen inde asse gelegd, dat'er niet het minste huis in is gevonden, of is daer door beschadigt geworden, zulx dat het 'Garnizoen of de bezettingen haar verblijf inde Kelders en verwulften, zoo langh hebben moeten nemen tot dat men haar van nieuwe gemaakte Barakken of Hutten had voorzien; vande Publijke gebouwen dat Remarkabel is de Hooft Kerk den *H: Stephanus* toegewijt, en niet ver van de Water-Toorn

gelc-

Hungariën, Dalmatiën, en Morea, &c.

geleegen, weinig of niet beschadigt geworden, en zoodanig in zijn geheel gebleeven, dat men de zelve met weijnig moeyten, en in korten tijt, tot der Christenen Godsdienst heeft vervaardigt gehad. De groote Franciscaner Kerk, als die digt aan de Bressè Stadt, geleek beeter een puijnhoop als gebouw, daarom men heeft geresolveert der zelve grond inde Fortificatiën te betrekken, en deeze Geestelijke tot het bouwen van een Kerk, een andere plaats aan te wijzen; de stank en vuiligheid, ontstaande uyt de aazen, en onbegraaven lijken der gesneuvelde, was in den eersten in deze Stad zeer groot, dog wiert door de gevangen *Turken*, die men daar toe gebruykte, in weinig dagen zoo verre gesuivert, dat de lugt dese besmettelijke immers onaangename reuck voor de menschen, allenxkens kwam af te leggen. De Stormgaten wierden aanstonts met alle kragt en ernst, zoo veel als doenlijk was, met sware Palissaden bezet, en zoodanigh gestopt dat men voor een korte aanloop niet bedugt hoefden te zijn. Het Slot dat door het geduurig inwerpen der Bomben, uit het Beijerze quartier, zeer geruineert, en ten deelen, voor den algemeene Storm, door zijn Keurvorstelijke Doorlugtigheit van Beijeren al was bemagtigt, wiert aanstonts door een menigte van Tolpatzen opgeruimt, het puijn weggevoert, en alle openingen dier voegen gestopt en verzeekert, dat men voor een Surprisse van die kant ook niet en had te schroomen; het onderwerk, en de gewulften van het zelve door dien zy na de gewoonte der ouden van zeer sware en hegte Muuren waaren op getrokken, wierden te eenemaal onbeschadigt, en in een van de zelve zoo men wil een Schat van meer als 120000 Ducaten in specy gevonden. De warme paden, waaren beide van de Belegerde, en Belegeraas onbeschadigt gelaren, en alhoewel der zelve Voorhof en ingangen, eeniger maaten beschadigt waren, zoo is zulx met geringe kosten wederom herstelt: waerlijk de Beschouwers van dezelve betuigen, dat deze bollen of wel de gebouwen daar die in zijn, zoo uitvoerigh zijn gemaakt dat men meent datze niet alleen Vorstelijk, maar zelfs Koninglijk en Keizerlijk zijn; ook zijn dezelve van groot voordeel voor den Keizer als die uit de zelve Jaarlijks ruim 50000 Ducaten kan trekken. Onder het groote getal dier Stukken, en Mortieren hier voren gespecificeert zijn verscheide gevonden, waer op de Wapens van den Keizer *Ferdinandus*, *Maximilianus*, *Rudolphus*, en *Ferdinandus* de II. waer gegooten, een der voornaamste Stukken Geschuts, van den *Turken* de *Saw* genaamt, haddenze by een van de Ondergalderyen van

het Slot, na de waterkant, geposteert, als waar meede zy de gantsche Waterstadt, en een gedeelte van den Donauw konden beschieten.

Met de verovering van deze plaats, en het afrukken, van dees paarl van den Turkzen Sultan, waar meede hy gewoon was onder zijn *Tiulen* te pronken, is den weg gebaant, voor de Keizerlijke Wapenen, om met weinig moeite, nog andere 21 Landschappen, 26 Vestingen, 30 Steeden, mitsgaders over de 4000 Marktvlekken en Dorpen, onder de magt der Christenen te brengen, die door deeze, soo magtige Stadt, van te vooren gedekt, en beschut waren.

God die regtveerdig is, en van alle zijn schepzelen die reedenen konnen gebruyken niets als dat regt is begeert, en daarom ook wil datze onder malkanderen regt, en gerechtigheit zullen oeffenen, heeft het gelieft, dat den algemeene Vyant des Christendoms aan het zelve, tot Spiegel zoude verstrekken, hoe dat de geene die hun woort verbreeken, in het onderspit komen te raaken, gelijk deze die zig in den jare 1683 opentlijk in zijn Brieven, der *Christenen* ondergang, dorst noemen, maar al te wel bevint; deeze van drie kanten aangevallen *Sultan*, als door den Keizer, Polen en Venetianen, ziet nu hoe dat de geene die hun vyanden gering agten, konnen varen. De *Venetianen* met reedenen tegens hem gebeeten, om het derven en verlies van *Candia*, het weigeren, en delayeren, om den Vrede met haar te sluyten, stemmen met zijn Keizerlijke Majesteit en zijn Koninglijke Majesteit van Polen samen, vallen hun geswooren vyant op het lyf, ontrukken hem in korten tijt *S. Maura*, *Coron*, *Modon*, *Zarnata*, *Calamatta*, oud, en nieu *Navarin*, mitsgaders *Napolia di Romania*, Hoofdstadt van *Morea*, waar van als een plaats van aanlegentheit, hier het gepasseerde ontrent het innemen van het zelve voorgevallen volgt.

Naukeurig verhaal van de verovering van

NAPOLIA de ROMANIA

Hooft-Stadt van Morea, door het Leger der Door-
lugte Republiik van Venetiën, onder het voor-
zigtig, en Kloekmoedig beleyt van den
Heer Ridder *FRANCISCO*
MOROSINI, Capiteyn
Generaal ter Zee.

NA dat den Capitein Generaal ter Zee de Heer Ridder en Pro-
curator *Francisco Morosini* in de tijt van 15 dagen door de
Goddelijke gunste drie gelukkige ontmoetingen, voor de
doorlugte Republiik van *Venetien* had gehad, te weeten de verovering
van het door natuur en konst by na onwinlijk *Oud Navarino*; het slaan
en vlugten van den *Seraskier*, die op het spoedigstemet 2000 Ruy-
teren, en 4000 Voetknegten, de belegerde Stadt meende te ontzetten;
en het inneemen van het door natuur zeer welgeleegen, en na de
konst welgemaakte *Nieu Navarino*: zoo wende hy zig zonder tijt te
verzuymen, met zijn magt na *Modon* een plaats van geen minder aan-
geleegentheyt als de laaft genoemde die hy met kleene moete in wei-
nig daagen weg nam; waar na hy zijne beradingen, en goed overleg
hoe zig best van deeze overwinningen, en waar in men zoo klaar den
Arm des Heeren, en de goedheit des alderhoogsten bespeurt had, zou
bedienen, besloot zig met zijn magt na *Napolia de Romania* Hooftstadt
van het bloeyende Koningrijk *Morea* te wenden, om alzo waar
het mooglijk, met het veroveren van deze plaats eindelijk meester
van het gantsche Rijk te worden. Hy brak dan op den 27 July des
jaars 1686 van *Modon* op, terwijl de *Turken* door deze quade ontmoet-
tingen verbaaft, en met het versterken van deze Stadt, mitsgaders den
Berg *Palamida* daar by gelegen bezig waren: deed zijn volk bestaan-
de in 12000 mannen om haar te verrasschen in stilte scheep gaan en

wel verdeelen; ging met een goede wind t'zeil, en kwam op een ganisch snellen, en onverwagte wijze in drie dagen voor de Stadt, waar door, beneffens het zien van een zoo magtige Vloot de vyanden zoodanig verzet stonden, datze zonder eenige wederstant te bieden, de *Venetianen* ontrent een vierendeel uurs van de Stad lieten landen: Ondertusschen dat dit geschiede kwam den *Seraskier* ten spoedigste met 300 *Janitzieren* uyt het Kasteel van *Argos* aan, die hy tot onderderstant van de plaats, neffens derzelver Commandant, dewijl de Galeyen, als te laag leggende zulx met hun geschut niet konde beietten daar binnen bragt. Waar op den Capitein Generaal, aanstonds den Generaal *Koninxmark* afvaardigde om den Berg *Palamida* te bemagtigen, het geschut ende Mortieren daar op te planten, en de Stadt te beschieten. De Zee en Land Militie verdeelde hy wyders, diervoegen dat de plaats van alle kanten omringt, en rondsom wel bezet was. Den dapperen Generaal *Koninxmark*, den Berg beklommen en in zijn gewelt hebbende, liet zoo wakker vonk, met geschut en Musketten op de vyanden geven, en zoo groote menigte van Bomben in de Stadt werpen, dat'er gedurig dan hier dan daar brand in de Stadt wierdt gezien, zoodanig dat'er niet voornaams ongeschonden en bleef, en den *Seraskier* die tot zijn onderstant 3000 mannen van den *Bassa* van *Negroponte* verwagte niet weinig beangstigt wiert. Den Heer Capitein Generaal met den Grave en Generaal *Koninxmark*, in Conferentie zijnde oordeelde best te weezen, datmen den vyant Slag leverde, eer dat dezelve meer in magt mogten toenemen, welke raad goet gekeurt, de Posten om de beleegering voort te zetten wel bezet zijnde, trok den Generaal *Koninxmark* in goede slagordre op den 6 Augusty 1686 met de *Milanoizen*, *Saxen*, *Brunswykens* en *Overzeenze* Hulpbenden, mitsgaders de *Dragonders* de *Seraskier* te gemoet, terwijl dat den Capitein Generaal 1000 Voetknegten, van de Galeyen en Galeotten in het gezigt van *Argos* aan Land deed gaan. Den *Seraskier*, die als in Paardevolk behalven zijn 4000 Voetknegten, veel sterker als den Generaal *Koninxmark* zijnde, vol moets, had behooren te zijn, was in tegendeel, moedeloos en zonder lust; malkanderen dan zoo na gekomen zijnde als ten aanvang van de stryd noodig was, begonmen met Musketten te schieten, en voorts hevig te Vegten, de Turken poogden met alle geweld door de *Venetiaanze* Ruitery heen te breeken, dog deeze door het Voetvolk, die onop-houdelijk van voor dezelve vuur gaaven dapper ondersteunt, en de

Turken door het gefchut dat gedurig fpeelde luftig afgewezen, en getroffen zijnde, geraakte haast in wanordre, en door het zelve aan het loopen, vliedende met agterlating van veel dooden, met de uiterfte verbaaftheid zonder eens na *Argos* om te zien tot in *Corinthen* toe: waar op de Capitein Generaal na dat hy *Argos*, en de Fortrefse van *Termis* die met 150 man voorzien was door de Vloot terwijl men in dit gevegt was, bemagtigt, behoorlijk bezet hadden, beflroot, de Stad met zoodanige ernft aan te taften, dat dees belegering kort zou aflooppen, dog om haar alle redenen, van laftering te beneemen, deed hy de belegerde goede, billikke, en Chriftelyke voorwaardens voorftellen zoo zy de Stadt aan hem wilde overgeven, getuigende wyders onfchuldig te willen weezen van het quaat, dat haar indien zy hartnekkig bleeven, by verovering van de plaats zoude moogen overkomen, dat zy by vrywillige overgaaf haar zelve konde verryken, dog by weigering hun uiterfte verderf hadden te verwagten, maar alzoo deeze reedenen nog geen kragt op hun gemoederen hadden, en datze op een nieuwe en verfche onderftant hoopte, was het voor een doofs man deur met deeze taal geklopt; des begon men wederom onophoudelijk, met gefchut, Mortieren, en Musketten, te fchieten, en Bomben te werpen, en onder ditte doen, de Galdery om over te Stormen, tot in de gragt bragt. Ondertuffchen kwam den *Seraskier* die in der yl zijn verftroide militie beneffens eenig ander Volk by malkanderen had gerukt in eigen Perzoon op den 29 dag van de belegering met het kriecken van den dag den Berg afzakken, viel met een groot gefchreeuw, en gruwelijke verwoedheit op de Trencheen der *Venetianen* aan, namen de buite lini van die kant in, floegen eenige Chriftenen, eer men dezelve kon onderfuttten dood, dog wierden, door de Dappere tegenftand, en de zonderlinge voorzigtigheit van den Generaal *Koningsmark*, die in aller haast was komen toeloopen zoodanig gefluit, dat deeze befpringers moften deinzen, en tot ftaan gebragt wierden: en aangezien, aan het wel of qualijk uitvallen van deeze ftryd, het gantsche geluk van deeze onderneeming hing, zoo refoolveerde den Kapitein Generaal, terwijl hy zag dat zig geen Zee armadé van den Vyant openbaarde, en dat de zyne het kwaat genoeg hadden, hoewelze als helden, tegens zoo magtige (zijnde wel 10000 fterk) en door haar veelheit wel gemoede Vyanden ftreeden, met 2000 uitgeleezen mannen voet aan landt en de zijne met zijn regenwoordigheit en voorbeeld, met nieuwe couragie aan te doen; de

Turken zoo dra zy hem zagen naderen, begonden te ſchrikken, de Chriſtenen daar en teegens, wierden dubbeld Dapper, vogten op dit gezig als leeuwen, en dwongen den Vyant na een twyffelagig gevegt van 3 uren, het haafepadt met verlies van 1400 van de haare, te kiezen. De Chriſtenen daar en teegen en mitten niet meer als 350 man, en waar van de meeste nog maar gekweſte waaren; in deeze zoo heerlijke overwinning gaven den Generaal *Koningsmark*, *Prince van Brunſwijk* ende *Prince van Turenne* blijken, van een bezondere Dapperheit en kloekmoedige voorzigtigheit, den eerſten wiert een Paart onder zijn lyf dood geſchoten, dog in der yl weder opgezeeten zijnde, en hem gedurig vervoegende daar de noot meest drong, bragt met zijn daaden, en voorbeeld deeze goede uitſlag veel voordeel toe. Den Capiteyn Generaal geen tijt meer willende verzuymen, of door laten ſchieten, deed de Stad door deeze nu door den ſtryd verhitte Soldaaten, en zelfs van de waterkand door zijn vaartuigen, onop- houdelijk beſtormen, en zoo kragtig beſchieten, dat de belegerde ziende de Stad van binnen in vier en vlam van buiten met de uiterſte woede beſtormt en daar en boven haar door het opſteeken, van de Hoofden der Turken, diemen haar ten Toon op ſpieſſen droeg, afgeſchrikt, en gewaarſchout wat haar zou kunnen wedervaren, witte Vaandelen om te parlementeeren en op hoop van genade opſtaaken; waar op men aanſonds met de vyandelikheden ophiel. Daar op quamen'er 2 Turken uit met een brief van den Baſſa aan den Heer *Moroſini*, van inhoud dat hy de Stadt bereid was over te geeven indien men hem wilde toefſtaan.

1 *Vrye uittogt met hun Wapenen en Bagagie.*

2 *De twee galeyen die in de Haven lagen, miſgaders de daar op zynde Slaven.*

3 *De inſcheeping en overvoering van hem en de zyne na Troyen.*

4 *De tyt van 10 dagen om deezer inſcheeping, en inlading te doen.*

Den Heer Generaal, die nu in die ſtaad met de Stad by na was geraakt, datze t'eenemaal van hem moſt athangen, en op zijn genade hoopen, en wilde in geenderleye wyſe het tweede Artikel toefſtaan, maar wel

1 *Datze zoude uittrekken, op gelijke wyſe als die van Coron, en Modon hielden gedaan.*

2 *Dat het Zee Kasteel aanſonds moſt werden ingeruimt.*

3 *Dat hem tot nakoming van des Baſſas beſoſten, 7 Pantſluiden moſten werden gegeven.*

† En

4. En datze dan door zyne Scheepen, zonden werden overgevoert.

Gelijk dan vervolgens van d'een en andere kant nagekomen is, men heeft in deeze plaats gevonden 64 kopere, en 7 Ylere Stukken Geschut, 4 Mortieren, 2 Galeyen met 400 Chriſten Roeyers, 120000 Ducaten in ſpecy; 400 Jooden die haar als ſlaven hebben moeten vrykopen, en een groote menigte van alderhande Wapenen, Ammonitie, en leevensmiddelen. Door deeze verovering is de Doorlugte Republyk van *Venetien* genoegzaam Meester van alle de Zee Havenen van *Morea* geworden, en 't geene aanmerkens waardig is, is dat het innemen van deeze Stadt op den 29 Augustus 1686 zijnde juist 4 dagen, voor de gelukkige verovering van *Offen* is voor gevallen.

Zijn Keizerlijke Majesteit had zoo grooten genoeg, over de gelukkige verovering van *Offen*, en het goede beleyd van den Generaal *Schooning*, en de kloemoedigheid der Brandenburgze Soldaaten, dat hy tot betuyging van het zelve, de volgende Brief aan zijn Doorlugtigheyt den Keur Prins van Brandenburg liet afgaan.

Copy van een Brief van zijn Keyzerlijke Majesteit,
aan zijn Doorlugtigheyt den Keur Prins van
Brandenburg.

Doorlugtige, Hooggeboorne, lieve Neefen Vorst.

Gelijk ik wel verzeekert ben, dat uwe lieve getrouwe volgens de devotie en yver, die dezelve my en de gantsche Chriſtenheit is toedragende, na 't gelukkig einde vande ſware en bloedige belegering van *Offen* verlangt heeft, kan ik niet nalaten u uit een verheugt gemoet door een Courier bekend te maken, dat deze plaats, van zoo grooten aangelegenheit, eindelijk op gisteren, door een generaale Storm, zelfs in 't aanzien van het Vyandelijke Krygshair, aan ons en d'andere zamen gevoegde Chriſtelijke Wapenen overgegaan is; en hebben de Volkeren, van uw Vader en Ceurvorstel: lieve getrouwe ons toegezonden, onder de dappere conduite van den Generaal Luyt: van *Schooning*, zoo wel by deeze, als alle andere gelegentheeden ten allen tyden, haar zoo roemwaardigen onverzagt gedraagen, dat haar het wel verdiende getuygenis, dat

zy

zy het haare geprefteert, ende Glory van de Ceurvorfteijke Wapenen niet weynig uitgebreyt, en vermeerderd hebben, niet ontnomen kan worden, gelijkik dan ook uwe lieve getrouwe byzonder hier over begroete, en den zelve met Oomelijke toegenegetheit, Keyzerlijke genade, en alle goede begeerte toegedaan blyve: gegeven in mijn Stadt Weenen den 3 September 1686.

Uw lieve getrouwe Bereitwilligfte Oom

LEOPOLD.

De Turken dus, binnen zoo korten tijt twee zoo voorname plaatsen verloren hebbende, waar aller weegen in vrees, en lieten haar byna, door de naam der Christenen vol angst zijnde, als schapen drijven, werwaarts men wilde; men verstont dat van 500 man die door den Grooten Vizier uit *zyf Kerken* waren geligt, om neffens andere tot het ontzet van *Budate* dienen, niet meer als 3 wederom waren gekomen: den Vizier trok na dat hy deese en geene plaatsen, wel met volk bezet had, met het overige van zijn leger dat men wil dat niet boven de 25000 mannen, bedroeg, na *Esek*, en passeerde deszelfs Brug; de Keizerse dus de handen ruym hebbende dewijl men duydelijk en klaar zag dat den Grooten Vizier tot geen Hoofdtreffen zocht te komen, gingen hun gang, liepen het Turks *Hungaryen* deur en deur, en deden alles wat zy wilden. Nu ter tijt vondmen Liefhebbers van de oudheit, die op alles wat'er ontrent *Offen*, zedert dat het zelve in Turkze handen had geweest, gelet hebbende, de Werelt bekend maakte dat'er in de belegeringen van Anno 1530, 1599, 1602, 1635, 1669, 1684 en dese van 1686, ontrent de 300000 menschen voor gesneuvelt, en de Keizerlijke schatkiste meer als 250 Millioenen Guldens had gekost; gantsch Europa was derhalven uitgelaten in vreugde, aller weegen loofde en dankte men God, op een plegtelijke wijze; d'klokken wierden geluyt; het Canon geloft; gastaalen aangeregt; ja zelfs zulke waar van de tafelen de breete van 5 Huysen besloegen, endie over de 10000: Gl: kwamen te kosten; misdadigen verschoont, en wyders alles gedaan, waar door de menschen gewoon zijnde blydschap van hun gemoedt uyt te drukken.

Ontrent dees tijt kwam'er een gevegt tusschen den Capiteyn Extra-

traordinaris *Venier*, gebieder over eenige *Venetiaanze* Oorloog Scheepen, en 8 Convoyers van de Turkze Caravane ontrent *Scio* voor te vallen, alwaar door de genoemde *Venier*, alhoewel van zijn by hem zijnde Scheepen niet wel bygestaan, evenwel den Admiraal en zijn Commandant dood, en deszelfs Schip in de gront wiert geschoten, 3 andere genomen, ende rest in de Haven van *Scio* bezet.

Den Koning van Polen, dit jaar wat laat te Velde getrokken zijnde, heeft evenwel den Turken en Tartaren met een tamelyke talrijk Leger in 't eerste in een gedurige bezigheid gehouden om hem te moeten observeeren 't geen den grooten Vizier te moede en magteloofer heeft gemaakt, om een Veldslag te wagen, of *Offen* ontzertten; 't geen veele vreemt scheen te wezen, was dat zijn Koninklijke Majesteit van Polen zoo veruit zijn eygen rijk met zijn Leger is getoogen, daar hy meendenze beter zou hebben gedaan, met de *Vesting Caminick* aan te tasten, dat door de stropende Turken en die daar gedurig uitvallen, en het Landt doorloopen, een smertelyke Doorn in de voeten der Poolze onderdanen is; maer de zoodanige moeten weeten, dat met het Vorstendom *Moldavien*, en *Walachien* te bemagtigen, gantsch Polen, van die kant by na gedekt zou zijn geweest gemerkt het ten Zuiden, in zijn lengte, tegens *Silesien*, *Moravien*, *Hungaryen*, *Transylvanien*, *Walachien*, en *Moldavien* sloot, welke drie eerste, onder den Magtigen Keizer *Leopoldus* de I. zijn goede Bondtgenoot staande, het vierde onder den Vorst *Abassii* in 't begin dezes jaars, een vriend des Keisers by accoort geworden zijnde, bleef'er voor hem maar het veroveren van *Moldavien* en *Walachien* over, om zijn rijk van die kant voort te bebolwerken, behalven dat hy dan *Camminick* te beter zou kunnen benauwen. Dat dit ontrent het oogmerk van zijn Koninklijke Majesteit is geweest schynt men mijnes Oordeels uit d'onderstaande Brief, aan den Zevenbergze Veldheer door zijn Majesteit zelfs geschreeven, te kunnen verstaan, waar van den inhoudt volgt.

Copy van een Brief van zijn Koninglijke Majesteit
van Poolen, aan den Heer Teleky, Veldheer
van 't Zevenbergze Leeger.

Voortreffelyke en Genereuze Heer.

MEt weinig woorden zullen wy uwe opregtigheit aanprikken;
want tijt, om meer te zeggen, ontbreekt ons, die in alle haast na
Cecora en verder tot beschadiging van den algemeenen Vyant in
aantogt zijn: zekere Fortreſſen langs dezelve weg, die wy gepaſſeert zijn,
namentlyk drie; voor, binnen, en agter het Bukowinſte woud, welke wy heb-
ben van de grondt af laten opwerpen, en met Sterke beſettingen voorzien,
om de uitloopen van die van Camniec te verhinderen, en de weg voor zul-
ke, die na ons Leger zullen komen, te beveyligen, hebben onze voortogt
vry wat vermindert. Nu konnen wy aan onze goede Vrienden met blyd-
ſchap bekend maken, dat het gantsch Land van Moldavien van 't zelfs
en goetgunſtelijk haar ons onderwerpen en beloofd heeft, haar Wapenen
met de onze tegens den zelven Vyant te zullen voegen; Weshalven wy Jasz
met den eerſten zullen laten versterken, en met een magtige bezetting
voorzien, en middelerwyl, volgens het gebruyk van dat Volk, de Pro-
vintie, om goede orders en regeering wille, aan 4 Carmacanen toebetrou-
wen; deeze zullen over de gemelde Hoofst-Stadt uwe Brieven veiliglijk
aan ons doen beſtellen, en een weg tot ſpoediger Correſpondentie bezorgen.
Wy zijn verzeekert dat niet alleen het gantsche Koningrijk van Poolen,
maar ook de Landen van Moldavien en Walachien, welkers Volkeren
met d'uwe zamen gevoegt, voor heen dat oude en vermaarde Rijk van
Dacien uitmaakten, dubbeld vriendſchap met U L zullen onderhouden,
en altijt bewaaren, wy twyffelen niet of uwe Provintien zullen nu van de
laſt der Wapenen bevryt zijn; want den Heer G. Szymoriſky, ordinare
Reſident van zijn Keizerlijke Majesteit aan ons Hof, heeft onlangs in
den vollen en gantschen Raad openlijk en plegtelyk verklaart, dat de Door-
lugtige Keizer op onze herhaalde tuſſchenſpraak aan den voortreffelyke
Generaal Scherffem-Berg ordre gezonden heeft, om nu Vaderlant op het
ſpoedigſte te verlaten; wy zijn verzeekert, dat gantsch Zevenbergen zulke
met dankbaarheid aan ons erkennen zal; gelijk wy met de grootſte blyd-
ſchap verſtaan hebben dat het Chriſtelijk Bloed, tot welkers beſcherming
wy

wy deezen Heyligen Oorlog begonnen hebben veylig en ongemoeit zal blyven, verder wenschen my O E. wel te varen, gegeven in ons Leger den 9 Augusty 1686.

Ses dagen na het Schryven van deeze Brief zijnde den 15 Augusty deed zijn Koninglijke Majesteit van Polen zijn intrede binnen *Asz*, wiert met alle bedenkelijke eerbiedigheit van de daar zijnde Wereldlijke en Geestelijke Heeren ontfangen, die daar en tegens door zijn Majesteit heerlijk wierden getraecteert, waar na deeze alle den Eed van getrouwigheit aan zijne Majesteit in handen van den Palatijn van *Podolien* afleyde, zijn Koninglijke Majesteit stelde de bestiering des Landts in handen van twee der voornaamste van dit Land, dien hy tot adjunct, een Pools Heer genaamt *Gyze*, en om met een Commandant over de bezetting te zijn, toevoegden.

Op den 20 van de zelve Maandt kwam zijn Maj. gelukkig met zijn Leger onder *Falxin*, alwaar hy na eenige weinige dage verblijft met den *Sulten Nuradijn*, Generaal van de Tartaren en den Prins van *Walachien*, die in plaats van zijn woort te presteeren en zijn magt met zijn Benden toe te vallen gelijk hy beloofd had, het gantsch Landt had verwoest, en den Boeren platten Lande van alles berooft, op dat de Christenen alsoo door gebrek van levens-middelen genootzaakts zouden weezen, te keeren van daer zy gekomen waren: op den 22 liet zigh den Vyant zien die hun op zekere hoogte zeer sterk beschanst hadden, waar door zijn Maj. in zijn voorttocht wiert gestuyt; des wiert den Ridder *Lubomirski* Hof-Maarschalk, een man van bekende dapperheit, en volleerde Ervarenheit in de bedryven van Oorlog met 5000 van de oudste en best bedreven Krijgsknegten afgevaardigt, om een weg tot het voorttrekken des Legerste zoeken en die gevonden hebbende te beschermen. Dog deze en was zoo dra niet gekomen op de plaatse dien hy zocht, of de Tartaren quamen van den Berg af, begosten met het Leger van zijn Maj. te Scharmutzelen, tot twee uren na de middag, waar door zy deese in hun voorttrekken op hielden, en door dat middel den Heer *Lubomirski* die met de zijne als de avantgarde voorttrok, van het gros des Legers af zonderde; hier op veynsde de Tartaren te deynze, lokte de Polen tot aan haar Tenten, daar deeze vast begonnen te plunderen en te roven, als de Tartaren en *Walachiers*, hun slag waarneemende in volle ren op den Ridder *Lubomirski* met zijn 5000 man aan vielen, en hem diervoegen aantafte, dat den zelve veel te kort zou geschoten hebben indien hy bygeval op geen voor-

deelige plaats hebbende van agteren de Rivier Pruth, ter linker zijde een moeras, en ten regter een scherpe steyle hoogte, had gestaan, en van zijn Majesteit in eigen Persoon met het gros van de Ruitery waar ontzet geworden; Egier had hy al meer als twee uren tegens deze ruwen Hoop mannelijk gestreeden, eer zijn Majesteit met de Ruitery om hem te seconderen te voorschijn kwam; deese dapperen Koning schrik der Turken, en was zoo dra van haar niet gezien, of den Vyant nam hol over bol, met verlies van 600 dooden, en daar onder zelfs de Swager van den *Sultan Nuradin* (en 300 gevangenen die eenparig beleeden dat hun verlies al zeer groot was) schandelijk de vlugt, 't getal der dooden van de Poolze zijde, en onder de zelve den Heer *Waiwode Podolski*, *Cromy*, de *Waiwode Kalisky*, een Prins van *Courlant*, en andere van den Adel, was evenwel niet groot.

Den dapperen, en in 't stuck van Oorloog volleerde *Johannes Sobieski* Koning van Polen, door deze beginzelen aangenoopt om met den Vyant tot een algemeen Hooft-treffen te komen, zocht op alle manieren te weeten waar den Vyant zig hield en hoe sterk den zelyen in getal mogt zijn; en al zoo de daagelijxze uitloopers, en Kondschappers hem geen beregt daer van tot zijn genoegengaven, en het Leger gedurig door de Stroopende *Tartaren* in onrust wiert gehouden, zoo beloofde zijn Koninklijke Majesteit een Premie van 200 Rixdaalders te tellen aan de geene die hem de regte getchapenheit van hun plaats en getal quam openbaaren. De *walachers* begeerig na gelt maakte wel haast alles op het naufte te weeten, en quamen zijn Majesteit aandienen de plaats alwaar haar 4000 van de beste *Tartaren*, en niet wijt van de zelve den *Han* en *Seraskier* onthielden. Hier op Commandeerde zijn Koninklijken Majesteit de Kroons Hof-Maarschalk, Schatmeester, Jagermeester en den Littauzen Heer Hof-schenker met hunne Benden op dese 4000 *Tartaren* los te gaan; die zy dan ook op zeekeere Passagie diervoegen aan troffen; datze behalven de menigte die zy versloegen 300 van de zelve gevangen bekwamen; onder de dooden waren veel van de voornaamste, ende meeste Hof-Staet van den *Han* en *Sultan Nuradijn*. Onder de gevangenen waren eenige *Murzen* en voorname bedienden. Ondertusschen trok zijn Majesteit zelts in Perzoon, met het gros des Legers op den *Seraskier* aan; die daar op niet versuymde hem in slag-order te stellen, alzo hy niet en wist dat de voorsz. 4000 *Tartaren* alreeds waren geflagen; maar meende dat dezelve van agteren een groote slagting onder de Poolen

zouden doen, dog ziende datze niet te voorschijn quamen, en dat hy in zyn meening bedroogen was, wiert hy wel haast van zyn Majesteit op de vlugt gedreeven, en veel van de zijne op de plaats gedoot. Deze Veldslag geschiede by *Czeczora* op den 4. October 1686. vroeg in de morgenstondt, en wiert over de zelve, allerwegen door gantsch Poolen als ook elders het *Te Deum Laudamus* gezongen, en het geschut van de wallen der steden tot verscheyden malen geloft. Ondertusschen heeft de moedwil der Cosakken in deeze Veldtogt zoo groot geweest, dat zy de voorname Stadt *Isasz*, geheel en al in d'asfe hebben gelegd, zonder dat de Schoone Russise Kerk, die in dezelve was, verschoont is gebleeven. Hierdoor is zyn Majesteit de gelegentheyt om daar bezetting in te laten afgesneeden zijnde, genootzaakt geworden te rug te trekken, en de militie op den 20 October, zijnde 16 dagen na den strijt, Oorlof te geven, om na de gediffigneerde Winter-quartieren te gaan, en een eynde van de Veldtogt voor dit jaar te maken.

De Turken Keizer om hem op alle doenlijke middelen, zoo in *Morea*, *Dalmatiën*, *Hungariën*, en tegens Poolen te voorzien, gaf nu bevel in *Natolia*, of kleen Azien, en andere Turkze Provintien, dat alle 10 Huysen binnen 8 dagen, een gewapent man moften uitleveren, dienaderhandt van de Jooden, en Grieken, betaalt zoude werden; maar als het Kalf verdronken is, den Put te dempen, is waarlijk een vergeefse arbeyt, gelijk het meede immers voor dit jaar is geweest deze en diergelijke beveelen te geven; evenwel om te zien ofze den *Venetianen* door middel van een diversie niet wat magteloofer in *Morea* zouden kunnen maaken, zoo rukt den *Bassa Scutary* uyt ordre van den Grooten Heer voor de Stadt *Budua*, in *Albanien*, op hoop van dezelve eer dat de Heeren *Venetianen* daar op verdagt zouden zijn in zyn gewelt te krijgen, dog deeze hem hier in te gauw zijnde, dedden hem het hoofdelijk voor deze plaats stoeten, gelijk uit de volgende Brief, omstandig kan gezien werden.

Copy van een Brief, aan den Doge van Venetien
geschreven, door den Grave van St. Pol, Ge-
neraal over de Krijgsbenden van de Door-
lugtige Republiik van Venetien in
Dalmatien.

Doorlugtige Vorst.

IK hoope dat uwe Doorlugtigheit de mijne die ik my de eere gegeven heb, voor eenige tijt aan hem te Schrijven; en in dewelke ik van de goede voorigang van zijn Excellentie Mijn Heer den Generaal Cornaro (in deze Lande gewag hebbe gemaakt) bekomen zult hebben. Gelijk deze zal dienen om den zelven beregt te doen van het geene in onse laatste attie (die ik oordeel zoo ten opzigt van de groote magt der Vyanden, als van ons, die maar defenfive konden, gaan, aanmerkelyk genoeg te weezen) is voorgevallen. Ik zal dan meer hebben van hem te zeggen dat alsoo zijn Excellentie den Heer Generaal Cornaro van verscheiden Oorden beregt was, dat den Bassa van Scutary, een genoegsame magt van Volk en Krygs behoeften om een belegering, (en dat zulx op Budua in Albanien aangezien was) te kunnen doen; dat zijn Excellentie voornoemt, soo spoedig als het hem doentlyk was, alles wat hy konde bekomen; (zijnde in't geheel, zoo indienst sijnde als van het Landvolk ontrent de 2000 Mannen) by een gerukt hebbende, deselve aanstonts op de Galeyen, Galeotten, en andere Vaartuygen, die hy maar konde bekomen, heeft doen Scheep gaan, hebbende het geluk van juist 2 dagen, eer dat den Vyant sig voor de Stadi vertoonde, ontrent deselve te komen; en alsoo my door zyn Excellentien voornoemt, op onse aankomste was bevolen, met de Troepen aan Land te gaan, Zoo ontscheept ik deselve, en steldeze onder het geschut van de Galeyen en Galeotten, langs de Zee Oever in slagordre. Onse uiterste Posten, waren aan den Voet van den Berg, op den ingang van een enge weg langs welke den Bassa, die in 't hooft van zyn Leeger was, kwam trekken. Hy deed alle deese Posten door de zijne met hun gewoon getier, en geschreuw, aangrypen, dog ik deed 500 Mortakken, voort trekken, om haar te ontfangen, dewelke zoo dapper van vooren en ter zijden onder de Vyand wonk gaven, dat de Turken, ziende dat dese van de andere Troepen mannelijk wierden

ondersteunt, na een gevegt van 3 uren met verlies van 300 van de haaren, ten besten dat zy konde de Vlucht naamen. Den Bassa, zelfs is gekwast, en was byna van onse, die hem met de Deegen in de Vuist op de hielten zaten gevangen geworden; want sijnde door de onse gedreven tot aan de hoogte, die voor den ingang van deze enge weg lag, wiert hy genootsaakt (om den Dans te ontspringen) eenige van sijn Volk die hem in de weg stonden, te doen nederhakken. Ik deed hier stand houden, om niet in deen of andere gevaarlijke hinderlaag van den Vyant te vallen. Waar na ikeen Yder, ten besten my doenlijk was, weder na sijn Post dee trekken.

Den Bassa door dit sijn ongeval, ende Vrees van ongunst vergrimt, was van voor neemen, volgens 't berigt dat sijn Excellentie den Heer Generaal Cornaro bekwam, om ons anderdaags weder aan te tasten. En vermits den grond van onze genomen post van tegrooten uitbreiding was, om tegens een Leger van 13 a 14000. Mannen, die sy sterk waren, te beschermen; soo vond sijn Excellentie gerade dezelve te verlaten, en ons digter onder de Stadt, die wy van agteren, de Zee, ter regter, en de Bergen ter linker zijde hadden, neer te slaan; aldus van vooren wel begraaven, en door het gesluis van onse Galeeyen en Galeotten wel gedekt zijnde, kwam ons des anderendaags den Bassa, het gebergte af andermaal bezoeken, dog ziende dat wy onze gewezen Posten daar hy ons meende te vinden, hadden verlaten, en op een plaats waren daar hy ons niets doen kon, soo nam hy, na dat hy door ons gesluis wel begroet, en een goet getal van de zijne verloren had, ten tweedemaal de Wijk.

Woe Doorlugtigheit sal het gewigte dezer heldendaat van sijn Excellentie den Heer Cornaro kunnen begrypen, zo wanneer het hem maar gelieft aan te merken, dat daar door dit Vyandelyk Leeger niet alleen verstroyt, het Land van het gevaar waar in het stond verlost, en de Stad Budua is behouden, maar dat zelfs door dese veiligstelling van de bewoonders dezes Lands, andere zijn aangelokt, om haar het gebied van de doorlugte Republyk te onderwerpen.

Ik agte my verplicht te wezen, om ten opzichte van dees dappere Generaal, desselfs vlyt, en onvermoeyden yver, die hy vertoont heeft om sijn onderneemingen welte doen gelukken; te betuygen, dat het beklagenswaardig is, dat hy geen meerder magt van Volk in handen heeft gemerkt men nyt sijn verregtingen; nu hy ze niet en heeft, kan oordeelen wat hy zou kunnen doen, wanneer hy dezelve had, &c.

Hier dus afgekeert zijnde, namen zy hun weg van waar zy gekomen waren zonder datze lust hadden, om met de *Venetianen* meer te strijden, des deeze de handen ruim hebbende, en naderhant van Volk versien, resolveerde het een of het ander in deze quartieren tegens de Turken te ondernemen. Ten dezen einde nam den Generaal *Cornaro* 10000 Morlakken in zijn dienst voor een maant aan en rukte met dezelve en nog andere 4000 mannen onder het beleid van hem den Prince van Parma, en de Generaal S. Polo na dat zy veel moeyelijke weegen door Gebergten en Bosschen gepasseert waren op den 23 September 1686 voor de Stadt *Sign*, die hy aanstonts met 6 stukken geschut, en 4 Mortieren deed beschieten, en met een op eischen: Het antwoord der Turken was kort en quam op dezen zin uit; dat zy beslooten hadden, haar te verweeren, niets vreesden, van alles voorzien waren, en 't onsef van den *Bassa van Arcegovina*, die niet boven een dag reizens van de Stadt affont verwachtte. Hier op zettende de *Venetianen* met vlijt 4 dagen na malkanderen haar werken onvermoeyt voort; lieten eenige mijnen springen, en niet tegenstaande de *Ottomannen* de Bres zoo veel als in haar vermoogen was met Pallissaden, steenen, en aart slopten, zoo vielen zy onder het beleyd van den Sargiant Majoor van de Batailje de *Marquis del Borro*, met yver op de Stadt aan, streden 2 uuren lang als onvermoeide Helden, en in groote twyffeling aan wat zijde de Victorie zou vallen, geraakten eindelijk op de Bres, drongen de Turken, in haar afsnijdinge, en 't Kasteel te deynsen, vervolgde den Storm, vermeersterde na nog een uur strijdens, de afsnijdingen het Kasteel, hieuwen alle de Turken, behalven de Vrouwen, en andere onweerbare ten getale van 250, ter neder, vonden 8 stukken, en daar onder drie die Anno 1685 den *Venetianen* afgenomen waren, veel Musketten, een menigte andere Wapenen, en een Magazijn vol voorraat in de Stadt; hadden niet meer als 40 doden, en 100 gekwetten, daar onder den Neef van den Cavalier *Fanco*, die de plaats had opge-cyft en van de Turken was gedood: den Oversten, *Spolverino*, d'Ingenieur *Camutio*, en de Luytenant Collonel *Phigamano*, door de verovering van deze Vesting heeft de Republiik alle het Landt van *Cliffa* tot de Rivier *Cettino*, en meer als 30 mylen vrugtbare Landsdouwen onder haar gebiedt gekreegen; invoegen dat de Turken met de *Venetianen* te noodzaaken, in deze Landstreek tot bescherming van Budua te moeten komen, een voorname, en sterke Vesting en waar voor de *Venetianen* menigmaal hun hoofd hadden gestooten, hebben verloren.

Den

Den misnoegde Graaf *Emericus Tekely*, hooft der *Hungarische Malcontente*, ziende dat den kans zedert den jare 1683 zeer verandert was; dat den Staat van den Turkzen Keizer die hy tot zijn Protecteur had aangenomen, van tijt tot tijt erger wiert, en zijn onderneemingen de Kreeften gang of agter uyt gingen, liet weinig tijts voor de verovering van *Offen* (en als den Prince Vizier in aantogt was, om het zelve te ontzetten, of met voorraat, levens middelen, en Volk daar in te brengen, op nieuw te versterken) om den yver en genegenheyt die hy tot, en voor de *Ottomanische* Porte had te betuygen, de volgende Brief, aan de Standen, Steeden, en inwoonders van *Croatien* afgaan.

Brief van den Grave *Teckely*, aan de loffelijke Standen, Steeden, en Inwoonders van het Koninkrijk *Croatien*.

Emmericus Teckely, Vorst en Heer in Partibus van't Koninkrijk *Ongaryen*.

Aan onze Hooghe-cerde Heeren, Broeders en Vrienden.

NAdemaal ik ten tijde van de Belegering van *Weenen*, als een voorspraak en borge, volgens de getrouwicheyt van U Heeren, aan den Onverwinnelijxsten *Ottomannischen* Keizer beloofte, Van den *G. Vizier*, als Generaal van de *Ryx Armée*, vryheit en zekerheit heb doen genieten, zoo smert het my ten Hoogsten; dat U door geweld, van 't hoogdringent geluk aangeprikkelt, tot nu toe geen teeken naar beloofde getrouwicheyt getoont hebt. Ik beken, dat het swaaris, van de noot een dengt te maken; maar doe de hulp klaar en openhartig aangebooden wiert, konden om de getrouwicheyt te bewyzen, wel weegen en middelen, die door sebranderheit bedagt, en in voorgevallen gelegentheden, waar genomen moften zijn geweest, uitgevonden werden; dog het beraatslagen over voorgaande zaaken is te laat. Door de toelating van God den *Almagtigen*, die onzen tijt nog niet geheel heeft laten voor by loopen, lag het gemeene wezen van ons Land en Volk te gront; 't welk nog slimmer geworden, en ('t geen ons aldermeest aan het herte gaat) zon-

der dat men weet, of door onvoorzigtigheit of door vrees, in zulken staat gebracht is: Ogh of God beliefde dat het zig wederom opbeurde; terwyl zijn Excellentie, de Grootte Vizier, met een ontelbare Ottomannischen Krygsherr in aller haast na deezs Grensen voort trekt, om zo wel ons Volk en Land, als de Ottomannische Porte, met voordeelen eere te verciere, werpe (op dat men geen averegte Teeken van de Tron, in uwe Wakkere Gemoederen ingedrukt, bespeuren mag) van u die bezwelagtige gedagten, en oorzaakken; neemt een Helden moed; grijpt deze gelegenheit aan, en leent de hand tot de vrijheit van 't Landt. Ik zal van ganischer herten het gemeene welwezen bevorderen, en bezorgen dat ik door de Hof-bedienden die my genegen zijn, wederom de genade ende bescherming van den Grooten Vicer voor U bespreken zal. Draagt by tijts zorg voor uwe eigen best, op dat wanneer het Blad omkeert en de Duitze Wapens ongelukkig werden, het U niet te laet berouwen mag, de aangebodene gelegenheit uit de hand te laten glippen, ik heb van mijn kant mijn opregte Vriendschap en genegenheit tot het Landt voldaan. God wil U insorten, het geen het beste en het loffelijkste is, 't welk wy niet weeten, maar wel het alweetende verstand des Alderhoogsten. Gegeven by de Ottomannise Vesting Czernik den 20 Augusty 1686.

De Duitze zaten ondertusschen van haare zijde evenwel niet stil, maar poogende nog wat goets voor zijn Keizerlijke Majesteit in deez Veldtocht uyt te werken, rukken op den 3 October 1686 na dat de Voortadt van Vysskerken door de Croaten was afgebrant, en Simathorra op den 16 September door den Prince Louis van Baden en de Generaalen Aspremont, Piccolomini, en Stirum was bemagtigt onder het oppergezag van den Marquis de Lavergne, en den Grave de Souches voor Segedin, gelegen in opper-Hungarien, aan de Rivier de Theys, ten plaatze daar de Lippa in dezelve valt. Den Generaal L' Avergne aanvoerder van de gecommandeerde Troepen Ruytery, meende de Brug die buyten de Stad legt met de degen in de vyft weg te nemen, dog wiert door de Turken die haar in groot getal daar ontront gepossteert hadden, afgewezen, en genootzaakt met verlies van 200 doden, en eenige gekweste af te wijken. Op den 5 wierden de Approches geopent, en op den 6 de Stadt van twee batterye om een Bresse te maken beschooten. Den sevend, deeden de Turken, een sterke uytval, verraste de Arbeyders, en sloegen 34 van dezelve dood, dog wierden wel haast met verlies van 48 van de haren na binnen gedreven: uyt de gevangenen diemen by deez gelegenheit kreeg verstond

stond men, dat het Garnisoen uyt 4000 *Janitseren*, en 1500 *Spahis* bestondt, wiert den 8 in de morgenstont den Generaal *L'Avergne* zoo als hy de plaats wat na recognosseeren wilde, door een Falconet kogel doodt geschooten. Ondertusschen wiert den Generaal *Caraffa* van boven *Tolna*, door zijn Hoogheit den Hartoog van Lottaringen met 4000 Paarden tot versterking van de Troepen die voor *Segedin* lagen derwaarts gezonden. Den *Turken Vizier* ziende dat de Keyzerze nu bezig waren, met een zoo voorname plaats als *Zegedin* in hun gewelt te krijgen, detacheerde eenige *Turken* en *Tartaren*, om deeze Stadt indien het mogelijk was te ontzetten, dog op een myl aan de Stadt genadert zijnde wierden dezelve van den Generaalen *Wallis*, en *Veterani*, die met 6000 mannen om haar te Recognosseeren door den Generaal *Caraffa* uitgezonden waren, ontmoet; deze ziende dat de *Tartaren* zorgeloos waren vallen op dezelve in, waar door zy alle in disordre geraakte, en eer sy op Paarden konden komen, waren zy geslagen, de Turkze Armée die van agteren op den Generaal *Wallis* meende in te vallen, en de Pasaf te snijden wiert meede zoo verwelkomt, vermits gedagte Generaal Swenkte, datze wel haast wanneer den Gen. *Caraffa* met het Keyserlijke Leeger daar by kwam, de vlugt namen, en aan de Christenen het Velt ten besten, en met verlies van ontrent 8000 man, 4000 Paarden, 600 Kameelen, en Muylezels, 20 Metalen Stukken geschut, veel gelt, rijke Bagagie &c. ten Buit hebben gelaten; over de 500 voornamē gevangenen bekwam men in dese stryd, en het geschut bracht men aanstonds voor de Stadt om de Stadt met meerder ernst aan te tasten; dog de belegerde nu uyt deze nederlaag ziende dat voor haar geen ontzet was te verwagte, verzogten te Capituleeren; waar op de overgaaf volgde, men vond in deze Stadt, dat een plaats van goeden handel is, een Magazijn met Proviant voor meer als 60000 mannen en veel geschut, Amonitie als anders, de bezetting bestont nog in 2780 man alsze met Zak en Pak, Vrouw en Kinderen uit trokken.

Den Grooten Vizier ziende dat hem by gebrek van Krijgsvolk niet moogelijk was, alle Plaatzten, na behoren te besetten, deed *Hadwan*, een sterke plaats, door de daarom leggende Moerassen, en aan de Rivier *Zarnisza* 6 mylen van *Pesth* gelegen; neffens *Capuswar* op de Rivier *Capots* midden in 't water en in de Moerassen gelegen; als meede de Vesting *Koppán*, niet wyt van *Canischa*, verlaten, om de Garnisoenen elders te employeeren, waar op deeze drie plaatzten

aanstonts van de Keizerse in bezitting genomen, en met behoorlijke bezetting wierden voorzien.

De Keizerlijke magt of wel der zelve Generalen waren van mening om de magt der *Turken* te verdeelen, de Stadt *Vijfkerken* te gelijk neffens *Segedin* aan te tasten, dog vermits de marsch zeer moeyelijk, en de Rivier *Dravus* die zy moesten passeeren zeer geswollen was, zoo quamen zy op den 16 van October eerst voor de Stadt: die van binnen hadden deeze haar aankomst zoo dra niet vernomen, ofze staa- ken de Stadt aan 4 hoeken in de Brandt, dog den Heer Prince *Louis van Baden*, die dit Leeger Commandeerde, en had dit zoo ras niet gezien, of hy gaf ordre van aanstonts de Muuren met het Swaart in de Vuyst te beklommen, gelijk geschiede, waar op de Poorten geopent, de Brand gelescht, en in de hooft Moske post wiert gevat, waar na men al verder en verder voort ging, om den Vyant de uitrogt te beleiten, men avanceerde de eerste nagt tot op een klein musket schoot van het Kasteel, de *Turken* waren 600 Mannen sterk, en de Inwoonders der plaats die alle op het Kasteel geweeken waren bestonden in 4000. den 18 zijnde de tweede dag van de belegering, lieten de belegerde 6 rode en onder die een swart Vaandel, tot bewijs datze geresolveert waren, haar dood te Vegtjen, van 't Kasteel af wayen, dog deeze hun resoluti veranderde wel haast, als zy op 20 nog niemant willende hooren spreken, de Christenen op den 21 vaardig om storm te loopen zagen: des wierpen zy een brisje van het Kasteel af, en versogten in gesprek te komen, 't geen men haar inwilligde, dog alzoó haar afgevaardigde d'onverzigtigheit hadden, van te zeggen datze gebrek aan water hadden, en daarom tot een Accoort moeten verstaan, zoo begeerde zijn Hoogheit haar niets in te willigen, en zeyde haar niet anders als krijgs gevangenen, en op Discretie te konnen overnemen. Dit scheen haar hart, dog moesten dewijl zy voor arger bedugt waren van de noot een deugt maken, en gaven overzulx haarzelven als gevangenen, ende het Kasteel met alles wat daar in was aan de Christenen over; dus is deeze plaats, die van Anno 1543 en de voornams Stadt *Segedin*, die t'zedert 1552 in de magt der *Turken* was geweest, weder onder zijn Keizerlijke Majesteit gebragt.

Hier zoo wel hun dingen verregt hebbende, zoo rukken de Keizerse voor *Siclos*, een middel magtige Stadt 3 mylen van *Vijfkerken* gelegen, en zeer sterk door 2 Kasteelen, die aan weder zijden van de Stadt op steyle Klippen leggen, en de goede Muuren die'er rond

om zijn; deeze plaats wiert na dat zy eenige dagen mannelijk was verdedigt, twee maalen met verlies van 13 Opper Officieren en 300 man van de Keyzerse bestormt, door de Generalen Prince *Louis van Baden*, *Scherffenberg*, en *Aspremont*, op genade en ongenade ingenomen, alzoo het Turx Garnisoen te swak zijnde, het uiterste niet derfde afwagten; deeze plaats is zeer bequaam, om den toevoer der levensmiddelen, langs den *Drauw* na het Leger, wanneer het na de kant van *Essek* is te veyligen.

De kans dus gekeert zijnde, en de Keyzerse in alle hun onderneemingen vooripoedig, zoo resolveert men, na dat de Vesting *Darda* die tot bescherming van *Essecker Brugge* wel eer was gemaakt, nu uit vrees voor de Keyzerlijke Wapenen was verlaten, en door de Prince *Louis van Baaden* wel bezet; d'*Essecker Brugge* zelfs te verbranden, om door dat middel den Turken, vrye toegang na de refterende steeden die zy nog in Hungariën hebben af te snijden; 't geen dan ook loffelijk door den gemelden Heer Generaal wiert volbragt, gelijk in het vervolgende verhaal klaar en omftandig te zien is.

Korte, en egter omftandige beschryving, van de

wijt beroemde *Essecker Brug*; mitfgaders het gantsch afbranden van dezelve, op den 4 November 1686 in 't aanzien van de bezerrelingen van *Essek*, door het

Keizerlijke Leeger, onder het beleid van zijn

Doorlugtigheit de Prins *Lodewijk van Baden*,

loffelijk uitgevoerd ende verregt.

NA dat zijn Doorlugtigheit *Prins Lodewijk van Baden* op allerheyligen Avond, met de Armée by de *Essecker Brug* aangekomen was; hebben de *Turken*, zoo dra de voorwagten des Leegers tot op een ure gaans aan *Darda* genadert waren, welke Vesting alreede van haar verlaten, en door den brandt verniet was, eenige Konfchappers uitgezonden, die men wel haast de weg wees van waar zy gekomen waren. Hier op deed wel gemelde zijne Vorstelijke Doorlugtigheit, de Ruitery langs de groote Brug deed voorttrekken, latende het diepe Moeras (dat tot groot geluk van het Keizerlijke Leger van *Darda* af, gantschelijk uitgedroogt was) aan de regterhand leggen. En kwamen alzoo tot dicht onder de Stadt *Essek*, daareen schermurtzel aan t'einde van de Schipbrugg, die over laaste

en naast aan de Stadt gelegen arm van de Rivier *Drauw* legt, met den Vyant voor viel, dog die duurde niet lang, alzoo de *Turken* wel haast in de Stadt weeken; een Brug na haar af smeeten; en gedurig vuur op d'onze met 12 stukken, en niet weynig Musketten gaven; en alhoewel zy den gantschen nagt met dus te schieten bezig waren, zoo konden zy evenwel niet beletten, dat de onze een andere Brug van 30 schreeden lang, die op palen rustede en tegens hun Schipbrugge aanquam, verbrande, de voornoemde lange Brug en gaat niet lijnrecht van *Darda* af tot aan de Schipbrug die over de *Drauw* legt, maar eindigt ontrent 400 schreden lengte van dezelve, die men ter slinkerhand af moet marcheeren, eer men aan dezelve, en over den *Drauw* kan komen. Zoo dra als men nu de Schipbrug van het branden had gebracht, zoo viel men eendragtig op alle plaatzen in de gantsche lengte van de groote Brug aan het werk; hegte over al daar men kon Pekkransen, en zoodanige Materialen die Brand makende waren aan dezelve, waar in de Heeren Generaalen, de eerste ende voorbeeldelijke voorgangers waren; dog evenwel niet zonder een afkeer des gemoets daar van te hebben, alsoo het haar jammerde een zoo edelen en waarelijk meesterlijk stuk werkx, zoo ten opsigte van deszelfs lengte zijn ontrent 6800 en breete zijnde 12 schreden, als schone gedaante te moeten vernielen. Deze Brug was zoo breed dat'er bekwaaamlijk drie Wagens naast malkanderen over konden rijden, en het swaarste Geschut konde men daar tot genoeg en over voeren; ze was tamelijk Lijnrecht gemaakt, aan wederzijden met goede en hegte Leuning en voorzien, zulx dat het een bezonder aangenaam perspektif gezig gaf, als men van het eene eynde na het ander langs deeze Brug zag: was zoo gelijk gevloert, als of alles na het Pasloot was gemaakt, dewijl men nergens geenige bulten zag; en dat hem alle de Palen en Jokken van een gelijke hoogte vertoonden. Dezen wonderbare Brug wiert wel eer door het bevel van den *Turken* Keyzer *Solimanus* de II. Anno 1565. als hy na *Siget* in *Hungariën* trok, in de tijd van 12 dagen gebout, wiert op een nagt en minder als 12 uren tijts, diervoegen in de afte gelegd, dat'er niet een Balk, Paal, of Jok ongeschonden is gebleeven. Aan het einde van deze Brug is de Vesting *Darda* (dewelke zoo groot is dat'er 8000 Mannen Voetvolk tot bezettingen in kunnen leggen) gebout om dezelve aan de kant van *Hungariën* te dekken. Na't volbrengen van deeze Heerlijke onderneming, deelde zijn Hoog Furstel: Doorlugtigheit van *Baden* het

Leger ſcheyde, en verwoede zig op den 5 van deze Maant, met d'een Vleugel van het zelve voor *Capuswar*; de overige gedeeltens gingen onder het beleyd van den Luytenant Veld-Marfchalk, Graaf *Philippus de la Torre*, en den Heer Generaal, Grave van *Aspremont*, tegen *Turanoviz*, van waar de Regimenten yder na zijne aangewezen Winterrquartier ging.

Dus ziet men wat groote zaaken men kan uit voeren, als den wifſelvalligen Oorloog, aan de eene zijde, d'een overwinning by den anderen aan de Krijgs Helden verleent; en wederom hoe ligt een overtuigt gemoet, gelijk de *Turken* tegenwoordig meest alle hebben, om dat hun Keyzer een verbreeker van den Vrede, eer het beſtand uyt was is geweest, wert overwonnen, moedeloos en zonder dapperheit wert gemaakt, zulx dat de Koninglijken ſpreuk, nament- Prov. 28.
dat de rechtveerdige (dat is de geen die onſchuldig is) *vrymoedig* (en on- vers 1.
verzaagt) is als een jonge *Leeuw*, altoos van een eeuwige waarheit zal bevonden werden. En gemerkt Godt een Godt van regt en gereg-
 tigheid is, die de verbroken trouw, wel eer indien ongelukkigigen ſlag van *Varnes*, aan *Vladislaus* Koning van *Hungariën*, en aan *Julianus*,
 Legaat van de Paus *Eugenius*, en neffens haar aan zoo veel Chriſtenen die hun in deze Krijg de Handt boden oogſchijnlijk heeft weeten te
 ſtraffen, die kan deſen Ottomanniſche Keizer, *Mahometh IV.* ſchandel-
 delijk verbreeker van zijn woort, binnen korten tijt wel zoodanig de
 Vleugelen korten, en zijn opgeblaſenheit doen vallen, door de een-
 nigheit die'er tot nog toe onder de *Keizer*, *Paus*, *Polen* en *Venetianen*
 wert beſpeurt, dat men hem ganschelijk uit *Europa* drijve, en dat
 zelts de Stad *Constantinopolen*, wel eer door een *Constantinus* gebout,
 en door een *Constantius* verloren; door eenen *Mahometh* gewonnen,
 ook een *Mahometh* ontruikt zijnde, tot een Bolwerk van de Chriſtenen
 werde gemaakt.

Eer wy tot de bezondre beſchrijving van *Hungaryen* overgaen, zoo
 konden wy niet wel nalaten, den *Lezer* kennis te geven van den ouder-
 dom en aart, van dezer tegenwoordigen *Turkzen* Keizer *Mahometh* de
 IV van die naam; en waar onder, deeze tegenwoordige Oorloog, het
 onderwerp van veel geſprekken onder de Chriſtenen in 't algemeen is
 begonnen, en tot nog toe wert gevoert.

Mahometh de IV wiert gebooren op den 2 January 1642, en
 wiert in den jaar 1648, op den 8 Auguſty tot den Troon verheeven,
 na dat zijn Vader *Ibrahim* 10 dagen van te vooren door de *Janitſaren*

was

was verwurgt geworden, na dat hy van te vooren veele Groote had doen verwurgen, en daar meede den haat van Grooten, en kleene op zijn hals gehaalt, dees Keizer is geen man van gestadige, en gepoeseerde gedagten, opgeblafen, veranderlijk, en een groot liefhebber van de jagt; welk laatste de reeden is, waarom hy zig den meesten tijt tot *Adrianopolen*, (een plaats waar ontrent veel Wilt en gevogelte is) onthout. D'opgeblafen grootsheyt van dezen Vorst kan afgenomen worden uyt de Titulen, en eernamen die hy hem zelfs toeschrijft, als uyt het hooft van zijne Brieven kan gezien werden, waar in hy aldus zegt.

Mahometh Sultan, door de zonderlinge genadens van den Almagtigen Schepper, en door de overvloedige wonderdaden van het hooft zijner Propheeten, Heerlijk, groot, onverwinlijk en altoos zegepralend Keyser der Keyseren van Constaantinopolen ende Trebizonde, Koning der Koningen, uytdeylender der Koningen, aen de grootste Vorsten der aarden, Dienaar van de twee geheyligde, en Doorlugte steeden, Mecha en Medina, Beschermers van het Heylige Jerusalem, Heerscher van de groote Zee, Heer van het grootste gedeelte van Europa, Azia, en Afrika verkreegen met ons overwinnende swaart; Heer van het Oosten, en Westen, van groot Natolien, Bethinien, van de groote Stadt Nicca, van Nicomedie, van't groot Calcedonia, Phrygia Licia, Phamphilia, Tarsis, Paphlagorien, Caramania, Capadocia, Cesaria, groot en kleen Armenien, Iberia, Georgia, Mengrelia, van de Yfere Poort, Turcaimania, de Curden, Parthen, Meden, Persien, van Taurus, Assirien Mesopotanien, Diarbek, groot Babilonien, Balzara, Chaldea, het Heylige Landt, Syria, Judea, Cananea, Galilea, Jerusalem, Samaria, Phenecia, Palestina, Aleppo; Erzetum Damascus van't groot Antiochien, van de Zee Toberiadene, Caspia, van het Steenagtig, woest, en gelukkig, Arabien, Indize, en roode Zee; van Ethiopien, Egipten, Alexandrien, en Groot Cairo, van Barbarie, Tunis, Tripoly, Fes, Maroc, Cipres, Rhodus, gantich Griekenlanr, Peloponncsus, Tracien, groot Romanien, Macedonia, Thessalia, Corenthen, Chersfores, Albanien, Bosnia, Servia, Bulgaria, Sclavonien, Moldavien, van Temeswar, Dacia, Hungarien, Walachien, Scythia, Groot en Klein Tartarien. Mitsgaders een oneyndelijk getal van andere Landen, Koningrijken, Heerschappyen, Eylanden, Engtens, Weegen, Volkeren, Gezinnen, Geslachten, en van zoo veel Millioenen dappere Soldaten, die onder mijn geboorzaamheit en regtvaardigheit rusten, ik die ben de Keyzer Mahometh, Zoon van den Keyzer Ibrahim, door Gods genade, ondersteunder van de grootste Vorsten der werels entoelugt der eerlyke Keisers.

Dees Vorst die nu den tijt van 38 jaren heeft geregeert, heeft den Christenen aan verscheide kanten, en op verscheiden tyden veel werkx verschafft; dog deeze nu ook eenmaal tot die eenigheit gekomen zijnde, waar doorze konnen toonen, wat Eendragt kan verregten, hebben hem ook aan verscheiden kanten zoo veel werkx gegeven, dat hy niet tegenstaande alle deze Pronk-tytelen den Vreede op het ernstigste verzoekt, endit wel voornamentlijk in Hungarien, Dalmatien en Morea, waar van de beschrijving volgt.

Beknopte Beschrijving

VAN HET

KONINGRYK

HUNGARYEN.

Ungaryen een gedeelte van het oude Panonien, by de Naam; Turken *Magiar*, Slavoenen *Wagierska*, Hoogduitse *Hungerlant* en ons Hollanders *Hungaryen* genaamt, is gelegen op de hoogte van 45 tot 49 graden Noorder breedte, en tegenwoordig hoewel ten onregte, voor een gedeelte van de Turken bezeeten.

In het Zuiden paalt het aan de Rivier *Sauv*, of *Sa-Grenzen*; vo, waar dóór het van *Croatia*, ende *Servia*, beide in Slavonien gelegen, wert gescheiden. In het Noorden is Poolen, en Russen, met den Berg *Carpatus*; in het Westen grenst het aan Oostenrijk (wel eer het hooft van opper Pannonien) Moravien, en Stiermark; en in 't Oosten aan *Misien*, nu Rhetianagenaamt.

Wert boven alle andere Landen verheeven van weegen de zoetigheid der Lugt: is vrugtbaar en geeft veel Goud, Zilver, Koper, Verwen en Zout. Vloeit over in voeder van Vee, Koorn, Boom-vruchten, Boonen, Ertten, enz. Ontrent den Donauw waft zeer geurige Wijn. Leevert zeer veel Vee uit, en is vrugtbaar in Wilt, en Gevogelte.

De gedaante van dit Koningrijk is langwerpig vierkant, gemerkt, des zelfs breedte en lengte, by na gelijk zijn.

Doen dit Rijk in zijn luister was, zoo waren *Transilvanien* of *Zeeven-Begrijp*. bergen, *Dacien*, nu Walachyen, mitsgaders *Moldavien*, onder het zelve begreepen; waarom den Keizer als Koning van Hungaryen, tegenwoordig nog sustineert, dat de Vorsten van die Landschappen, hem voor hun Opperhooft behoorde te erkennen, en, als zulx hulde te doen.

De Peones of Pannonen hebben 't eerst bewoont, daar na de Gotthen, die van de Hunnen omtrent den Jare 373 beoorloogt, en 377 verdreeven zijn. De Hunnen zijn wederom van de Longebarden verjaagt, die het

42 Jaren bezeeten hebben; de Hunnen zijn door Attila, ontrent den Jare 443 weder in 't zelve gestelt, dog ten tweedemaal door de Oost Gotthen verjaagt, het Land aan de Longebarden weder gegeven zijnde, wierden zy in den Jare 560 weder in 't zelve herstelt, en naderhant door haar Roveryen, van de Beyerse en Oostenrijkers geslagen zijnde, zijn zy eindelijk ten derdemaal A°. 744 met hun Lantlieden uit Scitien ten getal van over de 216000 mannen, onder het beleid van Almus, een van *Attila* nakomelingen, in dit Land gevallen: wanneer zy daar van meester geworden en gebleeven zijn.

Onder Hungaryen is begreepen 't Landschap *Jazygum Meta Nassarum*, 't welk Ptolomeus met den Donau, Tibisco, ende het Sarmatize Gebergte besluit. Daar zijn tegenwoordig nog overblijfselen van dit Volk, die men Jas noemt, hebbende een taal die van de Hungerze zeer verscheiden is.

Koningen en
Vorsten.

De Hunnen of Hungaren, zijn tot het Jare 997. wanneer Stephanus de I. in de Christelijke Gods-dienst opgetoogen zijnde, tot Koning wiert gekroont, door de volgende 14 Vorsten geregeert geworden, als 1. *Keve*, 2. *Radicha*, 3. *Keme*, 4. *Bela*, 5. *Buda*, 6. *Attila*, 7. *Chaba*, 8. *Ernaco*, 9. *Chachamis*, 10. *Cachanus* de 2, 11. *Almus*, 12. *Arpad*, 13. *Verblug*, 14. *Geyla*. Vader van Stephanus, bygenaamt de Heilige, die door zijn vroomheid van den Paus Silvester de II. met een Kroon begiftigt zijnde, van zijn Onderdanen met de zelve tot haar eerste Koning wiert gekroont.

L Y S T E

Der Koningen van

H U N G A R Y E N,

Zoo zy malkanderen van tijt tot tijt in de regeering zijn gevolgt.

		Jaren.	Maanden.
		Van hunne regeering.	
A°. 997.	Stephanus, bygenaamt de Heilige.	-	41
1038.	Petrus, toegenaamt de Duitzer.	-	4
1042.	Alba of Oven. — — — —	—	2

1044. Pe-

HET KONINGRYK HUNGARYEN.

3.

1044.	Petrus, de Duitzer Herftelt.	— — — — —	2	
1046.	Andreas de I.	— — — — —	15	
1061.	Bela. I.	— — — — —	2	
1063.	Salomon.	— — — — —	11	
1074.	Geiza. I.	— — — — —	3	
1077.	Ladiflaus. I.	— — — — —	17	
1095.	Colmianus.	— — — — —	19	
1114.	Stephanus. II.	— — — — —	18	
1132.	Bela. II.	— — — — —	9	
1141.	Geiza. II.	— — — — —	20	
1161.	Stephanus de III.	— — — — —	11	
1172.	Ladiflaus de II. Geweldenaar.	— — — — —		6 Maanden.
1172.	Stephanus. IV.	— — — — —		5 Maanden.
1173.	Bela. III.	— — — — —	23	
1195.	Emericus de I.	— — — — —	4	
1201.	Ladiflaus de III.	— — — — —		6 Maanden.
1201.	Andreas de II. bygenaamt de Jeruzalemiter.	— — — — —	34	
1235.	Bela de IV.	— — — — —	25	
1250.	Stephanus. V.	— — — — —	12	
1272.	Ladiflaus. IV.	— — — — —	18	
1290.	Andreas de III. genaamt de Venetiaander.	— — — — —	11	
1302.	Wenfeslaus.	— — — — —	2	
1305.	Otto.	— — — — —	2	
1310.	Karolus Robertus.	— — — — —	32	
1342.	Ludovicus de I.	— — — — —	41	
1383.	Maria.	— — — — —	0	
1384.	Karel, bygenaamt de Kleene.	— — — — —		3 Maanden.
1385.	Maria, andermaal.	— — — — —		
1386.	Sigismundus.	— — — — —	51	
1438.	Albertus van Oostenrijk.	— — — — —	2	
1440.	Ladiflaus Posthumus. V.	— — — — —		2 Maanden.
	Uladiflaus. I.	— — — — —		
1445.	Johannes Hunniades Corvinus.	— — — — —	8	
1452.	Ladiflaus. VI.	— — — — —	6	
1458.	Matthias Corvinus.	— — — — —	33	
1490.	Uladiflaus. II.	— — — — —	25	
1516.	Ludovicus de II. bygenaamt de Jonge.	— — — — —	11	
1526.	Johannes de Sapolia.	— — — — —	1	

A 2

1527. Fer-

1527.	Ferdinandus de I. — — — —	37
1540.	Johannes Stephanus, of Sigismund. — — — —	
1564.	Maximilianus de I. — — — —	12
1572.	Rudolphus. — — — —	36
1612.	Matthias. — — — —	17
1619.	Ferdinandus de II. — — — —	18
1637.	Ferdinandus de III. bygenaamt Erneftus. — — — —	20
1647.	Ferdinandus Franciscus tot Koning verkoren. — — — —	
1657.	Leopoldus Ignatius verkoren 1655. en tot heeden nog regeerende. — — — —	

Regering.

D It Rijk wert beheerst door tweederleye Overheeden, waar van de eerste weder in drie graden verdeelt worden, de eerste daar van is, die het Koninkrijk in den naam des Konings regeeren, waar onder des Konings Stadhouder, ofte *Palatinus* des Rijx meede is begreepen, die naast den Koning, en ook het regt over den zelven heeft, wanneer hy aangeklaagt wort: deeze wert met gemeene stemme daar toe gekoren, en des zelfs bedienning is niet erfelijk. Naast deeze volgt de *Hofregter*, die een van de ordinaris Regters des Rijx is. Naa deeze des Rijx *Cantzelier*, dat van de Aards-bisschop van Gran is, en des Rijx oppersten *Secretarius* daar beneffens is. Heeft ook het regt van den Koning te Zalven, en alle Privilegien en Voorregten, met het groote Zeegel te bevestigen: ende als het den Koning goet dunkt, onderschrijft en bevestigt hy ook geringe en brieven van minder belang. De *Magister Curia*, Hofmeester, moet altoos den Koning volgen, en is des zelven geheimen raadt. De *Tavernicorum Regalium Magister*, is gestelt over de Zilver- en Zoutmijnen, missgaders die dingen die tot de Koninklijke Rentkamer behooren.

Tot den tweeden gaat, die't regt bedient, hooren deeze drie, die in groot aanzien zijn: De *Vice Palatinus* des Rijx; de *Judex Personalis Praesentia*: dewelke in het geregte des Koninx plaatsbezit, en over de andere regters gestelt is; en de *Vice Judex Curia*, of onder Hofregter. De mindere en welke meer den dienst en het amt van Regters, alseen Magistraat bedienen, zijn, 2 *Pronotarii Judices Praesentia*, de *Pronotarius Vice Judex Curia*: deeze alle worden Magistrii genaamt, en hebben vooradjuncten of meedehulpers deeze volgende Perzoonen: den *Secretarium* des Aards-bisschops van Gran, die men Fiscaal noemt: 12 *Assessores* of Byzitters, ende eenige be-eedigde Notarissen.

Tot

HET KONINGRYK HUNGARYEN.

Tot de derde graat horen de geene die den Koning dienen , te weeten den *Treforier* des Koninx, de *Kamerlingen*, *Voorsnyder*, *Spysdraagers*, *Schenkers*, *Deurwagters* en diergelijke mindere amten. Dit zijn de drie graaden des eersten , en hoogsten Raats.

Wat de kleenen Magistraat belangt , die is op yder plaats daar men regt doet. En nademaal dit Koningrijk zeer groot is , heeft men door de Ländschappen , bezondere geregtbanken geordonneert ; welke van de Hungaren , *Comitatus* of Spanschappen genaamt werde , zijnde in getal ontrent de 50. gelijk wy hier na vervolgens zullen aanwijzen.

Het Geestelijk bewind deezes Koningsrijks , beruht voornamelijk op twee Aards-bisschoppen , waar van die van Stragonium of *Gran* de eene, en met een ook zomtijts Legatus of Nuntius Apostolicus is , ende Primaat of eersten des Rijx , hebbende onder hem de Bisschoppen van *Agria*, *Vacia*, *Nuria*, *Quinque Ecclesiæ*, *Vesprin*, (de welke der Koninginne Cantzelier is , en de zelve kroont) ende van Rab of Jaurin : de andere Aards-bisschop is die van Colofensis , of Colnitz , wien subjeet zijn de Bisschoppen *Sagabrienensis*, van Seevenbergen , *Voceadrensis*, *Suinenfis*, *Vizemburgensis*, *Chenabienfis*, ofte van Chonad en Bösnefis.

Dit Koningrijk wert gedeelt in Opper-Ongaryen , begrijpende den streek aan dees zijde van den Donauw , en Neder-Ongaryen de Contreye die aan geene zijde van den Donauw legt , midden door het welke de Rivier Tibiscus loopt.

De Gespanschappen die in Hungaryen werden geuynden , zijn genaamt als volgt :

Die met een K. zijn geteykent zijn Keizers , en met een T. Turx.		
Abanvicar	—	<i>Abamvariensis</i> . K.
Barzod	--	<i>Barzodiensis</i> . K.
Bath	—	<i>Bathienfis</i> . T.
Bars	—	<i>Barsienfis</i> . T.
Bodrog	—	<i>Bodrogienfis</i> . T.
Czepulz	—	<i>Cepusienfis</i> . K.
Komara	--	<i>Comariensis</i> . K.
Sag	—	<i>Hontenfis</i> . T.
Hewecz	--	<i>Herviesenfis</i> . T.
Gewinar	—	<i>Gewinariensis</i> . K.
Lijpce	—	<i>Liptonienfis</i> . K.

Gespanschap-
pen.

Deeze alle leggen boven de Donauw, aan de West-zijde van de Rivier Tibiscus.

Marmar	—	Marmararoviensis.	K.
Neitrage	—	Nirienfis.	K.
Novigrad	—	Novigradiensis.	K.
Pofon	—	Pofoniensis.	K.
Peritraz	—	Perigienfis.	K.
Peft	—	Pefthienfis.	K.
Semlijn	--	Semlinienfis.	K.
Torna	--	Tornenfis.	K.
Ouvar	—	Tureaensis.	K.
Transchin	—	Transchienenfis.	K.
Ungwar	—	Ungenfis.	K.
Zolaok	--	Zolnorenfis.	K.

Deeze alle leggen boven de
Donauw, aan de Weft-zijde
van de Rivier *Tibifcus*.

Kalo	—	Bihorienfis.	K.
Chonad	—	Chonadiensis.	T.
Czongiad	—	Orodiensis.	T.
Ugoza	—	Ugognienfis.	K.
Temifwar	—	Temifienfis.	T.
Zatmar	—	Zatmariensis.	K.
Zalawar	—	Zaladiensis.	K.

Deze leggen boven de Donauw,
aan de Ooftzyde van den *Ti-*
bifcus.

Ekekes-feiwar	—	Albenfis.	T.
Sarwar	—	Castriferrenfis.	K.
Gewar	—	Javarenfis.	K.
Mauzon	—	Mefunenfis.	K.
Pelycz	—	Pelifienfis.	T.
Gran	—	Stigoniensis.	K.
Sopron	—	Sipronienfis.	K.
Szygeth	—	Sigetenfis.	T.
Tolna	—	Tolnenfis.	T.
Wefprim	—	Vefprimienfis.	K.
Pofega	—	Pofegienfis.	T.

Deeze leggen tuffchen den Do-
nauw, en de Rivier Dravus.

Kreifz	—	Rifenfis.	K.
Szerem	—	Sirmienfis.	T.
Valpon	—	Valkonenfis.	T.
Warafom	—	Waradiensis.	K.
Zagabria	—	Zagabrienfis.	K.

Deeze leggen tuffchen de Rivier
Dravo, en Savo.

Avra —	Arvienfis.	K.
Sellia —	Saronienfis.	K.
Saroz —	Sarienzis.	K.
Barananyver —	Baranienfis.	T.
Chege —	Zalbonienfis.	T.
Zegzard —	Sunigienfis.	T.
Thurtur —	Torantalienfis.	T.

Uit deeze vermenging, en aan den andere gelegen Graaffschappen kan men wel afneemen, dat onder des zelfs Inwoonders juist de grootste, en beste gebuurfchappen niet werden gehouden, gelijk men uit voorbeelden ten dien einde by te brengen, zou kunnen toonen.

De voornaamste Bergen en Boffchen, aan geene zijde van den *Donauw*, Bergen, en Boffchen. van *Oostenryk*, en *Mahren* beginnende, werden van *Lazio* opgetelt, *Tarchal*, van de Grieken *Carpathus* geheeten, strekt hem door de Graaffschappen, *Turocenis*, *Arvenfis*, *Liptavienfis*, *Cepufenfis*, *Govinarienfis* en *Sarvienfis*, dewelke van de Inwoonders, zynde Duitze, met deze by-naming genoemd worden, *Alder Vatter*, der *Munch*, der *Wurtgarten*, der *Schuberry*; de tweede is de *Mavran*, die by *Erla* met Wijnftokken beplant is: De derde ende aldergrootste is de *Erdel*: daar zijn nog veel andere die wy om niet verdrietig te wezen, voorby gaan.

In Hungariën zijn ook vermaarde en treffelijke *Meeren*, van welke *Balaton*, van de Duitze *Platzen* genoemd, het voornaamste is, zijnde 40 Italiaanze of 8 Hungerze mijlen breed.

De voornaamste Rivieren dezès Rijk zijn 9 in getal, als den *Donauw*, Rivieren. de *Sauw*, *Dravus*, *Tibiscus*, *Raab*, *Gran*, *Waag*, *Orpanus*, *Walpo*, waar van de beschrijving volgt:

Den grooten *Danubius* of *Donauw*-stroom is van aalouden tijden her, Donauw. voor de grootste, en kragtigste Rivier gehouden van de weerelt, naast de Nijl. Des zelfs beginzel is in *Swaben*, in het Graaffschap *Furstemberg*, by het *Swarte Woud* te vinden, by *Ulm* in *Swaben* ontfangtze den *Iler* in haar schoot, waar door ze van daar Schipdraagende begint te werden, en voorts haar loop vervolgende, tegen de gewoonte van meest alle Rivieren, die in het Westen hun einden, en den ruimen zee-boezem vinden, zoo ontloft zig den zelfen, na dat hy de oevers van *Ingelftad*, *Regensburg*, *Stauburgen*, *Passau*, *Lints*, *Weenen*, *Presburg* befpoelt; gantsch *Hungariën* tot aan *Belgrado* doorloopen, en in die langen *Coers* die van meer als 1500 mijlen is, meer als 60 andere Stroomen,

Wate-

Wateren en Rivieren, behalven de Wateren uit *Servien*, *Bulgarien*, *Walachien* en *Moldavien* heeft ingeswolgen; eindelijk en ten laafsten door 7 bijzondere uitgangen in de *Pontus Ruxinus* of *Swarte Zée*.

Tibiscus.

De edele en Schipdragende Rivier *Tibiscus* of *Theis* neemt zijn oorsprong in het Landschap *Marmotus*, aan de voet van het hooge *Carpatize* gebergte, dat *Hungariën* van *Polen* scheidt, en na dat dezelve den *Marijcus* of *Mariza*, benevens meer andere Stroomen in haar nederlopende coers heeft ontvangen, stort zy haar eindelijk tusschen *Waradijn*, *St. Peter* en *Belgrado* in den *Donauw*. Langes deze Rivier wert een groote menigte van Zoutsteen, die men in *Ongariën*, en *Sevenbergen*, uit de Zoutmijnen graaft, afgevoert, in de *Hungarize*, aan den *Donauw* gelegen Steeden vertiert, alzoo het zelve niet boven *Preburg*, om het Oostenrijkze Zout, daar den Keizer Jaarlijx een goede Tol van trekt, in't verkoopen niet hinderlijk te weezen, mag opgevoert worden. Dees Rivier wert geagt de Vistrijkste van gantsch Europa te weezen, en waar van ze ook waarlijk ten allen tijden zoo verzien is, dat de Inwoonders des lants gemeenlijk zeggen, dat in deze Rivier niet anders en is als Vis en water; onder alle soorten die men in dezelve vangt, munten de *Steur*, *Snoek*, en *Karpers* uit, gemerkt men in de eerste somtijts *Leever* heeft, van anderhalve elle lang en méér.

Raab.

De Rivier *Arab*, of *Raab*, lopende door het Westelijke gedeelte van *Hungariën*, neemt zijn begin in *Stiermark*, en valt by de Stad *Raab* in den *Donauw*. Dees Rivier wert te meer geagt om dat in haar de wateren van de *Laufnints*, *Picca*, *Guntz* en meer andere ontfangt; behalven datze te roemrugtiger is geworden, door de neederlaag, die den *Turken* *Vizier Achmet*, aan des zelfs *Oeyer* ontrent *St. Gouthart*, tegens de Keizerlijke wapenen, heeft behaalt.

Drayus.

Zuidwaarts heeft men de Rivier *Dravus* of *Drau*, die haar oorsprong in het *Salzburgze* gebiedt, dat nog een gedeelte van het oude *Norico* is, ontfangt. De zelve, na dat zy ontrent ten lengte van 100 mijlen, haar loop door *Karndten* en *Hungariën* heeft agtervolgt, en onderweegen de Rivier *Mur* ontfangen, valt by *Erbud* of het oude *Tentoburgium*, in den *Donauw*.

Saw.

Aan de zelve zijde heeft men de Rivier *Savus* of *Saw*, die ruim en breed zijnde, haar oorsprong in *Karndten* heeft, en haar eindelijk na haaren loop ruim 100 mijlen met vermeerdering van verscheide stroomen vervolgt te hebben by *Belgrado* in den *Donauw* stort. Zy vertoont haar bezonder wel ontrent, *Carnodunum* of *Krainburg*, een genoegzaam vermaakelijke,

HET KONINGRYK HUNGARYEN.

9

ke, en van des zelfs oorsprong niet zeer wijd geleegeen, Stadt: dog in haar verdere nedergang werd ze een aangename stroom, en van zoodanigen ruimte, dat'er verscheide considerable Eilanden in komen te leggen, als onder andere, het Eiland *Metubaris*, het welke tot het oude *Sirmio* behoort; ingelijx het Eiland *Sigestica* of *Sissek* by *Sagabria*, waar in wel eer een vaste en beroemde Stadt is geweest, waar in de Romeinen haar waren, en goederen van *Aquila* bragten, en alzoo te lande na *Labach* voerde. De waateren van de *Sauw* zijn bruinder, en klaarder, als die van den *Donauw*, die dik, en witagtig zyn.

Tusschen deeze twee voorname Rivieren de *Draw* en de *Sauw*, legt een schoone Landstreek, waar op den Turkzen Keizer *Soldannus Solimanus*, in den Jaare 1529. als hy met een Leger van 30000 Mannen, de Stadt *Weenen* meende te bemagtigen, zig in verzeekerheit, terwijl hy voor de Christenen was gevloten, retireerde, tot dat hy tot *Belgrado* geraakte.

Noordwaarts van *Hungaryen*, heeft men verscheiden Rivieren die hun beginzel uit het *Carpatize* Gebergte, bekomen, en tot een scheiding van *Polen* en *Hungaryen* strekken, waar onder deeze, die men *Gran* noemt, en zig by *Strigono* of *Gran* in den *Donauw* valt, meede wert getelt.

Gelijx ook de Rivier *Vagus* of *Waag*, die zig boven *Comora* in den *Donauw* ontlafst. *Stukius*, een oog-getuige van de zelve, zegt dat in, ruimte, breete, &c. de *Po* in *Italien* niet behoeft te wijken: en 'tis zeeker, datze ontrent *Vrystad*, een plaats ontrent 17 mijlen van *Comorra* gelegen, bezonder breet is, gemerkt men by de zelve Stad, een aanzienlijke brug over de zelve vind geslagen, dog die in den Jare 1669. door den Ysgang voor het meeste gedeelte is ingestort. Digt by des zelfs oorsprong, en merkelyk boven de bovengenoemde Stadt, en niet ver van *Trenschin* ziet men nog een deftige brug over de zelve gemaakt.

Waar by ook is de Rivier *Sarvissa*, anders *Orpamis*, die by *Vesprin* zijn oorsprong heeft, de Oevers van *Alba Regalis*, of *Stoelweizenburg* besproeit, en eindelyk in den *Donauw* valt. De Rivier *Walpo* of *Vulpamis*, die zijn beginzel heeft boven de Stad *Walpo*, by den Turkzen Keizer in den Jare 1443. als hy met een geweldige magt na *Stoelweissenburg* in aantogt was, bemagtigt.

Des veel in 't kort van de voornaamste Rivieren gesproken hebbende, zouden wy bequamelyk tot de beschrijving der Bruggen, die tegenwoordig, als van ouds over de zelve gemaakt zijn, iets kunnen zeggen: dog dewijl men de geene die men heedendaags vindt, in de omschrijvinge der

B

Steden

De Gran

Waag.

Sarvissa.

Walpo.

BRUGGEN

Steeden.

Steeden dezès Rijk vermelt zal vinden, zoo zullen wy met die van Opper-Hungaryen, een aanvang maaken, en waar van de eerste die ons in ordre voor komt, is.

Presburg.

Presburg, Hoofstads van Opper-Hungaryen, en gelegen aan den Donauw, 8 mijlen van Weenen, in Oostenrijk, *Nienbenzel*, en *Comorra*, is zonderling versterkt, voor den aanloop der Turken, door een by na onwinbaar, en op den top van een berg gelegen Kasteel. Zy deelt haar Latijnze naam van *Posinum*, een Graafschap, meede, dat tusschen *Moravien*, Oostenrijk, en den Donauw gelegen is. By deeze Stad loopt de Rivier *Lata*, die *Opper-Hungaryen* van *Oostenrijk* scheid, in den *Donauw*. De Bergen rondom het zelve gelegen zijn met Wijnstokken beplant, geven een aangenaam gezigt, en ook veel Hout, tot gebruik van de Inwoonders deezer plaats. Ze praalt met den Aards-bisschoppelijke Stoel, en men eert in des zelfs Hooft-kerk, (die ten deelen door de Paters Jesuwijten wert bezeeten) op een plegtelijke wijze het Lighaam van den H. *Johannes*, Bisschop van Alexandrien.

Wanneer den Paus Clemens de V. in den Jare 1300. of daar ontrent, vermerkte dat de Hungaren weigerig waren, en bleeven, haar aan *Karel Martellus*, of wel zijn Zoon, *Karelus Robertis*, te onderwerpen, en voor hun Koning te erkennen, zand om deze Volkeren tot hun pligt en zijn begeerten te brengen, *Gentil de Monte Fiore*, die hy van een Franciskaner Munnik, (om zijne schrandtheit) tot Kardinaal had gemaakt, als zijn Legaat derwaarts, die zig in deze zijne last ook zeer wel queet; Hy onderging deeze Menschen met alle bedenkelijke, zagte, en vriendelijke middelen in den aanvang van zijne komfte, dog ziende dat hy hier meede zoo veel niet vorderde als wel behoorde, en hy wel wilde dat geschieden zou, zoo bragt hy eindelijk de Hungaren, door de kerkelijke tugt, tot het beoogde, en gewenste oogwit. In den Jare 1309. wiert'er een Concilium binnen Presburg gehouden, waar in men verscheiden heilzame en goede wetten en reegelen op stelden, die naderhant door den Paus goet gekeurt en bevestigd wierden. Men ziet in deze Stad een menigte van Huizen, na de Italiaanze Bouwkunst gestigt, 't geen de Stad niet weinig verciert.

Nitra.

NITRIA, een Bisschoppelijke Stad, in Opper-Hungaryen, en aan de Rivier *Nitra* gelegen, is de Hoofstads van het Graafschap dat de naam van *Nitra* draagt, legt onder het gebied van Nieuweuzel, en 5 mijlen van het zelve, 10 mijlen van Presburg, is in den jare 1663. door de lafhertigheid des Gouverneurs, van de *Turken* ingenomen, dog in Mey, 1664. door

HET KONINGRYK HUNGARYEN. 11

1664. door den Grave *Souches* weder bemagtigt, zedert welke tijt het den *Keizer* is onderworpen gebleeven.

NIEUHEUZEL, wert by de Inwoonders des lants *Owar*, en door *Nieubeuzel*, de Latijnen *Neofelinum* genaamt; is aan de Rivier *Nura*, 2 mijlen van *Comorra*, door een Monfr. de La Motte gebout, des zelfs gedaante is zeshoekig als een star, hebbende 6 van aarde hoog opgetrokken Pasteyen, of wijt uitsteekende Bolwerken, omringt van een tamelijke wijde en diepe Gragt, en is midden in een moerassige plaats geleege. Anno 1581. is deze Vesting van haar oude plaats aan de voornoemde Rivier verlegt geworden. In den jare 1605. wierd de zelve door de *Turken*, niet tegenstaande de dappere wederstant der bezettingen, door hongersnoot, en gebrek van Bos-kruid gedwongen, zig by akkoord aan den Erfvyand over te geeven. A°. 1607. is de zelve Vesting volgens geslooten verdrag van de *Turken*, den *Keizer* weder ingeruymt geworden. A°. 1619. wiert ze andermaal door de *Turke* magt, onder het beleid van *Bethalem Gabor* ingenomen, maar wiert in den jare 1621. wanneer het eenige Maanden te voren wel half afgebrand was door de Christenen, onder het beleid van den Grave *Bocquoy*, als Keizerlijke Veltoversen, 5 weeken te vergeefs belegert, dog is naderhand evenwel in de magt der Hungaren geraakt. A°. 1663. is zy weder van den grooten *Vizier*, met een magt van ontrent de 40000 mannen, belegert, en na een beleg van 3 maanden, en veel wederstant, eindelijk door tweedragt der bezettingen, by akkoord aan den zelven overgegaan. Het daar aan volgende jaer van 1664. wierd deeze plaats van de *Keizerze* zoo naau bezet, dat niet een levendige ziel, daar uit, nog in kon; waar door die van binnen tot groot gebrek van Levens-middelen begonnen te vervallen, dog de *Turken* middelerwijl 12000 mannen tot hun onezet bekommende, waar af zy 1800 Ruiters voor af zonden, 'zoo hebben de *Keizerze* hun met hunne magt onder het beleid van den Generaal *Souches*, in der yl op het Eilant Schut geretireert. Waar op door den grooten *Vizier* aanstonts een groote meenigte van Krijgs- en Levens-middelen daar binnen wiert gezonden; de Plaats deed hy met een Voorstad, op de wijze van de Vesting *Kanjscha*, versterken, de omloopende Gragten verdiepen, 'en stelde een nieuwe *Bassa* of *Commandant* binnen de zelve. Tiedert deeze tijt is deeze zoo beroemde Vesting onder de magt en heerschappy der *Turken* gebleeven, tot dat de *Keizerze* in den jare 1684. de voorbereidzelen, om de zelve wederom te bemagtigen, maakte; ten dien einde namen zy alle toegangen in bezetting, om haar door een nauwen langdurig blockade, eerst zoo ver te brengen, dat de moed der be-

zettingen, door gebrek van Levens-middelen, en waar het mogelijk hongersnoot zoodanig te doen zakken, dat de overgaaf te lichter mogt volgen. Dit beoogde door den Generaal Mercy genoegzaam verrigt zijnde, volgens het beregt dat men dagelijx bequam, rukte de Keizerlyke magt, onderschraagt met de Hulpbenden van *Bojeren, Swaben, Lunerburgh en Zel*, op den 7 July, 1685, voor deeze bezette Vesting, om in ernst de belegering voort te zetten, gelijk dan ook geschiede, en dat zoodanig, dat men de zelve na een beleg van 43 dagen, het inwerpen van een menigte Bomben, en andere, brandende en stinkende materialen, waar door het meerder gedeelte van de plaats afgebrant was, op den 19 Augustus daer aan volgende, stormenderhandt, onder het beleit van den Generaal Caprara, na dat de Graaven *Antoni Lamoral, de Tour, en Tassis*, hun bedde van eer alhier hadden gevonden, heeft bemagtigt.

Novigrad. *Novigrad*, een klein Steedje, en hooftplaats van het Graaffchap van die naam; gelegen tusschen *Weitzsen* en *Gran*, ontrent een mijl van den *Donauw*, is voorzien van een bijzonder sterk, en byna ontoegankelijk, en op een rots gebout Kasteel, dat met een gragt, ter diepte van 34 voeten, omringt is. Deeze plaats is in 't laatste van 1663. door de *Turken* bemagtigt.

Vaccia. *WEITSEN*, by de Latijnen *Vaccia* genaamt, legt aan den *Donauw*, tusschen *Novigrad* en *Pesth*, is de zetel eens Bisschops, die onder den Aardsbisschop van *Gran* staat, deeze Stadt wiert na het gemaakte verdrag van 1622. door *Bethalem Gabor* aan de *Turken* ingeruimt.

Lecuwents. *LEEUEWENTS* is, neffens des zelfs Kasteel, ontrent in het midden van *Hungariën*, by de Vloed *Gran*, tusschen *Neutra*, *Barkanen* en *Novigrad* gelegen, wiert door de *Turken*, na het inneemen van *Nieubeuzel*, op den 5 October 1663. vermeestert, dog in het daar aan volgende jaar van 1664. door den *Grave de Souches*, den *Turken* met verlies van 6000 van de hare weder ontnomen, en onder de gehoorzaamheit van den Keizer gebragt, waar onder het ook tot het jaar 1678. gebleeven is; alzoo den *Grave Tekeli* het doenmaals onder zijn gewelt bragt, en de bezettingen dwong, dienst onder hem te nemen.

Den *Bassa* van *Waradin*, nam in den jare 1682. na dat hy *Filek* ingenomen had, *Lecuwents* en *Neutra* in bezitting.

Casschau. *CASSCHAU*, by de Latijnen *Cassovia* genaamt, hoofdstadt van het Graaffschap *Abanwivar*, is bijzonder sterk, en aan de Rivier *Horat*, die zig in de *Theis* lost, 5 à 6 mijlen van het *Carpathize* gebergte, tusschen *Esperies*, en *Borsaniæ* gelegen, is een vrye Stadt, en met veel voornamen.

voor-

voorrechten begunstigt, waarom zy op den 27 July 1670. zig aan den Keizer overgeevende, ook volle vryheit van Godsdienst bedong. Is in het werk der *Misnoegde*, betrokken geweest, op den 14 Augustus 1682. door den Grave *Tekely* in bezetting genomen, en eindelijk in de maant October des Iaars 1685. onder haar wettige Souverain den Keizer, met dwang wederom gekeert. In deze Stadt vind men het schoonste en beste Arcenaal of Wapenhuis van het gantsche Land.

Filek, voor dezen een sterke Stad, is geleegeen op den weg van de Hung- Filek. gerze bergsteden, na *Caschau*, en *Sevenbergen*; 5 mijlen benoorden *Agria*, en bewesten *Casschauw*, op de Rivier *Gayenno*, in't Graaffschap *Novigrad*. Wiert in den Iare 1560. neffens des zelfs Kasteel van de *Turken* ingenomen, en door de *Christenen* 1593. wederom hernomen.

Heeft 80 onderhorige Dorpen en gehugten. Wiert op den 16 September 1682. door den Bassa van *Waradyn* bemagtigt, en door des zelfs bevel, alzo met de *Malcontenten*, die het wilde bezetten, niet eens kon werden; geheel en al geslegt.

MURAN, is een sterk Kasteel, op de spitze van een berg, by den Muran. oorsprong van de Riviere *Gran*, niet wijt van het Carpathize gebergte gelegen. In deze Vesting heeft den wederspannige Grave *Wesselini*, Palatijn van Hungaryen, als erfelijke Heer van het zelfde altoos zijn verblijf, neffens veel van de zamengeswoorne *Malcontenten*, gehad. Den Palatijn stierf A°. 1666. in het zelfde, waar na het met bewilliging van des zelfs Weduwe, in de maant October 1682. door de Keizerse in bezetting is genomen.

ESPIRES, in 't Latijn *Esperia* genaamt, is een voorname sterke Espires. plaats, gelegen aan de Rivier *Tarbes*, in het Graaffschap *Sarax*, na het gebergte, en ontrent de Poolze Grensen, is altoos den Keizer als Koning van Hungaryen onderworpen geweest, tot datze 1678. door den Grave van *Tekely*, na een beleg of blocquade van 3 maanden, bemagtigt zijnde, van des zelfs Voorsteeden, met die te verbranden, wierdt berooft. Dog gemerkt deeze Stad van groote aangelegenheit was voor haar bezitters, zoo wierd 1685. by de Keizerlijke Generaliteit beslooten, dezelve indien mogelijk wederom te vermeerteren, ten deze einde wiert den Heer Generaal *Schultz*, op den 19 der maand *July* met een gedeelte der Troepen afgevaardigt, om de plaats te berennen, waar op den 8 Augusty de Stadt formeel belegert zijnde, het schieten, bombardeeren, enz. begon aan te gaan, dat tot den 10 September daar aan volgende continueerde, wanneer haar de plaats onder de volgende Condiiten,

aan de voornoemde Generaal, en aan het gebied van zijn *Keizerlijke Maj.* overgaf. 1. Zal den *Commandant* een *Duitzer* zijnde, in dienst van zijn *Keizerlijke Majesteit* genomen worden. 2. De *Duitze Soldaten*, insgelijx met de betaling van een maand gagie. 3. De *Tolpatzen*, zullen na hun eigene gevallen, of tot den *Keizer* of tot den *Tekely* mogen overgaan, mits dat men den geenen die het eerste doen meede 1 maand Soldy zal betalen. 4. Met de *Godsdienst*, *Kerken* en *Schoolen*, zal gedaan werden als in d'andere Steeden door zijn *Exellentie* ingenomen. 5. Den *Adel* zal na gedane eed, de vreedige bezitting hunner goederen weder mogen genieten. 6. De *Magistraat* en andere beambten, zullen in haar bediening, zonder de minste smaats en overlafte wegens het gepasseerde, mogen blijven. 7. De *Stad* zal niet geplondert, noch de *Burgers*, eenig leed mogen gedaan werden. Men vond in deeze sterke, en zoo wel verdedigde Plaats, weinig krijgsvoorraat; en tot een klaar bewijs, dat de bezettingen hun mannelyk verweert, en genoegzaam tot het uiterste gekomen waren, zoo telde men, buiten 33 stukken *Geschut*, 2 *Mortieren*, 20 centner *Buskruid*, mitsgaders 1 centner *Swavel* en 50 pond *Salpeter*, niet meer als 12 *Bomben*, 8 *Vuurkogelen*, 83 *Carcassen*, 183 *Handgranaten*, en 3000 zoo groote als kleine *Stukkogelen*.

Agria.

AGRIA, by de *Duitzers Eger*, en by de *Hungaren Erlau* genaamt, geleegeen aan de *Rivier*, die gelijke naam als de *Stadt* draagt, is klein van begriip, dog sterk van Wallen; was eertijts de *stoel* van een onderhorige *Bisschop* van den *Aardsbisschop* van *Srighonia*, en een *Bolwerk* van *Christenryk*, gelijke uit de te vergeefse beleegering van den *Turken Keizer Solimanus* in het jaar 1552. wanneer ze nog niet zeer sterk was, genoegzaam gebleeken is. *Mahomet* de III. vermeersterde de zelve op den 10 *October* des jaars 1596. en versloeg het *Heir* der *Christenen*, in de vlakte van *Cheff*. De *Rivier Agria* vereenigt zig 3 mijlen van deeze plaats met de *Theis* of *Tibiscus*. Wanneer *Solimanus A.* 1552. met een *Leeger* van 70000 *Mannen*, voor deeze plaats kwam, en die deed opeiffchen, zoo stelden de bezetters, bestaande in 2000 *Hungaren*, en 60 van de voornaamste *Edellieden* des *Rijx*, een dood-kist op de muren van de *Stadt*, om daar door te kennen te geven, dat gelijkerwijs zy malkanderen trouw beloofd hadden, zoo ook geresolveert waaren; die met haar bloet, en leeven te bestaadigen. De *Stadt* wiert veertig dagen, en nagten, na malkanderen, onophoudelyk beschooten, met 50 stukken *Geschut*; dog hierom en lieten de beleegerde de moed geenzints zakken. Zelfs wierden de *Turken*, na drie maal op een dag het bestormen hervat te heb-

hebben; met verlies van 8000 van de hare, mannelijk afgewezen; in deeze zoo verwoede aanval zag men de dapperheit, en kloekmoedigheid der Vrouwen in tijt van noot in twee voornaame voorbeelden uit ligten; zeekeere Vrouw, neffens haar Moeder, en Man op de Wallen staande om den Vyant af te keeren, wiert den laaften van haar zijde weg genomen, de Moeder zeggende dat ze het lighaam, om begraaven te werden, zou weg dragen, antwoorde zy de zelve: Dat verhoede God dat ik mijn Man zou doen begraaven, eer ik zijn dood gewrooken hebbe, nam des overledens Beukelaar, en Zwaard, viel op de Vyanden in, daar ze zoo groote blijke, van haar onverzaagde moed gaf, dat ze niet ophielt voor en al eer dat ze 3 *Turken* met eigen handen gedoodt had; een andere Vrouw dragende een zware steen, om die van boven neer op de stormende Vyanden te werpen, wiert het hoofd afgeschooten, des zelfs Dogter, die haar volgde, dit ziende, neemt, zonder haar lang over de dood haares Moeders te bedenken, de steen zoo bloedig als ze was, in der yl op, en verregt met de zelve even het zelfde dat de Moeder beoogt had te doen. De *Turken* haar dus gehavent ziende, en dat zelfs van de Wijven, braken de belegering den 19 October op; wierden van de belegerde agtervolgt, een menigte dood geflagen, en met agterlating van hun Bagagie ten buit, een goed stukke wegs na gejaagt.

De Thou. Hi-
stor. Lib: 10.

TOKKAY, een zeer sterke plaats, en met een Citadelle voorzien, is gelegen op den Vloed *Bodrog*, die door *Espires* loopende, zig in den *Tibiscus* of *Theis* ontlost. Legt op een in deeze Rivier uit steekende hoek lands, zulx dat ze van deeze stroom by na geheel en al omringt zijnde, by na een Eiland gelijkt; wiert voormaals door de *Turken* bemagtigt, dog in den jare 1564. door de *Keizerlyke* magt weder afgenomen; is naderhand in het jaar 1682. onder het geweld van den misnoegde Graave *Tekely* gebragt, en A°. 1685. wederom onder het gebied van den *Keizer*, waar onder het nog is, gestelt. Deeze Stadt is de overvloeiing van water onderhavig, des zelfs omleggende landen zijn vrugtbaar, en leveren niet tegenstaande deeze overstroming, goede (na haar genaamt) Tokkaize Wijnen uit.

Tokkay.

UNGWAR, een klein Steedje, hooft van het Graaffchap *Ungensis*, is gelegen aan de voet van den Berg *Kaa Pat*, by de Vloed *Ung*, 30 mijlen beoosten *Caschanw*, en 25 benoorden den *Tibiscus*, en grenzende aan het Roode *Russia*, is den afvallige *Tekely* mede onderworpen geweest, dog 1685. weder onder de gehoorzaamheit van den *Keizer* gebragt.

Ungwar.

COLOCZA, een oude Stad; is beneden *Pesth*, en niet ver van den Do-

Colocza,

NAHW

namu gelegen; was eertijts een Aards-bischoppelijke Zetel, en is met zeer goede Weiden, en vrugtbare Beemden omringt.

Onoth. ONOTH, is een Stad, aan den Oever van de Rivier *Sebaia*, tusschen *Agyia*, en Tokay geleegen.

Debretz. DEBRETZ, is een Stad, in het Graaf- of Gespanschap Zobel; tusschen *Tookay*, en groot *Waradijn* geleegen; is wel bevolkt, en rijk in gelt en koophandel, is altoos onzijdig in deeze laatste Hungarize onrusten gebleeven; heeft de Keizerlijke daar gestelde Regters, als meede die van de Ottomannize Porte, onverhindert hun amten en bedieningen laten oeffenen; wiert na het overgaan van *Zolnok* en *Casschau*, op haar verzoekbeede, van zijn Keizerlijke Majesteit in zijn bescherming genomen.

Deeze aan de Turken chijsbaare Stad, wiert A°. 1676. door den Graave *Srazoldo*, onder voorgeeven van de *Malcontenten* in het zelve na te speuren, en op te zoeken, bemagtigt en uit geplondert, dog most op de klagten der Turken, uit last van den Keizer den zelve wederom verlaten.

Kalo. KALO, is een Stadt, tusschen *Tookay* en *Debrezin* geleegen, wiert in 't begin van October des jaars 1680. van den Graave *Tekely* beleegert, en na eenige weinige wederstant korts daar na bemachtigt: eenige maanden daar na de plaats geplondert, en verbrant zijnde, verliet hy, na dat hy het Kasteel met eenige Seevenbergers hadt doen bezetten, de zelve; Dog den Graave *Caprara*, in de maant December 1682. ontrent deze plaats gekomen zijnde, nam het Kasteel in, en maakte de bezettingen, zijnde 180 mannen, tot gevangenen van oorlog. Om welke schade te vergoeden, den *Tekely* het Kasteel van *Zathmor* by verrassing, en weinig dagen daar na de Stadt in zijn gewelt kreeg.

Giula. *Giula* legt tusschen de Rivieren *Sebeskeres* en *Feyerkeres* aan het Meer *Zarkad*, eenige weinige mijlen beneden groot *Waradijn*, en op de Grenzen van *Seevenbergen*; des zelfs naam willen eenige dat ontleent zou wezen van *Giula*, een van de 14 oude Scytize Hartoogen, die Hungaryen vervolgens na malkanderen beheerst hebben, en die de vader van *Stephanus*, (bygenaamt de Heilige) de eerste Koning van Hungaryen, was. Ze is zedert den Jare 1566. altoos den Turken onderworpen gebleeven.

Zolnok. ZOLNOK, is geleegen op de Rivier *Tibiscus* of *Theis*, ter plaatze daarze de *Zagio* ontfangt, 40 mijlen beweften *Waradijn*, en 60 van *Buda* of *Offen*. Ontfangt haar naam van het Gespanschap daarze het hoofd van is, heeft lange jaaren onder 't Turkze jok gezugt; en is byzonder sterk. Deeze Vesting wiert door de Keizerlijke Wapenen, in de maant October 1685. onder het beleid van de Luitenant Veld-Maarschalk den Baron

Mercy, en den H^t. Generaal *Hensler*, onder de gehoorzaamheit van haar oude en wettelijke Heer gebracht.

ZATMAR, een klein Steedje en Grensplaats van Scevenbergen; is het hooft van het Graaffchap daar het de naam van draagt, en op de Rivier *Samos*, 10 mijlen benoorden *Waradijn*, en 14 beoosten *Tockay*, gelee- gen; staat onder het gebied van den Keizer, waar onder het zedert den jaare 1564. wanneer het door den Generaal *Swendy* wiert bemachtigt, tot den jaare 1682. is gebleeven, alzoó het doenmaals, het Kasteel met ver- rassing ingenomen zijnde, onder den *Tekely* most buigen: deze plaats wiert A^o. 1677. door den Grave *Wesselini* Hooft van 't heir der *Malcon- tenten*, en Broeder van den doenmaals laast overleeden *Palatijn*, gantsch uitgeplundert.

In het Jaar 1680. wiert dit Steedje door *Michiel Abafui*, Prince van *Zevenbergen* ingenomen, en den Grave *Serini*, die als gebieder in het zelve lag, gedwongen in het Kasteel te wijken. Weinig dagen daar na nam deeze Bevelhebber, vermerkt hebbende dat de belegeraars hei- melijk versant met een Overste van de bezetting hadden, dezelve in hegtenis, deed hem het hooft afflaan, en verbrak alzoó met eenen slag, het oogmerk van dezen Prins diervoegen, dat hy met schanden, het beleg opbrak.

ZARAVAS, een Vesting zedert weinig jaaren by den Turken gebout, en daarom in de Landkaarten nog onbekent, is geleegeen aan den *Kiros- stroom*, die zig in den *Tibiscus* ontloft; 5 Duitze mijlen van *Zolnock*, en 12 van *Ginla*; door het veroveren van deze plaats, heeft men 2 Graaf- schappen, als dat van *Tarantalia*, en *Czongradia*, die van dezelve afhan- gen, en noit aan de Keizer zijn geweest, onder de magt van zijn Maje- steit gebracht.

MONGATZ, een Vesting, met een byna onwinlijk Kasteel verzien, is geleegeen aan de vloed *Torza*, tusschen *Ungwar* en *Zatmar*, digt on- der de bergen; is A^o. 1567. door de Keizerlyke Wapenen bemachtigt, en zedert het misnoegen van den *Tekely*, altoos des zelfs wijkplaats, en te vooren die van den Prince *Ragotski* geweest. De Gravinne *Tekely*, *Aurora Veronica*, Dochter van wijlen *Pieter Serini* die in den jare 1671. op den 30 April binnen Nieuwstadt wiert onthalt, en geweene Weduwe van den Prins *François Ragotski*, is tot nog toe, niet tegenstaande datze op het naufte geblokkeert is, weigerig gebleeven, haar neffens de plaats aan den Keizer over te geven, om datze niet en weet wat haar Gemaal den *Tekely*, over zou mogen koomen. Deeze Stadt heeft onder haar ge-
C bied

bied 335 Dorpen en gehugten, behoorden voor deezen aan Nicolaas Esterhazy, Palatinus van Hungaryen, en is door den zelven, met toestemming des Keizers, by verdrag, aan *Georgius Ragotski*, Prince van *Transylvania*, en Vader van de genoemde *François Ragotski*, overgedragen.

Arad.

ARAD, een voorname plaats in Koophandel, is gelegen aan den oever van de Rivier *Maros*, niet verre van *Lippa*, 12 mijlen van *Temeswar*, en *Siget*; wiert A°. 1685. door de Keizerlijke Generalen *Heusler*, en *Mercy*, overrompelt, en na een heevige strijt bemachtigt, uitgeplundert, en in 't laatst van de maant December, des zelve jaars, verbrandt.

Temeswar.

TEMESWAR, een groote, vermaarde, en sterke Stadt, is gelegen op de grenzen van *Seevenbergen*, aan de Rivier *Temes*: is het hoofd van het haare naamdragende Graafschap. Is by de Turken ten tijde van *Sigmundus Battory*, Vorst van *Seevenbergen*, 2 maalen te vergeefs aangeft geweest, dog naderhandt, beneffens de omleggende Landsdouw, onder der zelve macht geraakt, van dezelve merkelyk versterkt, en daarom by haar voor onwinlyk gehouden.

Waradijn.

WARADIJN, groot Waradijn genaamt, behoorde wel eer onder *Dacia*, dog nu onder *Seevenbergen*, legt in het Graafschap *Zatmar*, in een vlakke aan het Rivierte *Kewres*, by andere *Sobiskeres*, en by de oude *Grises* genaamt, dat zijn begin aan de voet van het *Carpatize* gebergte heeft, en van waar het onder het zant, eenige goudvezeltjes schijnt meede te slepen, is zonderlinge versterkt door een Rots, die haar byna ontoegankelijk maakt; van waar het zig wijder, met groote Voorsteeden, Zuidwaarts uitstrekt. Aan de Noort-zijde heeft men het Rivierte, en ontrent het zelve verscheiden met wijnstokken wel-bepante Akkeren, en wijnbergen. Deeze Stad die een sterke Citadelle heeft, is met een muur omvangen, met wallen omringt, en met vijf goede bolwerken, en een goede gragt, die men met water uit het Rivierte kan gevult houden, voorzien. Binnen deeze wal, en bolwerken is nog een andere ringelmuur met vijf bolwerken gemaakt, dog is deeze wat hooger als de buitenste, en dient in tijt van Oorlog tot een wijkplaats, en in Vreede tot vermaakelijke oefeningen voor den Adel.

In 't jaar 1242. wierd deeze plaats van de kleene *Tartaren* overrompelt, gruwelyk gehandelt, en des zelfs Inwoonders, zonder aanzien van geslagt, of jaren, voor het meerder gedeelte neergezabelt.

A°. 1290. deed *Ladiflaus*, de III. Koning van Hungaryen in deeze Stad bouwen de schoone Kerk, de H. Maria toegewijt, en tegenwoordig een Bisschoppelyke Zetel.

HET KONINGRYK HUNGARYEN. 19

Deeze Stadt by de *Turken* voor een plaats geagt zijnde die haar in het voortzetten van hun wapenen na de kant van *Translvanië* merkelijke dienst zou kunnen doen; zonden in den jare 1598. voor de eerste maal, een magtig Leger onder het beleid van *Omar* derwaarts, die het in de maant September formeel beleegde, dog wiert zoo ruw gehandelt, en dapper afgewezen, dat hy uit het sneuvelen van zijn volk wel ziende, dat dit geen kat was om zonder handschoenen aan te tasten, gedwongen wiert van zijn voorneemen af te staan, en op den 3 November daar aan volgende van voor de Stad op te breeken. Dog A°. 1660. zijn zy op het onvoorziens in een tijt van een weederzijtze Vreede, en als men het minste verwagte, daar meester van geworden. Zedert welke tijt zy het tot een wapenhuis tegen Christenrijk, hebben gemaakt en gehouden.

Deeze Stad is ook de gewoonelijke verblijfplaats van een *Sangiac*, die onder den *Landvoogt* of *Beglerbey* van *Temiswar* staat: en uit deeze was het dat den Tekkely met een moypraatje ingelokt zijnde, door den Bassa verrast en gekluistert, onder een goed geleide, na den *Grooten Heer* tot *Adrinapolen* gezonden wiert. Waarlijk een groote verandering voor een Man die in zijn *Vaandel*, in de maant September 1684. in de slag van *Espires* door den Generaal Schultz veroverd, zijn wapenen omvat van 2 Goude en 2 Zilveren Leeuwen, met de zabel in de pooten, waar mede zy den Keizerlijke Arent, midden door kloofden, en boven de zelve een Hartooglijke Kroon met de woorden, *Protecteur van Hungaryen*, in de Latijnse en Sclavoenze taal, had doen af malen.

Maar eilaas!

Quem

Veniens Superbum

Dies vidit

Hunc

Fugiens Jacentem.

GUTTA, is een welgeboude, en sterke Vesting, legt aan 't einde van de Rivier de Waag, daar zy in den Donauw valt: is zedert de laatste Oorloogen gebout, in een moerasachtige plaats, tusschen een arm van den *Donauw*, *Waag*, en *Swaruz*. Legt een Duitze mijl van *Nienbenzel*; het welke men van de Kerk-tooren dezer plaats, en zelfs de huizen daar in zeer onderscheidelijk kan zien.

SCHINTA, een Vesting die voor bijzonder sterk werdt gehouden, is niet lang gebout geweest, dient om de Rivier en het omleggende Land onder haar macht en gebied te houden, in 't midden is een **Foren**, en

van buiten is het met vier goede Bolwerken, en verscheiden stukken Ge-
schut voorzien.

Tirnaw.

TIRNAW, is een plaats die in het midden van een effen en ruime
vlakte legt, en over zulx van alle kanten zeer ver gezien kan werden; is
zedert 7 Jaren, wanneerze ten tweede maalen door de Keizerle ingenomen
zijnde, en geheel in asse wierdt geleit, by na gansch herbout; de nako-
melingen van *Stephanus Illushasi*, die in den Jare 1601. Palatijn van Hun-
garyen wiert, zijn 'er de erf Heeren af. Is vermaart door de hooge School,
waar in de *Philosophia*, *Wiskunst*, en *Geneeskunst* wert geleert, en wiert
in den Jare 1621. door *Beibelem Gabor*, den Keizer afgenomen.

Topolchan.

TOPOLCHAN, een Streedje gelegen aan den oever van de Rivier
Nyira, is in de laatste Oorloogen, beneffens des zelfs Kerk afgebrant,
en tot noch toe onherbout gebleeven.

Leopoldstad.

Leopoldstadt, is een Vesting, aan de West-zyde van de *Waag*, over
Vrystadt, zedert dat *Nieuhenzel*, A°. 1653. in handen der *Turken* was
geraakt, en na het 20 jarige bestand 1664. door dezelve met den Keizer
gemaakt, door bevel van den laatste, tot vergoeding van de eerste plaats,
en om daar door het stroopen der *Tartaren* te beletten, en *Oostenryk*,
Merben, en *Siefen*, beneffens een gedeelte van *Hungaryen* te dekken,
gebout; op den 19 September 1665. wierd door den *Ryx-Cancelier* de
eerste steen van de zelve geleit, en het begonnen werk door den *Primas*
Regni de Heer *Lipay*, gewezen Aardsbisschop van *Gran*, op den 24 De-
cember daar aan volgende plichtelijk gezeegent: is by na van de eigenste
gestalte als *Nieuhenzel*, heeft les welgemaakte, en welgedekte Bolwer-
ken, en legt niet ver van de weg, waar door de *Tartaren* in deze laatste
oorlog het Landt in vielen, verwooften, en langs welke zy, behalven
veel bewoonders van *Moravien*, een meenichte van andere menschen
in slaverny weg voerde.

Vrystadt.

VRYSTADT, een schoone en vermaakelijke plaats, by de Inwoon-
ders *Colgotz* genaamt, is zedert eenige tijt door de *Turken* afgebrant,
hoort aan den Graave *Forgatz*, die 'er een heerlijk Slot, en dertig huis
heeft, en de *Capucijnen* een Klooster.

Trenschin.

TRENSCHYN, is een schoone Stadt, die haar naam het omleggende Landt
meede deelt; wert veel gezocht om de warme *mineraal waterbaden*, en
32 diergelijke schoone bronnen, die 'er zijn; legt aan den oever van de
Waag, over de welke men langs een houtte brugge gaat; de marktplaats
is ruim en schoon; de kerk der *Jesuiten* zeer aardig en beknopt; en het
Kasteel zeer verheeven, waar door men het ook van vry verre kan zien;

is een erfelijk eigendom van de Nakomelingen van *Stephanus Illustiss.* in zijn leven Palatinus des Rijx, die het eerst de naam van Graave van *Transchyn*, heeft gevoert. Het omleggende land is meede wel van mineraale waterbronnen, en warme baden voorzien.

Den *Prince Ragotski*, als recht van Souvereiniteit over deze Stadt hebbende, stond dezelve in den jaare 1671. volgens den inhoudt van zijn *Genade-brief*, aan zijn *Keizerlyke Majesteit* af.

By deeze Stadt was het, dat de *misnoegde* van de *Keizerlyke* benden. A°. 1680. wierden geslagen, en een goet getal van de hare, met verlies van verscheide Vaandels, waar in deze woorden *Comes Tekeli, qui pro, Deo, & Patria pugnat* geschreven stondt, lieten zitten.

SEERNOWITZ, is een Stadt, aan den oever van de Rivier *Gran* ge- Sernowitz.
leegen, met een sterk Kasteel, dat op een Rots is gebout, voorzien, dog den *Turken* tot noch toe Cynsbaar.

NEUZOL, een geneuglijke Stadt, is gelegen aan den oever van de Neuzol.
Rivier *Gran*, alwaar het een schoone Tooren heeft; het Kasteel is wel beziens waardig, vermits men binnen het zelve, een Kerk ziet, die geheel en al met koper gedekt, van binnen met verscheiden houten figuren voorzien, en met eenige overblijfselen van Heiligen vereert is. Men passeert de Rivier uit de Stadt langs een brug, die van onder zoodanig gemaakt is, dat al wat van boven af komt drijven, hier kan opgevielt worden; gelijk men dagelijx een groote menigte houts, dat in de koper-mijnen van deze Stadt gebruikt wort, doet; dit hout smijt men ontrent 10 en meer mijlen boven de Stadt, daar het zelve overvloedig wast, in het water, en komt alzoo, zonder dat het vrachtloon kost, met de stroom van zelfs in deze Stadt aan landen. Ze wierd door *Bethalem Gabor*, 1619. in de Boheemze beroerte, en als ze hem tot hun Bontgenoot hadden verzogt, ingenomen. Voor deeze Stadt was het, dat den dapperen Grave *Karel van Bucquoy*, Ridder van het Gulde Vlies, na dat hy als Generaal van het *Keizerlyke* Leger, de Steeden *Presburg*, *Töman*, *Altenburg*, en andere had hernomen, voor deze Stadt gerukt, op den 11 July 1611. in een heevige strijt, en met 16 doodelijke wonden, het einde van zijn leeven, en 't bedde van eere vond. Deeze plaats wierdt 1678. door de *misnoegde* in bezetting genomen.

ALTZOL, is een Stadt, aan de Rivier *Gran*, tusschen *Neuzol* en Altzol.
Cremnitz gelegen, wiert in den jare 1678. neffens meer andere door de *misnoegde* bemachtigt.

Herngrondt, is een klein Steedje, en op een genoegzaame hoogte, hoe- Herngrunde.
wel

wel tusschen twee bergen gelegen: is op zekere Landstreek van gelijke naam als zy, en ontrent een mijl van *Neuzol* gebout.

Schemnitz. SCHEMNITS, de grootste der Bergsteeden; en waar in men altoos gewoon is vergaart Zilver uit de Mijnen te vinden, is zeer wel gebout, en bijzonder sterk. Heeft drie schoone Kerken, en voor het meest der gedeelte Lutherfche Inwoonders. Daar zijn ook 3 Kasteelen, waar van het eerste het oude, in de Stad gelegen is: men hoort daar 2 maël daags, namelijk des morgens, en des avonds ten 6 uuren, een door konst gemaakt Muzykspel. Het tweede is het Nieuwe Kasteel, wel eer door een voorname Vrou, als alvorens de Galg van deze berg weg genomen was, heerlijk gebout. Het derde is op den top van een zeer hoogen berg, en wert altoos door een uitziende wacht bewaart, die het aannaderen der *Turken*, door een kanonschoot, de Steedelingen moet bekend maken. De straten gaan, alzoo de grond in en om Stadt heuvelachtig is, op en neer. In deze Stadt is een openbare of Hooge School, wiert A°. 1678. voor de eerste maal, en 1679. voor de tweede maal door de *Misnoegde* ingenomen, en van een groote rijkdom berooft.

Cremnitz. CREMNITS, een bijzonder klein Steedje, is groot van Voorsteeden, en op een uitsteekende hoogte gebout: men is van gevoelen dat de St. Jans Kerk, die dicht by het zelve staat, op de hoogste plaats van gantsch Hungaryen is, gebout. Het is de oudste en rijkste van de seven Berg of Mijnsteeden, welker namen zijn *Schemnitz*, *Cremnitz*, *Neuzol*, *Koningsberg*, *Boohandz*, *Libeten*, *Tiln*: wiert in den jare 1679. van de *Misnoegde* ingenomen, en van haar gereedste middelen berooft.

Virovitz. VIROVITZ, een zeer geachte plaats om den geurige Wijn, en aangename Druif die ontrent het zelve valt, is gelegen beneden het Eilandt van *St. Andries*, niet ver van *Paccia*. Men ziet niet ver van het zelve, aan den oever van het genoemde Eilandt; een ingestort steenen gebouw, alwaar men wil dat voor deeze een steene brug zoude geweest zijn.

Maros. MAROS, is gelegen aan de andere zijde van *Vicegrad*, niet zeer wijd van het Eilandt *St. Andries*. Men ziet'er een schoone Kerk: en dewijl de plaats haar voormaals gewillig aan de *Turken* heeft overgegeven, zoo werden de Christenen die'er in wonen, zoodanig zacht gehandelt, datze jaarlijx maar een kleene erkentenis of geringe schatting aan den *Turken* Keizer betalen.

Pesth. PESTH, een Stad in 't vierkant, in een ruime Vlake gebout; is gelegen aan de Oost-zijde van den Donauw, recht over *Buda*, oude Hofstad van Hungaryen, geeft door haar Muren, en Toorens der Kerken

een aangenaam gezicht wanneer ze van de kant van Offen, wert beschouwt. Het omleggende Land dat een Graaffchap is, wert na haar *Comitatus Pesthienfis* genaamt. Tusschen deeze Plaats en *Buda*, legt een schoone Schipbrugge ten lengte van ontrent een vierendeel van een mijl; is, door het dikwils in, en herneemen zeer verwoest; en legt zoodanig onder den dwang van *Buda*, dat op een hoogte, en dit in de laagte geleegeen is, dat men het gemaklijk uit het zelve aan alle kanten plat kan schieten, alleen zoo zou het gedeelte dat by de Poort van *Agria* legt, by gelegenheit als dit geschieden, door de andere Huizen beschut zijnde, vry gaan. Deeze Plaats wiert in den jare 1684. van de Keizerze als ze *Buda* belegerd hadden, bemachtigt, doch de belegering opgebrooken zijnde, verlieten ze deeze Plaats, tot dat ze op den 18 Juny 1686. wanneer *Buda* andermaal door den Heer Hartoog van Lottaringen berent was, op nieuws door de Keizerze in bezetting wierd genomen, gelijk ze tot noch toe ook gebleven is.

SEGEDIN, is een Stad, aan den oever van den *Tibiscus* gebout, en Segedin. in het Graaffchap *Bodrog*, tusschen *Colocz*, *Zelnok*, *Ginla* en *Temeswar* geleegeen, is A°. 1552. van de Turken ingenomen. Wiert in de maant December 1685. door de Keizerze uit geplondert, en in de maant October 1686. met verlies van den Generaal *Auvergne*, na een beleg van weinig dagen, en het slaan van 8000 Turken, die het wilde ontzetten, door de zelve bemachtigt.

HADWAN, gelegen aan de Rivier *Zagijn*, benoorden, en 6 mijlen Hadwan. van *Pesth*, wiert certijts door *Gazon* merkeliijk versterkt: doch evenwel zoo niet dat de Turken haar daar geheel en al op dorsten verlaten; wiert A°. 1596. van de Christenen bemachtigt, doch 1603. wederom verlaten, en aan de Turken ten besten gegeven; en nu in October 1686. door de zelve verlaten zijnde, by de Keizerze bezet.

Dus veel, waarde Leezer, gezegt zijnde van de Steeden in Opper-Hungaryen geleegeen, zullen wy over gaan tot die van het Neder-Hungaryen, en zien wat ons daar van valt te zeggen, en beginnen met

BUDA, eer zy onder de macht der Turken wiert gebracht, was de Budan. Hoofstetad dezes Rijk, is na zommiger meening zoo geheeten na haar Fondateur *Buda*, Broeder des Konings *Attila*, of als andere schrijven van de *Budini* Schijtte Volkeren, welker *Herodotes* gedenkt. *Appianus*, *Irenicus*, ende *Athamarus* maaken gissing dat het is *Ptolomæi Curta*; doch andere willen dat het is *Ptolomæi* en *Antonini Aquincum*, alwaar de tweede *Legio Adjutrix* logeerde. De Situatie dezer Stad is eendeels Bergachtig, en met sterke bolwerken verzien, zoo dat in gantsch Hungaryen geen

geen sterker noch genoeglijker plaatze gevonden wert. De Stad wert verdeelt in boven en onderstadt, welk laatste aan den Donauw legt: men gaat uit de zelve over een Schipbrug in het Steedeken *Pesth*. Men ziet ook in het zelve noch verscheide overblijfselen van voornamen Gebouwen, wel eer by Matthias Corvinus, Koning van Hungaryen, en des zelfs Voorzaaten gesticht, dog deeze en meer andere door sloopheid der Turken reets vervallen, zijn voorts in den jare 1635. en 1669. wanneer deeze Stadt by na gantsch afbrande, het gezicht der beschouwers ontdukt.

Deeze Stadt, hoewel groot, vermaakelijk en wel gebout, is niet zeer bevolkt, gemerkt des zelfs meeste bewoonders uit *Spahis* en Janitzeren, die in groot getal, als bezettingen zijn, bestaat.

Solimanus de vierde, Turkze Keizer, bemagtigde op den 20 Augustus, 1526. deeze voornamen Stad, en de bloem van gantsch Hungaryen, dog wiert in den jare 1527. (den Koning *Ludovicus* de II. door de Turken verslagen zijnde) door Ferdinandus de I. Koning van Bohemen en Broeder van Keizer Karel de V. (by het meerder gedeelte, en de voornaamste Adel, tot Koning van Hungaryen verkoren,) uit het zelve wederom gedreeven, stellende *Thomas Nadaffi* tot Gouverneur over het zelve.

Soliman, door het verlies van deeze Plaats, en nog meer door het afvorderen, door de Gezanten van Ferdinandus van de Vesting *Griekweizenburg* en andere Plaatzen van Hungaryen dien hy bezat, geweldig verwoed, rukt alles wat hy konde by malkanderen, en komt in den jare 1529. met een byzonder talrijk Leger op Hungaryen af zakken, deed Offen niet alleen aanstonds berennen, maar zelfs formeel belegeren; het geen door de zwakheit van het Garnisoen, en de weinige apparentie van ontzet, hoewel in 't eerste dapper verdedigt, hem kort daar na andermaal in handen viel.

In het zelfde jaar wanneer hy met deeze zijn by na onnoemelijke magt, zijn hooft deerlijk voor de Stad *Weenen* had gestooten, herstelde hy *Joannes Zapolia*, Waiwode van Seevenbergen, en door *Pavlus de Varda*, Aards-bisschop van Gran, tot Koning van Hungaryen; na de dood van den Jongen en gesneuvelde *Lodewyk*, gekroont, weder in zijn Koninklijke waardigheid, waar uit hy door Ferdinandus was gedreeven, latende *Buda* onder den Renegart *Gritti*, met 3000 Janitzeren bezet, om het zelve voor genoemde *Sapolia* in cas van Attaque te beschermen.

In den jare 1530. deed Ferdinandus, Koning van Bohemen, het andermaal, door zijn Generaal Rogendorf, belegeren, dog te vergeefs.

Dus

HET KONINGRYK HUNGARYEN.

25

Dus is Johannes de Zapolia, in de bezitting van deeze Plaats gebleeven, tot zijn dood toe, die in het jaar 1540. geviel, waar meede de Plaats, of het regt op gantsch Hungaryen, aan Ferdinandus kwam te vervallen, volgens zeeker verdrag A°. 1538. tusschen hem en de voornoemde Zapolia gemaakt.

Ferdinandus, ingevolge van het hem nu aanbestorven regt, deed dán 1540. andermaal door zijn Generaal *Leonard van Velzen*, na dat *Vicegrad*, *Weitzen*, en *Pesth*, by hem bemagtigt was, de Plaats belegeren, dog na dat de zelve zijn uiterste vlijt, en een goede tijd daar meede verseeften had, most hy nogmaals van zijn voorneemen af staan.

Elizabeth, Weduwe van den overleeden Koning, Johannes de Sapolia, en Dogter van Sigismundus, Koning van Polen, haar Hof in deeze Stad, met haar jonge Zoon, van d'Hungaren STEPHANUS, dog van de Turken JOHANNES genaamt, houdende, en had aan het gemaakte verdrag van wijlen haar Gemaal en *Ferdinandus* gantsch geen lust, des zy met raad en advijs van zeekere Munnik, *Juriaan* genaamt, zeekere geschenken aan den Turkzen Keizer zont, met verzoek dat haar Zoon mogt Koning van Hungaryen blijven, en als zulx door den zelve werden beschermt.

Hier op komt Soliman A°. 1541. wederom afzakken, belegert Pesth; en bemachtigt het zelve, na dat hy ontrent de 25000 Mannen daar voor had laten zitten, waar na hy met zeeker looze streek, de Stad Offen in zijn gewelt kreeg, de Koninginne na Sevenbergen zond, de Stad met zijn Volkeren deed bezetten, onder voorgeeven, van de zelve zoo lang alzoote willen bewaaren, tot dat de Jonge Vorst, Johannes Sigismundus, Zoon van den Overleeden JOHANNES SAPHOLIA, meerder jaarig zou weezen.

A°. 1542. maakte den Markgrave van Brandenburg, de mine van Buda te willen aantasten, toog ten dien einde derwaarts, Attaqueerde Pesth te vergeefs, en trok zonder iet verregt te hebben na huis.

Den Grave Swartzenburg, na dat hy Javarin of Raab, met een Strata-gema den Turken in de maant Maart 1598. had ontveldigt, sloeg zich in de maand October des zelve jaars, onder het opzicht van den Aarts-hartog MATTHIAS, voor de Stad Buda neer, en belegerde het zelve, doch wiert na 30 dagen tijts daar voor verspilt te hebben, door de gedurigen reegen genootzaakt op te breeken, gelijk de Turken, die de Stad Waradijn in Sevenbergen, op de zelve tijd belegert hadden, om de zelve reeden 't zelve te doen, meede gedwongen wierden.

De Christenen hebben in den jare 1602. onder den Generaal *Rossini* deeze Plaats nogmaalen aangetast, doch na dat ze de Brug die over den *Donauw* legt, verbrooken, en Pesth bemachtigt hadden, moesten zy, door het ruwe en strenge weer genoodzaakt zijnde, onverregter zaake af trekken.

Den Hartoog van Lottaringen, als hy A°. 1684. het Kasteel van *Vicegrad, Veitzen*, en Pesth had ingenomen, en de *Turken* tot dry maalen geslagen, rukte in der yl, voor deeze zoo voorname Plaats, doch most niet tegenstaande zijn goet beleid, kloekmoedige dapperheid, en onwrikbare stantvastigheid, de tijt van 't jaar verloop, en een goet getal Menschen gesneuveld zijnde, onverrichter zaake van voor de Stad op breeken.

Eindelijk en ten laatsen, zoo heeft evenwel de eenigheid der Duitse Vorsten, en de onvertzagde dapperheid van een goet getal Krijgshelden, zoo veel vermogt, dat deeze genoegzaam onwinnelijke Stad, op den 2 September 1686. stormenderhand onder het beleid van den Heer Hartoog van Lottaringen, zijn Keurvorstelijken Doorluchtigheid van Beyeren, de Heer Generaal Schooning, en meer andere voorname Persoonen is ingenomen, en, na dat ze 157 jaaren onder de Turkse heerschappy of der zelve Tributarijzen had geweest, wederom onder de macht van de wettelijke Koningen van Hungaryen gebracht.

Deeze Stad is by de Schrijvers boven de menichvuldige belegeringen, die ze heeft uitgestaan te meer bekend, om het Concilium aldaar in den jare 1279. onder de regeering van *Ladislaus de III.* Koning van Hungaryen, en den Paus *Nicolaas de III.* onder het beleid van *Philippus*, Bisschop van *Fermo*, gehouden.

Oedenburg.

Oedenburg, is geen onsterke plaats, en gelegen in Neder-Hungaryen, even aan geene zijde van de Rivier *Leitha*, die Oostenrijk en dit Koninkrijk van malkander scheidt; is vermaart, door de verscheiden Rijkvergaderingen die daar in gehouden zijn; ze sloot ten Zuiden en Westen tegen Oostenrijk, en ten Oosten tegens 't Graafschap *Raab*. De Duitsers noemenze *Oedenburg*, de Hungaren *Sopron*, en de Latijnen *Sopronium*, is de Hooftstad van het Graafschap *Sopron*; in deeze Stad is het, den Keizer behoorende, dat op den 23 Mey 1680. een by een komste, tuschen de Commissarijzen van zijn Majesteit, de Gedeputeerde van Hungaryen, en die van de *Misnoegde*, wiert gehouden; en in de welke de tegenswoordige regeerende Keizerinne, *Maria Magdalena*, *Theresa Eleonora*, van *Beijeren*, *Palts-gravinne van Nienburg*, op den 9 December 1681. tot Koninginne van Hungaryen wiert gekroont.

FURSTENVELT, is een klein Steedje, voorzien met zes kleine, en Furstenvelt met Baksteen ommuurde Bolwerken; legt op de Rivier Laufsits, heeft smalle ondiepe Grachten, en is zonder eenige Buitenwerken.

RAKELSBURG, is een Stad, die op een Eiland dat van de Rivier Rakelsburg, Mure wert omringt, is gebout; aan de zijde van het vlakke Land is ze met eenige Bolwerken, en halve Maanen, die met goede Borstweeringen, van Zooden gemaakt, zijn verzien; des zelfs Grachten zijn breed, diep, en vol van Water. De Rivier heeft aan de slinker zijde zijn loop een weinigje meer van de Stad af als aan de rechter kant; doch aan dees laatste zijde en is de plaats zoo wel niet Gefortificeert, behalven dat ze aan dees kant, door een hoogte die dicht aan de Stad legt, en daar eenige Werken en een Kasteel op zijn, wort gecommandeert.

ALBA-REGIA, by de Duitsers *Stochweissenburg*, van de Slavoenen *Alba Regia*, *Stolni-Biograd*, en door de Hongaren *Ekebes-Feierwar* genaamt, is gelegen in Neder-Hungaryen, en vermaart om de Krooningen, en Begraafnissen der meeste Koningen van Hungaryen; wert rontom bewatert door de Rivier *Sarwits*, die de daar omleggende Landen met een zoo moerassig maakt, dat men geenzins over de zelve waaden kan; maakt met de Steeden Buda, en Gran, genoegzaam een Triangel uit; Amurath de II. in Hungaryen geroepen zijnde na de doot van Albertus van Oostenrijk, belegerde deeze plaats te vergeefs. A°. 1456. na dat Mahometh de II. drie jaren te voren hem meester van Constantinopolen had gemaakt, quam den zelve de zaak van zijn Vader hervatten, doch den Stadhouder *Corvinus* in de belegerde Stad door een bezondere list geraakt zijnde, deed op den 6 Augustus zoo geweldigen uitval, dat den Turkzen Keizer, zelfs in zijn oog gequeest zijnde, de belegering met achterlating van een bezondere groote buit, deed op breken; A°. 1543. is deeze sterke Stad voor de eerste maal in de macht der Turken geraakt, en zoude 1565. door middel van den Grave van *Salms*, Gouverneur van *Javarin*, die de Hooftrechter van Stoelweissenburg had omgekocht, weder onder zijn Keizerlijke Majesteit zijn geraakt, doch deeze vreeze dat dit den vrede die hy tot Constantinopolen door *Georgius Hozzuthotis* deed voorstellen mocht verachten, deed dees onderneeming staaken, die echter de zaak ontdekt zijnde, noch aan 40 Inwoonders Complice van den Rechter, die na Weenen geweeken was, een smertelijke dood, alzo ge-enpaleert wierden, kosten. Ontrent den jare 1600. wiert deeze plaats door de *Christenen* ingenomen, dog het jaar daar aan door de *Turken* wederom bemachtigt, zedert welket tijt ze tot noch toe onder de zelve is gebleeven.

Canischa.

CANISCHA, is gelegen op de grensen van Stiermark, dichte by de Rivier Draw, en het Slot of de Schans Serin; deeze Stad wierd A°. 1600. door de Turken bemachtigt. Matthias Aardshartoog van Oostenrijk quam ze het volgende Jaar daar aan, geassisteert met eenige Pauselijke en andere Italiaanze benden, beleegeren; dog moest na twee maanden tijds daar voor gelegen te hebben, onverrechter saake opbreken. In 't jaar 1664. den Grave *Serini* in de maant January in Hungaryen getoogen zijnde, ging het zelve, na dat hy *Vyskerken* en eenige andere plaatzen ingenomen, en *Siget* verbrant had, beleegeren, wanneer hy ook zeekerlyk meester van het zelve geworden zou zijn, indien men hem het beloofde onderstand had toegezonden; dog moest op de aankomst van den Grootten Vizier, die met een machtig Leeger het zelve quam ontzetten, met zijn Krijgsknechten opbreken.

Vicegrad.

VICEGRAD, by de Latijnen *Vissegradia*, en by de Duitsers *Plindenburg* genaamt, is een voorname en sterke Stadt, gebout op een bezondere hooge Rots, en aan de oever van den Donau, boven *Buda*, en beneden *Strigonien* of *Gran* gelegen. Heeft een oud, vast, en sterk Kasteel, op de spitze van een berg, alwaar men ook de Abdy van *Pity* ziet. De Koningen van Hungaryen hielden hier wel eer, om haar vermaakelijke stand, en d'aangename lucht, hun Hof. Van de verwoeftste Palcizen, is 'er onder andere noch een overgebleven, dat van Marmer en kostelyk gehouwen steenen is gebout; is voorzien van een stallng voor meer als 60 Paarden, waar uit men afneemen kan dat het zelve wel eer een heerlyk stuk werkx geweest is. Deeze plaats wierd in den jare 1529. door den Turkzen Keizer *Soliman*, als hy met een onnoemelyk getal Krijgsknechten de Stad *Weenen* quam beleegeren, by accoord ingenomen, doch wierd elf jaar daar na, A°. 1540. door den dapperen Krijgsoversten, *Leonard van Velzen*, weder bemachtigt, en onder de Keizerlyke gehoorzaamheit gebracht. A°. 1600. geraakte zy door de trouloosheit der Heidukken wederom in handen der Turken; als Karel, Koning van Napels, neffens een ander tot Koning van Hungaryen verklaart zijnde, door *Forgatz* aan zijn Hooft gewont was, zoo wiert hy in dit Kasteel gebracht, en onder schijn van een hooft-verbant, in het zelve verworgt. De Koninglyke Kroon van Hungaryen wiert eertijts in deeze plaats bewaart, doch is naderhand, door dien de Turken van tijt tot tijt dit Rijk dieper indrongen, na *Presburg*, om te beter bewaart te zijn, gebracht. Dees Kroon is van een bezonder maakzel, ze is laag, en van boven met een kruis bedekt, heeft vier bladen in 't ronde, waar van het eene zoo groot is als de andere drie,

of

of ten minften twee van de zelve. Deeze Kroon is in een byzondere hooge waarde en achtung by de Hungaren, vermits de zelve willen dat ze aan hun eerfte Koning, Stephanus, door een Engel zou zijn behandigt.

St. MARTENSBERG, is een bezonder vermaakelijke, en zeer ster-
ke Stad, gelegen op den top van een zeer hoogen Berg, waar door men <sup>St. Martens-
berg.</sup> uit het zelve, een aangenaam gezigt heeft in de daar ontrent gelegen Con-
treijen; legt tusschen de Vesting Raab, en de Stad Dotis.

DOTIS, of *Totis*, legt niet meer als 4 mijlen van *Comerra*, tusschen ^{Dotis.}
St. Martensberg en den Donauw, heeft een Kasteel dat met goede Grach-
ten omringt is, en na by het zelve vind men verscheide natuurlijke warme
baden: is tot verscheide maalen gewonnen, en hernomen, wiert in
den jare 1565, door den Grave van *Salms*, Generaal van het Keizerlijke
Leeger, den Turken ontruikt, heeft zig in den jare 1683, vrywillig on-
der het hoofd der misnoegde, den Grave Emericus Tekely, beneffens an-
dere plaatzen gegeven, doch is tegenswoordig zijn Keizerlijke Majesteit
onderworpen.

VESPRIN, in het Latijn *Vesprimium*, en in 't Hoogduits *Weisbrug* ^{Vesprin.}
genaamt, is een kleine doch sterke Stad, gelegen by de Waterbronnen
van de Rivier *Sarwitz*, en by het Meer *Balaton*, elf mijlen van *Gran*, en
5 van *Stoelweiffenburg*, heeft een Bisschop die onder den Aardsbisschop
van *Gran* staat: ze is de Hooftplaats van het Graaffchap dat de naam van
haar draagt, heeft een bezonder sterk Kasteel, dat op den top van een
Heuvel gebout is; wiert in den jare 1565, door den Grave van *Solms* be-
machtigt, en onder zijn Keizerlijke Majesteit gebracht, waar onder het
noch is, alleen zoo heeft het zig 1683, onder den Tekely gegeven, dog
is na het ontzet van *Weenen*, in het zelfde jaar door den Hartoog van Lot-
taringen, weder onder de macht van zijn wettige Heer gebracht.

PAPA, een klein doch sterk Steedje, is met een Kasteel voorzien, en Papa,
gelegen in het Graaffchap *Vesprin*, op de Rivier *Maubaltz*, en onder de
macht van zijn Keizerlijke Majesteit. Deeze plaats is in den jare 1683,
neffens *Dotis*, *Vesprin*, en *Lewents* den misnoegde Grave Tekely onder-
worpen geweest, doch neffens de zelve door den Hartoog van *Lottarin-*
gen onder haar ouden, en wettige Vorst wederom gebracht.

SARWAR, is gelegen aan de Rivier de *Raab*, tusschen *Papa*, en *Saba-*
ria, is in den jare 1567, onder de macht des Keizers gebracht, waar on-
der het tegenwoordig noch is.

NEWSIDL, is een klein Steedje, dat beoosten de Rivier *Leith*, en *Newsidl.*
aan het Meer *Newsidl*, ('t welk de lengte van 7. en de breedte van 3 duitze

mijnen heeft) legt: in dit Steedje is niet meer als een Straat, en eenige welnige Huizen buiten de zelve, met een klein Kasteel, dat op een Berg gebout is, van de welke men gemakkelijk het gantche Meer kan overzien, dat ontrent in 't midden van Weenen, en *Sabaria*, (geboorte plaats van St. Marten) legt.

St. Godard.

St. GODARD, is een klein, en verwoest Steedje; legt ter plaatze daar de Rivieren *Rab*, en *Laufnitz* in malkander vloeijen; doch is vermaart door de groote neederlaag, die de Turken by dit Steedje in den jare 1664. door de Keizerlijke Benden wiert toegevoegt.

Sabaria.

SABARIA, is een oude Stad, in het Graafschap van 't Kasteel *Fer*, gebout ter plaatze daar de Rivieren *Guns* en *Regnits*, samen vereenigen, eer zy in de Rivier *Raab* vallen. Men houd voor een zekere waarheit dat dit de geboorte plaats van den H. Martinus is, en daar zijnder die zeggen, dat den vermaarden dichter, *Ovidius Naso*, in deeze Stad is gestorven en begraven. Men wil dat hy zeeven jaaren tot *Tomos*, by de zwarte Zee, als balling hebbende geleefd, weder ingeroepen wiert, en dat hy in zijn te rug reize na Italien deeze plaats aandoende, aldaar siek geworden en gestorven zou zijn: en men zegt dat men 1508. zijn Graf met het volgende opschrift, door hem zelfs gemaakt, en in een steen gehouwen, heeft gevonden.

FATUM NECESSITATIS LEX.

Hic situs est vates, quem Divi Cæsaris: ra

Augusti, Patria cedere possit Humo

Scepe miser voluit Patris occumbere terris

Sed Frustra, Hunc illi Fata dedere locum.

Dat is te zeggen:

HET NOODLOT, IS EEN NOODZAKELYKE WET.

Hier rust den Digter, die door de gramschap van den Goddelijke Augustus, wiert gedrongen zijn Vaderlant te verlaten. In zijn ballingschap wenste hy verscheide malen in zijn Vaderland te mogen sterven, dog te vergeefs. Het noodlot heeft hem deeze plaats gegeven, om zijn Graf te zijn.

En ontrent het jaar 1540. deed *Elisabeth*, Dochter van *Sigismundus*, van Polen, Koninginne van Hungaryen, aan *Petrus Angelius Bargé*, een zilvere Penne zien, waar van *Ovidius* zig bedienende, als hy iets schrij-

schrijven wilde; was weinig tijd te vooren, onder eenige oude overblijfselen van *Tearnum*, nu *Belgrado* genaamt, in de mond van de Rivier *Sau* gevonden. Deeze pen was met de woorden, *Ovidii Nasonis Calamus*, omfchreeven. De Koninginne maakte veel werkx van de zelve, en hield ze by na voor een heiligdom.

GRAN of Strigonium, een Aardsbischoppelijke Stadt, is geleegeen ^{Gran.} 5 mijlen beneeden *Comorra*, aan den *Donauw*, op een hoog en steenrotzig gebergte, soo sterk en vast bebolwerkt, datmen wanneer de plaats genoegzaam is bezet, van vier kanten, een vyandelijken storm kan afkeeren, is ten naaften by driehoekig, heeft twee zware Toorens, en is van een zijde van goede Wallen voorzien, het voornaamste gedeelte legt boven op een berg, en 't overige van de plaats aan des zelfs voet, van waar men langs een brug in Barkan komt, in de Voor- of Neder-stadt heeft ze een swaare sterke Water-Tooren, van waar het eene gedeelte gevoeglijk het ander kan secondeeren, en met schieten malkanderen bevrijden; zelfs kan men van de *St. Tomas-berg*, die achter het Kasteel leit, het over den *Donauw* leggende Steedeken *Barakan* defendeeren. Het Aardsbisdom van *Gran* pleeg jaarlijx 150 duizent Kroonen op te brengen.

In deze Stadt zijn verscheide natuurlijke warme baaden, die niet te heet zijn, in deze plaats is Stephanus, de eerste Koning van Hungaryen, gebooren, en Stephanus de III. gestorven. Des zelfs voornaamste pronkgebouwen zijn de Kerk, den H. Stephanus toegewijd, het Aardsbischoppelijke Paleis, en d'andere huizen der Kanunniken, de omleggende Bergen zijn vruchtbaar in Wijnstokken, warme baden, schoone landsdouwten, welke zamengevoegt zijnde met de sterkte van de plaats, de Koningen van Hungaryen voor deezen bewoogen heeft haar Hof aldaar te houden. Daar is by na geen plaats, die zoo meenigvuldige, en bloedige belegeringe als deeze heeft uitgestaan.

A°. 1440. kwam Uladislaus met een aanzienelijke macht uit Polen, voor deeze plaats, belegerde de zelve, en kreeg die in weinige dagen by accord in zijn gewelt, trok van daar na Offen de Hoofstcad des Rijk, en wiert aldaar, dewijl de wettigen Koning *Ladislaus Posthumus*, maar 4 maanden out, met zijn Moeder, tot den Keizer was gevlucht, tot Koning van Hungaryen gekroont.

Naderhant is ze door Johannes de Zapolia, Koning van Hungaryen te vergeefs beleegert zijnde. A°. 1542. door de trouwloosheid van eenen *Lisvanus* en *Salomonda*, beide Spanjaarts, aan den Turken overgegeven.

Zedert hebben de Turken, deze Vesting tot het Jaar 1595. vredig blij-

blijven bezitten, wanneer Graaf *Karel van Mansvelt*, onvoorziens voor deeze plaats trok, de Turken die het meende te ontzetten versloeg, en de plaats op den 25 Augusty, onder de macht van den Aardshartog *Matthias*, of wel zijn Keizerlijke Majesteit, bracht.

ACHMET, Turks Keizer, niet konnende in zijn kruin verdragen, dat zoo voorname plaats in de handen der Christenen langer zou blijven, beval zijn Veldheer *Mahometh Bassa*, op straffe van de dood, deeze Vesting wederom te vermeesteren; gelijk hy dan in den jare 1605, met een groot Leeger daar voor getoogen zijnde, het met bestormen, en mineeren zoo ver bracht, dat de bezettingen tot de overgaaf zoo genegen waren, dat zy den Grave *Dampiere*, hunne Commandant, die zulx wilde beletten, in hechtenis namen, en de Stadt, tot een zeer groote vreugde van de Turken, en eeuwige schande van zulke laf hartige menschen, aan de algemeene vyandt van Christenheit inruimde.

Dus is deeze zoo voorname Vesting onder de macht der Turken gebleeven, tot op den 27 October des jaars 1683, wanneer het zelve door de Legers van den Keizer en Polen, weder onder haar oude, eigen, en wettige Heer is gebracht, waar onder het tot noch toe is gebleeven; niet teegenstaande de Turken het A°. 1685, in de maant July en Augusty, meende weder onder haar gewelt te brengen, dog wierden na een beleg van 16 dagen, door de nederlaag, haar in een Veldslag toegebracht, ges noodzaakt van hun begonnen, en ondernomen werk af te staan.

Barakan.

Barakan, is een klein Steedje, dat recht over *Gran*, en aan de andere zijde van den *Donauw* legt. Is met een Schipbrug aan de onderstadt van *Gran* gehegt, en nu vermaart, en voornamelijk kenbaar geworden door de heerlijke Victorie, ontrent het zelve A°. 1683, op den 10 October, door zijn Koninklijke Majesteit van Polen, en den Heer Hartog van *Lotharingen*, na dat *Weenen* ontzet was, op de Turken bevochten, mitsgaders het ongelukkig afbranden van het zelfde, kort na deze voor de Christenen zoo gelukkige Veldslag.

's *Eiland Schut*, wert by de Latijnen *Citnorum*, en by eenige ook *Cōmora*, na de voornaamste plaats die daar op leit genaamt, behelst ontrent 15 Duitse mijlen in zijn lengte, en 6½ in zijn breete, heeft ontrent 300 Dorpen en gehuchten, en 15000 Inwoonders in zig. De beste en meest voorname plaats op het zelve na *Comorra* is *Samarijn*, waarom het Eiland van *Munsterus*, *Samaria* wert genaamt, even als of *Schutbien*, en *Camaren*, zoo veel was als *Schut*, en *Comorra*. Dit Eiland is van den *Donauw* omringt, alzoo dezelve zich beneden *Presburg*, in vier bezondere takken verspreit, en door

door dat middel verscheide boomrijke Eilanden, waar van dit het voornaamste is, komt te maken; beneeden de Stad Comorra, en beoosten dit groote Eiland, daar verzaamen haar deeze uitgebreide takken weder in een, en vervolgt zoo wijders haar loop.

RAAB, by de Latijnen *Javarinum* genoemd, is by de Oostenrijkse Raab. Vorsten, en voornamelijk 1550. door den Koning Ferdinandus, na dat Belgrado 1520. door de Turken ingenomen was, gefortificeert, en tot een sterke, en genoegzaam onwinlijke Vesting gemaakt, is geleege op een punt daar de Rivieren Raab en Rabnitz, in den Donauw vallen; heeft twee bruggen, over de eene gaat men in Oostenryk, en over de ander na Stoelweissenburg, en is een van de welgemaakte Vestingen van Europa, is voorzien met vier goede Bolwerken, vier welgemaakte Palteyen, en zeer goede grachten; op of binnen het eerste Bolwerk is het Kasteel of de wooning van den Gouverneur gebout. Het tweede legt aan den oever van den Donauw; het derde op den Heiligen Berg, 't geen eens door de Turken ondermijnt zijnde, vloog zeeker Ruiters met zijn Paart, het kruid aangestooken, met het zelve op, viel in den Donauw, en kwam onverzeert met zijn Paart uit dezelve weder in de Stadt. Het vierde legt in 't midden, en heeft zijn uitzicht over de landen, aan de Oostzijde. Het vijfde werd het Nieuwe Bolwerk genaamt; het zesde het Keizerlijke; het zevende leit aan de oever van de Rivier de Raab, na de kant van Hungaryen. By dit Bolwerk was het, dat den Turkzen Gouverneur zijn leeven verloor, als in den jare 1606. deze plaats by nacht van de Christenen overrompelt wierdt. Is niet wijt van het Eiland Schut geleege, aan een groot ruim vlak velt, dat van den Donauw en de Rivier de Raab omringt wert. Een weinigje buiten de plaats is een Tooren daar men wacht kan doen houden, om het aannaderen der vyanden waar te neemen. Den omtrek van deeze Stadt zal ontrent 300 schreden zijn, op yder punt is een opgetrokken hoogte, daar het Geschut op geplant is, om de Wallen die met gebakken steen omtrokken zijn te beschermen.

Heeft verscheide malen zeer sware aanvallen van de Turken moeten uitstaan. Sinan Bassa kwam het zelve onder de Regeering van Amurath III. belegeren, verloor veel volk, en zelfs 12000 mannen in een storm voor het zelve, en most alzo onverrechter zaake vertrekken. A°. 1566, raakte het by ongeluk in de brand, en vermits 'er een heftige wind onder speelde, geheel en al in de asche. 1591. werd deeze plaats door de lafhertigheid van den Grave van Hardek, Gouverneur van het zelfde, aan de Turken ingeruimt, en hem in recompense van dit misbedrijf het hoofd

voor de voeten gelegd. Wiert weinig jaaren daar na, namelijk 1606. den *Turken* onder de regeering van Rudolphus de II. door de Graven *Swartzenburg* en *Palsi* by nacht, door overrompeling, en met een swaar verlies van de hare, weder afhandig gemaakt. Daar is noch een gedeelte van die Poort die men in deze gelegenheit, om in de Stadt te komen, door een Petard had doen springen, in de Hooftkerk van deze plaats te zien, die men als een werktuig van deze victorie in dezelve bewaart; ook loft men eenmaal des jaars al het Geschut dat om de Stadt legt, ter geheugenis van deeze zoo welgelukte aanslag. Terwijl dat de *Turken* meester van deeze plaats waren, deden zy een drooge en beslooten gracht maken, om te dienen tot een gevankenis-plaats van de Christenen, is gantsch duister, en ontfangt maar een weinig licht op de markt door middel van een rooster, dog is nu meest altoos van gevangen *Turken* bezet, die de voorbygaande man om een aalmoes bidden, en voorts wat rijsgaarden, dicke in dees hun ellendige verblijfplaats maken, verkoopen. *Georgius Drasovits*, Bisschop van deze plaats, hield 1579. een Synodus in het zelve.

Zijn Keizerlijke Majesteit al te lastige aanval gedurig hebbende uit te staan, van de *Chiauxen*, die door den *Vizir* van *Offen* aan hem wierden afgevaardigt, en die niet gaarn zonder vereering te rug keerde. Heeft deze Vesting tot haar verblijf-plaats gestelt, om haare expeditie af te wachten, en niet nader aan *Weenen* te komen, zonder zijn particulier consent. Den Heer *Prince Louis* van *Baden* is *Gouverneur* van het zelve.

KOMORA.

COMORA, *Crumenium* of *Comoronium*, is een groote en zeer schoone Stadt, gelcegen aan het Oost-einde van het Eiland *Schut*, heeft haar uitzicht op den *Donauw*, en de *Waag*, is wel bewoont, en vast in zijn Vestingen: men heeft het zedert eenige jaaren noch merkelyk vergroot, door middel van een gracht die men uit den *Donauw*, tot in de *Waag* gegraven, en dezelve met vier Bolwerken tot des zelfs beschutting versterkt heeft.

TORTOSA.

TORTOSA, werd't voor een sterke plaats gehouden, en is alzoogenaamt om datze eenigermaten na een Schildpad, in 't Latijn *Tortos* genaamt, gelykt. *Sinan Bassa*, na dat hy Raab in den jare 1591. bemachtigt had, kwam met een Vloot van 60 Schcepen en Vaartuigen, neffens een groote meenichte van *Turken* en *Tartaren*, deze plaats belegeren; dog moest na dat de meeste *Tartaren* gesneuveld waren, onverrechter zaa-ke wederom vertrekken.

PETRO-

PETRONEL, Hoofstadt van opper *Pannonien*, legt 6 mijlen van *Petronel*, *Weenen*, tusschen die Stadt en *Presburg*, daar de Rivier *Mark* in den *Donauw* valt. Men meent dat dit de plaats is, die men voor dezen *Carinuntum* noemde, en de welke als een sterke plaats zijnde, 170 jaren voor de geboorte van Christus door de Romeynen te vergeefs beleegert, dog onder de regeering van den Keizer Augustus van dezelve vermeestert, die het met de Romeinen, en de benden die eenige *Legio decima quarta gemina*, en andere *Classis Istrica* noemde bezette; is in gevolge van tijd merkelyk vergroot, en tegenwoordig een plaats die niet verwerpelyk en is; en heeft een deftig Kasteel dat den Grave van *Thun* toekomt. Het was ontrent deze plaats dat den Hartoog van *Lottaringen*, de *Malcontenten* in de maant July 1683. dog met verlies van den Ridder van *Savoyen*, broeder van den Grave du *Soissons*, den jongen Vorst *Tomas van Aremberg*, en den Grave *Mellini*, die daar in sneuvelde, sloeg.

ALTENBURG, of Oudenburg, is een Stadt gelegen na by een arm *Altenburg*, van den *Donauw*, en omringt van het Riviertje *Leith*, 8 mijlen van *Presburg*, en even bewesten het Eiland *Schut*. Was eertijts een open plaats, dog is naderhand van de *Hungaren* bewalt, die het *Ovar* noemde, dat zoo veel als Oud-kasteel is, en-bezonder wel met de Duitze naam van *Altenburg*, over een komt. Wert van den Keizer bezeten, en wiert in den jare 1646. door den zelven, aan Nicolaas *Draskowigh*, Graaf van *Drakeftein*, als hy tot *Palatijn* des Rixx verkoren wiert, geschonken.

SIGET, is een voorname, wijtberoemde, en zeer sterke Vesting, *Siget*, gelegen aan dees zijde van den *Drauw*, in den poel van den vloed *Alma*, versterkt met een *Citadelle*, die omringt is met drie Grachten, en drie byzondere muuren. Wierdt in den jare 1566. onder de regeering van *Solimanus*, van de Turken belegert, dog daar beneffens door Nicolaas *Esdryn*, Grave van *Seryn*, zoo dapper en kloekmoedig verdedigt, dat de Turken na verlies van veel van de hare de moedert lieten zakken; dog na de dood van *Solimanus* door hun nieuwe Keizer Sultan *Selim* weder aangeport, mattede de bezettingen zoodanig door hun gedurig stormen af, dat zy genegenheit begonden te krijgen om tot een verdrag te komen; dog als den Grave *Serin* dit vermerkte, deed hy zoo gevoelige aanspraak aan alle de Soldaten, datze op nieu wederom in moed en dapperheit opgewekt wierden, en daar in zoo lang volstandig bleven, tot dat dezen dapperen Oorlogsheld, na het winnen van zoo veel Veldslagen, 't veroveren van zoo veel Steeden, en de onvergelykelijke bescherminge van deze, hem van den Keizer, aanbetrouwe plaats, in een uytval, met

drie schooten in zijn hooft gewont zijnde, quam te overlijden, waar na de bezettingen, en de Inwoonders, by gebrek van moed, de Stad aan de *Turken* over gaven. Is A°. 1664. op den 13 February, by accoort weder onder zijn Keizerlijke Majesteit gebracht.

Wiskerken.

VYFKERKEN, by de Latijnen *Quinque Ecclesie*, by de Hungaaren *Oregiazac*, en by de Hoogduitze *Fünfkirchen* genaamt, is gelegen aan de Beek *Keoris*, dicht aan de Rivier *Draw*, vier mijlen van *Siget*: is een sterke plaats, en 1543. van den Turken bemachtigt, en vermits de nabyheit van *Siget*, zoo wiert A°. 1566. Soliman, Turks Keizer, in het Le-ger dat voor deeze laatste plaats lag, onpasselijk geworden zijnde, hier gebracht, alwaar hy het einde van zijn leven vond. In den jare 1664. als den dapperen Grave Serini, Zoons Zoon van Nicolaas Serini, die 1566. *Siget* zoo wel verdedigt heeft, die zoo roemruchtige en vermaarde Brug van *Essek* verbrant had, zoo deed hy deeze Stad, niet machtig genoeg zijnde om het Kasteel te vermeerteren, af branden; weinig tijts daar na liet hy zijn onverschrikkelijke moed en wijs beleid bliken in de voor de Wapenen der Christenen, zoo voordeelige slag by Raab, die de Turken zeiden alleen door de schrik van zijn naam by de haaren verlooren te zijn. Zedert is deeze Stad onder de macht der Turken gebleeven, tot op den 16 October 1686. wanneer den Prince Louis van Baden, Generaal van zijn Keizerlijke Majesteit, deeze Stad berende, met gewelt in nam, om de brand die de bezettingen daar in gestoken hadden te blusschen, 't geen zoo wel gelukte, en uit viel, dat hy (zijn Volk door den buit, en gevonden proviant aan gemoedigt zijnde) den brant niet alleen dempte, maar zelfs het Kasteel na een beleg van 6 dagen, op den 22 October meede in zijn macht, neffens 2000 Turken, als krijgs gevangenen kreeg. En alzoo is deeze plaats, na dat ze 120 jaren door de *Turken* bezeten was, weder onder de heerschappy van haar wettigen Koning gebracht.

Essek des
zelfs Brug.

ESSEK, of Ofsek, is die plaats die men meent dat men van ouds *Mur-sia* noemde, ten minsten en is ze niet ver van de plaats daar het zelve lag, gelegen; legt op een lage grondt, en des zelfs straten zijn met boomen beplant; op d'eene zijde van de Poort ziet men een Romeins opschrift, beginnende *M. Aelin, &c.* en aan de andere kant het hooft van een jonge Dog-ter in steen uitgehouwen; men ziet'er ook een aardige en zeltzame Sonne-wijzer, die aldaar van *Serinswar* is gebracht. By dees plaats is het dat men wil dat *Constantius*, de Zoon van den Keizer *Constantinus*, den Dwingeland Maxentius in het jaar 359. versloeg. Is een genoegzaam groote en wel-bewoonde Stad, heeft vijf hondert Winkels in zig, verscheide Moskeen,

Moskeen, en *Hachands*, of verblijfsplaatzen voor de reisende Man.

Doch 't geen het voornaamste van deze Stad is, is des zelfs wonderlijke Brug, gebout door den Turkzen Keizer Soliman, ontrent het jaar 1521, kort na dat hy *Belgrado* of Grieksweissenburg had bemacht; legt ten deelen, over de Rivier *Dravus*, en de rest over de moerassige grond van des zelfs Oever, is van onderen met zware boogen, en yder der zelve met 10 à 12 zware boomen tot stutten voorzien, des zelfs langte wert ontrent op 9000 schreeden, of 45000 voeten, en de breete op 12 schreeden of 60 voeten geschat, is langs heen ten weder zijden met goede leuninghen, en veel wachttoorens voorzien, des zelfs breete laat toe dat'er drie Turkze wagens naast malkanderen over konnen rijden; het gedeelte dat over de Rivier *Dravus* gebout was, is in den jare 1664. door den Graaf *Serini* af gebrand, doch naderhant by forme van een Schipbrugge, (een weinige beneden de onder water staande stijlen van de oude) die op 16 schuiten rust, door den grooten Vizier wederom herstelt.

A°. 1685. op den 15 Augustus deed den Keizerlijken Generaal *Lesse*, deze Brug ontrent 1200 schreeden verbrande, vermeerterde Effek, en deed al wat hy in de wapenen vond, door de scherpte des zwaarts sneuvelen. Liet het Wapenhuis, dat van Oorloogs behoeftens, en Levens-middelen voorzien was, springen, en stak de Stad in brand.

Eindelijk is deze voorname pas der Turken, waar over zy gewoon waren, in Hungaryen te trekken, en de Christenen van die kant te bestooken, ten lengte van 8000 schreeden, onder het beleid van den Generaal den Prince Louis van Baden, na de verovering van *Segedin* en *Visfkerken*, op den eersten November 1686. dier voegen, met pekkranffen en andere brandstof verbrand, dat ze niet ligt, of mooglijk ooit te hermaken zal zijn.

WALPO, is gelegen aan de West-zijde van de Visrijke Rivier *Walpo*, of *Vulcanus*, wiert in 't jaar 1543. van de Turken ingenomen, en A°. 1685. door den Generaal den Graaf *Lesse* hernomen en uit geplundert.

METRONIZA, is een geneuglijke schoone Stad, van genoegzame groote om een Jaar-markt in te houden; en legt aan den oever van een Meer, dat aan de Stad stoot.

SIRMUM, de Hooftplaats van het Landschap na haar Sirmium of wel *Szeremnia* genaamt, legt in 't zuider gedeelte van Hungaryen, aan de de vloed *Bosneih*, by de Rivier *Saw*, in de welke zy vloed, heeft voor deezen een Bisschop gehad: zy ontleent deeze naam van *Sirmius*, Koning der Tribalienen: dit is dat oude Sirmium wel eer zoo vermaart in de Historien, en dat tegenwoordig zoo weinig wert geacht; echter zijn de Wijnen.

nen die hier ontrent vallen vry geurig, en men wil dat het in dit Landschap is geweest dat den Keizer Probus, op den Berg *Almus* of *Arpataro* de eerste Wijnstokken heeft geplant. Dees Keizer wiert van zijn eigen Soldaaten gedood, om dat hy haar al te wel de wapenhandel deed leeren, en om dat ze vreesde naderhand als ze alle de vyanden des Rijk hadden gedempt, voor onnutte knechten verjaagt of gehouden te werden: doch naderhand hadden zy berou, en poogde haar begaane mislag; met dit volgende *Epi-taphium* op te rechten, te vergoeden.

Hic Probus Imperator
Et vere probus situs est
Victor omnium gentium Barbarorum
Victor etiam Tyrannorum.

Dees Keizer genaamt *Marcus Valerius Probus*, was de Zoon van een Boer uit Dalmatien, en wiert jammerlijk van zijn eigen Soldaten, als gezegt, om dat hy als een wijze Huisvader, deze onbesuisden hoop wat meer, als haar lief was deed arbeiden, in den jare 282. aan kant gemaakt. Daar zijn verscheide Roomze Keizeren ontrent deze Landstreek gebooren, want zonder van *Trajanus*, *Caracalla*, *Gallienus*, *Constantius* en verscheiden anderen, te spreken; de Keizeren *Flavius Claudius*, *Aurelius Quintillus*, *Marcus Valerius Probus*, *Gratianus*, zijn in *Sirmium* gebooren, en *Claudius Gothicus*, is'er in of niet wijt van gestorven; *Jovianus* en *Valentianus* wierden in Pannonien gebooren, en ten tijden als *Photinus*, Bisschop van deze Stad was, wiert'er een algemeen Concilium in gehouden.

Zemlin.

Z E M L I N, is een Stad, gelegen in het Graaffschap *Sirmium*, aan den oever van den Donauw, niet zeer ver van *Belgrado*; in het Kasteel van deze plaats was het dat *Stephanus*, Usurpateur van de Kroon, na bekomen nederlaag, zich verftak, en in den jare 1173. quam te overlijden.

St. Job.

S T. J O B, is een Stad en Vesting, gelegen in Opper-Hungaryen, niet ver van groot *Waradijn*, tusschen de Rivieren *Tibiscus* en *Marikus*, wiert in de maand January 1686. door den Keizerlijke Generaal, den Graaf *Carrassa* aangetast, en na dat den *Tekely* en den *Bassa*, van *Waradijn* met 1500 Turken te vergeefs de plaats hadde poogen te ontzetten, door het inwerpen van Bomben (waar door het Magazijn in brand geraakte) en anders zoodanig benauwt; dat de bezettingen, 500 sterk, de plaats by verdrag aan zijn Keizerlijke Majesteit over, en 8 stukken Geschut en ander voorraat ten besten gaven.

BESCHRYVING

VAN HET VORSTENDOM

ZEEVENBERGEN,

Of

TRANSILVANIA.

ZEEVENBERGEN, is het middelgedeelte van oud *Dacien*, wiert Naam. van ouds door de Romeinen *Ripenzem* genaamt; nu by de Latijnen *Transylvanien*, als of men wilde zeggen *Overwoudt*, om dat het behalven een menigte van Bergen daar het meede omringt is, vol geboomte en Bofschagien is; de voornaamfte van deze bergen, is den Berg *Carpathus*, en van de Bofschagien, 't geene men *Hercynia Sylva*, of *Swartswal* noemt; de naam van Sevenbergen, wil men dat dit Landschap bekomen heeft, van zekere Hooftlieden, die zeven in getal zijnde, haar in den Jare 744. met een groot getal *Hunnen* uit *Schytien* hier needer floegen, en yder een bezondere Burgt of Kasteel tot hun bezonder verblijf maakte; zulks dat deze naam van *Zeevenbergen*, eigentlijk van *Zeevenburgen*, afdalende zou zijn. Van de Hungaren werdt het Erdely genaamt.

Des zelfs Palen zijn ten Oosten *Moravien*, ten Noorden *Polen*, of het Carpatife Gebergte, ten Westen *Hungaryen*, en ten Zuiden *Walachien*. Heeft omtrent 68 mijlen in zijn lengte van het Oosten na het Westen, en 62 mijlen in zijn breete; is van gedaante byna ruitsgewijze vierkant.

Is in alle dingen zeer vruchtbaar, inzonderheit van Koorn, 't welk boven de dagelijkse ervarentheit, door zeker penning van *Trajanus*, ter gedachtenis dat dit Landschap door hem onder de macht der Romeinen was gebracht, met het opschrift *Abundantia Dacia*, geflagen, wert bevestigd. Brengt ook zeer schoone Wijnen voort omtrent *Alba Julia* of Weiffenburg, *Deva* en andere Steeden; ook alderhande Ooft, als Pruimen van Damast, Queen, soete Kerzen, en zeer treffelijke *Meloenen*; is van Kruiden, ter gezondheid noodig, niet ontbloot: Mijnen zijnder verscheiden, en buiten die van het Zout, onder die van de Metalen,

Palen, groote en gedaante.

Vruchtbaarheid.

zoodanige die rijk van Goud en Zilver zijn, ja zoodanig dat men ontrent *Rinuli Dominords*, anders Heerenbeexkens, zoodanige vindt, waar uit men zoo zuiveren Goud houd, dat het zelve, zonder gerafineert te werden, voor goet, en gangbaar Gout kan uitgegeven worden. In Vee, Gevogelte, en wilt Gedierte van allerleye slag, vloeit het zoodanig over, dat men 'er somtijts een goede sware Os voor een gulden kan koopen.

Cuie be-
woonders.

Dit Landt is voortijts van veele, en verscheide Volkeren bewoont, als de *Faziges*, welker overblijfselen men noch heden ten dage in Hungaryen vindt, de *Metanaste*, welke Plinius schijnt gekent te hebben; de *Gete*, *Bastarne*, *Sarmaten*, *Grieken*, *Romeinen*, *Scythen*, *Saxen*, en de *Hungaren*, de Romeinen zijn laaft meester daar van geworden, want de Keizer Trajanus, als hy den Koning *Decebalum* had overwonnen, heeft des zelfs Rijk *Dacien* tot een Provintie gemaakt, en de Stadt *Zarmisegethusum*, na zijn naam *Trajanum* genoemd. Galienus die ontrent de 200 jaren na hem Rooms Keizer was, heeft het zelve Landschap wederom verloren. Zedert welke tijd de Inwoonders haar van ouds eigene woeftheit en ongebondenheit weder hebben aangenomen, en al het goede dat zy ten opzichte van den Romeinen taal en tucht hadden geleert, met de voet geschopt. Na de Romeinen hebben de *Scythen*, of wel de *Hungaren* onder den Geweldigen *Attila*, dit Landschap onder haar gebracht, en in het zelve zeeven vrye Woonsteeden, of Burgten, als boven gemelt is, gebouwt; deeze zijn ten tijden van Karolus de Groote de *Saxen* gevolgt, die hun Vaderlant verlatende, dit Landt innamen, en na het voorbeeld der *Scythen* meede seeven Steeden in het zelve bouden; waar na de *Hungaren*, door de nabyheit van dit Land aan hun Rijk aangelokt, en door eenig aangedaan ongelijk geterget, het grootste gedeelte van dit Landschap onder het beleid van hun eersten Koning *Stephanus*, toegenaamt de Heilige, hebben bemachtigt, en by de voorgaande Steeden noch eenige andere gebout.

Deeling.

Tegenwoordig wort dit Vorstendom, door de genoemde verandering door drie bijzondere volkeren, waer van yder zijn bijzondere Taal, en gedeelte van het Landt heeft, bewoont. Te weten in *Ciclers*, *Saxen*, en *Hungaren*; de eerste die afkomstig zijn van *Scythen*, hebben hun wooning aan de kant van *Moldavien*; leven na hun bijzondere eigen weitten en manieren, en deelen alle Ampten en bedieningen die onder haar zijn, en open vallen, door het lot uit. De Landen die zy bewoonen worden in 7 deelen, die zy zitplaatsen noemen, verdeelt, als *Sepzip*, *Orbai*, *Kysdi*, *Czyk*, *Gyngio*, *Marcus-zeek*, ende *Arantias-zeek*; de *Saxen*, hebben gelijk alle andere

Duitze

ZEEVENBERGEN, of TRANSILVANIA. 41

Duitze Volkeren haar bezondere wyze van spreken, gaan alle d'andere Natien te boven, en woonen in vaste Steeden en Kasteelen, welker namen zyn *Zarvarien, Zabosien, Millenbach, Reusmark, Segesburgh, of Schesburg, Ollezna, Schenkersful, ende Reps*; de Zeevenbergze Hungaren, en den Adel van de zelve, komen in manieren, zeeden, spraak, kleeding en Wapenen, meest met de Hungaren over een.

Na dat dit Vorstendom, in den jare 1541. van het Koninkrijk Hungaryen, onder de Regeering van *Elisabeth*, Dogter van *Sigismundus* Koning van Polen, door een lozen Munnik was gerukt; en in den jare 1552. door dwang van den Koning *Ferdinandus* door de Koninginne *Elizabeth* aan den zelve was afgestaan, wierdt het zelve twee jaren daar na voor het meerder gedeelte door de Turken ingenomen. Deeze die gewoon zijn, de geene die belijdenis van de Christelijke Religie doen by oogluiking te dulden, zonder te zien van wat Secte dezelve zijn, gaf aan de Lutherianen, en Calvinisten gelegenheit, om haarlieder gevoelen 1561. in dit Landschap voort te planten, en onder die aan eenen *Georgius Balandrata*, Geneesheer van *Johannes Sepusius*, die de jongen Vorst, door middel van *Denis Alexis*, het gevoelen van *Lutherus* deed omhelzen; dog de laatste genoemde niet naukeurig genoeg zijnde, in de beveelen van den eersten waar te nemen, wiert verftoten, en een *Francois Davids* in zijn plaats gestelt, die den Vorst van *Lutherisch*, Calvinisch, en van *Calvinisch* tot het gevoelen van *Arius* over bracht, waar in hy door een ander Italiaans Geneesheer, genaamt *Francois Stancardo*, t'eenemaal wiert bevestigd. Hier op ging *Francois Davids*, A°. 1566. in de Kerk van *St. Pieter* binnen *Segeswar* openlijk in zijne Predicatie, het gevoelen van de Drie-eenigheit, en de Godheit van *Jesus Christus* wederleggen, waar door de Calvinisten met dezen *Francois Davids*, en zijn toestemmers in een zwaar dispuut geraakte; de eerste wilde dat men de verschil punten tot *Alba Julia* of *Weissenburg* zou zien te beslissen, dog de laatste dreeven boven, en verkreagen van den Vorst dat dit geschil binnen *Waradijn* zou beslegt worden. De Vorst *Sepusius*, na partyen ten wederzijde te hebben gehoord, verklaarde hem zelfs voor *Davids*. Waar op dit gevoelen, (want de Onderdanen volgen voor het meerder gedeelte in 't gemeen hun Vorsten) zoo door drong, dat *Transilvanien* te eng zijnde, het zich onder de *Poolen*, en *Hungaren* meede ging verspreiden. Ook heeft men dit gevoelen noit gantsch en al uit deze Landen konnen doen; want alhoewel *Stephanus Bathory*, Vorst van *Zeevenbergen*, en naderhandt Koning van *Polen*, de beginzelen, met zelfs de *Misse* in zijn Hof te laten celebreren, tot den aanwas van de

Godsdienst.

Rooms Catholijken leyde, en 't zelve door *Christophorus Battori*, zijn Broeder en die hem in de heerschappy was gesuccedeert, met het oprechten van een Collegie der Jesuiten ernstig was achtervolgt; zoo zag men evenwel onder *Stephanus de II.* Zoon van deze *Christophorus*, de andere gevoelens boven drijven, en dier voegen zeegenpraalen, dat de Jesuiten zelfs beschuldigt zijnde van de Inquisitie te willen invoeren, wierden verjaagt. Dog 2 jaren daar na weder ingeroepen zijnde, wierden de meeste Ingezetenen tot de Roomse Godsdienst door deze Geestelijke, immers voor het uiterlijke overgebracht. In *Waradyn* evenwel heeft 't noit zeer willen opneemen, gemerkt men daar een volkomen vryheit genietende, zedert noit boven de 2000 zoo genaamde Rooms Catholijke Inwoonders heeft gevonden.

Vorsten.

De Vorsten die geheerst hebben over dit Vorstendom, na dat het den Turken Chijsbaar is geworden, zijn als volgt: te weten A°. 1561. *Johannes Sepusius*; *Stephanus Bathory*, naderhand loffelijk Koning van Polen; *Christophorus Bathory*, gestorven 1583. *Sigismundus Bathory*, A°. 1583. tot Vorst gekoren, en 1603. op den 17 Maart binnen Praag overleeden; *Stephanus Eodskay*, die zich met geweld in dit Vorstendom drong, en eerst door de Turken, en naderhand door den Keizer onder eenige voorwaarden daar in bevestigt wiert, storf van vergif 1606. *Sigismundus Ragotski*, die na een jaar regeerens deze waardigheid 1608. aan *Gabriel Bathory*, Broeders Zoon van *Sigismundus Bathory* opdroeg; stierf in het zelfde jaar van 1608.

Gabriel Bathory, verkooren tot Vorst van Zeevenbergen 1608. en van den Sultan Achmet daar in bevestigt, wiert tot Valence 1613. vermoort.

Bethalem Gabor, die het zijne tot deeze doot had gedaan, nam dit Vorstendom in bezitting, en wiert 1613. voor zulk uitgeroepen, waar in hy by Tractaat van den Keizer 1622. bevestigt wierdt, storf op den 15 November 1629.

Georgius Ragotski, wiert in den jare 1631. tot Vorst verheven, troude de Erfgenaam van 't Huis *Bathori*, en stierf op den 14 September 1645.

Georgius Ragotski de II. volgde in de regeering zijn Vader, nam ten Gemalinne de Dochter van *Stephanus Bethlem*, en storf aan zijn ontfangen wonden, in Juny 1660. binnen Waradijn.

Achatius Barchay, door de Turken tot Vorst in de plaats van *Ragotsky* ingevoert, stond eenige tijdt daar na van dees waardigheid af, en wiert in het laatste van 't jaar 1660. onthalt, en in wiens plaatze

Johan-

ZEEVENBERGEN, of TRANSILVANIA. 43

Johannes Kemeni, tot Vorst wierdt verkoren, die 1661. in een slag sneuvelde.

Michael Abafii, door de onderstant der Turken 1661. tot Vorst verko-
ren, is de geen die tegenwoordig heerscht, en in 't begin van 't Jaar 1686.
by Tractaat Chijsbaar aan zijn Keizerlijke Majesteit is geworden.

In Zeevenbergen zijn acht Parochiale Capittelen, die zy, in een getrok-
ken zijnde, een Universiteit noemen. Het Bistrienfer Capittel heeft onder
hem *Bistricam* en 23 Koninglijke Dorpen. Het Capittel te *Regen* heeft
meer dan 30 Dorpen. Het Barcense Capittel heeft *Kroonstadt* met 13 Ko-
ninglijke Dorpen. Kisdense Capittel heeft *Segesburg* en 48 Dorpen. Dua-
rum Sedium Capittel heeft de Stadt *Midwisch* en 36 Dorpen. Dat der
Cibinensen is twee, het een heeft Cibinium en 23 Dorpen: 't ander *Sur-
rogativa* genaamt, ontrent 22 Dorpen, en eindelijk dat van *Zabesum*,
de Stadt van die naam en 17 Dorpen.

Kerkelijk
bewind.

De Bergen die naast aan *Valachia Cisalpina* ende *Moldavien* leggen, ge-
ven veel *Agaricum* en *Terpentijn*. Bergen en
Boschen.

Daar zijn verscheiden Boschen, waar onder de *Hercynia Sylva* of
Swartswalt geen van de minste is, en waar in men Ossen, en Paarden met
Manen vindt, en onder de laatste zoodanige die de lengte hebben, datze
langs de aarde sleepen.

Dit Landt heeft ook visrijke Meeren, Vyvers, ende Moerasschen, Meeren en
mitsgaders acht naamkundige Rivieren, namelijk den *Aluta*, *Morossus*,
Samus, *Chocel*, *Sabesus*, *Chrysus*, *Chrysolores*, en *Strigius*, waar van
wy de Beschrijving, op dat den weetgierigen Leezer een beter begrip van
dezelve mocht hebben, beknopt en in 't kort laten volgen.

Rivieren.

De Rivier *Aluta* neemt zijn oorsprong uit het Scytische Gebergte, vloeit
voorby de Steeden *Cziok*, *Kysdi*, *Mergenbourg*, *Fogaras*, en stort zich ein-
delijk in den *Donauw*.

Aluta.

De *Morossus*, anders *Marisius* of wel *Merisch*, neemt zijn begin uit
het Carpatize Gebergte, bestroomt de Oevers van *Regen*, *Byrke*, *Alba*
Julia of *Weissenburg*, en andere plaatzen, en valt eindelijk in den *Tibiscus*
of *Theis*.

Morossus.

De *Samus* heeft zijn bronnen in de Bergen *Calota* genaamt, vlied voor-
by *Burglos*, en *Clausenbourg* tot in den *Tibiscus*, in welkerboezem zy haar
water looft.

Samus.

De Rivier *Chocel* neemt zijn aanvang ontrent het Schytize Gebergte,
vloeit voorby de Stadt *Scesburg*, en vermengt zich niet wijt van *Weissen-
burg* met de Rivier *Aluta*.

Chocel.

D'anderen.

De vier andere Rivieren, die niet zoo groot zijn als de voorgaande, nemen alle hun begin in dit Vorstendom van Zeevenbergen, en haar einden in een van de bovengenoemde Rivieren; deeze en voornamelijk de *Chrysus*, *Chrysolores*, en *Striguis*, zijn behalven datze niet minder Visrijk zijn als de anderen, zeer rijk van Gout, 't geen men by groove korels, ja somtijts by stukken van een pondt, en meer uit dezelve vist, en waar van de Vorst jaarlijx voor zijn déel 50000 Rijxdaalders ontfangt. Het water van deeze Rivieren, vermits het over veel mineraalachtige gronden van Aluin, Vitriol, en Quikzilver moet vloeyen, is gantfch niet gezont.

In Zeevenbergen zijn zeeven voorname Steeden, dog wat wijt van malkanderen gelegen, en waar van dat

Harmenstad.

ZEBEN, *Cibinum*, en by de Duitze *Harmenstadt* genaamt, de Hooftstad is, is de Residentie-plaats van een Waiwode, en gelegen op een effen Plein, met een weinig Gebergterontfom, en behoeft in groote voor *Weenen* in Oostenrijk niet te wijken, en in sterkte, zoo door Natuur als Konst, overtreft het de zelve Stad verre, want door de menigte van Vyvers en Moerassen, waar meede het omringt is, kan geen Leger het zelve genaken; is met zwaare Muuren omtrokken, van deftige Bolwerken voorzien, en met diepe, en water rijke Grachten omringt. Des zelfs Inwoonders zijn voor het meerder gedeelte, gefpraakzaam, edelmoedig en heufch ontrent de Vreemdelingen. De publijke Gebouwen, en de particuliere Huizen zijn wel op getrokken, en des zelfs Kerken, daar onder den *Dom* wel de voornaamfte is, byzonder prachtig gebout. Is altijt van Oorlogs-behoef tens en Levens-middelen wel voorzien, en die om in tijt van noot te konnen aangetaft worden, in onderaardze Kelders werden bewaart; tot de welke niemant toegang heeft als de Beambten die daar toe gestelt zijn. De daar omleggende Landsdowen zijn zeer vrugtbaar, en voornamelijk ontrent het Dorp Silsburg, van waar den Vorst een groot inkomen uit de Zout-bronnen jaarlijks geniet.

Kroonstad.

Brassavia, ofte *Corona*, van de Duitze Kroonstad genaamt, heeft wel eer de naam van *Vulpa Trajana* gedragen, en is geleegeen tusschen geneuglijke Bergen, aan den voet van den Berg Crapach, is met oude Muuren omringt, van goede Wagt-toorens aan, en diepe Grachten buiten de zelve voorzien. Des zelfs Kasteel is gebout op een genoeglijke Heuvel, 3 mijlen van de Stad, en omringt van 3 vermaakelijke en dicht by den anderen geleegeen Vlekken, die zonder onderscheit, van Hungaren, Saxen en Bulgaren bewoont werden. Dit Kasteel dient om op de invallen der Turken,

en

ZEEVENBERGEN, of TRANSILVANIA. 45

en Tartaaren, dat groote stroopers zijn, te passen. *Coronais* zeer Volkrijk, en daar wert jaarlijx een groote Jaar-markt gehouden, op de welke een meniche van Moldavize, Walachize, Bulgarize, Griekze, en Armenize Koopluiden verschijnen, om hun handel te drijven; de Burgeris zijn bezonder neerstig in hun Thuinen te bebouwen, gesleept in hun handel, heusch in omgang, goetaardig in Vreede, dapper en onvermoeit in tijdt van Oorloog. In deze plaats is een hooge School, en deffige Bibliotheek. *Wassekeli* is de plaats daar de Ciklers hun vergaderingen houden.

BISTRICIA, of Noenzenstadt, legt op een effen plaats in een groote Valeije, die aan beide zijden met Wijnbergen is bezet, deze plaats is vermaart door zijne Goud-mijnen, heeft een schoone steene Brug over de Rivier *Bistricia*, die midden door de Stadt loopt, tot dienst van de Inwoonders; dees Rivier valt wat beneden de Stadt in de *Samus*, een van de voornaamste Rivieren van *Transylvanien*.

Segeswar, of *Schespur* is ten deelen, beneden aan een Berg, en ten deelen op de zelve geleegen, zulx datmen van het oppergedeelte, als van een schoutoneel, over alle de Huizen van het nedergedeelte kan heen zien. Wert van een klein Riviertje langs den voet van den Berg besproeit, langs welke men dees plaats het noodige toe voert, dewelke na een kromme bocht gemaakt te hebben, zig zelfs in den *Morassus* verliest.

COLOSWAR, of *Clausenburg*, legt in een aangenaame effen plaats op de weg na Opper-Hungaryen, op de Rivier *Samos*, is van buiten met zware Muuren en van binnen met schoone Gebouwen voorzien. Des zelfs Voor-steeden zijn zoo groot, datmen de zelve voor een andere Stad zou nemen; de omleggende Landsdouwe wert naarstig bebout en is zeer vruchtbaar, de Inwoonders zijn vreedzaam onder malkanderen, schoon datze van bezondere af komften zijn, en men draagt de Burgerlijke Bedieningen, zonder onderscheit of zydigheit op, aan de geenen die men oordeelt de meeste bequaamheit te hebben.

MEGIS, of wel *Midywisch*, is een klein Steedje, gelegen in het midden van *Seevenbergen*, heeft niets dat aanmerkelijk is in zich, als dat de levensmiddelen, daar door de omleggende Inwoonders in grooten overvloed worden gebracht. De omleggende Landeryen zijn byzonder vruchtbaar, en aangenaam van uitzicht, de Wijnen dieze geeven, uitsteekende geurig, en over zuiver van smaak. De naam des plaats is te meer bekend, om dat *Louis Gritti*, zoon van den Senateur *Andreas Gritti*, alhier ongelukkig zijn leeven eindigde; wanneer men hem, na dat hy de Gunsteling van So-

limanus de II. was geweest, en het Ottomannise Rijk eenige jaaren na malkanderen met een onbepaalde macht had bestiert, alhier het hoofd deed afflaan.

Sebestia.

SEBESTA, of *Zabefus*, is de eerste stad daar de Saxen haar ter neder hebben geslaagen, ook isze meer aanzienlijk door hare oudheid, als aangenaam door haar gebouwen, of sterk door haar muuren, die na by het vervallen zijn, heeft gantsch geen vesting bouw, of buiten werken; het Graaffschap dat zijn naam daar van ontleent, heeft 17 zeer volkrijke Dorpen of Gehuchten. De omleggende Landen zijn zeer Vyverrijk, die niet minder vermaaklijk door de frisheit van hun water zijn, als voordeelig en gedienstig, door de Vis, dien zy uitleeveren.

Alba Julia.

ALBA JULIA, of *Weissenburg*, een zeer oude stad, is behalven dat den Vorst alhier zijn Hof houd, een Bisschoplijke Residentie-plaats. Ontleent haar naam van Julia, Moeder van den Keizer *Antoninus*, bygenaamt de *Wysbegeerige*; leit aan het hangen van een Berg, in een schoon vlak Velt; wert ten Zuiden van de Rivieren *Marisus* en *Ompay*, mer de bygelegen Landen by na omringt, die daar door ook zeer vruchtbaar zijn. Deze Stadt is eertijts *Tarmus* en *Appullum* geheeten, en was ten tijden van *Trajanus* des Konings *Decebal* Hof. Men wil dat *Alba Julia* eertijts den Romeinen, aan dees kant tot een uiterste Grensvesting heeft geweest, was doenmaals veel grooter als zy nu is, gelijk men uit de overblijffelen van haar oude Muuren ook kan zien. Men vind als men daar ontrent graaft noch verscheide oude gedenk-penningen, van Goud, Zilver en Kooper, ook Marmersteenen beelden, welke beiden den weetgierigen grooten dienst ontrent de History-kennis können doen.

Hella en
St. Michiel.

HELLA, is een Kasteel, daar men Zeizens en Cikkels maakt van een wonderlijke tempering. *St. Michiel* is een onwinnelijke Vesting, gebout op de hoek van een Rotz, die op den top van den Berg *St. Michiel* legt, en waar in de Boeren gewoon zijn met het beste datze bezitten, te vluchten, wanneer zy de Itrooperen van de Turken, en de Tartaren te ontmoet zien.

Rooden
Tooren.

Behalven deze voorname Steeden, en plaatzen, heeft men noch een Kasteel, en dat zeer sterk is, in 't gemeen den Rooden Tooren genaamt, leggende in het Geberghte, aan een klein Riviertje, waar by maar een eenige, en enge ingang is om in het Land te komen: dit Kasteel is genoegzaam een voorburg, en bolwerk van het gantze Landt, zulks dat niemant van die zijde in het zelve kan komen, als den Gouverneur van het zelve deze pas sluit.

Daar-

Daar-en-boven, zoo vind men, beweften den Berg St. Michiel noch de kleine, doch om hun Goudmijnen vermaarde steedjens *Nagibania*, daar mengelt munt; *Slatimbania*, van Hungaren bewoont, en *Chresbania* door de Walachers en Saxen zonder onderscheit bewoont; beneffens het sterke Kasteel *Harach*, dat den weg van *Mafien* dekt. D'andere kleender steedjens zonder gewag te maken van de gene die de Turken bezitten, zijn *Huſt*, *Samos*, *Oivaros*, *Coivaros*, *Forgaratz*, *Devin*, *Lippa*, *Somlio*, *Vaderland* van *Stephanus Bathory*, Koning van Polen, en *Sigismundus Bathory*, Vorst van *Trantylvanien*; *Erschet*, dat noch aan het geslachte van de *Bathory* behoort; *Dez*, daar men het Berg-zout graaft. *Horda*, alwaar men noch overblijffelen en speuren van de Roomze grootheid en moogentheit ziet. *Barthelon*, vermaart om haar Wijnen; *Naschem* en verscheiden andere.

B E S C H R Y V I N G

V A N

W A L A C H I E N.

DIt Landschap wiert eertijts *Flaccia*, of *Falaccia*, na *Flaccus*, een Naam Romeins Oversten genaamt; want na dat de Romeinen de *Geeten* overwonnen en uitgeroeit hadden, zoo hebbenze onder den voornoemde *Flaccus* een Colonie van 30000 Menschen in dit Land geplant. En is alzoo door verloop des tijts deze naam van *Falaccia*, in die van *Valachia* veranderd; in den Oorloog dien de Romeinen tegens de *Scythen* en *Sarmaters* voerde, was het zoo vruchtbaar en wel bewoont, dat zy alleen voor een groot gedeelte aan zoo machtigen Leger Levens-middelen verschaften. Het heeft ook den naam van *Transalpina* bekomen, om dat het van *Hungaryen*, en *Transylvanien* gescheiden wort door de zeer hooge Alpen, of Bergen.

In 't Oosten paalt dit Landschap aan het visrijke Meer, uit het welke de Rivier *Hierasus*, van de Inwoonders *Pruth* genaamt, zijn beginzel neemt; in 't Zuiden wert het met den Donauw bepoelt; in 't Westen grenst het aan *Transylvanien*, aan de Stad *Severinum*, alwaar noch tegenwoordig 34 Pylaars van de wonderlijke en vermaarde Brug van *Trajanus* gezien

worden; in het Noorden wort het bepaalt met de Rivier *Hoina*, of wel het Vorstendom Moldavien.

Groote. Dit Landschap begriipt in zijn lengte, van Oosten na het Westen, of van Polada tot de Bergen die het van Transylvanien scheidt, ruim 64 uren, en in zijn breete van het Zuiden, na 't Noorden, ontrent de 50-uren gaans.

Aart der Inwoonders. De Walachers zijn hart, en ruw van aart, beminnen gantfch geen geleertheit, zijn lui en traag in 't bebouwen van haar Landen, flordig in hun Huizen, volgen de Griekze Godsdienst; hun taal zweemt een weinig na het Latijn, noemen 't Water Apa, en Broot Pai, waar uit men oordeelt datze van de Romeinen af komstig zijn.

Vruchtbaarheid. En alhoewel dat dit Land zeer bergachtig is, gelijk alle de andere Landschappen van deze Contreyen; en dat de Inwoonders, lui, traag, en verzuimelijk zijn ontrent den Akker-bouw; zoo zijn de geene die bebouwt werden, zoo vruchtbaar, datze overvloedig het noodige van Wijn, Oly, Kooren, en alderhande Vruchten, aan de Ingezetenen verschaffen. Is daar-en-boven rijk van Goud, Zilver, Yfer, en Zout-mijnen, die door de gedurige invallen der Turken, en Tartaren, niet bearbeid können werden; brengt ook veel schoone en kostelijke Paarden voort, die men Tellen noemt, vloeit over in alderhande tam Vee.

Voophandel. De voornaamste handel die by de Inwoonders des Lands met de Arme-niers, Jooden, Saxen, Hungaren, en Raguzensen wert gedreeven, bestaat in Koorn, Wijn, Wasch, Honing, Huiden, Vellen, Leer, Erten, Boonen, en Botter, &c. dat door de zelve voor het meeste gedeelte na Constantinopolen wert gebracht.

Regering. Dit Landschap staat onder den Grooten Sultan, of Turkzen Keizer, en wert dooreen van hem gestelde *Wahwode*, of *Hospodar* geregeert: deze zijn gehouden, behalven, een jaarlijkze tribuit van 70000. en zomtijts 100000 Ducaten, den zelve Keizer met 1000 Vuur-roers, en 10000 Paarden by te staan; werden om een haverstro van hun bediening afgezet, voornamelijk, als een ander maar grooter tribuit belooft te geven, weshalven zy om met Gelt haar in hun staat, en in de gunst van de Gröoten aan het Turkze Hof te houden, gewoon zijn van de Ingezetenen jaarlijks voor de tiende van hun Honing en Wasch 100000 Rijksdaalders te ontfangen; bebalven dat, ontfangen zy veel gelts voor den tol, die men van de *Candize* Malveyz-wijnen, als ze door dit Land na Duitflant en Polen wert gevoert, moet betalen. Deze contributie heeft dit Landschap jaarlijks moeten betalen, zedert het jaar 1588. wanneer het zelve daar op voor de eerste maal door Mahometh de II. wiert gestelt.

Zedert

Zedert dat dit Landschap met dat van Moldavien een Provintie van *Da-Verdeeling.* cien was, en Opper- en Neder-Walachien wiert genoemd, is het in twee gedeelt, waar van een de naam van Walachien bebouden, en het ander die van Moldavien heeft aangenomen; het tegenwoordig Walachien wiert in 13 bezondere Graaffchappen verdeelt, welke alle zonder onderscheit door Saxen, Hongaren, en de eigen Landaart werden bewoont.

Des zelfs voornaamste Rivieren, zijn *d'Aluta, Teltz, Jalonicza, Rivieren. Mijfovo, Bordolach, Pruth, Damboviza, Bistrica*, die alle by na lijnrecht nederwaarts lopende, haar in den Donauw ontlasten.

De Steeden van dit Landschap zijn 3 in getal, en genaamt *Tervis*, dat steeden de woonplaatze van den Waiwode of Hospodar is; *Braila* en *Turgard*. Het overige Land wiert met Dorpen en Hoeven bewoont. By de Stad *Targard* wiert een zwavelachtige, en leemachtige aarde gegraven, daar men Kaarzen af maakt, die zoo wel branden als of ze van Smeer gemaakt waren.

Voorname Gebouwen, zijn'er geen of weinig, de gemeene Huizen, zijn meest alle van Teen, en Klei gemaakt, en met Ried, en Biezen, Gebouwen, die'er overvloedig zijn, gedekt.

B E S C H R Y V I N G

VAN HET VORSTENDOM

M O L D A V I E N.

Het Vorstendom *Moldavien*, eertijts groot *Walachien* en *Walachien* Naam. *Cis Alpina* genaamt, en voor dezen, een gedeelte van *Dacien*, en als zulks naderhant een deel van het Koninkrijk Hungaryen; ontleent zijn tegenwoordige naam van een van hare Rivieren of wel de Burgt *Moldavien*; die in het zelve gelegen is.

Des zelfs lengte van het Oosten na het Westen is meer als 60, en de breedte van het Zuiden na het Noorden, 50 duitze mijlen; stoot ten Oosten, aan de zwarte Zee en den Donauw, die het van *Bulgarien* scheidt; ten Noorden grenst het aan *Podolien*, waar van het door den *Niefter* werd gescheiden; ten Westen paalt het aan *Walachien*, en *Transylvanien*; en ten Zuiden wiert het van den *Donauw* bestroomt.

Dit Vorstendom, is bijzonder vruchtbaar, in Kooren, Erten, Boonen, Honing, en Wasch, welke twee laaste voor tiende aan den Vorst jaarlijks wel 200000 Rijxdaalders op brengen. Leevert ook schoone en

wel gemaakte Paarden uit; het Land is van Moldavien Heuvel- en Dalachtig; en cierlijk met Rivieren doorsneden.

Inwoonders.

De Bewoonders dezes Lands, zijn gelijk de Walachers, beter Soldaten, als Boeren; ook hebbenze van oude tijden veel van de *Polen*, en Turken moeten uit staan; in Godsdienst volgen zy de Griekze Kerk, en staan onder den Patriarch van Constantinopolen, hoe wel men'er ook andere Seften vind.

Regeering.

Dit Vorstendom is eerst door zijn eigene en bezondere Vorsten heerft, daar na door Landvoogden, die onder de Protectie van *Polen* waren, bestiert, waar op het in den jare 1485. als *Bajazeth de II. Besarabien* had bemachtigt, onder de macht van eenen *Stephanus*, doenmaals Landvoogt van *Moravien*, en die men wil dat een Soldaat van fortuin was, nadat hy de daar in zijnde Tartaren, Turken, en *Polen* had t'onder gebrackt, is geraakt; zijn opvolgers zijn in 't gemeen ongelukkig geweest, veel van de zelve zijn ter oorzaak van hun wreedheit, door haar Onderdanen omgebracht, en 't is bedenkelijk dat'er onder een groot getal van deze Vorsten, die de naam van Waiwode hebben aangenomen, geen twee zijn geweest, die hun Staten, aan haare Kinderen na gelaten hebben; *Sigismundus de I. Koning van Polen*, zond zijn Veldheer *Carnowski* tegens de Moldavers, dien hy versloeg, wanneer *Johannes* tot Waiwode verkoren wiert, en den Oorloog door dat middel 1595. einde. *Sigismundus Bathori*, Prince van *Transylvanien*, nam *Aaron*, Waiwode van Moldavien, Bontgenoot en Onderdaan van *Polen*, gevangen, stelde eenen *Stephanus Radul*, die hem de voornoemde *Aaron* in handen had geleverd, in zijn plaats; doch deze wiert van *Samoiski*, Pools Veldheer, wederom verdreeven, en *Seremia Mohila* in zijn plaats gestelt; hy versloeg de Tartaren, en dwong haar lieden, als meede de Turken, den *Mohila*, voor Waiwode teerkennen; kort daar na wiert *Mohila* door *Michaël* verjaagt, doch wiert van de *Polen* andermaal herstelt; zijn Zoon *Constanijn* na hem Waiwode geworden, wiert van *Stephanus Tomza*, een Man van fortuin, en die van de Turken beschut wiert, uit deze zijne waardigheit gestooten. *Stephanus Potocki*, Pools Edelman, poogde 1612. den wettigen Waiwode met Volk te onderschragen, alzoo het zijn Sehoon-broeder was, doch wiert door *Tomza* verrast, vast gehouden, en na Constantinopolen gezonden; *Constanijn* door d'Tartaren gevangen genomen, eindigde zijne dagen in een onbekende, vuile en straffe gevangnisse, en des zelfs Broeder, *Alexander*, wiert in het Serail van Constantinopolen op geslooten; het bloed kruipende volgens het bekende

spreek.

spreekwoord, daar het niet gaan en kan, deed in den jare 1616. *Samuël Korecki*, en *Migiel Wisniowieski*, bloedverwanten van de genoemde Constantijn, onderneemen, den voornoemde *Tomza*, van de Moldavers al reeds niet zeer bemind, op hunne beurd en met hun eigen Benden te verdrijven. Ze winnen 15 bijzondere Veldslagen, doch *Wisniowieski*, in een van deze gesneuveld zijnde, verkeerde de zaken zeer, gemerkt hun Volk by gebrek van Geld niet wel betaalt wordende, de zelve aanstonds na zijn dood deinsde, en eindelijk het Veld verlieten; *Korecki* echter niet moedeloos, houdt zig met 500 Mannen te Paard in het Veld, wert door Skinder *Bassa* geslagen, gevangen, en na Constantinopolen gezonden; *Tomza* eindelijk den Turken niet meer aangenaam zijnde, wert *Gaspar Gratianns*, door haar in zijne plaats 1618. tot Waiwode aangesteld; dog naderhand by het Turkze Hof verdacht zijnde, om dat hy kundschap met den Keizer en den Koning van Polen hield, wierd hy in den slag van *Cicora*, op den 20 September 1620. door zijn eigen Volk dood geslagen. Zedert dit geval hebben de Turken de volle dispositie over dit Landschap behouden; gelijk dan 1658. door Mahometh de IV. *Georgius Gisca*, na de dood van Mathias, tot Waiwode is aangesteld; en alzoo is dit vruchtbare Vorstendom onder de macht der Ottomannen gebleven; alleen heeft zijn Koninklijke Majesteit van Polen, *Johannes Sobieski*, in deze zijne Veldtocht van 1686. het den *Moldavers* zoo bang gemaakt, dat hy de Stad *Jasz* in zijn macht heeft gebracht, die by ongeluk afgebrand zijnde, ook wederom by den zelve verlaten is.

Moldavien wert in twee gedeelten, waar van het grootste deel de ei-Verdesting, genste naam behoud, en het kleinste dat aan de monden van den *Donauw*, waar door de zelve in de Swarte Zee valt, grenst, wert *Bes-Arabien* genaamt. Dit laatste is geheel en al onder de macht van den Turken Sultan, en zelfs door veel van de *Budiakze* Tartaren, dat groote Landstroopers zijn, bewoont.

De voornaamste Rivieren dezes Vorstendoms zijn de *Sereih*, waar aan Rivieren. de Stadt *Soczana* of *Sockow* legt; de *Pruth* waar aan *Jasz* en *Laputza* zijn gelegen. De *Niester* een vermaarde Rivier in Polen, en roemruchtig, of over bekend, door de nederlaag van de Polen 1621. maar voor al door de overwinning op den Turken behaalt, doen deze tegenwoordige Koning Johannes de III. noch Veldheer was. De *Mijfowo* die de Rivier *Bardolag* ontfangt, en de Stad *Vasluy* bevoelt: alle deze Rivieren hebben hunne waterlooping in den Donauwstroom.

De Steeden van het grootste gedeelte dezes Lands, en dat de naam van steden.

Moldavien hout, zijn maar 7 in getal, als *Sokow*, de Hoffstadt van het Vorstendom, *Jasz*, *Targorod*, *Waslo*, *Niemcz*, *Czarmucz* en *Choczim*; geen van alle dezelve is van die sterkte, of ze moet heenddaags voor de geene die meester te Velde is bukken: In voegen dat het heyl der Vorsten of wel Waiwoden, en de bewoonders dezes Lands, dat in zijn kring, behalven de genoemde Steeden, ontrent 3000 Dorpen en gehuchten in zig heeft, alleen bestaat, datze een machtig Keizer, en dieze met een jaarlijkze schatting van 180000 guldens konnen te vrede stellen, tot hun beschermmer hebben: Het gedeelte dat *Bes-Arabien* wert genaamt, en door de Turken en Tartaren voornamentlijk bewoont, leggende tusschen den *Donauw*, *Pruib*, en de *Niester*, heeft 9 Steeden, als *Tariška*, *Tekin*, *Moncastro*, *Kilia*, *Kibia Nova*, *Bialogrod*, *Oriken*, *Brailka*, en *Suwil*, dog die wy zonder daariets verders van te zeggen, op deze plaats zullen overflaan.

Beschrijving van SCLAVONIEN.

Naam.

SCLAVONIA, heeft de naam van de Sclavische Volkeren, die eertijts ontrent de Meotize Moerassen woonden; is wel eer van Plinius *Illiricum*, na *Iliricus*, Zoon van *Cadmus*, (of wel zoo andere meenen) van *Polyfemus*, genoemd; *Ptolomeus* noemt het *Illyris*, en *Stephanus* *Illyria*.

Salen.

Dit Landschap dat een gedeelte van *Illyricum* en van het oud *Panonien* is, legt tusschen de Rivieren *Draw* en *Sauw*; en grenst overzulks, ten Zuiden aan *Bosnia* of wel *Croatien*, ten Noorden en Oosten aan *Hungaryen*, en ten Westen aan *Stiermark*.

Lucht, en
vruchtbaar-
heit.
Inwoonders.

Dit Land heeft op zommige plaatzen, een gezonde Lugt, is in 't algemeen vruchtbaar, in Wijn, Koorn, Fruiten, Mijnen en Mijneralen.

Julius Florus, zegt van de Sclavoenen, datze in de eerste Oorlog van *Carthago*, met rooven, haar niet vernoegende, maar by dit quaat noch een boozer stuk hebben gevoegt, wanneer ze de Gezanten die van de Roomze moogentheit tot haar waaren gezonden, niet als Menschen met een zwaart, maar als beesten die men slagt, met eenbijl gedood hebben; de afkomst van de zelve, gelijk meede de meeste van hare nabuuren is uit de *Scythen*; Volkeren die niets lievers deden, als plunderen, roven, en als het mofte weezen, vegten en slaan; waarom men zegt dat deze Volkeren hedendaags God noch bidden, dat hy haar die genade wil doen, datze met het zwaart in de vuist, en hun Vyanden als laf hertige op hun bedden mogen sterven.

Van.

Van der zelve regeering valt weinig te zeggen, vermits zy in het begin ^{Regeering.} van haar neer planting wel Koningen van hun eigen Landaart hebben gehad; doch dit heeft niet lang geduurt, maar zijn in korten tijt onder de macht der Hungarize Koningen gebracht, aan wien zy Cijnsbaar, zelfs by het leven van eenige van hun Vorsten zijn geweest; evenwel hebben zy aan de Keizeren *Jubianus* en *Phocas* getoont, datze lieden waren die hun vryheit met goed en bloed zogten te verdedigen.

Rivieren en heeft dit Landſchap niet, als alleen die twee voornamen, en ^{Rivieren.} by gelegenheit van den tegenwoordigen Turkzen Oorloog, dikwils genoemde Rivieren, den *Drau* en *Sau*: waar tusschen het gelegen, en waar van hier vooren gewag gemaakt is.

Van der zelve Steeden zullen we weinig zeggen, gemerkt die alle ^{Steeden.} buiten, *Zagabria* en des zelfs Graafſchap, onder de macht van den Turkzen Keizer ſtaan, de namen daar van zijn *Pofega*, dat de voornaamſte is, van al de geene die den Grooten Turk bezit, en Hoofſtad van een Graafſchap, *Zagabria*, *Koprants*, een voorname Veſting, by de Chriſtenen opgeworpen om de Ottomannen te wederſtaan; *Gradiſcia*, *Dovenbach*, *Volkowarz*, *Soppia*, *Zanko*, *Valpo*, *Bonmonſter*, *Jaffenog*, *Sopplonka*, *Petrovitha*, mitsgaders eenige weinige anderen van weinig belang: behalven 2 à 3 Steeden, die onder een Gouverneur ſtaan, en die by de Inwoonders van het Land *Ban* wert genaamt.

B E S C H R Y V I N G

VAN HET HARTOOGDOM

CARINTHEN, en CARNIOLA.

CARINTHIA, als ook *Carniola*, heeft zijn naam van de Volkeren ^{Naam, en} *Carnis*; paalt ten Noorden aan Ooſtenrijk; ten Ooſten, aan *Slavonia* en *Croatia*; ten Weſten tegen Beijeren, en der Venetianen ^{Grenzen.} Grenzen; en ten Zuiden tegens *Iſtria*, wort van de Duitzers *Karndten* genaamt.

En al hoe wel dat dit Land zeer Bergachtig is, gelijk alle de andere ^{Vruchtbaar-} Provincien van deze Contreijen: zoo en heeft het evenwel geen gebrek, aan ^{heit.} Wijñ, Oly, Kóorn, en alderhande Vruchten.

Het wort in twee deelen onderscheiden, te weten in 't drooge, al waar ^{Deelen} gantsch geen water en is; en in 't natte of waterachtige, in het welke de Rivier *Savus* zijn oorsprong heeft, als mede de *Nanporis*, die men hendaags *Labatm* noemt.

Meeren, en
Eecken,

By de Stad *Zirknetz* is een Meer, rontsom met Bergen beslooten, van ontrent twee uren gaans in zijn lengte, wert na de Stad daar het by legt, *Zirknitzer Zée* genaamt; deze *Zee* heeft dat voor vreemts, datze eenige tijt van 't jaar gantschelijk uit droogt, menigte van Visch aan den Inwoonders verschaft, en daar na overvloedige Vruchten, van Tarw en Gras voort brengt, ook zoo, dat men den twintigste dag, na haar droog wezen, het Gras kan maaijen.

Het Graafschap van *Cilley* is onder of in *Karndten* gelegen, en stoot met zijn Oostelijkste palen, tegens *Sclavonien*, en wert van wederzijden door de Rivieren *Draw*, en *Saw* bevochtigt, des zelfs voornaamste Stad is *Cilley*, en de Steeden *Saxenfeldt*, *Tiser*, *Ligtwald*, *Keizersberg*, en anderen zijn daar onder begreepen.

Steden.

De Hoofstid van *Karndten* wert *Labach* genaamt, gelijk ook de naaste Rivieren daar by. Op de slinker zijde van de Rivier *Soutio*, opwaarts, leggen twee Fortressen, certijts door de *Venetianen* tot bescherming van de zelve Rivieren, tegens der Turken overloop en stroperyen, die van te vooren dikwils geschiede, gebout. Van de andere Steeden, en Plaatzten zullen wy geen verder gewag maaken, om dat de zelve alle onder den Keizer staan.

Beschrijving van F R I U L.

Naam.

Het Land van *FRIUL*, by de Oude genoemd *Foruin Julii*, na de Hoofstid, van de welke de Inwoonders de naam van *Forojulien-sis* droegen, is een Deel of Province van *Aquilea*; heeft de naam gekregen van de Italianen door corruptie van haar spraak, *Frioli*, of *Friuli*, en door de *Venetianen* haar gebuuren die van *Patria*, als zijnde 't Vaderlandt van die geene die ten tijden van *Anila* 't zelfde verlieten, en zig op de Eilanden retireerde; wort van de Hoogduitzen *Friaul* genaamt.

Grenzen.

Wort bepaalt ten Noorden door *Carinthien*; ten Oosten door *Carniola* en een gedeelte van *Isiria*; in 't Zuiden met de Golf van *Venetien* en het zelfde *Isiria*; en ten Westen met het *Treviaenze* Land; is rondsom omzingelt en besloten in 't Gebergte, behalven aan de West-zijde. Is ontrent 64 mijlen lang en breed.

Lugt.

De Lugt dezes Lands is open en vry, doch veranderlijk, als zijnde tusschen de *Alpes* en de *Zée*, en daarom de veranderlijkheit der Winden zeer onderworpen; heeft drie voornamste Rivieren, die *Lunino*, *Lizinzio*, en d'*Anza* worden genoemd, waar meede de Landen werden besprengt en bevochtigt, ja zelfs zijnder warme Baden, waar van de wateren ryzen en daalen, gelijk als de *Zée* by *Monfalcon*.

Rivieren.

Het

Het Land wert verdeelt in Heuvelen, en plat Land; onder het welke een goet deel onvruchtbaar is, draagt derhalven weinig Koorn, vlocit echter over in Moerbei-boomen, die dit Landt in de Zy-handel doet flo-^{heit.} reeren; op de Heuvelen wast ook goede Wijn, inzonderheit op de Bergen *Buri*, *Badia*, *Rosaccio* en *Eneé*; wijders zijn de Boom-vruchten en Moeskruiden alhier van een goede smaak.

Dit Landt verschaft den *Venerianen* veel Yser, Quikzilver, Vermil-^{Mijnen.} lioen, Vitriool, en Smeer om Kaarzen te maken; gelijk mede veel Meel, Aard en Boomvruchten.

De Steeden dezès Lands zijn *Aquillee*, *Udine*, *Palma*, *Montefalcon*, ^{Steeden.} *Pontafella*, en eenige andere; waar van *Aquillee* en *Palma* de voornaamste zijn; het eerste om zijn naam zijnde een Stadt, die wel eer door den Romeynen op deze Frontieren tot regentsant van de Barbaren gebout, en die doenmaals ontrent 3 Duitze mijlen in zijn omtrek, en 120000 zielen binnen haar Wallen begreep, gelijk men uit de overblijfselen heden-^{daags} noch wel kan zien; dog gelijkt nu meer een Dorp als een Stadt; is na een 3 jarige belegering van Attila verwoest, waar door den oorsprong van *Venetien*, gelijk wy elders gezegt hebben, is geboren: *Palma* is nu de voornaamste Plaats dezès Lands, waar in men ontrent 20000 zielen telt, waar van 20000 bequaam zijn om de Wapenen te dragen. Deze Plaats werdt met 80 stukken Geschut van des zelfs Wallen beschut, met 1200 Mannen bezet gehouden, en in het zelve over de 600 stukken Canon in voorraat gedurig bewaart.

Beschrijving van ISTRIA.

ISTRIA, voor dezen *Lapidia* genaamt, heeft zijn laatste naam bekomen ^{Naam.} van de *Colchiers*, welke gezonden zijnde door den Koning *Etas*, Vader van *Medea*, om hem zijn Dochter, die de Argonauten weg gevoert hadden, weder te brengen, doch na dat deze een geruime tijt langs de Swarte Zée, *Donauw*, en *Saw* gezworven hebbende zonder het geene zy zochten te konnen geven, sloegen, moedelooß van reizen, en beschroomt om zonder het begeerde wederom te komen, haar in deze Contreijen ter neer, waar na men haar de naam van *Istren*, na een der monden van de voornaame Rivier *Donauw*, heeft gegeven.

Dit Land dat niet van de Golf van *Trieste* is gelegen, grenst ten Westen ^{Palea.} en Zuiden aan de Golf van *Venetien*; ten Noorden aan *Carniola*, en ten Oosten tegens d' Eilanden, die in de *Adriatize Zée*, en over den Oever van *Morlachia* leggen. De omtrek van het zelve Landschap, wert op 200. de ^{Grootte,} lengte

lengte op 120. en de breete op 40 Italiaanze mijlen gestelt; en is omtrent 100 gelijke mijlen van Venetien gelegen.

Bergen,
Rivieren,
Wateren.

Dit Land heeft in 't Noorden het Gebergten van *Karst*, die het van *Carniola* scheiden; de Rivieren des zelfs zijn, *Timavo*, *Risafco*, *Dragogra*, *Quieto*, *L'Arfa*, en de *Lieme*, behalven deze zijn 'er verscheide goede Wateren; gelijk men 'er, onder anderen een by *Sdregne* vindt, dat altijd kookt, en heet zijnde, de schurftheit en diergelijke qualen tot verwonderens toe geneest.

Vrugten.

Het Land van deze Provincie is redelijk vruchtbaar, geeft veel goede Wijnen uit, en onder die zoodanige welke men *Muscate* Wijn noemt, veel *Oly* van *Olijven*, *Koorn*, goede *Meloenen* en meer andere *Vruchten*; men maakt 'er ook van *Zee-water* heel goet *Zout*; en men vindt ontrent *Rovigno*, zeer goede, en in *Italien* zeer geachte *Marmer-steen*; behalven dat het veel en bequaam *Hout*, tot het bouwen van *Scheepen* aan de *Venetianen* verschaft.

Steeden, en
eerst Capo
d'Istria.

De Hooftstad dezès Lands, welke men de naam van *Capo d'Istria* heeft gegeven, was wel eer van de *Grieken* *Agida*; en na dat het door den Keizer *Justinianus* herbout was, *Justicopolis* genaamt, is gelegen op een *Klip*, die 700 schreden van het vaste Land legt, en begrijpt in zijn ommegang 1½ mijl, en binnen haar *Muuren* 10000 *Zielen*; heeft onder haar jurisdictie 42 *Dorpen*, waar van 'er 12 met *Kasteelen* voorzien zijn. Deze *Stadt* gaf haar vrywillig op den 5 February, 1278. onder het gebied der *Venetianen*, waar onder datze ook noch is.

Citta Nuova.

Citta Nuova, is gebout na de verwoesting van *Demonia*, van welks ruïne ze 4 mijlen is gelegen; is gantsch niet *Volkrijk* door de quade *Lucht* die men daar heeft; gaf zig onder de magt der *Venetianen* op den 9 Novemb. 1270.

Parento.

Parento, van *Plinius* *Parentium* genaamt, legt 7 mijlen van *Citta Nuova*, op een *Eiland* dat by na van de *Zee* rontsom wert omcingelt, is omringt van verscheiden kleene *Eilandkens*, waar van des *Winters* en by onstuimig weer bedreeven *Lootslieden* is gewoon te halen; de *Stadt* heeft eenige voorname *Gebouwen*, en onder die een *schoone Dom*: is op den 15 July, 1267. onder de *Venetianen* geraakt.

De andere *Steeden*, die uitgezondert eenige weinige alle onder de macht der *Venetianen* staan, en daarom, als daar ontrent in de laatste eeuwen niet aanmerkelijks is voor gevallen, weinig van te zeggen valt, zijn *Pinola*, *Muggia*, *Iola Piran*, *Humago Orsera*, *Rovigno*, *Fasano*, *Dignano*, *Valle*, *Albona*, *Fianone*, en eenige anderen, dit gantsche *Landschap* wert door een *Provediteur*, eenige *Capiteinen*, en *Raadsheren* die de *Republijc* van *Venetien* bestelt, geregeert.

Beschryving van

C R O A T I E N.

CROATIEN, by de Duytzers *Krabatin*, Latynze, *Corbavia*, en ^{Naam en Palen,} by andere *Liburna* genaamt, is een gedeelte van *Illyricum*, en gelegen tusschen, *Bosnia*, *Slavonien*, *Duitslant* en *Dalmatien*, en werd door de Rivieren *Calpa*, en *Dravo* van dezelve gescheiden.

De bewoonders deses landts, dat met den Tytel van Koningrijk wel ^{Bewoonders} eer plagt te Pralen, zyn bezonder frytbaar, zynde van zeeden en ommevang als de Duytzers, Hungaren en Slavoenen; waarom men den Adel hunnes landts ook de naam nageeft, darin Dronkenschap de eerste; in Opgeblazetheit de tweeden, en in Overlastigheid de derde gelijk zyn.

Dit Landtschap voor deezen een Koningrijk geweest, en naderhand ^{Regeering.} onder de magt van de Hungarise Koningen gebragt zynde, heeft evenwel den schyn en de forme van haar Voorouderlijke regeering behouden; hebben wel geen Koning maar evenwel een Gouverneur die haar onder den Titul van *Ban*, als Koninglijke Steedhouder, en gelijk den Palatinus de Hungaren regeert.

Men onderscheit Croatien gemeenlijk in het Koninglijke of Oostenrijke, en in het Turkze Croatien, om dat deeze beide Vorsten de Heerschers over het zelve zyn; in het eerste gedeelte zyn begrepen *St. Vit* op de *Fiume*, Hoofdstadt van het Koninglijk Croatien, *Karelstadt*, *Petrina*, *Mosrish*, *Kerstuia*, *Lablonetza*, *Segna*, *Affangrad*, en *Sisek*, &c. en van het andere *Bigibon* Hoofdplaats van het Turkze gedeelte, mitsgaders *Costanovits*, *Uduine*, *Dublaza*, *Liva*, *Nowogradec h*, *Dobranim*, *Kamergrad*, *Sternissa*, *Obroazo* en *Suonigard*. Van yder dezer Steeden in 'r byzonder, en zullen wy alhier geen beschryving maken, gemerkt de meeste der zelve van geen zeer groot belang zyn, alleen zoo staat ons niet stillwygens voor by te gaan, de groote nederlaag die de Turken niet wyt van *Sisek* (een plaats gelegen 8 mylen van *Zagabria*, op de Grensen van Slavonien, daar de Rivier de *Sau de Culpa* ontfangt, en voor dezen een onderhorig Bisdom van den Aartsbisschop van Colocza) door den dapperen *Georgius Basta* (van wien de Graven van Mouscron af dalen) Generaal van den Keyzer Rudolphus de II. in het jaar 1593 met verlies van 10000 Ottomannen wierd toegevoegt. Dit Landschap

dan door de veelvuldige invallen, mitsgaders de dappere wederstant der inwoonders zeer bekend geworden; wiert in den jare 1592. van den Turken Keizer, of wel uit zyn bevel door des zelfs Baslaas, om dat het hem om Duytslant en Italien te beoorlogen zeer dienstig was, in ernst aangetast, deede een maghtig Leger in Croatien brengen, waar door de bezettingen die hier en daar in de Steeden gelegd waren, zeer begonden te vreefen, te meer, om dat den Basla van Bosnia, in korten tyd de sterke Vesting *Hrastonizam* door verraadt in gekreegen had. Waar meede niet vernoegt, deed hy aanstonts de sterke Staat *Wijbits* belegeren, die haar als geen ontzet voorhanden zynde, na een kort beleg meede over gaf, wanneer de besettingen tegens woort en belofte, alle neder gezabelt wierden. Op deze overgeefing zyn duysende van andere ellendigheden gevolgt, die ik alhier met swygen voorby ga. De Turk dus door het veroveren van zoo veel Steeden en Sterkten, zeer aangemoedigt, had een bezondere lust en begeerte, om hem meester van de sterke Stadt *Sisekte* zien, dien hy derhalven in hoop van dit zyn verlangen te erlangen het volgende jaar van 1593 met een magtig Heyr deed belegeren: Dog de Duitze merkende wat overgroote schade en leed, niet alleen Duytslant, maar gantsch Europa stondt te lyden, indien dees onderneeming wel kwam te lukken, voerden uyt alle plaatsen hun Krygsvolk by een, waar mee zy de Riviere de *Drauw* passeerden, in wil, om met den Vyandt te slaan, en de Stadt t'ontzetten. De Turke Ruytery in getal van ontrent 10000, om der Christenen aankomste te verhinderen, passeerae terstondt in allerhaast de Brugge die zy over de Rivier geslagen hadden, daar zy haar slag vaardig stelden, en kwamen voorts met de Christenen te slaan, die hart indringende en met zonderlinge couragie den Vyandt aantastende, dezelve na datze niet langer standt wisten of konden houden, op de vlugt gebragt, en na de Brug gedreeven; Dog deze ondertusschen door de bezettingen uit *Karelsstadt* beset zynde, vonden zy de weg voor hun afgesneden, en de Pas gesloten, om weder by het resteerende van hun Leger te komen. Zulx datze alle geheel en al wierden verslagen, en die haar meenden te salveeren, verdronken in den *Cuspa* en de *Saw*. Derest van het Turke Leger, ziende dat hun Ruytery verslagen was, begaven haar op de vlugt, en wierdt alzoo dees voorname Stad *Sisekte* op den 22 Juny 1593 van een genoegzaam strenge belegering bevryt.

Beschryving van
MORLACKIA en de MORLAKKEN.

Morlackia, is het zuidelykste gedeelte van *Croatien*, een Landschap vol van gebergte, met geen of immers zeer weinig Steden versien, en gelegen na de kant van Dalmatien en de Adriatize Zee; desselfs inwoonders werden by de Slavoenen *Moroulachi*, dat zoo veel gelegt is als Swarte Latynen; van de Italianen *Li Morlachi*, en door de Duitzers Morlakken genoemd, dees naam hebbenze eigentlijk van den Berg *Morlak*, die voor het grootste gedeelte van deeze volkeren bewoont werdt, gekregen, zy gaven haar door aanstuwing van den Priester *Stephanus Horianus*, een man die met den deegen, immers zoo wel als met het Cruicifix wist om te gaan, in het jaar 1647 vrywillig aan de Republyk van Venetien over. Ze zyn de Turken een pynlijke doorn in de voet, en maaken dezelve over maaten mad en moedeloos, door hun geduurige strooeryen nemende met geweld alles weg datze ontmoeten; en datze niet konnen meede dragen, zynze gewoon evenwel t'eenemaal te vernielen, waar na zy dus met buit geladen, gewoon zyn haar in 't gebergte te verstecken, alwaar het veel moeyelyker valt haar te vinden, als te overwinnen, om datze alle de toepaden en de minste sluipholen die'er in zyn, op het naufte weeten. Behalven het byzondere gevoel datze noch hebben, over 't vermoorden van hun meedegefelln tot *Kuin*, door *Tekeli* en den *Bassa van Bosnia*, Ao. 1647, en de verradelijke ontrouw, aan *Horig* die door de veelheid van 't pynigen storf, bewesen, zoo heeft het belang van een *Secquin*, die haar voor yder Turk heeft, door de Venetianen wert betaalt, haar diervoegen verbittert en zoo verre ingewikkelt; datze buiten alle hoop zyn van oit of immers hun met de *Ottomannen* te konnen verzoenen. Waar meede de Raadt van Venetien bijzonder wel is gediend, dewyl zy door dit middel dit braave Krygsvolk t'eenemaal tot hun wil, en van derzelver trouw en yver tegens d'algemene Vyandt geheel en al verzeekert zyn. Deeze menschen die men moet agten, ten opzigte van de bestendigheid van hun verblyf als vliegende voogelen, gemerkt zy als Vyanden van der Steedelingen vryheid en d'Burgerlijke ommevang gewoon zyn haar in hutten dieze zoobier en daar in de Valeyen neder slaan, te onthouden, zyn immers zoo veranderlyks van sinen als van woonplaats, ge-

lijk men in de jare 1648 na de verovering van Clissa niet dan al te wel gewaar wierdt, want deze luyden die niet en weten wat verdrag, 't geven van quartier, of een Krygsmans woort is, en konde haar niet onthouden van het Ottomannise Garnisoen, dat de Stad uittrok van einde of capot te maaken; 't geen zeekerlyk na datze alreede 1200 man zoo hadden neder gevelt, tot de laatste man toe zou geduurt hebben, indien de Venetiaense Bevelhebbers niet tusschen beide waren gekomen om dit bloedbad te doen eindige.

Beschryving van

B O S N I A.

Naam.

Dat gedeelte van *Liburnien*, dat hem strekt na het Oosten, wert hedensdaags *Bosnia* geheeten, na de *Bessen* volkeren van *Neder-Moesien*, welke van daar door de *Bulgaren* verdreven, dit *Oppermoefien* hebben ingenomen, ende door de veranderinge van de Letter *E* in een *O*, in plaats van *Bessi*, *Bossi*, en het lant *Bosnia* hebben genaamt; hoedanige veranderingen in veel andere namen is geschiet, als in *Melita*, 't welk nu *Malta* genoemd wert, item *Scania* nu *Sconia* &c.

Falen.

Dit Landschap heeft *Servien* ten-Oosten, *Dalmatien* ten Zuiden, *Croatien* ten Westen, en *Slavonien* ten Noorden, leggen; wert door de Rivieren *Una*, *Saw* en *Drina* bewatert. Was van outs een gedeelte van *Panonien*, en bezonder Koningryk, dog wanneer de *Gothen* en *Slavonen* den *Hungaren* onderworpen geraakte, wiert dit Koningryk, neffens meer andere Landschappen, dezelve mede Chynsbaar gemaakt.

Deze Provintie heeft vyf bezondere Koningen gehad, die na malkanderen van 't Jaar 1357 tot 1463 over het zelve geheerst hebben. *MAHOMETH* de II bragt het zelve A°. 1463 onder zyn geweld, wanneer hy *Stephanus*, de laatste Koning van *Bosnia*, levendig het vel deed afstroopen; en wiens Gemalinne, genaamt *Catarina*, na *Romen* geweest zynde, aldaar in den jare 1478 storf. De Inwoonders dezes Lands zyn in het algemeen liefhebbers van den Oorlog, goede Soldaten, en t'eenemaal tot het steelen, roven en suypen overgegeven. Een yder mag in het zelve na zyn verstant en conscientie leven.

Steden.

De voornaamste Stad van *Bosnia* is nu tertyt *Jailza*, geleegen op een hoogen berg; zy wort met twee rivieren omringt, die haar met hunne steyle Klippen ende hooge oevers zeer sterk maken; aan de voet dezes

HET KONINGRYK HUNGARYEN, &c. 61

dezes bergs loopen deze twee wateren tezamen, en storten haar in de Sauw; deze Stad was wel eer het hooft van 't Koningryk *Bosnia*, hebbende een onverwinnlijk Kasteel, daar niet wel by te komen was. In dit Land zyn nog eenige andere goede Steeden, als *Schwonica* en *Warbosans*, dat men wil dat tegenwoordig al een zeer voorname plaats is, hoewel darze onbemuurt is, werdende door de Rivier *Milliatska* in tweeën verdeelt.

Beschrijving van

S E R V I A.

S E R V I A van *Lazius Mæsia Superior* of Opper-Moesien genaamt, is een Landschap tusschen *Bosnia*, Bulgarijen, den Donau en de Adriatische Zee gelegen, veel zyn van gevoelen, dat dit Land der Triballen oude woonplaats is geweest: want deeze volkeren na dat de magt van 't Roomsche en Griekze Ryk begon te verswakken, alhier uit het Noorden zouden aangekomen zyn.

De lugt is'er zeer gematigt, de Landsdouwe door de verandering van Heuvelen, Bergen en Vlakten gemakkelijk, en het aardryk vruchtbaar, dog blyft voor het grootste gedeelte meestentyd onbebouwd leggen, door dien de Turken in 't gemeen de arme Huyslieden, en Dorpelingen, van alles datze met swaaren arbeydt verzamelt hebben gewoon zyn te berooven; by Monte Nigro zyn treffelijke zilver mynen.

De bewoonders dezès Lands, zyn voor het meerendeel Griekze Christenen en Jooden, welke laatste de voornaamste handeldryvers zyn, hebben verscheide Sinagogen; de Mahometanen die'er weinig zyn aart. woonen in de Vlekken en Dorpen. De Roomsche Catholijken zyn'er elendig genoeg; de Servianen zyn wreed, roofgierig van aart, ende de dronkenschap zeer toegedaan; voeden hun kinderen ruw op, verkopense daar na zonder eenig mededoogen aan de Turken, dewelke zy na dat eerst hun eigen Vorsten hebben gehadt, naderhand van de Hunnaren beheeft, onderworpen zyn gemaakt.

De Steeden van Servien zyn, *Belgrade*, *Pirot*, *Novibazar*, *Procupia*, *Semandria*, *Scopia*, *Sabatza*, *Ianibazar*, *Orach*, *Colubaz*, *Novigrad*, *Viddina*, *Berrouza*, *Fostejan*, *Nice*, *Stratoria*, *Nouwardo*, *Siabrino*, *Priffnia*, *Fochia*, *Belina*, *Zenobuz*, mitsgaders noch eenige andere, onder deze alle was *Semandria*, wel een der voornaamste,

Palen.

Lucht en
vruchtbaer-
heyt.

Bewoonders,
hun Gods-
dienst, en

Steden.

Semendria. dog tegenwoordig half verwoest zynde werdt Belgrado nu voor het hoofd dezer Provintie gehouden; de Stadt *Semendria*, van de Hongaren *Zemdrano* genaamt, legt aan den Donauw, en niet zeer wyt van *Belgrade*; wierdt door den Turkzen Keizer Amurath A° 1438 ingenomen, en met des zelfs omleggende Landen tot een *Sangiacat* onder den Bassa van Buda of Offen gemaakt.

Viddina. *VIDDINA*, van de Turken *Kiratorum* genaamt, en gelegen by den Berg *Argentato*, is na datze meede bemagtigt was van den zelfen Turkzen Keizer, naderhand tot een *Sangiacat*, of Gouvernement gemaakt onder den Bassa van *Temiswar* in Hungariën.

Novigrad. *NOVIGRAD*, van andere ook wel genaamt den Nieuwen Berg of *Novomonte*, legt op de Grensen van *Servia*, als men uit *Macedonia* komt, aan de Rivier *Drino*, wert voor zeer sterk gehouden, om dat het voorzien is met een by na onwinlijk Casteel

Prisdena. *Prisdena*, van eenige ook *Prissina* genaamt, legt aan de Rivier *Drin*, eenige mylen beneden *Novomonte*, en is vermaakt om de geboorte van die naamkundige, en onder de regts geleerde zoo wel bekenden Keizer *Justinianus*, die in deze Stadt het eerste daghligt quam te ontfangen

Belgrado. *Belgrado*, van de Hongaren ook *Saurimum*; by den Latynen *Alba-Graca*, en door de Duytzers *Griekz-Weissenburg* genaamt, is een voorname oversterke en zeer volckryke Stad, daar groote handel in werdt gedreven, is gelegen in *Servien* of *Oppe-Masien*, ten plaatze daar de Rivier *Sauw* in den *Donau* stort, welke eerste aan de Oost-zyde, en de tweede aan de Noord-zyde van de Stad hun loop hebben. Den *Donau* is neffens deze Stadt zeer breed en zoo snel in zyn afvlietingen datze de *Sauw* schijnt dwers door de snyden; daar zyn twee Kasteelen, waar van het eene aan de waterkant, en het ander in de boven Stadt op den Top van een Berg is gebout; beide zynde zeer groot en sterk, door de menigte van toorens waar meede zy voorzien zijn. De straaten waar in men de meeste handel dryft, zyn overdekt met houdt, gelijk men zulx in andere handel plaatsen mede vindt, en aldus zyn de Kooplieden en de Koopwaren beyden beschut voor de Zon en den Regen. Daar zyn by na in de gantsche Stadt niet anders als winkels, en die zelfs noch zeer klein, men ziet in de zelve niets voor de handt, en niet anders als een bank daar de meester des huys op zit die zyn waaren aan de geenen dieze begeeren, zonder datze eens binnens huys komen, verkoopt. Men heeft er ook twee zeer ruyme plaatsen gemaakt, van steen gebouwt, die

byna

byna van gedaante zijn, als de Beurs tot Londen. Dog door de overvloed en menigte van Coopmanschappen, waar meede zy bezet zyn, zoo kan men van der zelve schoonheid niet wel oordeelen; daar en boven zyn'er nog twee andere plaatzen die zy Bezesters noemen, daar men de kostelijxste en duurste Coopmanschappen verhandelt; deze zyn van buiten als een Cruis-kerk, en van binnen gelijk de oude Beurs te Londen. Den Grooten Vizier heeft in deze Stadt een over deftig en kostelijk Paleys, en dicht by het zelve een Moské of Turkze Kerk doen bouwen, en in yder een schoone Fonteyn doen maken; hy heeft ook een *Métrèzek* of School, om de jeugt te doen oefnen, opgeregt. De Armeniers die allerweegen in de Koopsteeden verstroot zyn, hebben in deze Stad een Kerk. Alle de omleggende Landen, Steden, Dorpen, en Vlekken hebben, en dryven hun handel in deze Stadt, want die van *Ragusa*, zenden hunne Koopmanschappen derwaarts, en de Oosterze Compagnie tot *Weenen*, hebben alhier een Commis wonen, die hun dingen verregt; 'tis zeeker dat'er in Europa geen Stadt werdt gevonden die bequamer legt tot den Handel, als even deze; want zy legt aan *Sauw* en *Donauw*, en zeer na by daar de Rivieren *Dravus* en *Tibiscus*, of *Drauw* en *Theys* in den *Donauw* vallen, behalven dat men van dees plaats na wens den *Donauw* afin de swarte Zée kan komen; welke Rivieren en Zee gewenste gelegentheeden verschaffen om de Goederen en Koopmanschappen die men alhier verhandelt, met vaartuygen te zenderwaarts men wil.

Dees plaats is voor deezzen een van de voornaamste en sterkste van Hungariën geweest. Is A°. 1064 door Koning Salomon den Grieken afgenomen, en aan de Kroon gehegt. Den Turfsen Keizer Amurath de II. kwam A°. 1441 met een over groore magt te Velde, rukte voor deze Stadt in meening van deezze vesting in korte tydt te overweldigh, maar na de zelve op het hevigitste bestormt te hebben, wiert van de daar doenmaals in zynde Commandant *Johan van Ragusa*, een dapper en moedig Held, Ridderlijk afgewezen.

De Bloed-dorstige Turken ziende datze met geweld niets konden uitregten, zогten hun voordeel door list te verkrygen, derhalven onderfonden zy van agter een heuvel, de Stadt tot in zyn middelpunt te ondergraven, om alzoo van onderen in te kruypen, daar zy van boven niet konden inbreeken. De belegerde, deezze haar onderneming vermerkende, groeven op het alderspoedigste haar Contra-myne, vol den die tot boven toe met *Buskruyt*, *Swavel*, *Salpeter* en *Pek*, en stopten

stopten het hol van achteren wel dicht, latende alleen maar een kleine opening blyven, om de Myn van verre met een loopend vuur te konnen aanfteeken; gelijk den Commandant zoo dra deed doen als hy zag dat den Vyandt met een groot getal na genoeg was: Deeze Myn deed zijn werking zoo wel, dat'er behalven de Ezelen en Kameelen 17000 Turken, alhier het einde van haar leven en hun grafvonden. Waar op Amurath na een vergeefze Belegering van 7 Maanden de Stadt met schande en schimp moest verlaten.

Daar na wilde Mahometh bygenaamt de Groote, de saak hervatten dog dese wierd mannelijk door den dapperen *Johannis Huniades*, Veld-Heer van Hungariën afgeweezen, zelfs gequest, en na een over groote menigte van zyn volk en meer als 200 vaartuygen in een Scheeps stryd te hebben verlooren, gedwongen te keeren van waar hy gekomen was. Eindelijk is deze voorname plaats, na datze lange tyd een Schans en Bolwerk van gantsch Christenryk tegens der zelve algemeenen Vyandt was geweest, door den Turkzen Keizer Soliman, A°. 1521 onder de magt van deze Barbaren gebragt, gelijkze zedert dien tyd tot nog toe ook is gebleeven.

Beschrijving van

R A S C I A.

RASCIA, dat zijn naam ontleent van de Rivier *Rasca*, die dit Landschap bestroomt, is geleege tusschen de Rivieren *Dravus* en *Savus*, grensende ten Zuyden en Noorden tegen dezelve, ten Oosten stoot het aan den *Donaau*: en ten Westen, aan het hedendaagse *Sclavonien* is in vruchtbaarheid, Landen, Bergen, en Steeden, immers zoo goet en groot als het zelve. Heeft voortyds Koningen gehad uit het geslacht van *Nemania*, is t'eenemaal onder het gebied der Turken, en desselfs voornaamste Steeden zijn, *Essek*, aan den *Drauw*, *Valkowar*, en *Walpo* aan den Rivier van *Walpo*, welke laatste in den jare 1685, door de Keizerse beïnachtigt en uitgeplondert wierdt. Noch vindt men in het zelve de Steeden, *Garra*, *Pofega*, aan de Rivier *Orlava* en *Uywar*, aan de *Saw* gelegen.

Befchryving van

B U L G A R I A.

D Eeze Provintie die wel eer met den Titel van Koningrijk heeft ^{Naam.} gepronkt, heeft haar naam ontleent van de *Volgaria*, volkeren die ontrent den jare Christi 566, de *Volga* haar oude woonplaats verlieten, dat Land innamen, en sich alhier ter nederzetten. Zommige meenen dat het van de oude fchrijvers *Moesia Inferior* is genaamt geworden; is tegenwoordig gantfchelijk den Turken onderworpen.

Dit Landfchap wert ten Westen door de Rivier *Morava* van *Servien* ^{Grenzen.} gefcheyden; ten Noorden en Noord-Ooften, door den *Donauw* van Walachien en Moldavien afgefondert, ten en Zuiden door een lange reex van Bergen van *Macedonia* en *Romania*, wel eer *Tracien* genaamt, gefeparceert zynde, ftoot het felve ten Ooften, tegen den *Pontus Euxinus*, of zwarte Zee.

Dit Land is doorgaans rouw en bergagtig, ftrekkende langs den Berg ^{Gefalte des Lands.} *Hemus* tot aan den *Donauw* en *Romania*, in het midden is het alderrouwft, de laage plaatfen zyn meest alle met Bosfchen en Wilderniffen bezet en overtrokken. Men ziet in het zelv. van *Siliftrien* af te rekenen tot *Tomis* toe; (een plaats by de oude over bekend door de *Baltingfchap* van den Poet *Ovidius*) hedendaags noch de overblyffelen van een Muur die de Griekfe Keiferen van *Constantinopolen* voor deefen deeden maaken, om den Barbaren het invallen in hun Landen te beletten. Niet ver van dit *Tomis* is *Proflaviza*, daar de *Dobrukze* Tartaren woenen, die de Turken gewoon zyn voor een gering loon in hun krygsdienft te houden: welke loon alleen beftaat in het geven van eenige Stofjes een *Saltamin*, en de vryheid van op den buit te moogen loopen.

De eerfte bewoonders defes Lands zyn geweest, zoo men agt, de ^{Oude bewoonders.} *Geeten* en *Gepiden*, waar tegens dat wel eer *Trajanus* heeft geoorlogt, van welke Oorlog men nog tot een gedagtenis eenige overblyffelen van een Brugge ziet, die den voornoemde *Trajanus* ten dien einde niet wyt van *Nicopolis* over den *Donauw* liet maaken, om zyn Krygs-volk in deze Provintie te doen trekken.

De Bulgaren hebben ten deelen A°. 866 door de vlyt van *Paulus* Bifchop van *Pupletonia*, en ten deelen A°. 970, het Christen geloove aangenomen.

genomen; zyn meestendeels de Griekse Kerk toegedaan, dewelke zy in hun plegtigheden, en Kerk gebruyken volgen. Evenwel zyn'er twee Latynse of Roomse Bisschoppen in het zelve Landfchap, en den Koning *Calo Johannes* wierd in den jare 1209 door den Cardinaal *Leon*, van den Paus *Innocentius de III* derwaarts als zyn Legaat gefonden, tot Coning van *Bulgarien* gekroont.

De Steeden van *Bulgarien*, zyn *Sophia*, *Nicopolis*, *Varnes*, *Ternova*, *Apparia*, *Silistrien*, *Dragomen*, *Rasgrad*, *Rossi*, *Tutracan*, *Dorostero*, *Axiopoli*, *Dionisopolis*, *Mesenzerie*, *Cavarne*, *Margalia*, *Tomi*, *Drinmago*, *Cursone*, en eenige andere, waar van wy maar kortelyk de stand, daarse gelegen zyn, en de gedenkwaardigste dingen die ontrent eenige van deselye zyn voorgevallen, zullen aanwysen.

Sophia.

SOPHIA, de Hoofst-*Stad* van deeze Provintie, welke *Niger Tibiscum Ptolomei* agt te wesen, is gelegen in een aangename vlakke, of wel ruime valey, die tusschen twee Bergen is; ontrent 42 duytsche mylen van *Adrianopolen*, en 25 gelijke mylen van *Philippoly*, en op de ordinaar weg die de reyfende *Turcken* gaande van *Constantinopolen* na *Griekx-weissenburg* of *Belgrado*, gewoon zyn te gebruyken. De toppunten vande daar omleggende Bergen zyn altoos, en zelfs in het midden van den Zomer vol Sneé, waar door het in deze *Stadt*, alhoewel de lugt daar subtyl en doordringende is, gezont is te woonen; is overvloedig en wel versien van gefonde en ligte waters, die van deze Bergen af vloeyen, en die de *Stadt* van alle kanten door kleene Beekjes bestroomen; daar zyn'er die meenen dat het van dese wateren is, dat *Orpheus* voor dezen zoo zeer gekweelt heeft. Daar sijn ook warme *Badstoven* daar de *Turken* hun in baden. Dese *Stadt* van den *Turken* Keiser *Amurath de I*, den *Christenen* ontveldigt, is roemrugtig en over bekend, door den grooten zegen die *Johannes Hunniades Corvinus*, met zyn Bontgenoot, den Vorst *Schanderberg*, in den jare 1448, digt onder dese *Stad* bevoigten, waar in binnen den tydt van 3 dagen, over de 34000 *Turken*, en 8000 *Christenen* quamen te sneuvelen; *Corvinus* wierdt evenwel alzoo den kans op den laatsten dag verkeerde zoo als hy meende te vlugten, door twee *Barbaren* aangegrepen, dese begonden onder malkanderen te twisfen om het goude kruys dat *Corvinus* van Veld-Heer *Stadthouder* van *Hungarien* geworden zynde, op zyn borst had hangen, des neemt *Hunniades* zyn slag waar, wringt den eenen struykrover de sabel uit de vuist, slaat den gewapende daar meede ter neder, jaagt een ongewapende van hem weg, en ontkwam alsoo dit gevaar.

Nico.

HET KONINGRYK HUNGARYEN &c. 67

NICOPOLIS of *Nigeboli*, is gelegen aan den Donauw, niet zeer ^{Nicopolis,} verre van de plaats daar de Rivier *Telch*, aan de andere zyde van deselve, komende door Moldavien loopen, in den Donauw valt, ontrent 8 Duytse mylen van *Silistria*, dat op de Rivier d'*Iser* legt, die door dese Stad vloeit; deese Stadt is vermaart door de nederlaag die de Christenen alhier in den jare 1396, op den 28 September in een Veldslag tegens den Turkfen Keiser *Bajazeth* bequamen, en waar in zy over de 20000 mannen verlooren. Het lust ons alhier van wat hooger op te halen, den oorsprong van desen Veldslag, en de oorzaak van dese zoo grooten nederlaag.

Den Turkfen Keiser *Bajazeth*, na dat hy de Grieksen Keiser de Landschappen *Tracia*, *Macedonia*, *Nedermoesien*, en byna geheel *Griekeland* tot *Athenen* en *Morea* toe afgenomen, veel Steeden in *Sclavonien*, *Rassia*, *Servien* en *Bulgarien*, en zelf den *Bulgarisen* Vorst en Adel verslagen had; kwam in den jare 1395 het Koningrijk *Bosnia*, met stroopen en roven, plagen; des resolveerde *Sigismundus*, Koning van *Hungariën*, en onder wien het voornoemde Landschap behoorde, een gefandschap aan *Bajazeth* af te vaardigen, en hem te doen vragen: Uit wat oorsaaken dat hy zijns Rijk Onderdanen, die hem ooit beleedigt hadden, zulken Vyandschap kwam betonen.

Bajezeth hield desen gefant zonder hem antwoord te geeven zoo lang op, tot dat hy gantsch *Bulgarien* vermeestert had, wanneer hy de Muuren van het Koninklijke Paleys rondom met Turkse Wapenen deed behangen, die aan den gefant toonende hem zeide. Zo lang wy deez instrumenten konnen dragen en voeren, zoo hebben wy Rechts genoeg, niet alleen over *Bulgarien*, maar ook over de gantsche Werelt. Heeft nu Uwen Koning hier over een meerder Recht, en onder brieven, zoo mag hy ons die komen toonen; wy willen hem dan deze hier aan de wandhangende, spreken daar tegen zetten, en zien wien het Proces sal winnen.

Den Koning van *Hungariën* en had dit bescheyt zoo dra niet ontfangen, of hy verlamelt een over groot Heir-Leger van *Hungaren*, *Bohemers*, *Oostenrijkers*, *Swaben*, *Beyerzeen* *Lutzenburgers* by malkandefen.

Koning *Karel* in *Vrankrijk*, gaf na dat hy yder vryheid gegeven hadt, om dese Veldtogt by te woonen, zelf aan zijn Zoon Hertog *Johannes* verlos om als Generaal over de Vrywilligen die wel 3000 in getal, en alle van Adel waren, desen Oorlog tegens de Turken by te woonen. Zond daar en boven den Koning *Sigismundus* tot onder-

stant nog 8000 Ruyters: en 400 voetknechten toe; de t'huys blyvende Adel fourneerde tot dese Oorlog 6000, de Borgondische Standen 125000, en die van Vlaanderen 200000 florinen.

Alle dese volkeren tot Offen aangekomen zijnde, brak Sigismundus zeer verheugd den 4 July met een Heir van over de 100000 srydbare mannen op, passeerde den 8 dito over den Donauw, sloegh, na dat hy op Vyandts bodem gekomen was, den Hertog Johannes en 300 van zijn Edellieden tot R I D D E R S.

De voorhoede van dit Leger, bestaande in 20000 Ruyters, en 10000 voetknechten wiert door den Hungarische Generaal; de Batailje door den Franfen Generaal, die over alle uitlandse volkeren commandeerde; en de agterhoede bestaande in *Duytsers* en *Bohemers*, door den Stadthouder van *Bohemen* aangevoert.

In dese ordre trokken zy gedurig voort, en belegerende Stadt *Nicopolis*, daar even van hebben gesproken. Onderwyl dat men voor dese Stad lag, viel Hertog *Johannes* met 500 Franse Ruyters, 1000 Hungarise Speerruyters, en 1000 Engelse Hakkenschutters, in der Turken gebied, deed over al waar hy kwam, met zengen en branden, roven en plunderen, groote schade; waar op de Turken om dit te beletten met 15000 man hun niet ver van het Leger nederfloegen, en wel sterk beschanste: Den Hertog van *Coucy* hier van verwittigt, doet haar behendigh door 300 Ruyters, en 500 Muskettiers, onder het beleid van den Grave van *Roy* en *St. Piat* uyt haar voordeel lokken, waar na zy haar door dese Krijgslift van vooren en achteren beset ziende, ten besten dat zy konde de vlugt namen, na dat'er 3000 van de haren gesneuveldt waaren.

Bajazeth uitsinnig dol over dese nederlaeg rukt in der yl een Leeger van 250000 koppen by een, verlaat *Constantinopolen* doenmaals van hem belegert, en trekt regelregt met dese magt na *Nicopolis*, op het Leeger der Christenen aan, (welx toefstant hy op het naauften mogelijk beter als zy zelve door het berigt van zijn verspijders, en de overloopers wist.)

De aankomst van dese vyandlijke magt, was wel haast door hun gewoon geschreeuw in het Leger der Christenen bekend; men roept de hoofden t'amen, en na gehoudene Krygsraat besluyt men dat de *Bohemers* en de *Hungaren*, als der Turken manier van Oorlogen best bekent, den eersten aanval zouden doen. Dog Hertog *Johannes* de bereidschap tot den srydt hebbende doen blafen, en *Philippus van Artois*, een Frans Oversten, den *Hungaren* dese eer niet willende laten toe-

komen.

HET KONINGRYK HUNGARYEN, &c. 69

komen, riep met een luyde stemme, *Wie Koning Karels van Frankryk eert, en welstands lief is, die volgt my na!*

Hier op liet hy de Koninglijke Hooftvaan vliegen, en rend vergeselschap van Hertog *Johannes*, en alle andere Franfen, den Vyant te gemoed. Waar op den Generaal tot den Hertog van Coucy zeyde: *Zullen wy ons dan tegens raat en te reden van dezen vertrouwen eerzugtige laten gelyden? 't Zaa! laten wy dan om van onsen Koning wegens onagtzame verzaagtheit niet beschuldigt te werden, kloekmoedig volgen; daar moet dog eindelyk hier of elders gestorven werden!*

Koning *Sigismundus*, ziende ondertusschen dat den Vyaendt met groote schreeden vast naderde, stelde het overige volk sonder eenige tyd te versuymen, in slag ordening gereet; en seide tegens zijn Oversten. *Ik vrees dat de Franse dwaase eerzugt ons heeden een bloedige nederlaag zal veroorzaaken: 't geen men by de uitkomst van den strydt maar al te waar bevonden heeft. Want de Turken quamen seer uitgebreyd langs een groote vlakke, halvemaans gewyse den Christenen tegen trekken; de Franffen greepen dese middelhoop met een overgroot furie aan, deden de Turken in 't eerst eeniger maten deynsen, dog wierden kort daar na de beyde hoornen van de Halvemaan by een getrokken zynde, gantschelyk van de Vyanden omringt, en indiervoegen aan allé kanten aangetast, dat sy haar moesten doodvegen, of hun aan hun gesworen Vyanden over te geeven.*

Wanneer nu de Janitsaren, der Turken beste Krygslieden, de Faansen van achteren op den hals quamen, zoo sprongen de Franfen van hunne Paarden, en vogten een wyle tyds staande voets, als krankfinnig en wanhoopige menschen. Maar ag lacy! den Vyandt veel te machtigh, behield de overhand, ook soo dat den Coning *sigismundus* het ter nauwer noot met twee Scheepen langs den Donauw ontvlugte, de meeste Franfen Capot raakten, en van der Christenen sijde 20000 mannen sneuvelden; evenwel wil men dat dit machtige Leeger van de Turken, na gedane strydt 60000 mannen was vermindert; waar uit men kan afnemen hoe danig dat hier gekampt moet sijn; en besluyten indien de Veldslag op den beraamde voet waar begonnen geweest, dat de Victorie seckerlyk aan der Christenen kant soude geweest sijn.

VARNES, is een Stadt gelegen aan de Oost-syde van *Bulgarien*, op de Rivier *Varna*, aan een inham van de Swarte Zee, uit de welke sy met vaartuygen kan beset werden; dees plaats is niet minder in naam bekend als *Nicopolis*, door de sware Veldslag en de Nederlaag die de

Christenen alhier op den 11 November 1444 van den Turken Keiser Amurath de II hebben ontfangen. Dese Keiser in den jaren 1442, en 43 door *Johannes Hunniades Corvinus*, tot tweemalen met verlies van verscheide duysende uit het Velt geslagen, en daar en boven bedught voor het geweld der Asiatische volkeren; nam sijn toevlugt tot de voorsigtigheid, en kreeg door een besondere behendigheid den Vreede daar hy soo seer na haakte van den Hungarisen Coning Vladislaus. Hy sand eenige gesanten na *Hungariën*, met last om in schyn over de vryheid van Carambo te handelen, maar inderdaat, om den Blixem die hem dreigde kragteloos te maaken. Dese die wiste hoe grooten ingang dat het woort van den Despoet in den Raadt des Conings, en het gemoet van *Johannes Hunniades Corvinus* had; waaren van gevoelen, dat als sy hem gewonnen hadden, alles dan wel wyders volgen sou. Zy tasten hem dan door twee middelen, daar in't gemeen de sterkste voor buigen, aan, namentlijk de liefde, en eigen belang. Zy booden hem de wedergeving van sijn kinderen en staaten aan, indien hy van Vladislaus het geen sy begeerde, te weeten, den Vreede op billijke voorwaarden voor haar konde verwerven. Dit voorstel dat den Despoet welgeviel, wist den Veld-Heer hy *Johannes Hunniades Corvinus*, so smaaklyk te maken, dat hy met desselfs hulp den Coning haast tot de Vreede hadt gedisponeert; den Vreede wort gemaakt, de besettingen worden uit de Steeden van *Missen* geligt, den Despoet herstelt en alles wat bedongen was door de Turken op het naulste volbragt. Terwijl men nu dus besig was, met het weder syds belooft te volbrengen, kwamen 'er brieven uit Griekenlandt, met tyding dat dese volkeren die van het sluiten der Vrede niets en wiste, gereet stonden, en na den aanvangh van het spel wagrede niet gesint stil te blyven zitten, en verzeekert dat de afwezigheid van den *sultan*, die in Asia was, haar gewenste gelegentheyt verschafte, om haar oogwit te bereyken. De vloot die uyt Italiën vast in aantogt na de Swarte Zee was, verzoght ernstelyk het zelfde. Dees brieven in den Raadt geleezen, wiert'er niemant in dezelve gevonden, of hy hadt berouw dat de Vreede geslooten was, maar evenwel was'er niemant die van het verbreeken van dezelve, als alreeds door Eede op een plegtelyke wyse gestadigt zynde, sprak. Hier op ondernam den Cardinaal *Julianus*, Legaat van den Paus *Eugenius*, magtig in overredeningen; van groot aanzien, en welsprekenheid door een ongeregelde yver, en geleerde aanspraak de vergadering

ring en Standen des Rijk tot het verbreken van den nieuwljkx gemaakte Vrede te beweegen. Hy toonde een brief van den Paus, waar in gezegt wierdt dat men niet gehouden was zijn woordt ontrent deeze ongelovige Turken te presteren; *Johannes Hunniades Corvinus* oordeelde daar en tegen dat dewyl het schandelijk was voor een Onderdaan zijn woort niet na te komen, dat het voor alle dingen een Koning niet en paste een becedigde Vrede te verbreken. Dog den Koning gelyft door den Legaat *Julianus*, versmaade den Raadt en het Advys van *Corvinus*, en trok op.

Men vergaarde in alle haast het Leger by een, *Johannes Hunniades Corvinus*, trok vast met de voorhoede voor af, terwyl den Koning *Vladislaus*, met het gros van 't Leger hem volgde. Op wegh zynde, ontmoet de Waiwode van *Molachien*, *Duacul* genaamt; deze Vorst zeght hem, verwondert te wezen over de stoutheid dien hy had, van met zoo kleenen Krygshair zoo magtigen Vyandt die daagelyx met zoo veel volks als hy had, ter jaghtreed, tegen te trekken; ried hem derhalven wederom te keeren, dog 't moght niets helpen; 't was voor een doofmans deur geklopt, de resolutie lagh daar, des den Waiwode, nadat den Koning 4000 man te paard, onder het geleyde van zyn eygen Zoon hadt by gezet, te rugge na zyn Landt trok.

Amurat verstaande hoe den Hungarisen Koning meyncedigh was geworden, verlaat Asien, komt in Europa, en trekt den zelve in alle spoedt met 100000 mannen tegen, disponeert de Genueze Schippers en Stierlieden, door middel van gelt, hem met zyn maght over de *Hellespont* te zetten, en komt ontrent *Varna*, by *Vladislaus*, die hem waande nogh wel verre van hem af te zyn. Dus geraakten de Turken met den Christenen op St. Martens avond, zynde den 11 November, 1444, aan malkanderen, en de Christenen hevig indringende, begosten de Turken de vlugt te kiezen. Dies *Amurat*, den Turkzen Keizer, ook vliedende, zagh onderwyl in zeecker Vaandel een Crucifix, rukt het gemaakte Vredens-verdrag uyt zyn boezem, en riep ten verscheyden malen met groote ernst deze woorden uyt. Ziet hier o! *Jesus Christus*, het Verdrag dat de Christenen met my gemaakt, en by uwe Godheyt beswooren hebben, en dat zy tegenwoordig genoegzaam u ten spot, nu zoo schandig verbreken: Wilt dan voor het

tegen-

regenwoordige, ô Christus, indien gy God zijt, gelijk als zy belyden, die ongelijk U, en my aangedaan, wreken, en toont aan de geenen die uwen Naam nog niet en kennen, dat gy den geenen die de heyligheyt der belofkens, die door de aanroeping van uwen Goddelijken Naam bevestigd zyn, verbreeken, na rechtveerdigheyt weet te straffen.

Wat gebeurt hier op? De Turken al vliedende, geraakten haar volſchatten geladene Kameelen zeer verſtroyt; dies de Biſchoppen van *Erlau* en *Waradyn* hun tot den buyt gevende, lokten zy al de Chriſten Soldaten tot het plunderen: maar den Hungariſchen Koning zyn zelfs veroorzaakte vyant nog verder willen- de vervolgen, ofſchoon den Overſten *Corvinus* hem het gevaar van dien vertoonde, en zulx ernſtig afrade, veragte deeze raad, en vervolgt met eenige Paarden zyn vliedende Vyand; maar daar toe, meerder uit verwoede drift, dan door wyze voorzigtigheit bewoogen zynde, gaf zig te wyt bloot: Dies een der *Fanizaren* hem kennende, ſchoot zyn Paart ter neder, en zoo haaft den Koning ook ter aarde ſtorte, heeft dien zelven *Ianiſzer* deezen meyn-eedigen Koning doorschooten, zyn hooft afgekap, en op een lange Spies geſteeken. Ziet aldus wedervoer het dezen Vreede-breukigen Monarch van *Hungaryen*: een deſtig exempel voor alle Vorſten, hoogmagtige *Potentaten*, en zelfs den tegenwoordigen Turkzen Keyzer Mahometh de IV. Zyn Lyfſchutters meende hem wel te ontzetten, dog quamen te laat, en hun vlyt te vergeefs.

De Turken en hadden dit zoo haaft niet vernomen, ofze ſtaakten haar vlucht, keerden te rugh, en omringden al de plunderende Chriſtenen, wel tot 30000 ingetal, die zy alle neſſens den aanrader van dezen Oorlogh, *Julianus*, nog op dien zelven dagh-ter neder zabelden; en het hooft van den Hungariſchen Koningh nogh maar 20 jaren oudt, wierdt tot een teeken van een volkomen overwinningh, in verſcheyde plaatzen van *Aſien*, en *Griekenland* omgedraagen, ter gedaghtenis van de treurige doot van deezen jonge, loſſe en al te onbedaghte Koningh wierdt hem het volgende Graffſchrift gemaakt.

Romulidæ Canivas, ego Varnam clade notavi

Diſcite mortales, non temerare fidem.

Me niſi Pontifices Juſſiſſent rumpere Fœdus

Non ferret Scythicum Pannonis Ora jugum.

HET KONINGRYK HUNGARYEN, &c. 73

Alzo wy ontrent de befchrijving van deze drie voornamē Steden, om de gedenkwaardige Veltſlagen die'er by zijn voorvallen wat langwyliker zijn geweest als wy gedagt hadden; zo zullen we alle d'andere kort overlopen, en alleen zeggen, dat *Ternova* aan de Rivier *Lantra*, *Siliſtria*, aan de *Iſter*, en beyde ontrent 10 Duytſe mylen van malkanderen gelegen zyn: *Hafgrad*, legt in het gebergte ontrent 10 mylen van *Ternova*; gelijk mee- de *Drageman*, 5 groote mylen beweſten *Sophia* doet; *Dovoſtero*, *Drimago* en *Axiopoly*, zyn op, of digt aan den Donauw geplaat; *Margalia*, *Cavarna* en *Mefemerio*, zijn gelegen niet wydt van malkanderen, aan de Swarte Zée, de anderen als van klein belang zynde, zullen we hier met ſwygen voor by gaan, behalven

Tomis, door Ptolomeus *Tomis*, en door Plinius *Tomos* genaamt, legt in *Tomis*; Neder *Moeſien*, aan de Swarte Zee, niet zeer ver van de mont van den *Iſter*, tuffchen *Iſtrapolis* en *Callaria*. Daar werdt noch heeden ten daage by deeze plaats een Meer gevonden, dat van de inwoonders des Lands *Ovidouva Jeſero*, dat is te zeggen, het Meer van *Ovidius* werdt genaamt, want in deze plaats was het, dat *Ovidius* onder de Heerſchappy van den Keizer *Auguſtus* in Ballingschap wierdt gezonden. Deze volkeren werden *Tomitæ*, *Tomitani* en *Geta* genoemd, van welke laaſte men wil datze af komſtig zyn. Uit deze plaats was het, dat *Ovidius* lib 1. de *Ponto* ſchrijft, *ad Brutum Romanorum*

Nāſū Tomitanæ jam non novus incola terra,
Hoc tibi de Getico littore mittis opus.

De zelfde *Ovidius* wil dat de naam *Tomis*, haar oorsprong bekomen heeft, uit het bedryf van *Medea*, wanneer zy ontrent dees plaats haar Broeder verſcheurt heeft.

Befchryving van het Koningryk

D A L M A T I E N.

DALMATIA, Zoo men zegt, heeft zijn naam van *Delminium*, Naam en
Hoofd-Stadt deses Landts; behelſt tegenwoordig een gedeelte ^{Grenſen.}
van *Liburnia*, dat wel eer neffens haar een gedeelte van *Illyrien* was,
Grenſt ten Weſten aan *Iſtria*, ten Noorden aan *Croatien*, ten Ooſten
aan *Albania*, en ten Zuiden aan de Golf van *Venetien*, of de *Adriatize*
Zée.

K

Dit

Vruchtbaar-
heid.

Dit Coninkrijk is rijk in Mynen en Bergwerken, van Gout, Zilver, als andere Metalen, in aard gewassen, en koorn is het geenints schaars; waarom de inwoonders van het zelve wel eer moedig, en zelfs trots genoeg waren; doch dese is in de nakomelingen wel wat gezakt, door de menighvuldige Oorloogen, die het zelve heeft moeten uitstaan.

Bewoonders.

De bewoonders van het zelve, zijn in 't algemeen strydtbaar, en door dien het ten deelen onder het gebied der *Venetianen*, en ten deelen onder de *Turken* staat, by die gelegenheid gelijk van oudts haar Voorouders ook waren, zeer genegen tot den roof, daarze ook snel en meesterlijk op afgerecht zijn.

Regeeringh.

Dit Landschap is langen tydt van Coningen beheerst en geregeert geworden; wierdt in den jare 1076, door den Paus Gregorius de VII van die naam, die *Gebizon*, *Abt* van *St. Bonifatius* en *St. Alexis*, en *Falcuinus*, Bisschop van *Fossombrano*, als zijn Legaten derwaarts zond, met de Persoon van *Demetrius*, Hartog van het zelve, tot een Conink te Kroonen, en den Scepter en het Swaart te vereeren; tot een Coningrijk gemaakt. * *Dalmatius* of *Delmetius*, Zoon van den Keizer *Constantius Chlorus*, en *Theodora*, gewezene Gemalinne van *Maximilianus Herculi* Zoon, was Broeder van *Constantinus de Groot*, en een perzoon het Purper en den Adeldom waardig. Hy had twee Zoonen, waar van den eenen, gelijk als hy *Dalmatius*, en den anderen *Annibalinus* was genaamt. De eerste die men voor Cesar uitgeroepen had, ontrent A. 335 of 336; wierdt door bevel van zijn Neef *Constantinus*, Zoon van den Groote *Constantinus*, (hoewel men zijn dood de muiterij van eenig Krygsvolk toelchreef) vermoort. Den Coning van Dalmatien gestorven zijnde zonder Erfgenamen, kwam dit Rijk aan *Ladislaus*, Koning van Hungariën, by versterf recht (dewyl desselfs Sufter den laasten Coning tot haar gemaal had gehad) ontrent 't jaar 1082 te vervallen. Dese *Ladislaus* van de Christen Vorsten, met eenparige stemmen tot hooft van het Christen Leger, dat in dees tyd na het heylige Land en Jerusaleem stont te gaan, om de Vyanden van de Christelijke naam uit het zelve te verdryven, verpande dit Coningrijk aan de *Venetianen*, voor een somme van 100000 Ducaten, het welk oorzaak is geweest, dat'er om het zelve naderhand veel Oorlogen zijn ontstaan, gemerkt den Keizer, als Coning van Hungariën, gelijk meede zijn Voorzaten altoos hebben gesustineert, dat dit Vorstelijk Landschap of Coningrijk maar beleent, en de *Venetianen*, dat het door het verloop van den tydt aan haar genoegzaam verkogt was. Den eersten Oor-

log die hier over ontfont, was Ao. 1103, tuffchen *Colimanus*, Neve van den genoemde *Ladislaus*, als Koning van Hungarien, en de van zelfs opgeworpen Hartog *Petrus*; waar in d'eerfte, een gedenkwaardige *Victorie* bevocht, den nieuwen Hartog verwon, en voorts van kant hielp. De *Venetianen* om haar reght zoo zy meenden te handhaven, vielen in 't jaar 1164, in dit Koningrijk doch wierden door den Koning *Stephanus*, zoo wel wederftaan, dat zy dat zelfde jaar de wegh langhs welke zy gekomen waren, wederom moften kiezen, om in hun Vaderlandt te geraken. Na een tienjarige rust hervattede, zy de kans onder de Regering van den Koning *Bela* de III, van die naam, en vermits het niet wel wilde gelukken, en echter hardnekkigh bleven, zoo was'er gedurigh Oorlog en weinig of by na geen ftillftant tuffchen de wederzyde naaftreevers tot Ao. 1198 toe; wanneer de *Venetianen* de Hooft Stadt des Ryx, doen *Fadera*, en nu *Zara* genaamt, in hun gewelt kregen, en tot den jare 1345 behielden, als wanneer haar deze Stadt door de Coning *Lodewijk* weder ontworpen, en zy Ao. 1350 en 51, geheel en al uyt *Dalmatien* wierden gedreven, en het Ryk door dit middel tot een foete rust gebracht; waar in het egter niet lang is gebleeven, maar is naderhandt van tydt tot tydt onder de magt der *Venetianen* en *Turken* geraakt, en tot noch toe gebleeven;

Ao. 1199 wierd'er in dit Coningrijk, en zulx binnen de Stadt *Antivari*, (die tegenwoordig onder de maght van de *Turken* is) wanneer *Innocentius* de III van die naam, de Pauffelijke waardigheide bekleede, een *Concilium* onder het beleid van St. *Johannes de Matha*, eerfte Patriarch van d'ordre der *Trinitaren*, en eenen *Simon*, als Legaten van den Paus gehouden. Dit Rijk; of wel dat gedeelte van het zelve, dat onder de Republyk van *Venetien*, ftaat werdt geregeert door *Graven*, *Kamerlingen*, *Cafteleynen*, *Provediteur*, *Biffchop* en *Podesta*; de 2 eerfte vindt men in de Steeden *Zara* en *Spalatro*; de derde, in *Traen* en *Sebenico*; de vierde, in *Clijfa* en *Catavo*; en eindelyk de twee laaste, in *Budua*, (doch werden deze alle wederom door een *Provediteur* *Generaal* beftiert) een voorname plaats, en die de *Turken* dees voorleeden Zomer de *Venetianen* geern ontrukkt zouden hebben. Dit Ryk kan men heedendaags bequaam in opper en neder, of in hoog en laag *Dalmatien* verdeelen, waar van het eerfte, neffens de Steeden *Antivari*, *Dulcigno*, *Sdrigna*, *Tribigna*, *Mefturla*, *la Vragna* of *Laurano* en *Narenta* de *Turken* bezitten; en het andere dat zigh langhs de *Adriatize Zee* in zyn lenghte uytftreckt, mer de Steeden *Zara* *Sebenico*, *Spalatro*, *No-*

ra, Norigrad, Clissa, Scardone, St. Nicolas, Budoa, Vefichio, Cavaro, Almiffa, Duraffo en Starigrad, werd van de Venetianen bezeten.

Spalatro.

De Stadt *Spalatro* genaemt, *Spalatum*, *Spaladium* en *Aspaladium*, schijnt zijn naam ontleent te hebben van het Latynse woort *Paladium*, om dat het voortyds maar een Paleys van den Keizer Diocletianus was, na dat hy de Keizerlijke waardigheid afgelegd hebbende, d'overige tyt van zyn leeven, alhier, en tot *Salone*, dat ook zyn geboorte plaats en maar een myl van malkanderen gelegen was, doorbragt. Dees Stad is van 3 goede en met een muur van hartsteen omvangen, Bolwerken van de Landzyde, en twee diergelijke aan de Zéé kant voorzien. Dog 't geen deze Stadt onsterk maakt, is de hoogte des omleggende Lands, en den heuvel die aan de Westzyde van de Stadt is, daar de Voorburgt van deselve opgebout is, en die over de gantsche Stadt door zyn hoogte commandeert. 't Aankomen van de Zéé kant, aan deze plaats is zeer vermaakkijk, als zynde gelegen in het diepste van een halve maans gewyze Oever: De Haven is groot, heeft een goede en vaste Ankergrondt, hoewel een weinigje te bloedt voor de Zuyden en Zuyd-weste wint; aan 't binnenste einde van de Haven is een schoon en ruym *Lazaret*, naam die Italianen gewoon zijn te geven aan de verblyfplaatsen daarmede *Quarentaine* moet houden. Den Dom was wel eer een kleine Tempel in het midden van het Paleys van Diocletianus; is van buyten achtekant, en van binnen rond, geheel en al van schoone hardsteen opgetrokken, behalven het Gewulf, dat van gebakken steen gemaakt is; onder het zelve is een *Galdery*, die op 8 pilaren van *Porphir*, na de *Corintzen* regel gemaakt, rust. Ontrent een mutsketschoot buyten de poort, die aan de Oost-zyde van de Stadt is, is een fortreffe op een verheven hoogte gebouwd, die de stad gantschelyk kan dwingen, heeft vier Bolwerken, doch dewelke niet voltrokken noch regelmatig zyn. De Venetianen houden weynig Soldaten in het zelve, alsoo zy haar op de *Vesting Clissa* verlaten, die men onvermydelijk moet passeeren. Als men van het Turkze gebied komende, na dese Stad wil.

Sebenico.

SEBENICO, is de sterkste plaats van *Dalmatien*, heeft 4 goede Citadellens, waar van de eerste *St. Nicolaas* genaamt, aan de Haven gelegen is; de tweede behelst, die werken waar in de Stad is begrepen; de twee anderen zijn gevestigd, op twee naby gelegen punten, en werden *St. Andries* en de *Baron* genaamt. De Stad heeft tegenwoordig ontrent de 8000 inwoonders, en het daar om gelegen Land, wert

HET KONINGRYK HUNGARYEN, &c. 77

zeer wel bebout, is vruchtbaar in Muscate Wyn en Olyven. De Dom is gantsch en al van marmere, en na een bezondere goede bou-regel gestigt; d'Goudklip, die recht over de Stadt, en niet ver van dezelve legt, is een vermaakkijk en wel bewoont Eyland.

TRAON, is een Stadt by de oude bekend, onder de naam van *Fragurium* Ptolomeus en Strabo spreken'er af, als of het een Eyland waar geweest. Johannes Lucius, toont dat het niet anders dan een *Peninsula*, of byna Eyland is, en dat het Canaal, waar door het van 't vasteland is gescheiden, een werk van konst, en niet van de natuur en is. De Stad is van een aangenaam aanzien, en voornamelijk het Voorburg, dat op het Eyland *Bua* gelegen is: deze Stad heeft ontrent 4000 inwoonders. Den Dom is niet verwerpelijk, en de Haven is opgetrokken met de overblyzelen, en uit de na gebleven puynhopen van *Salone*, dat 12 mylen van deze plaats geleen is.

TRAON.

DULCIGNO, eertyds *Ulcinium*, is een Stadt die onder de Turken staat, is tamelijk groot; van goede neering en koophandel, en van ontrent 8000 menschen bewoont; de Christenen hebben'er een Consul. Deze Stad is, A°. 1571, de Venetiaanen door den Turken Keizer Zelim de II, van die naam, ontruikt.

Dulcigno.

DURASSO, was wel eer het *Dyrrachium* van de Romynen, dogh tegenwoordig is het tot een klein Dorp geworden, waar in men nogh tot een gedenktreen van zyn oude luyfter, een verwoeste Vesting of Schans ziet.

Durasso.

CLISSA, is de plaats die Ptolomeus *Andecrium*, en Strabo *Andetrium* noemt; is een plaats van groote aangelegenheid, en wierdt in den jare 1648, onder het beleid van *Fosculo*, Provediteur van Dalmatien de Turken ontnomen; heeft wel eer onder de Duyrze Keizer als Koning van *Hungariën* gestaan, en men wil dat deze Vesting wel eer door een Koninginne van dat Ryk is gebout: Terwyl de Republyk van Venetien dees plaats in haar magt heeft gehad, heeftze van vooren een gedeelte doen springen, om ze alfoo te valten en ligter om te bewaren, te maken; ze legt op den top van een heuvel, tusschen twee zeer hooge bergen, aan de weg die van Dalmatien in Turkyen gaat: Ze heeft echter geen Bolwerken, nog eenige buyten werken, als alleen een weinig aarde, de steylte van de klip, mitsgaders desselfs hardigheid verstrekt haar tot een muur; water is hier schaars, en het is'er des winters over maaten kout. De oorzaak van het overgaan desselfs, wiert uit de hevige en gedurige aanvallen die men'er op dee, en door

CLISSA.

het inwerpen van Bomben, waar van'er een in der Turken Moskeen viel zoo alffe bezig waaren in hun devotie en aandacht, neffens de non aparentie van ontzet voor haar, alzoó het geene dat tot haar onderstant in aantogt was, door de Venetianen al was verslagen, waar door zy gedrongen wierden haar behoudens goet en leven over te geeven; dogh de Morlakken hun onverzoenelijke Vyanden, namen haar aan zekere weg waar, en hakten het meerder gedeelte van de bezettingen ter neer.

Salone.

SALONE, een zeer vermaarde Stad van de Oudheid, legt ontrent in 't midden tusschen *Spalatro* en *Cliffa*, en van yder dezer plaatze ontrent vier mylen, of anderhalf uure gaans. Den Keizer *Dioctianus*, wierdt in deze Stad geboren, en vermits hy altoos een bijzondere zugt tot dezelve had gehouden, zoo versleet hy d'overige dagen van zyn leven, na dat hy de Keizerlijke waardigheid afgelegd had, gelijk wy in de beschryving van *Spalatro* gezegt hebben, in deze plaats en in *Spalatro*, daar hy een Paleys had gebout. Tegenwoordig vind men'er maar een kerk, vier a vyf molens, en eenige weinige overblyfselen, en speuren van desselfs voorgaande heerlijkheid; Lagh wel eer in een aangename en voor het gezigt zeer geneuglijke vlakte, ontrent twee mylen van den Berg *Morlak*, die benoorden dese plaats legt; strekt zig met het eene einde aan een kleine Golf van de Adriatische Zee, die met een haar tot een Haven verstrekte; midden door het zelve liep een klein Riviertje, zynde het zelfde waar door de boven genoemde molens werden omgedreven.]

Zara.

ZARA, Hoofst-Stadt van *Dalmatia*, en een Aarts-Bischoppelijke Stoel, was van oudts *Jadera* genaamt; legt op een smalle, (buiten het vaste Land, daar het ontrent met de breeten van 25 schreeden, aangehegt is) uitsteekende strooke Lands: was gemaklijk tot een Eyland te maaken, en rondom van de Zee te doen bevloeyen: aan de kant daar den weg na het vaste Landt gaat, isse met een goede, en sterke *Ciradelle*, die drie ondermynde, en tegengemynde Bolwerken, mitsgaders die daar toe hoorende, Halvemanen en Contrescharpen heeft voorzien: Heeft wel eer het regt der Romeynen, als een volk planting van dezelve genoten; is noit van de Turken aangetast, of genadert geweest, zonder merkelyk schade en verlies onder de hare te lyden en weg te dragen: Was van ouds van een merkelyke wyder ommetrek als tegenwoordig, zynde nu een plaats die niet meer als 2 Italiaanze mylen in den omloop van haar muuren begrypt.

Buda.

BUDA, is de laatste of uiterste Stadt, die de Venetianen in *Dalmatien*

matien

mation hebben; is de verblyfplaats van een Biffchop, en legt aan de Adriatische Zee, digt onder het gebergte, en op een uythoek. Voor deefse plaats was het, dat de Turken weinig tyds geleeden, hun hoofteelst hebben geftooten, gelijk zulx omftandig uit een Brief van den Grave St. Pol, aan den Doge van Venetiën gefchreven, en voor in dit werk ingelaft, kan gezien werden. *Antivari*; is voor deezen fchandelijk door den *Podesta*, Alexander Donat, aan de Turken overgegeven. Gelijk *Antony Balbi*, met het Eyland Curzola, meede dagt te doen, maar de vrouwen de Wapenen van hun mannen, die met den *Podesta* waren gevlugt, opvattende, keerde den aanval der Turken zoo kloekmoedig af, datze gedwongen wierden te keeren, van daar zy gekomen waren.

De Republyk van

R A G U Z A.

Is een Stadt, en Republyk van *Dalmatien*, gelegen aan de Adriatische Zee. Eenige willen dat deze Stad het oude *Epudaurus*; in haar tyd zeer vermaart zoude weefen, andere meenen dat deze Stadt uit d'overblyffelen van een andere plaats genaamt *Ragusi Vecchio*, is opgetrokken; wat'er van zy of niet, deze Stad van de Slavoenen *Dubronich*, en van de Turken *Dabronika* genaamt, is zeer wel gebout, heeft een fterk Kasteel, zynde klein van begrip, fterk van stand, door dien het van de Landzyde op een fteyle klip, en van de andere kant, op een fmalle ftrook Lands, langs de Zee legt; daar en boven volkryk, en in Koophandel, de voornaamfte plaats van gantfeh *Dalmatien*. Dese Republyk heeft onder haar gebied, ontrent 30 mylen Lands in de langte, en 20 in de breete, werdende het eerft door de *Venetiaanen*, en het laafte door de *Turken* bepaalt.

Haar regeering is eeniger maten die van de Republyk van Venetiën gelijk: werdt geheel en al van Adelijke perfoonen beftiert, en werdt een yder die zulx is, wanneer hy den ouderdom van 20 jaren bereykt heeft in den grooten Raadt om zyn ftem en advys te geven, toegelaaten: Niemandt van den Adel vermagh buyten de Republyk te Huwelijken, of een buyten haar gebied wonende Juffer ten Gemalinne nemen, op peene van ontadelt; en van der zelyer voorregten verftooten te werden. Deze Republyk is met zoo grooten vrees aangedaan, van eenen

niger

niger tyd haar vryheid te zullen verliezen, en de Regeerders der zelve in een gedurige wantrouw, ontrent haar voornaamste Amptelingen en Dienaren van Staat: Hier om werdt'er alle maanden een nieuwen Hartoog of Opper bestierder by haar gekoozen, en de Commandanren van hunne Vestingen, werden by beurte in hun Vestingen zes weeken lang opgeslooten: Ja niemant van de Adel vermag een deegen te dragen, of buyten hun huys te slapen zonder toelating en kennis van den Raadt: en de vreemdelingen, en wel aldermeest de Turken zijn des nagts in hun verblyf of slaap plaatsen opgeslooten; de poorten van de Stadt staan op de lange Zomerze dagen niet meer als 3 a 4 uren, en des winters anderhalf uur open. Dees Republyk betaaldt gemeenlyk jaarlyx 12000 Ducaten voor tribuit aan den Turkzen Keizer die zy vreezen; aan de Venetianen dien zy haaten;] aan den Paus, Keizer, en Koning van Spanjen, uit inzigten van Staat; zijn nu voor weinig weeken met zyn Keizerlijke Majesteit verdraagen, hem 10000 Ducaten jaarlyx te geven, om onder zyne bescherming te staan; behalven de Stad *Ragusa*, daar de Republyck haar naam van ontleent, vind men in de zelve nog de Steeden *Stagno* en *Sabionello*, mitsgaders eenige burgen en gehugten, wyders is dees Hooft-Stadt de Aardbevingen zeer onderworpen, gelijkze dan in den jare 1634 en 1667, zeer schadelijke schuddingen ondervonden, en gehad heeft.

Beschrijving van

R O M A N I A.

- Naam.** **R**OMANIA, certydt *Tracia* genaamt, heeft zyn naam van de wytberoemde Stad *Constantinopel*, die certyds *Roma Nova* geheeten wierd; de naam *Tracia*, heeft het voortyds gekreegen, of van *Thrace* de Zoon van Mars, of van de Nymph *Traca*, of mogelijk van den aard van desselfs inwoonders, die voor het meerder gedeelte in oude tyden, wreedt, wild, en ongestadig waren.
- Grenzen.** Dit Land wordt in 't Westen van *Macedonia*, door de Rivier *Strymon*, en in 't Noorden door den Berg *Hemus* van *Bulgarien* gescheyden; werdt wyders aan de Oost en Zuidzyde van de Zee bespoelt.
- Lugt.** De lucht is in het meerderdeel van het zelve gantsch niet gesont het land ook voor het meest dor, schraalen onvrugtbear, dogh langs de Zee-kusten is het beter, en vrugtbear in koorn, vrugten en aardgewas-

HET KONINGRYK HUNGARYEN &c. 81

gewaffen. Wynftokken vind men'er genoeg, dog zelden druiven die de vereyfterypte bekomen, die tot het maken van goede Wyn in de zelve vereyft werden. Evenwel ter plaatze daar men dezelve voor de koude winden befchudt, vind men'er zoodanige die ryp wordende, niet onaangenaam van fmaak zyn.

Dit Landfchap ftaat geheel en al tegenswoordig onder de magt der Turken, die het op den eigenfte voet, als de andere Landen en Koningryken, die zy onder hun gebied hebben, regeeren en beftieren.

Dit Landt heeft weinig Rivieren, maar evenwel zoodanige die al te zamen vermaart zyn, als den *Hebrus*, *Mariza*, *Thearus*, *Arfus*, *Ba-*
thyniaen *Nefla*; de voornaamfte Bergen zyn, *Haemus*, *Rhodope*, *Or-*
belus, *Pangens* en *Mefapus*, en van deze valt niet veel te zeggen, als die voor het meergedeelte, maar tot grensfcheydingen van andere Landfchappen, alleenlijk wil men, dat het op den Berg *Rhodope* is geweest, daar *Orpheus*, het ftreelende gefpeel van zijn Harp zou hebben doen hooren. Op het hoogfte of den Top van dezen Berg, zijn zeven Fonteynen van *Orpheus* werden genaamt, en die zy door een Poëtize overlevering wanen, dat hun begin uit de tranen die hy alhier om zijn Gemaa-
linne *Euridice* ftortede, hebben genomen.

De voornaamfte Steeden van dit Landfchap, zyn *Constantinopolen*, *Nicopolis*, *Philippolis*, *Adrianopolis*, *Trajanopolis*, *Abdera*, *Selimbria*, *Perinthus*, en meer andere, zynde de eerfte die men ontmoet, als men uit Bulgarien, en over de Bergen *Hemus* en *Rhodope* komt.

PHILIPPOLIS: by de Turken *Philiba* genaamt, en gelegen op de Rivier *Mariza*, ter plaatze daarze de *Mariza* minor, en de Rivier *Stanucha* ontfingt, ontrent 35 a 36 uren reifens van *Sophia*, de Hoofd-Stadt van *Bulgaria*. Dees plaats heeft wel eer de naam van *Bofires* gedragen, en fchynt naderhandt ontrent het jaar twee hondert vier-en-veertig herbout, zynde door den Roomsen Keizer *Philippus*, de naam van *Philipo* is bekomen te hebben, ten ware datmen zulx den Keizer *Philippus* de III van die naam, wilde toefchryven, die A°. 1198 tot de Kroon kwam, en welx broeder *Hendrick* de VI, toegenaamt *Alpar*, groote oorlogsdaden heeft verregt, die hem de Dogter van de doormaals regerende Oofterze Keizer tot een Gemalinne, en mogelijk dees Stadt tot een bruidfchat deed hebben. Deze Stadt is in 't jaar 1360 door den Turkzen Keizer *Solimanus*, de eerfte van die naam, by verdrag onder de heerschappy van de Ottomannen gebragt.

Adrianopo-
lis.

ADRIANOPOLIS, van ouds *Oreto* genaamt, en in deze van *Adrianopolis* of *Adriaanstadt* verandert, heeft dezelve na allen schyn ontfangen van *Ælius Adrianus* de X V, Keizer van Romen; en die ontrent dees landstreek als Veldoversten van den Keizer Trajanus wiert gefonden, om de stroopende Tartaren te bedwingen, en in hun moedwil in te tomen. Deze Stadt legt ontrent 28 uren gaans van *Philippolis*, aan de groote weg die men gewoon is langs te reysen, als men van *Griekx-Weyssenburg* of *Belgrado* na *Constantinopolen* wil, ter plaatze daar de Rivieren *Tinro* en *Harde* in de *Marissa* vallen, en hun naam verliezen; is geplaatst in den top, en het hangen van een heuvel of kleyne berg; is van een geneuglyk uytzigt, tamelijke gezonde lugt, immers van de beste die men in *Romania* heeft, ryk van inwoonders, overvloedig in levensmiddelen, en vol gewoel als den Grooten Heer zyn Hof aldaar houdt, gelijk dezen tegenwoordigen Keizer Mahometh, de IV van die naam, zedert eenigen tyt herwaarts al veel gedaan heeft. Deze Stad is van den Turkzen Keizer Soliman A°. 1360 door verraat den Christenen ontruikt, en t'zedert onder de magt der Ottomannen gebleven.

Eermen van deze Stadt, wanneer men uyt Hungarijen komt, tot *Constantinopolen* kan komen, zoo moet men een gehugt passeeren daar *Selim*, de zoon van den Turkzen Keizer Bajazeth, de slag tegens zyn vader verloor, en dat *Chioiali* wert genaamt; en vier mylen van deze plaats vindt men nog de beginzelen van een gracht, by de Griekze Keyzers ondernomen, om den *Donauw* in de zee *Marmora* te doen vloeyen, en door dat middel den hoek, daar de Stad *Constantinopolen* op legt, en eenige weynige Landen daar om in 't ronde gelegen, tot een Eylant te maken.

Constanti-
nopolis.

CONSTANTINOPOLEN, of wel *Constantiumstadt*, by de Turken *Stampolda* genaamt, heeft haaren naam bekomen van *Constantinus* de Groote, de eerste Christen Keizer, die schijnende meer vermaek te hebben in het Oosten als in Romen; hoewel eenige willen dat hy zig zelve maar zocht een naam te maaken. Deze plaats dat eigentlijk het oude *Byzantium* is, dat door *Pauzanias* was gestigt, dog in zyn tydt zeer verwoest leggende door de menigvuldige aanstooten dien ze had moeten uitstaan, zoo ondernam hy, (na dat hy eerst in *Phrygiën*, ter plaatze daar men meent dat wel eer *Troyen* heeft gestaan, een nieuwe Stad dagt te bouwen,) deze plaats te vergrooten, en zodanig door nieuwe gebouwen te verciëren, datze voor *Romen* niet zou behoeven te wyken, waar toe hy ook niets en heeft verzuymt, maar alles wat tot voltoying van deeze zyn onderneeming kon dienen, in het werk stelleden.

HET KONINGRYK HUNGARYEN, &c. 83

de, deed hy van alle kanten al wat deſtig, vermaart, en heerlyk was, zelfs uyt *Romen* na deze Stadt voeren. De Reeden waarom dat dit door hem wierdt gedaan, meent men te zyn, om dat den Roomzen Raadt het Heydendom toegedaan zynde; hem als een Chriſten zijnde, of een die het Chriſtendom geheel en al toegedaan was, niet wel mogten zetten, 't geen in hem nadenken veroorzaakte, en deed reſolveeren zyn Hofhoudig te nemen, op een plaats daar hy niemant had te vreezen, en waar in yder inwoonders als van hem geſtig wefende, aſhing.

Dees Stadt is niet zeer ſterk van wallen, werd in 't ronde van een enkelde muur omvangen; invoegen dat de kragt, en de onwinnelykheid van dezelve, alleen in het getal van de inwoonders, die men op 700000 menſchen begroot werd geſtelt; egter heeftze evenwel onder de magt van Mahometh de II, van die naam, moeten bukken, alzo in den jare 1453, op den 28 Mey, na datze 1122-jaren en 3 maanden had geſtaan; door den ſelven ſtormenderhand wierdt ingenomen, en ten ſpiegel geſtelt van de buytenſporigſte, en doſte wreedheid die men kan bedenken, dien hy aan de inwoonders van deze zoo maghtige Stadt, en onder die aan de daar in zynde Keizer *Conſtantine Paleologus*, dede weer varen.

Deze Keizerlyke Stadt legt op een uytſteekende hoeklants, wordt ten Zuyden en Ooſten door de *Helleſpontis* bevloet, en ten Noorden door een naauwe engte, die uit de Swarte Zee op *Pontus Euxinus* komt, en voorby de Stadt lopende, in de *Helleſpontus* valt. Beyde deze wateren of dees Zee en Canaal, werden wel beſchut, d'eerſte, door de twee Kasteelen by *Galliopolus*, die men de *Dardanellen* noemt; en het laaſte door twee andere Kasteelen die op het zelve leggen; door de Stadt vloeyen twee Rivieren, by de Turken *Machleva* en de *Chartaricor* genaamt.

De Haven van deeze zoo vermaarde en magtige Stadt, gelegen tuſſchen *Galata* en *Conſtantinopolen*, is zoo veilig geruſte, en diepe reede voor de Scheepen, dat zy gemeenlyk geen ankers hebben uyt te werpen, maar maken dezelve met hun kabels en touwen aan eenige palen, daar toe aan de Oevers in de grondt geſlagen vaſt.

Binnen deſe Stadt zyn veel oude gedenkteeken te zien, zo van de geen en die daar opgeregt, als uit *Romen* gebragt zyn; waar

waar onder men de Kerk of Tempel *sophia*, van den Keizer Justinianus gebout; het Paleys van *Constantinus*, St. Lucas Kerk, het Wapen-huys, de Timmer-werf, het nieuwe Casteel, het Vrouwen getimmer, de Renplaats, en eenige aanmerkenswaardige Zuylen. De meenigte der Huyzen die meest van hout zyn, is af te neemen uyt de brandt, die'er het jaar 1633 binnen deze Stadt was, en waar door men telde dat'er 60000 verniet waren.

Deze Stadt is van binnen ongemakkelijk te bewandelen, door dien dat de grondt bultig en oneffen; en de straaten, eng en naauw zyn; invoegen dat men beswaarlijk met een Caros door dezelve kan ryden, waarom men daar ter plaatze weynig van dezelve vindt, en in 't gemeene te paarde verregt, dat men anders met Carossen zou doen.

Aan de Zuytzyde van deze Stadt, en genoegzaam aan de kant van dezelve is het Casteel, dat men de zeven toorens noemt. In het zelve werden een groot gedeelte van de schat des Grooten Heers bewaart. Het strekt ook tot een gevangenisse van perzoonen van aanzien, gelijk de *Bastillie* tot Parys, en den *Tour* tot Londen; van buyten aan de Waterkant is het met een enkele muur, en van de Landzyde met drie muuren omringt; evenwel willen de Turken niet toelaten, dat het zelve van Vreemdelingen mag werden, zedert dat zeeker Malthes Ridder, in het bella in hegtenis zynde, den dans wist selven te ontspringen, om datze vreesen dat desselfs swakheid, en onsterkte aan dezelve te veel mogt blyken, en liever dat het onbesien blyvende, by de buytenlandze magten, neffens zyn beroemde naam, ook de agting van een voorname en sterke plaats behoudt.

E Y N D E.

BESCHRYVING

Van het Koningrijk

M O R E A.

E E R S T E D E E L.

*Waar in men toont, dat het byna een Eilant is, de verscheide namen
dien het gebad heeft: deszelfs uitgebreidheit, grootte, en gestalte.*

*Neffens een verhaal, hoedanig, of in hoe veel Landschappen
- het de oude, en de hedendaagze Schryvers verdeelen: mits-
gaders van des zelfs nabuuren, en Grenspalen, zamen
gevoegt, met een Naukeurig verhaal van de dingen,
die daar toe behooren.*

Ndien men aan een gedeelte van 't Aardrijk, 't geen
maar met een geringe breere Lants, aan het vaste
Lant gehegt, en anderzints rondsom aan de Zee gele-
gen is, oir de naam van *Kersonefe* of *by na Eilant*,
heeft mogen geven. Zoo zal buiten alle bedenken,
't Rijk *Morea*, daar onder behooren, als dat in 't
ronde van de Zee bespoelt zynde, alleen in 't Noor-
den, door de *Corinthese Landtreet*, of *Arm* aan *Achayen* wert gehegt.

Dit vermakelyke, en *uistekende* gedeelte van *Grieken-Land*, en heeft
van aaloude tyden, de naam van *Morea*, die men 't hedendaags
gemeenlijk geeft, niet gedragen: maar 't heeft wel eer, met de na-
men, van *Argos*, *Apia*, en *Peloponesus*, in de Werelt gepraalt, haar
gestalte, dat eeniger maten, na een *Moerby*, gelijkt, was aan
de laatste *Turkie Keisers*, grondslags genoeg, om het de
naam van *Morea* te geven: alhoewel eenige van dit gevoelen niet en
zijn. Ze meenen, en geven voor dat dese naam afkomstig is, van
het woort *Romea*, 't geene door een verzetting van Letters in *Morea*
verandert zoude zijn, steunende in deze hunne waan, op de naam van
Romeene, in plaats van *Romanien*, die men de *Grieken* gaf, soo
lang zy onder het *Oosterse Keyserrijk*, of *Constantinopolen*, 't geen

Wanneer we
in dit werk
van mylen
spreken,
zoo moet
men zulks
van Ita-
liaanze ver-
staan.

nieu Romen werd genoemd, stonden. Dogliones is van gevoelen dat het zijn naam van *Morea*, ten tyden doe het van de Moren besprongen en veroverd wiert, heeft bekomen. Strabo, zegt, dat het van Ouds *Argo*, of *Argos*, na een de voornaamste Steeden die het in zig behelsde; en *Egialus* van *Egiales*, die een voornaam Koning van de Syctionen was, wiert genoemd. Volgens 't getuigenis van *Apollodorus* en *Plinius* wiert het zelve Appio genaamt, na eenen Apis derde Koning der Agareenen, die in het Jaar der scheppinge 2307. tot het Jaar 2342. en alsoo 1647. Jaar voor de geboorte van Jesus Christus heerschte. Deze Apis was een Zoons Zoon van Egialus. Tagtig Jaren daar na bequam het de naam van Peloponnesus, van Pelops Zoon van Tantalus Koning van Frigien en Tagete, over bekend, door zijn elpenbenen schouder, en bloedschandig bedrijf met zijn eigen Dogters. Deszelfs uitgebreidheit, die wy hebben gezegt, 't blad van een Moerbeyboom te gelijken, is gelegen tuschen de 35, en 37 graad noorder breete.

Wat deszelfs omtrek aangaat, daar ontrent en zijn de Schryvers niet eens gevoelende, maar in verscheide meeningen verdeelt, gemerkt het den een veel groter als den anderen maakt. Isidorus geeft het zelve 363 mylen in zijn Kring; Bourdon wil dat de zelve 563 mylen begrypt, Porchacchi vermeerdert die met nog 10. ons verzeekerende dat het 573 mylen in zijn omloop behelst. Blau, Sagredo, en Vianolo schryven het 600 mylen toe. Baudrand eindelijk, een Land-beschryver van onzen tijt, en maakt deszelfs omtrek niet meer als van 550 mylen.

Strabo schryft het zelve 1400 Stadien voor zijn lengte toe, werden de daar in van Sagredo gevolgt, die 170 mylen telt tuschen den Arm en Modon. Baudrand maakt het zelve vijf mylen langer, beginnende van de *Kaap Schili* tot aan *Castel Tornese*: en hy neemt deszelfs breete, die volgens zijn meening niet meer als 150 mylen is, tuschen *Corinthen* en de *Kaap Matapan*.

De best geoeffende Werelt of Land-beschryvers dese uythoek, of byna eiland, in hun gedagten beschouwende, hebben hun uytterste vlijt aangewent, om het zelve in zijn schoonste, en meestwaardige deelen, naukeurig te onderscheiden, ten einde dat die deelen, die van de natuur de meeste heerlijkheit hadden, hunne agting op de Vlerken van defaam te berer door de werelt mogt gedragen werden. Volgens 't zeggen van *Paufanias*, zoo wiert het zelve eenigen tijt verdeelt in

in vijf deelen , als Achayen , Arcadia, Doria, Laconia en Argolis. Ptolomeus en andere hebben 't zelve in agt befondre Landschappen, als Achayen, Arcadia, Argenia, Corinthen, Elis, Laconia, Messenia en Siconia begreepen.

Achayen grensde ten Noorden, aan den Boezem-Zee van Lepante; ten westen aan de Jonise Zee; ten zuiden aan Elis, en Arcadia; en ten Oosten, aan Siconia. Patras was doenmaals deszelfs Hooftstadt.

Arcadia, leggende meer Landwaarts; was gevolgelijk wyder van de Zee gelegen: 't zelve wiert bepaalt, ten Oosten door Argenia en Laconia, mer den berg Oronio, ten Westen door Elis en den berg Ifora; ten Noorden door 't eigentlijke Achayen, en den berg Sinfali; en ten Zuiden door Messenia, en den berg Tageta. Deszelfs voornaamste Stadt was Megalopolis (dat zoo veel gezegt is, als Groot Atta) gelegen aan den Voed van den berg Coronio die men hedendaags noemt, *El. Casal Londari*.

Argolis stiet ten Oosten aan de Boezem-Zee van Napoli de Romania, en aan de Egische-Zee; ten westen aan Arcadia; ten Zuiden aan Laconia; en ten Noorden den Zee-boefem van Engia. Deszelfs Hooftstadt was Argos.

Corinthen 't geene het noorderlijkste gedeelte van Peloponefs was, had zijn uitftrecking ten westen aan Siconia, ten Oosten aan Argolis: Was afgefcheiden van Achayen, door de fmalle Landftrook en den Zee-boezem van Lepante. Deszelfs naam was ontleent van Corinthus Zoon van Jupiter, of van Epipeus die zijn naam ook aan de Hooftstadt gaf.

Elis was ten Noorden, bepaalt door het eigentlijke Achayen ten Oosten door Arcadia; ten Zuiden door Messania, ende ten Westen door de Jonise Zee. Polibus en Strabo, noemen dit Landschap ook Ebera en Cauconia, deszelfs Hooftstadt was meede Elis genaamt.

Laconia had tot zijn Palen, ten Zuiden, de Zee-boezem van Colohos, en ten deelen die van Coron; ten Oosten die van Napoli de Romania; ten Noorden Argolis, ende ten westen Arcadia en Messenina. Sparta was deszelfs Hooftstad.

Messenina was gelegen, ten Zuiden, tusschen Laconia ten Oosten, en Elis ten westen. Hebbende Arcadia ten Noorden en besloeg de plaats die 'er tusschen de Zee-boezems van Coron, en Zonchio is. Messene was deszelfs voornaamste Stadt.

Siconia dat wel het keinfte Landschap was, ontleende zijn naam

van deszelfs voornaamste Stadt, Siconia genaamt, 't zelve grensde ten Oosten aan Corinthen; ten westen aan Achayen, ten Noorden aan den Corinthice Zee-boezem, en ten Zuiden, aan Arcadia.

Libr.
2, C. 3.

Pomponius Mela, verdeelt geheel Morea in ses Landschappen, als, Argolis, Laconia, Messenina, Achaye, Elis en Arcadia.

Hedendaags wert het volgens de beschrijving van Moreris en Bau-
drand, slegts in vier Landschappen verdeelt: en deze verdeling, wort
door den geïerde Cantellius, in zijn Land-beschrijving, die van een
ider, met een algemeene toejuighing is aangenomen, voor goet-
gekeurt.

Het eerste van deze vier Landschappen, beslaat het gantsche eigent-
lijke Achayen, Siconia, en Corinthen, en is bekend onder de benaming
van het Hartoogdom van *Chiarenza*. Deszelfs Palen zijn ten Noor-
den de Lepantise Zee-boezem, en ten Zuiden, het Landschap Bel-
videre. Dit Landschap heeft verscheiden Steden, en eenige gehug-
ten. Patras is onder de Steeden de voornaamste, waar op Chiarenza,
Caminitza, Castel Tornese en andere volgen, waar van men in het
tweede deel (als waar in men een omstandige beschrijving van alles zal
doen) wyder zal spreken.

Deszelfs voornaamste Zee-punten, en uitsteekzeis, zijnde *Kaap
Rio*, waar van wy te gelijk met de Zee-boefem van Patras zullen
spreken.

d'Andere is de Kaap die Bourdon noemt, de *Kaap de Chiarenza*, en
Ptolomeus en Strabo *Araxus Promontorium* die zig in de Jonise Zee
uitstrekt, tot by de mond van de Rivier Larissus, tusschen de Gol-
ven van Patras en Chiarenza.

De laatste tegen 't Zuiden is de *Kaap Tornese*, dien Strabo noemt
Chelonates Promontorium, Thevet de *Kaap Thorice*, en Sophia-
nus, de *Kaap Chlumutzi*. De deze strekt zig meede in de Jonise Zee
uit, tusschen de Zee-boezems Chiarenza en Arcadia.

Het tweede Landschap Belvedere genaamt, strekt en behelst in zig
Elis en Messenina, 't grenst ten Noorden aan de Rivier Carbon, die
het van het Landschap Chiarenza scheidt, en is ten Zuiden bepaalt door
den Zee-boezem van Coron: ten Oosten stoot het tegens den Arm van
Maine, en ten westen volgt het de Zee-boefems van Arcadia en van
Zanchio; 't behelst verscheide Steeden in zig, waar van Modon en na-
het zelve Coron, Calamata, en Navarin, wel de voornaamste zijn.

Deszelfs meest vermaarde Zee-Hoofden zijn, de *Kaap Jardan*, by Ptolomeus *Ichus Promontorium* genaamt zijnde, de Noordelijkste van alle.

De *Kaap Zonchio*, die Pausanias noemt *Coryphasum Promontorium*.

De *Kaap Sapienza*, of de *Kaap Gallo*, dien Ptolomeus *Acriras Promontorium*, noemt.

Het derde Landschap is *Saccania* of kleyn *Romania* genaamt, en behelst net in sig het Oude *Argolis*. Deszelfs bepaling ten Noorden zijn, de Zee-boezemen van *Lepante* en *Engia* beneffens den Arm; ten Zuiden den Arm *Maina* ende de Zee-boezem van *Napoli* de *Romania*; ten westen door een gedeelte van het Hartoogdom *Chiarenza* en *Tzaconia*. *Napoli* de *Romania* is, en na het zelve, zijn, *Argos* en *Corinthen*, deszelfs voornaamste Steden.

Het *Moeras van Lerna*, waarin *Hercules* den *Hidra* met zijn Zeevenhoofden versloeg, is een aanmerkens waardige plaats in dit Landschap.

Dit droegt is niet anders als een loutere verziëring geweeft; maar wel is waar, dat zig ontrent deze plaats eertijts seeven broeders hebben onthouden, om de gaande en komende Man, te beroven, en het Landt te verwoesten, tegens de welke *Hercules* gaarne had gestree-den; en hebbende den eersten zoo als hy hem quam te ontmoeten verslagen, zoo heeft hy de andere ses by twee t'sseffens, zoo als ze in zijn handen vielen gelijke Lot doen smaken. Hier uit hebben de Digtren gelegenheit genomen, om hun *Hydra* met seeven hoofden, en deszelfs dood, te verziëren, in de plaats van die, van seeven broeders, die *Hercules* aan zijn gramschap, en aan de Regtvaardige wraak des Lants op offerde.

Dit Landschap heeft maar een Zee-Hoof, dog het zelve is zeer roemrugtig, en heeft verscheide bekende namen. Het wert genaamt de *Kaap Scilli*, in *Plinius Scyleum*, in *Pausanias Plethon Promontorium*, *Ptolomeus* noemt het *Scillium*, *Savolius Sygille*, *Sophanus Scylli*, *Villanova Damala*. Dit Zee-Hoof te zamen met zijn tegengestelde, t'geen het Zee-Hoof *Colonne* in *Attica* is, maaken den ingang of mond van de Engieese Zee-boezem.

Het vierde Landschap dat zijn naam van *Romania* in die van *Zaconia* verwisselt heeft, is een Arm van *Maina*, en wert hedendaags, zomder onderscheit de beide benamingen gegeven. In groote gaat het

ider der andre drie in 't bezonder, te boven, gelijk het ook het meest, uitgetrekte ten Zuiden langs de Zee is. Deszelfs eerste naam was *Eiegra* na *Lelix*, die als Koning over het zelve heerfchte. *Virgilius* en andere digteren noemen het *Oebalia*, na *Oebalus* die Heer over 't zelve was, en volgens de meening van *Strabo*, zoude het ook *Argos* genaamt zijn geweest. Het werd ten Zuiden door de Zee-boefems van *Calamata* en *Colochina* ten Oosten door die van *Napoli* de *Romana*, bevogtigt: en ten westen grenst het aan de Landschappen *Belvedere*, en het *Hartoogdom Chiarenza*.

Dit Landschap heeft een menigte van yselijke Klippen en schrikkelijke steiltens, waar door het veel Aard-bevinge onderworpen is. Het meeste getal van deszelfs diepe Kelder Kolken, werden ontrent den berg *Targete*, hedendaags na de kant van *Misitra*, *Vountis Misiras* ende aan de zyde van de *Maine Voutritis Porto*, genaamt, gevonden.

Daar werden in het zelve ook honden van agting geworpen: Den *Zaman Bachi* of groot Jager-meester van den Sultan, kiefter jaarlijks een goet getal uit voor 't vermaak van den grooten Heer: en daar wert geen Turck gevonden, van eenig vermogen of hy heeft 'er eenige van dezelve in zijn Huis.

De voornaamste plaatzen in dit Landschap zijn, *Malvasia Misitra*, *Zarnata*, *Chielefa*, *Viticlo*, *Paslava*, en andere, waar van men op zijn plaats omstandiger spreken zal.

Deszelfs Zee-Hoofden zijn, de Kaap de *Matapan*, waar van men, ter plaatze daar men van die van *Mayne* spreken zal, een omftandig berigt zal doen. De Kaap *Onugnato* of *Ezels Kakebeen*, ontrent 200 *Stadien* van de Kaap *Rampani* gelegen: men zag daar eertyts den Tempel van *Pallas* die *Agammennon* had doen bouwen. De Kaap de *Malea*, strekkende aan de Zuid-zyde tot in de andere Zee. De zelve is vermaart, zoo door de Keurlijke Wynen dieze geeft, als door de schrik die haar droogtens en banken in den geenen die derwaarts varen baart. *Ptolomeus* noemtze *Malea*, *Plinius Maleum*, *Hefchius Promaleum*, *Sophianus Capo Malo*. Het Zeevarend Volk, volgens het getuigenisse van *Bredebachius* noemen ze de *Vleugelen* van *St. Michael*, *ale di San Michel*. *Briccio*, *Capo Matiodi Sant Angelo*. Zijnde volgens de meening van *Baudran* 10 mylen van *Cerigo*, 90 van *Napoli*, 70 van *Sparta*, en 60 van *Kandia* gelegen. In de werken van *Virgilius*, *Ovidius*, en in de gemeene Land-beschryving van *Baudran*, en in 't Grieken van *Laurember*, wordt gewag van dezelve gemaakt.

Van

Van de Bergen

In

M O R E A.

Onder de Bergen, van dit byna eilandze Rijk, telt men die van *Foloe* by de welke eertyts de Stadt *Olimpia* (waar van de Poëten zoo veel hebben gesproken, doende dezelve voor het Lant der Centaure doorgaan) was gelegen: 't geene aanleiding tot deze naam gaf, was, dat *Hercules* na dat hy den Leeuw Nemeen, ter Aarde gevelt, en over de *Hydra* van *Lerna*, en 't Swijn van *Evinnant*, overwinnaar was gebleven, by geval, by dezen Berg komende, zijn Wijkplaats in het Hol van den Centaur *Foloe* nam, die hem met groote heufcheit ontfing en zeekere uitsteekende Wijn die hy verborgen hield, uit vreeze dat imant van zijn Zoorte die anderzints mogt ontdekken, deed proeven. Het gebeurde dan, dat de andere Centauren, terwyl en dat zy hun lust dus zamen voldeeden, daar voor by gaande, door de Reuk van de Wijn wierden aangelokt: waar op ze ook aanstonts hun loop na het Hol van *Foloe* namen, en poogden met geweld daar in te dringen. *Foloe* was nergens meer meede bedugt, als hoe dat hy zig best op het spoedigste versteeken zou, gelijk hy dee; invoegen dat *Hercules* zijn zelve ten buit, aan deze Centauren ziende over gegeven; hem ten besten doenlijk beschermde, en haar zulke vervaarlijke slagen van zijn gramschap dee gevoelen, dat eenige van hun verflagen zijnde, de rest om niet het zelve Lot te erlangen, de vlugt namen. Den stryd ge-eindigt zynde, quam *Foloe* uit zijn schuilhoek weder te voorschijn, zig verwonderende over de Dappere kloekmoedigheid van zijn gast; dog willende de Pylen waar mede *Hercules* den *Hydra* had gedood, handelen, en van naby beschouwen, zoo liet hy by ongeluk een van de zelve in zijn voet vallen, die hem diervoegen questen, dat hy daar van aanstonts storf. *Hercules* had een besondre ongeneugten in dit toeval, en in erkenenisse van 't goet onthaal dat hem door den Centaur was aangedaan, zoo begroef hy

Beschrijving van het Koningrijk

hy hem in het eigenste Hol, en gaf dien Berg zijn naam van *Foloe*; De andre heeft vermaarde Bergen zijn, den Berg *Cyllene*, *Licea*, *Partenien*, *Menale*, en *Sepia*. Van alle deze Bergen is de genaamde *Cyllene* de hoogste, ze is niet wjt van die van *Calidoria* gelegen, op welkers top men nog Speuren ziet, van den Tempel van *Mercurius*, om de nabyheit van deze Berg, *Cyllenius* genaamt. Nogtans zynder die willen dat deze naam atkomstig is van *Cyllene* Soon van *Eleates*. Den Berg *Licea*, die zijn beginfelen heeft in *Tzaconia*, heeft dat voorgedenkwaardig, dat hy de plaats is, alwaar den *Dwingeland Aristarcus* aan de openbare woede, der *Lacedemoniers*, die hem steenigde, opgeofferd wierd. Hy legt aan den Berg *Menelaus* den welken met groen en digte *Boschagien* bezet zijnde grootelijks dient, tot het graafen en weyden van het Vee: ook wierd ze ter oorzaake van haar verfrissing, schaduwen, ende zoetheit van de *Lugt* die men daar inademt; den *Godt Pan* toegewijt, gelijk ook den Berg *Cyllene* welkers naam *Maagdelijk* beteekent, ook wierdt gedaan. Den Berg *Sepia* is die geene, waar op volgens de meening van *Pausanias*, *Epites* de Soon van *Eleates*, van een *Slang* gesteecken zijnde, storf. Het *Vlakke Veld* van het *Hartogdom Chiarenza*, is ten Noorden bedekt door den Berg, hedendaags *Poglizi* genaamt, ter oorzaak van den Tempel van *Diana*, die 'er voormaals was: men noemden het eerst *Geronte*, daar na *Stinfalania* de naam van een *Dogter* van *Arcadus*, ofter oorzaak van zekere groote roofvogels *Stinfaliches* genaamt, die hun in die *Landstreek* met groote hoopen onthouden: Ze verscheurde de menschen, waarom ze door *Hercules* verjaagt, of geheel en al uitgeroeit wierden;

Aan de Oost-zyde tusschen *Saccania* en *Tzaconia*, liet men den Berg *Crona*, die men gemeenlijk *Grevennis* noemt, op welkers uiterste na het Noorden, den Tempel van *Lucina* en *Fesipoli* was, alsoo genaamt ter oorzaak van den *Afgodt* aan de welke de *Eleenen* gewoon waren te offeren. Daar is het dat men den *Steen Cyhindre* vint die men uit de *Rots* kan rukken, wanneer den donder in de Wolke rommelt, en beweëging in de *Lugt* maakt.

In het *Landchap Belvedere* verheft zig den Berg *Mintia*, hedendaags *Olonos* genaamt: ten zuiden heeft ze haar uitzigt op den *See-boezem* van *Corion*, en ten Noorden op den stroom *Alice*. Ze heeft haar naam ontleent van een byslaapster van *Pluto*, vermits *Proserpina* door na yver aan gevoert haar hier ter plaatze ontmoetende, haar in

Mentha.

Mentha, of Munt deede veranderen, van welk kruid deze Berg, in een overgrote menigte is bedekt: en ter gedachtenisse van deze daat der Hellsche Godinne, zoo waren hier eertyts de Pragtige Tempelen van Pluto en Proserpina.

Den kleynen Berg *Neris*, strekt zijn hoogtens in *Saccania* uit, en die van *Nonacris* in 't Landschap *Tzaconia*, aan welkers voet de wateren vloeyen van den stroom *Stiks*, die niet tegenstaande datze helder en klaar zijn, zoo schadelijk zijn voor de geene dieze drinken. De Digtters hebben deze stroom de *Helle* toegewezen. Den stroom *Inachus* neemt zijn oorsprong in dit zelve Landschap. Daar en boven vint men den Berg *Artenisius*, die men agt dezelfde als den Berg *Parthanius*, in het zelve Landschap, men heeft hem de naam van *Artemisia* gegeven, ter oorzaak van de menigte van *Byvoedt*, waar meede dezelve is bedekt.

De meest voornam, en beroemste Berg, onder al de Griekze, en die *Polibus* met die van de *Alphes* vergelijkt, is den Berg *Taigete*, heeden ten dage *Orta* genaamt, zy strekt haar uit, in het Landschap *Tzaconia* niet verre van de Rivier *Tenare*, en na by de *Eurota* die door *Misina* loopt. Ze is overvloedig verzien, van Harten en Hinden, Beeren, wilde Swynen, en ander Rosgedierte. Zy ontleent haar naam van *Taigete* aangenomen Dogter, van *Lacedemonius*, dewelke door Jupiter geschonde zijnde, zoo veel schaamte, smert en spijt daar over had, datze haar zelve het Leven benam. Dezen Berg is ten byzondre tyden aan *Bachus*, *Ceres*, *Apollo* en *Diana* toegewijd geweest; en men vind in deszelfs ingewanden zeer goede steenen om te flypen.

Van de Rivieren en Stroomen
in het R Y K
M O R E A.

DE Bergen afgehandelt hebbende, zoo dunkt het my ooirbaar, de Rivieren en Stroomen, eens over te lopen, die de Landen van dit Rijk besproeyen.

Onder deze Stromen telt men die van het Hartoogdom *Chiarenza*, die men gemeenlijk *Carbon* noemt, en die van *Sophianus Orsea*, van *Strabo*, *Alphus*, van *Ptolomeus Alpheius*, en van andere *Strunphalus* en *Nyctymus* stroom, wert genaamt: in dewelke 140 Beeken hun water uitstorten, welkers deugden zoo zeer beroemt zijn van alle wratten en andere vlekken van het Ligbaam weg te kunnen neemen. De Digtters hebben van deze stroom een menigte van wonderen gezongen: ze willen beweerden, en doen geloven dat deszelfs Wateren onderaardze Aderen, die zelfs onder de Zee geleegen zijn zoude hebben, dewelke zonder haer met de Arcadize Zee boezem te mengen, voor by de Eilande, *Strofales* gaande, in de Fontein *Aretrise* die ontrent *Soracusa* in *Sicilia* is, zouden eindigen. Deze Stroom ontfangt andere die kleinder zijn in haar schoot, onder dewelke zijn, die men *Celadon*, *Dierimant*, en de *Amarinthe* noemt. Hy heeft zijn naam ontleent van *Alpheus*, afkomeling van *Tebba*, na de dood van zijn Broeder *Cercale*, dewelke hem meenende voor de Woede van 't Arcadise Volk te verbergen, dog ziende zijn Vyanden hem zoo kort op de hielen, dat hy de moed om het te ontkomen verloor, zig zelven in deze Rivier verdronk. Men noemtze eertijds *Srimphel* na de naam van een Zoon van de Godt *Mars*: en men mag ze mer regt de naam wel geven van de ge-ente alder Stromen, dewijl hy na zig tot verscheidene malen, door geringe engtens onder de Klippen te hebben verschoolen, eindelyk met meer heerlijkheit en luister in zijn Boezem vloeyt.

De Rivier *Eurotas*, is meede van grote agting, men noemtze hendaags *Vasili Potamos*. Niger noemtze *Iris*, Plutarchus, *Hemerus* en *Mariathon*. Zy heeft haar loop door 't midden van *Misitra*, en heeft zijn Mondt in den Zee-Boezem van *Colchos*. Deszelfs oorspronk is op de eigenste plaats daár de Rivière *Carbone* d'zijne heeft. De naam van *Eurotas* onder de Oude zoo vermaart, heeft ze bekomen van Euritas, de derde Koning, der Lacedemoniers, 't zy om dat den zelve, na het getuigenisse van *Pausanias* een ruimen Boezem voor de zelve Rivier deed maken, om daar deszelfs Wateren, die somtijts het Land tot groote schade overdekte, te vergaderen: 't zy, om dat dezen Koning volgens de verhaling van Plutarchus, een Veldslag, die hy voor de Volle-Maan, tegens de gewoonte der Lacedemoniers hadde aangevangen, hebbende verloor, sig uit wanhoop in deze Rivier verdronk, en door dit doodlijk geval, deszelfs naam van *Hemerus*, in *Eurotas* heeft doen veranderen. Wat aangaat de naam van *Vasili Potamos*, de bewoonders des Lands zeggen dat zulks Keiserlijke stroom bereekent, en dat haar dezelve van de Despoten van Morea is gegeven, die van Keiserlijke Bloede waren, en hun Hof meest in *Misitra*, om de Jagt langs den Oever van deze Rivier te kunnen heemen, hielden. De Lacedemoniers om hun Despoten, en Despoenus, Eer naam, die men aan de Vorstelijke Vrouwen, van deze Vorstengaf, te vleyen en te verheffen, noemden ze de Keiserlijke stroom. Deze Rivier behout van haar Oude hoedanighede nog deze, dat 'er dikwils grote hoopen Swanen komen in haar Wateren Waden, en spelen, en ze zijn te wonderlijker en zeldzamer om datze behalven een overschoone witheit ook van een meer als gemeene swaarte en schoonheit zijn. Mogelijk hebben de Digteren oorzaak genomen van dezelve *Olifer* te noemen, waar op stare schijnt te zien, als hy zingt.

Taygetique Falaux en Oliferi Eurota, om dat deszelfs oevers overvloedig met Laurier Boomen zijn bezet, en hierom is 't oock dat de Poëten, dezelve Apollo toe wyen, gedurende den Somer verdient ze de naam van Rivier niet; want ze heeft als dan zoo weinig water, datze beter na een heldere, en Waterrijke Beek gelijkt. Des winters door den Regen opgeswollen zijnde, verwydert zy haar Vlakke, en komt somtijds haar oevers te overvloeyen, eertijds hadze aan haar linker-oever het Lant *Ormoas* by Strabo, en Plinius *Acria* genaamt.

Despoten
zijn Vor-
sten, die aan
de Turkze
Keizer . hul-
de van
Manschap
moeten
doen.

Insgelijks heeft men in *Tzaconia* de Rivier *Inacus*, die zijn Bron, en begin in den Berg *Crovia* neemt: Hedendaags is ze *Planissa*, genaamt, voormaals *Cramavor*, daar na *Haliacmon* en eindelijk *Inacus* na den naam des Soons *Oceani* en *Theti*. De oorzaak was dat *Inacus* niet konnende verduwen dat *Jupiter* zijn Dogter had verkracht, in murmeratie en scheldwoorden tegen deze God-Schaker uitvoer: tot straf van het welken hy van 't Ros of Jagt-dier zoodanig wiert geplaat, dat hy uitfinnig wierd en zoodanig zijnde, uit Wanhoop zig in deze Rivier verdronk, en alzoo door zijn doot haar met zijn naam bedeelde.

Tusschen de Rivieren *Inacus* en *Saccania* vint men de Rivieren *Lincos*, *Astoria* of *Hella*, en *Erasin*, die hun water met een byzondere snelte langs den Berg *Stifale* voeren.

Men moet de Rivier *Spirnasza*, die geen van de minste is, niet vergeten. *Niger* noemtze *Stomius*, *Strabo* en *Plinius* *Pamylus*, en *Ptolomeus* *Panyssus*, die zig zelfs in den Zee-boëzem van *Coron*, by *Calamata* ontlafte.

Van de Grens-Palen en aangelegen

L A N D E N

Van 't Rijk M O R E A.

Morea heeft tot zijn grenspalen, de *Jonise*, *Sapientze* en *Egeëse Zee*; die verscheiden namen bekomen gelijk wy met een behoorlijke schikking vervolgens in ons tweede deel zullen toonen.

Men moet deze Zee, die *Strabo* en *Plinius* de *Jonise*, en ook de *Griekze* wert genaamt, voor een gedeelte van de *Middel-Landze* Zee aanmerken, dezelve stoot ten Noorden aan de *Mondt* van den *Venetiaanse Zee-boëzem*, ten westen aan de *Oevers* van *Calabrien* en *Sicilien*, beginnende van de *Punt Ste. Maria*, en voorgaande tot

de Kaap Passare, ze heeft ten Oosten, tot haar Palen, de stranden van Epiren en Morea beginnende van de Kaap Languetta tot den Kaap Matapan; en ten zuiden de Africaanze Zee.

Deeze Zee in zijn uitgestrektheid, aan de West-zyde, dat de geene waar mede zy Morea bespoelt, behelst de volgende Golven, of Zee-boezems in zig, als die

Van Lepante.

Patras.

Chiarenza.

Arcadia.

Souchie.

De Zee Sapienza die ook een gedeelte van de Middel-Landze is, ontfangt zijn naam, van de bygelegen Eilanden by Modon, en sloot ten Westen aan de Jonische, ten Oosten aan de Egeese Zee, en loopende langs de zuider gedeelten van Morea, begriipt de onderstaande

Zee-boezems in zig. Als die van

{	<i>Coron.</i>
	<i>Colochina.</i>
	<i>Beatico.</i>

De Egeese Zee die insgelijks, een deel van de Middel-Landze Zee is, besluit in zijn uitgestrektheid een groot getal van Zee-boezems; dog we zullen alhier alleen maar van die geene spreken, waar mede zy Morea bevloet, dewelke zijn. De Zee-boezem, van Napolia de Romania. De Zee-boezem, van Engia.

Daar is geen gedeelte van Europa, dat men met dit by na Eilandze Rijk kan vergelijken, 't geen door de Natuur met zoo veel zeldzame hoedanigheden is verciert. Ze verzamelt in 't midden van haar Vrughtbare Akkers neffens den overvloed van alle dingen, de vermakelijkheden, van een welgeschikte verscheidenheit. Men vindt in hun Bergen, die men byna onvrughtbaar, en onbebout zoude agten, zeldzame Planten, en Keurlijke vrugten. De volkeren die 't bewonen, hebben een aangeboren neiging en bequaamheit tot verheven zaaken, en gantsch strijtbear gemoedt, des zelfs Steeden, hebben alle vermaardstighers gehad. Des zelfs Lugt gestel, is van een overzoete, en overzuivere matiging.

Aan haar is 't dat men als een bezondre voorregt toe-eigent, van het Hoofd, en Bolwerk van gantsch Gricken-Lant te zijn. Duifende

van doorlugtige gedenk-tekenen stellen ons, deszelfs schoonheit, groote, uittekenheit, luister en heerlijkheit, voor ogen. Van de eene kant ziet men deszelfs pragtige, en verhevene gebouwen; aan d'andere ziet men de Keizerlijke Zeetels der Micenientie, Corinthers, Lacedemoniers, Sicionienfe, Elianen, Arcadianen, Pilianen, en Messenienfers. Van alletyden hebben de Wapenen, en de geleetheit, de twee voornaamste en meest vermaarde Pilaren van 't *Non plus ultra* van deze volkeren geweest. Daar aan de Schole van Athenen haar Grondslag, in welkers Pronkgegel de woorden *Mater Sermorum* hier is de Moeder der welspreekentheit, met een hand van de eeuwigheit zelfs, waeren gegraveert.

Daar als in het waare tijd-velt van Mars, hebben de dapperste Hooft-mannen van Grieken-Lant hun Bloet vergoten. De Oorlogen begonnen, om noyt, of na een lange reeks van Jaren eerst te eindigen. De Athenienfers betoonde haar de sterkste te zijn, om haar staanden te houde, want ze wederstonden altoos; zedert het Jaar 223 in den 87 Olimpiade tot het Jaar 350 toe, schoon datze aliets van hun gebied verloren hadden. Dees kleine Republyq, een weinig in de Vorm van haar Regeering verandert zijnde, is eindelijk na het verloop van eenige eeuwen tot een magtig Koningrijk geworden, en onder verscheide Koningen zulks gebleven, tot dat het zelve eindelijk onder den Griekze Keizer *Emanuel*, de welbronnen ende waare Oorzaken van zijn ondergang heeft ontmoet. Want dees Keizer onkundig zijnde van deeze *Staat-Reegel*, dat de magt van een Monarch niet anders als door de eenigheid der Vorsten, kan gehandhaaft werden, by der-ving van 't welke, men den gewislen ondergang van Koningen, en Koninkrijken heeft te verwagten, als een onbedreven Staat-kundige verdeelde zijn Staten en Landen, in gelijke deelen, onder Seven Zonen, dien hy had; door welk middel het Zaat van oneenigheid, en inlandse Oorloogen gezait zijnde, eindelijk de oorzaak van den ondergang van dit gantsche Keizerryk is geworden.

De Vorsten, dewelke men de bestiering van dit Landfchap aan betroude, wierden *Despoten* genaamt, en niet tegenstaande, dat 'er ontrent deze Landvoogden dikwils verandering, en ten opzichte van haar afkomste groot onderscheit was, zoo lieten ze egter niet na haar in deze haar voorpoet te handhaven; vermits de kiefing altoos aan den Keiser staande, en van deszelfs wil, afhangende, hy in 't gemeen niemant met deze uitstekende bediening beschonk, als zijn Broeders, Zonen,

Zonen, Bloetverwanten, of wel d'een of d'ander van zijn Vrienden, die zulken vereerlijking voor gedane diensten waardig waren.

Constantinus, toegenaamt *Drages*, Broeder van Theodosius de tweede, was Despoot over 't zelve, ten tyden als den Turkzen Keizer Amurat den eersten in Morea viel, en geweld in 't zelve, quam te pleegen, men stuitede den voortgang van dees vervaarlijke en magtige Vyant; maar hoe? onder voorwaarden by den voorzigtigen en loofsen Keizer hem voorgesteld van een Jaarlijks tribuit aan hem te betalen, op welke voorwaarden hy den Vreeden kocht. Eenige tijt daarna, hebbende de Keiserlijke Kroon in Constantinopolen ontfangen, verdeelde hy *Morea* onder zijn twee Broeders, Demetrius en Thomas. Thomas had tot zijn deel het Depotaarschap van Corinthen, en Demetrius dat van *Sparta*. Daar wiert een tweespalt, verdeeling, en onverzoenelijke Vyandschap tusschen deze twee Broeders. Moogelijk dat ze beide van eenen zelve heimelijke en quade oogmerk zijn gedreven geweest, namelijk om door het berokkenen van Werk aan den Keiser, hem zijn luister te onttrekken, en door deszelfs geheelen ondergang hun zelve tot onbepaalde Landvoogden en Vorsten te maken. Thomas had de Albanoise en Latynen, die beide tot zijn dienst zeer genegen waren, aan hem getrokken. Demetrius was onderschraagt van de Turken, en Turchan, Beglerbey van *Romania* had geen ander inzicht, als om den ondergang van dit Keiserrijk te bevorderen.

Deeze ongelukkige en qualijk bedagte Vorsten, deden yder hunne klagten, aan Mahomet de II. Ze verzogten zijn hulp, en deede hem Hulde, zonder dat ze bedagten, datze met dit te doen veel van haar magt verloren, en haar zelfs genoegzaam in de handen stelden, van de geene die maar verlangde haar dezelve geheel en al te ontroven. De ervarenheit, deed hun, hunne mislagen wel zien, dog te laat; want Thomas ziende dat de Turken tot in zijn Landt quamen sloopen, en vermoedende met reden, datze van voornemen waren om hem te verrasschen, vond zig genootzaakt zijn heil in de vlugt te zoeken. Demetrius wiert ook een voorbeeld van den Turken wreede ontrou, en hy zou het als een groot geluk aangemerkt hebben, indien hy een schandelijke gevangenisse door een roemrugtige dood had konnen voor komen. Den eersten nam zijn toevlugt na *Romen*, alwaar hy zoo om dat hy van Koninklijke Bloede was, als om de vereering die hy van 't Hooft van den Apostel Andreas deed, middelen, en 'een

ont-

ontfing. Den anderen door een bedrieglijke verrassching van de Ottomannen na Adrianoplen gevoert zijnde, wiert gedwongen, het Trouwen van zijn eigen Dogter, niet als zijn uiterste ongeluk te aanschouwen, om haar het gevaar, waar in zy was, van beide eer en vryheit te verliezen, te doen ontgaan.

De vermogens die Grieken-Landt zoo vermaart hebben gemaakt, hebben wel hun begin in haar zelven genomen; maar zouden tot hunne volle wasdom nooit zijn gekomen, indien de Republyk van Venetien, haarniet had geholpen, met diete voeden, en te onderschragen: Want dezelve is van alle tyden een goede Moeder geweest, en heeft haar teere gevoeligheit aan het zelve altoos betoont, door de nauwe verbinding en eenigheit dienze met het Grieken-Land heeft gehadt en bewaart. Het is een waarheit die door de Geschigt-Boeken der Venetianen onwedsprekelyk wert gemaakt, en daar van een yder ligt is te overtuigen, dat'er geen Koningryk, heerlijkheit, of Landschap in Grieken wert gevonden, dat niet t'eeniger tijt de heerschappy en het gebiedt der Venetianen kenbaar is geweest. In den afgang van het Keiserrijk, wanneer er verscheiden deelen, en Leden van wierden gerukt, waren de meeste der zoodanige die geene die den Venetianen onderworpen waren; want zy hadden onder hun magt, als die van haar geheel en al af hingen, de Steeden, *Arcadiopolis*, *Rodesto*, *Andrinople*, *Gallipoli* in *Tracien*, en neffens dezelve, de omleggende Landen van *Preveza*, en *Arta* een gedeelte van *Macedonia*, het Landschap *Lacedemonia*, en een groot gedeelte van *Morea*: wat meer is, zy waaren voor Souvereinen, in verscheiden Eilanden van de *Archipelagos* erkent, zulks dat de Republique van Venetien, in haar gebiedt te regt in de Persoon van haar Doge, met de eernamen van *Dux Venetiarum*, *Dalmatie*, *Croatia*, *Dominiis quarta*, *partis* & *dimidia totius Imperii Romania*, Praalde. En indien deze getuigenisse niet genoeg dedden, om Middag helder te doen zien, de wyde uitgestrektheit van 't gebied der Venetiaanse Republique, in Grieken zoo had men maar beknoptelyk by te brengen, 't geen de Geschiedenis-Schryvers in groote en verscheide Boeken hebben gedaan.

Denkonstige of wel, listigen Turk, hebbende het bezit genomen van de Landchappen der twee Broeders, na dat hy ze verjaagt hadt, haakte en verlangde met zijn uiterste vermogen, na het veroveren van het gantsche Landt, om alzo den alleen gebiedter over het zelve

zelve te zijn. De Venetiaan waar d'eenige, alleene die deze buitensporige Heerszugt stondt te dempen; de zelve was geheel en al onregmatig, voor al toen, doe door de zelve de goede trouw, en de vrede verbonden, waren verbrooken. Maar het is onder de Barbarische Volkeren een grond-regel van staat, van geenige de zelve ongeschonden te bewaren, als die van hun belang door allerleye slag van middelen, ze zijn dan zoo als ze willen, voort te zetten, en zelfs om een Oorlog^o te beginnen, dan wanneer men meent dat men met haar op het naufte, door een vaste, en bestendige Vrede verbonden is. Dus de Turken haar niet langer onder het Momaanzigt van de Vrede konnende houden, namen met verrasching *Argos* in, waar na zy haar als openbare Vyandengedroegen. De Republiq bezefte wel, aan deze eerste inbreuken der Vyanden, de dringende nootzakelijkheid die 'er was, om op haar verweering te denken: en gelijk dees onderneeming van groote aangelegenheit was, en dat men van den Hemel, de voornaamste hulp, en een gelukkige uitkomst moet verwagten, zoo besloot men eerst en voor af, dat het teeken van onze verlossinge, ook dat van hun vaandelen en baniere zou zijn. Vervolgens deeden zy Volkeren werven, en wiert het algemeen gebied over de zelve aan *Bartoldus de Efli* gegeven. Dees groote Hooftman, wapende zig met al zijn Dapperheit en kloekmoedigheid, om zoo gewigtigen onderneeming, dog een goede uitflag te doen hebben, en zijnde zeil gegaan, zette hy het regt op *Morea* aan, doende zijn Leger tusschen de Golf van *Engia* en *Lepante*, aan Lant gran. 't Eerste van zijn verregtinge was, op het naufte kennis te nemen van de staat der plaatzen, en na middelen uit te zien, om de gedurige inbreuken van den Vyant te beletten, ten dezen einde sloeg hy de hand aan een zeer gedenkwaardig Werk, namelijk de muur *Eximile*, die by hem in weinig dagen wiert opgeregt: waar na hy vervolgens zijn magt gebruike om die te verdeedigen, toonende in een menigte van voorvalen, zijn onwaggelijke kloekmoedigheid, en vol-leerde ervarentheit in de Oorloogs *Wapenkunst*, hy arbeide, en met gedagten, en met hande. Hy was de voorste in de gevaarlijkste ontmoetingen, en ontzag zijn Leven niet meer als die ten dienst van zijn Vaderlant over gegeven zijnde, niets ontfiet, nergens na vraagt, als het maar tot dienst van 't zelve en tot afbreuk van zijn gesworen Vyant mag strekken. Hy was in het schoonste van zijn hoop, en zijn benden die door zijn voorbeeld te meer tot den strijt aangemoedigt wierden, hadden reets zoo

veel op den Vyant gewonnen, dat 'er geen twyffel meer aan de geheele overwinninge, ende gantſe nederlaag der Vyanden ſcheen te zijn; wanneer Godt wiens gedagten, onze gedagten niet en zijn, en die zelfs in 't midden, wanneer hy wil, middelen weet te vinden, om de grootſte overwinnaars ter plaatſe daar ze dagten te Zeegeprelen, neder te vellen, en door de doodt weg te nemen, ook toeliet door de verborgene ſchikkingen van zijn voorzienigheit, of uit kragt van de gewrogte van zijn regtvaardigheit, dat deze onder verſcheide eer verkrygende wonden, moſt buigen, en de dood quam te ſnaken. Het Hooft doodt zijnde, begonnen de Leeden te quynen, en de Vyant door de weinige wederſtant dien men hem deed, te moediger zijnde geworden, ſtreed met te meerder kragt, en bequam de overwinning; waar na den loſſen Toom aan zijn onregtvaardige Heerzugt, gevende hy zig Meester van het gantſche Landt, dat onſe zoo Vorſtelijke Republicq, zoo veel Jaren wettig had bezeten, maakte.

Zedert, heeft men in of over het ſelve, een aanzienlijk Landvoogt met den naam van *Sangiac*, of anders *Morabegi*, zoo veel als Heer van Morea geſtelt, den welken Jaarlijkx Hondert Duifent Aſpers, (mits dat hy Duifent wel toe geruſte Paarden, ten dienſte van den Beglerbey, van Grieken altoos vaardig moſt hebben) wiert toegelegh.

De voordeelen evenwel die aan deze bediening van *Sangiac* te zijn, vaſt zijn, beletten niet, dat het ſelve zijn moeieliikheden heeft: want hy heeft dikwils verſchil met de Dins, den Beglerbey of Baſſa van de Zee, ter oorzaak van het regt dat hy waant in alle Zee Steeden te hebben, op de Koopmanſchappen, die in deſzelfs Haavens geladen, of geloſt werden.

Modon is gemeenlijk de verblijf of woonplaats, van den *Sangiac*. De Republicq van Venetien, die alleen om 't regt dat het ſelve op 't gemelde Rijk heeft, dapperlijk den Oorloog tegens 't geweld der Turken voert, is ook de eerſte geweest die gepoogt heeft het ſelve te herwinnen: en deſzelfs Wapenen hebben in den Jare 1685. zodanigen voortgang gehadt, dat ze by na van alle de plaatſen tegen 't zuiden gelegen, Zeegeprelen, onder de veroverde plaatzen meede tellende de Stadt en ſterkte van *Coron*, de Plaatzen *Calamata*, *Zarnata*, *Paſſava* en *Chieleſa*: behalven de togten ten verſcheiden malen in 't vaſte Land gedaan, met in der haalt, hulpbenden te brengen, in een ſterkte die met gevaar was aangetaſt. Het Venetiaanze Leeger zal in de Veld-

togt

togt van dit Jaar nog voordeeliger voortgang maken: en ze mag haar te beter in deze Hoop Vestigen, om datze haar Wapenen gebruikt tot eer van de Catholijke Religie, en om de ondergang der ongelovigen te bevorderen.

Beschryvinge van 't RYK

M O R E A.

T W E E D E D E E L.

Waar in men in 't bezonder handeld van de Zee-Steeden, Golfpen, Klippen en Eilanden, niet alleen van de geene die in deszelfs Zee, en aan dees zyde, maar ook van die, die in de Jonise Zee gelegen zijn.

NA dat ik in het eerste Deel van dit Werkje, heb gehandelt van die dingen, die Morea in het algemeen aangaan, zoo onderneem ik in dit Deel, in 't bezonder van alle Zee-Plaatsen, Golfpen, Klippen en Eilanden, zoo in deze, als in de Jonise Zee gelegen, te handelen. Ik verwittig mijn Lezer dat ik de verscheidene verdeeling van dit Rijk, in 't voorgaande aangewezen hebbende, my in dit alleen, aan het gevoelen der geenen, die het in vier Landschappen hebben verdeelt houden, zulks dat ik altoos de plaatsen daar ik van spreek, een van dezelve zal toe-eigenen.

Den Corinthize

Isthmus, of Hals.

DEn Corinthize *Isthmus*, of *Hals*, anders de engte van *Morea*, of *Argolis* genaamt, is een scherp en zeer steenagtige ^{Geogr. Reform. Riccioli. L. 1. C. 26.} strook

Lustre is
den tijd van
vijf Jaren.

strook Lants, gelegen tusschen de Golf van Lepante, en die van Engia, en hegt Morea aan Achayen.

Dees Isthmus is beroemt door de Spelen *Isthmien* genaamt, en by These ingestelt, die men yder Lustre hield: gelijk ze ook vermaart is, door deszelfs Schouw-Toneel, de witte steenen Renbaan, den Tempel van Neptunes, en 't Mast-Bomen bosch, welkers bladen, diende om de strijders te Kroonen.

Men zou de Zee-vaart een besondre voortganig gemak en zekerheit doen hebben, indien men dese *Hals* met een vaarbaare Gragt, van de eene Zee tot de andere quam, te doorsnyden. En 'tgeen tot deze verregting iers zou kunnen toe brengen, en imant tot de onderneming te meerder kan aanmoedigen, is dat diergelijke gedagten, en dees onderneming in verscheiden Vorsten, als den grooten *Alexander*, *Pitia*, den Konink *Demetrius*, *Cesar*, den Keizer *Caligula*, *Nero*, en d'Athenize *Herodes* plaats hebben gehad. Wel is waar dat dees Vorsten, of gestoort in dit hun oogmerk door dingen van meerder gewigt of afkeerig geworden, door de langdurentheit van het werk, 'tvolteindigen; dat haar eer veel vermeerderd zou hebben, hebben gestaakt: dog indien Vrou Fortuna, in hun plaats een grooten *Lode-wyk*, Koning van Vrankryk had gestelt, zoo zoude die onderneming immers zoo voltoide uitvoering hebben gehad, als dat die, dien hy in weinig tijd, aan dat vermaarde Canaal in Langedoc, waar door men uyt de Middellandze Zee, in den Grooten Oceaan kan komen, heeft gegeven.

Fausan.
Rannus.
Nero zelfs
wenste den
eersten
houw met
het howel
ze doen, om
dit ver-
maakte
Canaal te
maken.
Zonora,
p. 200.

Een Stadie
begrypt 125
treeden of
625 voeten.

Corinthen
is de eerste
Stad die
grootte
scheepen ter
Zee-vaart
heeft uirge-
ruft.
Sabel.
Histor. d.
Venet.
Dece, 3.
78.

Om eeniger maten 't gebrek dat aan de volvoering van dit Canaal, was, te vervullen, zoo heeft den Keizer Emanuel in 't Jaar 1413 een muur doen optrekken die Voluteraan en Niger *Hexameli*, *Hermolaus*, *Heromilion* en *Nischius Dioclos*, noemen, nemende zijn begin in de Haven *Leches* 16 stadien van Corinthen, en 50 van de Saronide Golf, zijnde volgens 't gevoelen van Baudran, die daar in met Lauremberg verschild, de geene die men hedendaags *Lesle focors* noemt) gelegen aan het Wester gedeelte van den Corintize Golf, ze eindigde na zes Italiaanze mylen lengte in de Haven van Corinthen, gelegen aan de Oostzyde by de Eugiaanze Golf: de goede gelegenheit van deze beide Havens, bragt den handel op Oosten veel voordeel en gemak, toe.

Amurat de II. na de Belegering van Constantinopolen in den Jare 1424. deed, niet tegenstaande den Vrede die hy met den Griekzen Kei-

Keizer had, deze Muur Eximile flegten; De Republicq van Venetien was over deze Vreedebreuk, en dit geweld van Amurat bezonder gevoelig, vermits ze daar uit zag, dat dees Vyant door dit middel hem zelve een vryen ingang had bereyt, om de nabuurige plaatzen, t'allen tyden te konnen overvallen. Hier om gafze aan *Luigi Loredano* Generaal ter Zee, bevel om zijn gantze Leger, ter dezer plaatze te doen Landen, en zich vervoegende met *Bartoldo d'Este*. Zoo stelden- set samen 3000. mannen aan de hermaking van dit Werk, waar toe zy zodanigen yver en vlyt aanwendede dat het zelve in 150 dagen tyts in het einde van het Jaar 1463. voltrokken was, voegende by het geene dat'er voormaels was geweest, dubbelde, breedte gragten; nef- fens 136 Torens, 'tgeen dien Muur veel sterker en beter om te verdedigen maakte, als zy te vooren was geweest. Om den Hemel een bezondere onderschraging aan dit geboude, en een gelukkige voortgang voor de wapenen van de Republyk af te bidden, zoo deed *Bartoldo* op 't midden van de Muur een Altaar op regten, alwaar het geheel Leger den Lofzang, en den openbaren Dienst der Misfe bywoonde.

Volgens
Sagr. zou-
den 'er
36000. man-
nen zijn
geweest.

Den Generaal ter Zee, beneffens *Bartoldo* met zyne benden, na darze bequame bezetting om de Muur te beschermen by de zelve hadden gelaten, quamen hun Leger slaan, onder de Stadt Corinthen, en bezig zijnde met hun geschut voor het zelve te planten, zoo wiert haarlieden door Bepieders geboodschapt, dat Amarbei Flambucar van Morca, met 12000. man de haar bygelegen Landen door liep. Zoo dra en haddenze deze tyding niet, of ze vaardigde een goet gedeelte van het Leger af, om den Muur *Eximile* te beschermen, van dewelke men met geschut als elders, zoodanig vuur op het Leger van den Turkfen Bevelhebber gaf, dat hy genoodzaakt wiert, te rug te wyken, en zig buiten deszelfs bereiking ter neder te slaan: egter evenwel zoodanig dat hy zig ten Zuiden vande Venetianen liet zien, en zijn Quartier niet verre van het hare nam. *Bartoldo* nam de onderneeming en bewegingen van Amarbei waar, terwijl den Generaal ter Zee de Belegering voort zettede. Dog'ziende dat den Turkzen Bevelhebber van zijn voornemen scheen af te staan, en geenige andere geleeck te hebben, door de overgrote moeyelijkheid en gevaarlijkheit, die'er was om dezelve uit te voeren, zoo ging *Bartoldo*, (zelfs onagtzzaam ontrent de Turken geworden zijnde, zig weder met de zijne, om de Belegering te beter voort te zetten, by den Generaal

Retino da
Calcinato,

voegen. [Het gebeurde 't geen doen ter tijt verscheide andere weder-
voer, dat hy zoo dra niet in 't Leger was gekomen, of hy wiert dier
voegen, door een steen gequest, dat hy aanstonts storf. Dusdanig
was het einde van dezen Grooten Hoofstman; en de geen die hem in
het gebied opvolgde, vond debenden van dit doodelyk toeval, zoo
moedeloos geworden, en liet zig zelven, door de aannadering van
den Beglierbei, en zijn Leger dat in 80000. mannen bestont zoodanig
bevreesd worden, dat hy niet alleen zijn Leger van voor Corinthen
opbrak, maar zelfs de bescherming van den *Eximilo*, die de Repu-
blyke, zoo buiten gemeene groote Somme geldts hadt gekoft, ver-
zuimde.

Corinthen.

DE Stadt van Corinthen, die Strabo en Polibus, *Corintus*, Lau-
renberg *Ephyra*, de Bewoonders *Coranto*, en de Turken *Ge-
rame* noemen, heeft zijn begin en stigting uit Aletes, die ten
ryden van *Cecrops* Koning van Athenen, in 't Jaar der Werelt 3066.
leefde, genomen. Ze legt, als in 't midden van den *Isthmus*, ter
plaatze daar de Jonise en Egeeeze Zee zig zamen mengen. Ze voert de
Aardbischoppelyke naam, en is 80 mylen van Patras, 50 van Athe-
nen, 85 van Mistra, en 25 van Argos gelegen. Ze wert betoomt en
ook beschermt, door de sterkte *Acro-Corinthen*, haar naby ge-
plaats. Haar stand is zoo voordeelg, dat dezelve aanleiding aan ee-
nige heeft gegeven, om haar het Oog en den Band van Grieken, en
aan andere, het Bolwerk van *Peloponnes* te noemen. Plutarchus oor-
deelde haar, de uitstekenste, en Cicero de schoonste Stadt en Lui-
ster van Griekenlant: en steeg tot dat top-punt van heerlijkheid en
groote, dat Siracuse en Corfu, het haar een eer agten te zijn, datze
haar onderhorig waren.

De Romeinen, onder voorgeven, van wraak van deze Stadt te
willen neemen, over eenig gewelt haar Burgeren aangedaan, zon-
den in den Jare 3818. hun Burgermecster *L. Mamius* derwaarts, om
zoo als zy zeiden, deszelfs fiere stoutheit wat te vernederen, en met
uitdrukkelyk bevel van haar ten gronde toe te verwoesten, en na
de Stadt vernielt en ten roof te hebben gegeven, de Vrouwen en
Kinderen der Inwoonders voor Slaven weg te voeren.

Door

Door de mildheit, en den vlyt van *Augustus* wierdze herbout, bevolkt, en erlangde wederom haar eerste schoonheit en rykdom. Dog zy heeft, door de strafheit van den tijt, en de Oorlogen, die geen dingen ongeschonden laten; eindelijk niet als eenige weinige, ellendige, overblyfzelen van haar verwoesting behouden; die slegts dienen tot een schuilplaats van eenige seer weinige Inwoonders, die meer door noot als iet anders haar daar onthouden. Ze is tot tweemalen het Schou-toneel van Barbarien, aan Amurat de 11. en Mahomet zijn Zoon, geweest: en de woeste uitzinnigheit der Turken heeft haar zoo weinig verschoont, dat 'er heden ten dagen, niet meer als 20 huizen, of liever overblyfzelen van dezelve, droevige denkteekenen van deszelfs voorgaande Luyfter, werden gevonden. Men ziet 'er hedendaags, (dog dat het beelt van droefheit vergroot) nog 12 ongeschonden Colommen van 5 voeten in hun Diameter, die niet als een enkelt Randje tot hun Hoofd hebben, staande 15 treeden van malkanderen, op een klein Schou-toneels gewys-Heuveltje, ontrent een myl van de Zee, waar uit men de groote heerlijkheit die deeze plaats van outs heeft gehad kan afleiden. Van dit Heuveltje gaat men langs een gemakelyke weg tot in de Haven *Leches*, alwaar men nog een Tooren ziet, die voortyds tot een vuurbaken diende.

De Corinthers, omhelsde het Katholyke geloof door de Predicantien van de Heilige Apostelen Petrus en Paulus, en wierden door de vlyt, en wakkerheit van den Heyligen Denys, Bisschop van deze Stadt, in het Jaar 169, in het zelve bevestigt, waar in zy hebben volhert tot die tijt toe, dat de Griekze Keisers, hen de gehoorzaamheit van de Roomze Stoel wilden onttrekken.

Rogier de Norman, Koning van Napels, overweldigde dezelve, en hy zou zijn Luyfter besonder hebben doen uitschitteren, voegende dees schoone Bloem aan zijn Kroon, en de gemoederen der Corinthers, die hem gewillig Hulde hadden gedaan, en de gehoorzaamheit dienze den Keizer Emanuel schuldig waren, toedroegen, met der tyd hebben gewonnen, indien het Leger der Venetianen, zamengevoegt, met de overgebleeven, overwonnen Griekze Benden, niet tegens zijn overwinning en voortgang, doen hy meende zijn hoop op het beste geveft te hebben, hadden gestelt. Na dat veel, en by na alle, zijn Krygsbenderen waren verslagen, wort hy gedwongen, zijn zelfs zekerheit en heil, in de vlugt te zoeken. De nederlaag van het Leger van dezen Vorst. en het nadeel dat hy by die

die gelegenheit ontfing , waar van een overgroot gewigt van zijn Vyanden , als mede zeer aanmerkelyk den over-ryken buit die hy , aan haar ten roof in zijn Legerplaats most laten : men verdeelde dezelve onder de Hulp-benden , gemerkt menze na het inneemen van Corinthen niet van noden had om tot nutter gebruik te besteeden. Daar liepen geen twee Eeuwen ten einde of dees Stadt de Heerschappy der Griekze Despoosten onderworpen zijnde geworden , of ze waren bereid dezelve aan de Venetianen af te staan , uit insigt dat zy dezelve niet anders als bywyze van Overheersching en geweld konde bezitten , als , om dat ze na regt om niemant anders als de Republyk van Venetien , die om haar uit de magt der Vreemde te verlossen , haar kragten en het bloed haarder Onderdanen hadden aangelegt , toequam.

Mahomet de II. en had zulke regtmatige gedagten niet , maar werdende gedurig gedreven , door zijn onbepaalde Heerszugt , die hy of niet wilde , of niet kon wederstaan , bragt hy Corinthen door verrassching in zijn geweld. Sedert , hoe ernstig dat de poogingen der Venetianen zijn geweest , wat moeite zy daarom hebben aangewent , zoo en hebben zy dees veroverde plaats niet kunnen hernemen , nog deszelfs Barbarize bezetting konnen verjagen : welker hartnekkige en langdurige verweering , haar eindelijk gedwongen heeft , van dit haar voornemen af te staan.

Lyfte van de Corintze Koningen.

Jaren der Werelt.

Compend.
Univerf. di
Nicol. Dogl.
alt,

2826. *Aletes*, eerste Koning.

2897. *Trion*.

2934. *Agilas*.

2971. *Primus*.

3006. *Bachis*.

3041. *Agelastus*.

3071. *Eudemus*.

3096. *Aristodemus*.

3131. *Egennome*.

3147. *Alexander*.

3172. *Felestus*.

3184. *Antomene*, was de laatste in zijn Rijk , eindigende in den Jare 3185.

Acro.

Acro-Corinthe.

Acro-Corinthen, dees beroemden, en zoo zeer vermaarde Sterkte, is waardig, dat men dezelve, niet voorby gaat, zonder eerst en alvorens te doen gedenken dat dezelve, een zeer lange tijd, 't geweld der Vyanden niet alleen wederstaan, maar zelfs over dezelve gezegenpraalt heeft, dog eindelijk voor derzelver woede en langdurige, en veeljarige Oorlogen heeft moeten bukken. Deszelfs gelegenheit was byzonder voordeelig, want ze beschutte, en heerschte door haar stant, als zijnde op de hoek van een verheven Steenrots gelegen, tegelijk over degantsche Stadt. Binnen in dezelve waren verscheiden Putten met uitstekend helder water, oorspronkelijk uit de Fontein Pirenus, waar vanden Griekzen Digter *Homerus* gewag maakt; Natuur en konst hadden dit Kasteel oversterk, en als onwinlijk gemaakt; ten had geen aankomelijken toegang als alleen van de zyde van de Zee-haven Cenchreen; niet te min is het zelve, vermits 't niet wel bewaart wiert, tot verscheide malen ingenomen geweest, en in 't byzonder door de Sicilianen onder het beleit van *Nicephorus Caliofos*, ten tyden van den Keyzer *Emanuel Comnenus*. Homer. in Od.

Patras.

By de Kaap van Rio, ziet men een Berg, en op den Top van dezelve een Kasteel, aan welkers Noord-zyde, de zeer Oude Stad *Patras*, zetel van een Aards Bisschop is geleege. De Turken noemense *Badra*, en *Calabutra*; ze is buiten deze nog onder verscheide andere namen bekend geweest, want in de eerste Jaren van haar stigting heeft ze die van *Roas* gedragen, dog naderhant door den goede sorg van *Patras* Zoon van *Preugenus* verbeterd en herstelt zijnde, heeft ze die van haar Weldoender aangenomen. Vervolgens, en ontrent den aanvang van het Roomse Rijk, nam ze merkelyk in het getal van haar inwoonders toe, ook was ze byzonder voordeelig, zoo ten opzigte van haar bygelegen Landsdouwe, als den Koophandel, en Zee-vaardt geplaatst. De Romeinen noemde ze *Augusta Aroe Patrensis*, te anderen tyden droeg ze ook nog de naam van *Neupatria*.

Zy is ontrent 700 Schreden van de Golf, die zijn naam van haar ontfangt, of van de Haven *Païorne* gelegen. Den Keizer *Augustus* had ze als de bequaamste plaats, tot het verblijf van zijn Scheepen uitgekozen: en tot een teeken van de besondere welwillentheit, die hy dien van *Patras* toe droeg, zoo gaf hy haar het voorregt, om als vrye Volkeren, zonder eenige Schattingen op te brengen, en als of ze Burgers van *Romen* waren geweest, te mogen Leven.

Men aanbad in deze Stadt de Godinne *Diana*, onder de naam van *Diana Latria*, meneerde in haar het Woud, en den Tempel die aan *Diana Triclaria* waaren toegewijt, aan dewelke men Jaarlyks, een uitgekeurde schoone Jongen, en Meisje offerden; en zulx tot uitwisching van de misdaat, door *Melangre* en *Cematon* in de tijt van *Diana* (in malkanderen tegens wil en dank van hun Ouders te trouwen, en waaromze ook de eerst-geofferde zijn geweest) bedreeven. Dees wreede offering nam haar einde, toen *Euripilus* tot *Patras* quam, en door de wonderdaaden en Predication van den Heiligen Apostel *Andreas*, de Christelyken Godsdienst aannam. *Patras* was toen ter tijt zeer volkrijk, en hedensdaags is het van bewoonders overvloedig, en onder dezelve van zeer veel Jooden die'er den Koophandel zeer doen bloeyen, voorzien; en het is byna de eenige Zee-Stat aan dees zyde, daar de Grieken van de geburige Eilanden, de Engelze, en de Francoizen komen handelen. De Lugt is alhier niet gezont, om de nabyheit der met Sneede bedekte Bergen, en om de menigte des waters waar mede het is omringt. Het Land datze onder haar Gebied begrijpt, had onder de Griekze Vorsten, de naam van *Hartoogdom*, dan het behieldt, tot in den Jare 1408. als wanneer deszelfs Vorstelyke bezitter niet magtig zijnde, om het te verdedigen, te behouden, en te Beschermen 't zelve voor een voorname Somme gelds aan de Republyk van *Venetien* afstond, van wien de *Turken* het naderhandt hebben genomen.

In den Jare 1533. ondernam den Generaal *Doria* zig meester van deze plaats te maken, waar toe hy door de vervallen staat van haar Bolwerken, den toegang merkelyk verligt vindende, eindelyk volkomen Meester, en zelfs van het Kasteel wiert, dat over de Stadt gebiedt. 't Geen voor maals eengantich Jaar 't geweld van *Constantinus Paleologus* had afgekeert.

Den overwinnaar gebruikte een groote goedertierentheit ontrent de bezettingen, hy deed haar volgens haar eigen verkiezing na *Lepante*,

pante, daarze haar wijk wilde neemen, met hun Wyven en Kinderen, geleiden, zonder dat iemand van haar, het minste leet, van de Zeegepraalende Benden, (schoon datze in misnoegen tegens hun Veldheer, uitborsten, als die waanden, dat dezen roof der Ongeloo- vigen, wettig, aan haar afkeer en dapperheit, behoorde) wiert aangedaan.

Chiarenza.

TEr regter zyde van den Vloed *Inacus*, die *Ptolomeus Penas Fluvius* noemt, en op een naby gelegen Heuvel, van de Golf of boezem van *Patras* wort *Chiarenza*, 't geen men gelooft het oude *Cyllane* het Vaderland van *Mercurius*, en 't geene den Digter daarom *Cyllenius Heros*, noemt, te zijn, gevonden. Het was eer- tijts de Hoofstادت van het Hartoogdom van dien naam en onder de heerschappy van zijn Vorsten, was ze alzoo doorlugtig, als haar naam betekende. De Venetianen hebben het wettelijk bezeeten; alhoewel het in dien tijd in een genoegzaam goede staat was, zoo is het evenwel nu zoodanig verandert, datmen heden ten dage geen overblijfselen van het zelve, als zijn Gragten, en eenige weinige speuren vind. Deszelfs haven, ook *Chiarenza* genaamt, en die naby de Stadt zijnde, ook zeer bequaam was om verscheide gróote Schee- pen te kunnen ontfangen, is tegenwoordig met zant gestopt, en vol van deszelfs banken en Platen.

Caminitza.

TEr halven weg, tusschen de Kaap van *Chiarenza*, en *Patras*, aan de regter zyde van de Riviere, die de ouden *Pirus* noemde, vindmen *Caminitza*, 't geen van *Strabo*, en *Ptolomeus Olenus*, en van *Plinius Olenum*, wert genaamt. 't Legt drie Italiaanze mylen, of een ure gaans van de Golf van *Patras*. *Olenus* Zoon van *Vulcanus* hadze gestigt; en alhoewel het voortijts een groote Stadt, en de zetel van een onderhorige Bisschop, van den Aards Bisschop, van *Patras* is geweest, zoo zietmen het egter heden ten dage tot een kleen Vlek geworden.

Castel, Torneza.

Castel Torneze is een sterkte, die op het laatste Zeehoofd, uitstek, of Kaap, van het Hartoogdom *Chiarenza* is gebout, ter plaatze daar men tusschen de Golf van *Chiarenza*, en *Arcadia* die men volgens de getuigenisse van Baudrand *Chelonates*, zijnde de eigen naam die Strabo aan de Kaap, waar op het gelegen is geeft, plagt te noemen, in het Landschap *Belvedere* ziet. De Turken noemen het anderzints *Clemoutzi*. 't Is op een zeer verheven plaats ontrent drie mylen van de Zee gelegen. 't Geen men zeer onderscheidelijk kan zien in het ontwerp dat door den Heer Neovin, die zig by zijn Hoogheit, den Heer Prins Maximiliaan Wilhelmus, Hartoog van Brunswijk onthoudt, op de plaats zelfs afgeteekent is.

Z U N C H I O

Of

N A V A R I N.

ZUnchio, 't geen Ptolomeus *Pylus*, Stephanus van Bisantien *Coryphasium* & *Navarin* noemt, is tien mylen van Coron, op een hoogte, aan welkers voet zijn Haven is, die 2000 Schepen, Anker grond kan verschaffen, gebout, ter regter zyde van deezen boezem is heden ten dage het nieuw Navarin gelegen. Het oude is een sterkte, 't geen bloot leggende voor de boogen van haar Vyanden, ook het voorwerp van hun nijs, daar door is geworden, daarom is het ook dat het meer als eenmaal van standdaart en Meester heeft verandert.

In 't Jaar van 1498, wanneer het de Republyk van Venetien onderworpen was, weerstont het een zeer verwoede aanval der Turken, en vonden dezelve daar voor zoo veel tegenstandt, dat zy geen kans tot de verovering ziende, gelijk ze gemeent hadde, van haar voornemen afstonden, en haar voornemen uitselde, tot de tijt datze zulks met ver-

Op den 22.
Juni 1245,
wierft Seli-
star Paffa
met een
groot getal
Zeilen, daar
hy Candia
mede meen-
de te vero-
veren in de
haven van
Navarin,
bezet en
gewonnen,
Baudrand
noemt
Navarin,
Albarinus,
Nela *Al-*
barinos, &

verrassching zoude kunnen doen. En in der daad zegernakten eenige *Javazin*,
 tijt daar na tot haar oogmerk, want hebbende haar Meester van *Mo-*
don gemaakt, zoo gaven die van Zunchio hun, zoödra zy hun Leger
 voor haar hadden geslagen, over. Niettemin zoo namen het de Ve-
 netianen kort daar na den Turken, door middel van eenen Demetrius
 van *Modon* die met een *Albinois* zijn Vriendt, om de bezetting ter
 neder te maken, de Poorten van de sterkte opende; wederom af.
 De Turken die deeze plaats zoo onlangs hadden bezeten, wierden
 door hunne hartnekkigheid gedreven, om waart moogelijk dezelve
 weder in haar magt te bekomen: ze quamen aan de Land-zyde met
 een goet getal Ruiteren; en te water met 14 Galeyen, en 5 Fusten.
 onder het gebiedt van een Turk genaamt Gamali, de plaats bezetten.
 De Republiik had alreede drie Galeyen tot bewaring van de haven ge-
 schikt. Maar de geene die deze wagt en bewaring hadden waar te
 neemen, niet denkende dat hun nabuurige Vyant, niet nalaten en
 zou om de eerste gelegenheit voor de beste te neemen, om zig weder
 in zijn verloren bezitting te dringen; en alle in twijffel zijnde wat haar
 stondt te doen, lietenze den vrye ingang voor den Turkzen Bevelheb-
 ber open, die zig met een bezondre openhartigheid verklaarde, een
 beschutter en Patroon te willen zijn, van al die geene, die haar goet-
 willig aan hem over gaven. Dog de geene die hun gelieten, als of ze
 van zijn aanhang waaren geheel en al verbaaft zijnde over de verande-
 ring van hun Lot, begaven haar met groot gevaar van haar Leven,
 in kleine vaartuigen, gelukkig zijnde dat met de zelve de boorden
 van vijf Galeyen (die met Kooomanschappen geladen, van Baruti
 komende hun in 't gezigt van deze plaats geankert hadden) bequa-
 men. Detyding van zoo vreemde geval, bragt haar in rep en roe-
 ren, en deed haar ten spoedigste doenlijk, ziende op haar behoudenis
 de vlugt nemen. De inwoonders van Zunchio waren aanschouwers
 van dees Ramp-spoed, en haar te Lande omringt, en besprongen
 ziende, vonden geen ander middel, als haar aan den Vyant over
 te geven: dog onder welker magt zy zijn gebleeven tot de verleeden
 Maant Juny 1686. toe, als wanneer de gemelde plaats door het dapper
 bedryf en hoogwijs beleid, van den Heer *Francisco Morosini*, Gene-
 raal ter Zee, weder onder het gebiedt der Venetianen is gebragt.

men meent
 dat het het
 Vaderlande
 van Nestor
 is geweest.
 Verdizzotti
 Facci Ven.
 l. 3. p. 788.
 Vianoli
 Hist. Ven.
 Part. 2. l. 11.
 P. 52.

Giovie Hist.
 del Monda.
 part. 1. l. 8.

MODON.

Onder de Grenzen van het schoone en vrugtbare Landschap *Bekvedere*, 't geen zig in dat gedeelte van Peloponefus uitstrekt, daar het out Messenien was, telt men onder de Sreedén, die onder den Aards Bisschop van Patras behooren, de Bisschoppelijke Kóóp-stadt, die *Sophianus Modon*, de Turken *Murum*, en *Plinius Metone* ter gedagtenis van *Maibena*, Dogter van *Eoner* noemt, ze is van Coron 10 van Napoli de Romania 120, en van de Kaap Matapan 72 mylen gelegen. Haar zerel die de natuur en de Kónst van verscheide omstandigheden hebben begunstigt, die het sterk maken, is op een uitstek dat in de Zee van Sapienza schiet, hebbende zijn uitzigt na Africa: aan deszelfs voet is een bequame en veilige haven, waar by den Sangiac van Morea, die aan de Ottomaanse Porto, om zijn goede bestiering in groot aanzien is, in't gemeen zijn Woonplaats neemt.

In den loop dertiden, heeft deze Stadt menigmaal den aanval der gene die gaarn Meester van 't gantsche Rijk hadden geweest, en daarom deze Provintie eerst poogde te overwledigen, moeten uitstaan. Hier door is het gekómen dat dién vermaarde muur, die aan deszelfs ingang was gemaakt, en door zijn breete, en valtheit een besonder hinderpaal voor de Vyanden was, ten verscheiden tyden besprongen, en gewonnen zijnde, het Landschap ook verscheiden malen overheert is geweest, en om zig in eenige gedaante van gebied te handhaven, Tribut heeft moeten betalen. De Napolitanen maakten hen door middel van die van Sparta, Meester van Modon, en om ze te beter hun heersching te onderwerpen, zoo bevolkten zy de zelve met Menschen van hun Landaart.

Eenige tijt daar na de bewoonders van Illiricum by haar zelven een heerszugtig voornemen opgevat hebbende om hun gebied, door 't veroveren van andere Landen, uit te breiden. Verkoren een Konink uit den haren, en hebbende een aanzienlijk Legertoegerust, braaken zy tot de nabuurige Landen in. Wanneerze by *Modon* quamen, lieten zy aan de Inwoonders, met geveinsde betuigingen van vriendschap weeten, darze geern van haar levens-middelen, die haar begonnen te ontbreken wilden koopen. Die van *Modon* geloovende

de zaak zoo als ze haar voorgeltelt wiert, stelden aanstonds om deze menschen te verzorgen het noodige te werk, den een bragt Broodt en den ander Wijn en ander Lijstogt. De Illirianen haar in zoo grooten menigte buiten de Vestingziende, en haar maar al te wel verbeeldende dat de overige door het goet vertrouwen dat ze hadden, onagzaam genoeg zoude zijn, om op eenige bescherming te denken, liepen aanstonds toe, en maakten haar Meester van al de toegangen, vielen verwoet met de wapenen in de handen, de Stadt in, deden een groot getal sneuvelen, maakten de Overige tot haar slaven, en lieten in de Stad een droevig voorbeeld van hun verradelijketrouwloosheit, en heldere speuren van een overgrootte verwoesting. Den Keizer Trajanus aangedaan met medelijden over de ellendige rampspoet van deze armen menschen, die, na datze de Woede van deze verraders ontkomen waren weder keerden om de vernielde plaats te bewoonen, deed haar, met haar voorregren en vryheden te vergunnen de gewroeten van zijn Edelmoedigheid gevoelen: invoegen datze met malkanderen den tijt van ontrent 200. jaren in een soorte van Aristocratische Regeering leefde. Waar in ze ook gehandhaaft wierd tot den tijt van den Keizer Constantinus toe, wanneer hy Romen verliet, en zijn Hofhouding tot Constantinopelen bragt. Wanneerze ook nog, schoon datze Onderdaanen van den Keizer waren geworden, uit kragte van de haar eens gegeven Vryheeden, deeze wijze van Leven en Regeeren onderhielden: en door de Hulde dieze den Keizer deden, waarenze eerder in zijn Bescherming genomen als hem, geheel en al onderworpen gemaakt.

In 't jaar 1124. wiert deze Stadt aangetaft en ingenomen door den Doge *Domenica Micheli*, zoo als hy voor de derdemaal Zegenpraalende uyt het Heilige Land, over de veroveringe van *Tyrus* en *Ascalonia* in *Soria*, van *Rhodes*, *Scio*, *Samos*, *Lesbos* en andre, in *Archipelago* weder keerde: en by deze gedenkwaardige uitvoeringen moet men niet vergeten, 't gantsche verslaan van 't Leger der ongelovigen, die hy uit hun Belegering van *Zaffa* verjoeg. En alhoewelze het volgende jaar onder de Heerschappy van het Griekze Rijk geraakte, zoo keerdeze egter, na de verdeeling, van 't zelve Rijk, dat in 't jaar 1204 geschiede weder onder het gebiedt van de Republiik, uit welkens handt ze wiert gerukt door *Leon Verrane*, Genues van geboorte, en vermaart Zee-Rover. Hy, en behieldze niet lang, want weinigtijts daar na in den Hellefpont tot Slaaf gemaakt zijnde, wiert

Aristocratische regeering bestaat uit de voornaamste.

hy

hy van daar na Corfu gevoert, alwaar hem een smadelijke en smer-
telijke Doot tot vergelding van zijn menigvuldige Roveryen, door
Beuls-handen wierd aangedaan. De doot van het hoofd bragt al zijn
aanhangers in Vrees en Verbaestheit, invoegen dat de Hoofsman-
nen *Danfela* en *Bromarino* haar met weinig moeite weder Meester
van de Stadt *Modon* maakte.

Maar Bajazet de II. aangedreven door de Zugt, om de Palen van
zijn Keizerrijk wyder uit te strekken, was vast in overleg, om een
Nieu Land te veroveren; wanneer hy in den jare 1498 in eigen Per-
zoon met een Leger van 15000 strijdbare Mannen te veldde trekken-
de, de Stadt *Modon* quam te Belègeren, en zeer nau besloor. Zijn
geschut maakte zulke breuken, in de Muur van de Voorstadt, dat
de Hoofden en Bevelhebbers van de plaats, nabehoorlijke overleg
raatzaam, en haar gedwongen vonden, in de Stadt te wijken, alles
mede nemende datze konden. Dog in de Stadt zijnde vonden zy haar
door den Vyant meer benart en gedrongen als oit; en ze waren by na
vaarlig om een goed verdrag te verzoeken, wanneerze eindelijk de
Armade van de Republiik, komende van Zanten om haer onderstant
toe te brengen zagen naderen. Zoo dra waren deze beide magten
niet by de haren gekomen of den strijt ging aan, dewelke zeer scherp
en twijfelagtig was, dog eindelijk bequamen de Venetianen dat voor-
deel, dat een van haar Felouken hem weg baande om de Belegerde
aan te moedigen, datze tog immers gelijkze begonnen hadden, stant
zouden houden, met verzeekering datze door de Armade wel haast
van alle gevaar verlost zouden zijn. 't Geviel ontrent dezelve tijt
of kort daar op dat vier Galeyen met allerlei Oorloogs behoefkens ge-
laden, dwars door een Turx esquader, door de Venetiaanse Arma-
de ondersteunt zijnde, in de Haven gelukkig raakte. Dit was het
onderwerp geweest van een zeer gelukkige Voortgang; indien het
begin minder beweenslijk waar geweest; Want de Belegerde haar
geheel en aan de blijdschap wegens het bekomen onderstant datze zoo
lang verwacht hadden, over gevende, verzuimde de posten die noit
zonder bezetting moften zijn, te bewaren. De Turken van haare
zyde, die gedurig een wakend oog hadden, en overleiden, hoe datze
best tot de overwinning zoude komen, merkende dat 'er geen byzon-
dre hinderpalen waren om in de Stadt te geraken, vielen 'er op aan,
quamen 'er in, en gaven aan de zelve de gruwelijke proeven van hun-
ne wreedheit. In de verwoede Mensche-slagting die 'er als doe ge-
schiede,

schiede, zoo sneuvelde den Doorlugtigen Prelaat *Andreas Falconi*, die zijn Priesterlijk gewaat aangetrokken hebbende, in het zelve het Volk om 't geweld der ongelovige te wederstaan, had aangemoedigt.

Dus is deze Stadt in de magt der Turken gebleven, tot dat dezelve in het verleden Jaar van 1685, tot een algemeen geluk van de Christenheit, door de magt der Venetianen, onder het beleid van den welwyzen, en dapperen Hooftman, den Generaal Morosini, in 't der zelve standen is gerukt. Waar door een bezondre vasten voet is bekomen, om 't gantze Koninkrijk Morea te veroveren, 't geene regtvaardelijk deze Zeegepralende Republyk toekomt.

C O R O N.

Coron, is gelegen op een zeer voordeelige plaats, in de meest vrugbare en Rijkste Provincie, van dit Koninkrijk genaamt *Belvedere*, 't geen een gedeelte van het oude Messenien is, ontrent 10 mylen te Lande, en 20 te water van Modon. Ter linker zyde van den Kaap Gallo, die Ptolomeus *Acrias Promontorium* noemt. Strabo en Plinius hebben 't zelve onder de eigenste naam gekent, die het ten tyde wanneer men deszelfs fondement ontwierp, heeft bekomen, want ter wylen men bezig was met het zelve te graven, zoo vant men een Zee-swaluw by de Grieken *Coronis* genaamt, en even als of dit een gelukkig voorteken van de toekomende welvaart van deze Stadt was geweest, zoo gaf men ze na deze Vogel de naam van *Corone*.

Ze is een tijd lang de zetel van een onderhorige Bisschop van den Aards Bisschop van Patras geweest, gelijk meede eenige tijd, als een Volckplanting der Thebanen, die de Digteren *Pedafus*, *Lauremberg*, *Nisi*, en Pausanias *Epea* noemde; ook hebben al de oude, en hedendaagze Geschiedenis-Schryvers, een Loffelijk gewag van haar gemaakt.

Haar gedaante Vormt een scheefhoeckige driehoek, en met een van haar punten ziet ze op een grooten Tooren, die de Venetianen in 't Jaar 1463 op een Klip, om tot Wapenhuis &c. te dienen, lieten bouwen. De twee andere zyden die door Golf, die zijn naam na haar heeft, niet en werden bespoelt, laten ruimte genoeg om bequaam het Kasteel dat met een oude muur van ongelijke dikte, en

E

aan

Strab. I. 9.
Plin. l. 4. c.
7. Giov.
Benib.
Giustin fer-
rari. lib. 1.
c. Baudrand
Momeri
Hofin.
Verdirz.
Sagredo.

aan de zyden met dikke Toorens voorzien is, te kunnen omgaan: en eenige schreeden van deszelfs Noord-zyde, is een voorstadt van 500 Huizen gebout.

Terwijl het voor den aanval en den overlast der Vyanden bloot lag, zoo is het ook tot verscheiden tyden, genootzaakt geweest aan besondere Volkeren tribuit te betalen. Baudrand heeft gemeent, dat het aan de Republyk van Venetien door de Vorstelijke Despooten van Morea was opgedragen geweest; en Verdizzoti gelooft, dat in de verdeling van 't Griekze Rijk, in 't Jaar doen dees Doorlugte Republyq, met verscheiden Vorsten een verbond hebbende opgeregt, van voornemen was dit Koningrijk te bemagtigen, haar dees plaats voor haar deel is toegewezen.

Lexicon.
Geogr. band
Sub Litt. C.
Verdizz.
fatti Ven. 1.
7. p. 152.

Ze wiert in den Jare 1204 door *Leon Veteran*, Genuces van geboorte, en Zee-Rover in zijn bedrijf, overvallen, en met verrassing ingenomen, dog deze was van dees zijn onregtmatige Zeegen, niet lang den bezitter, gemerkt hy kort daar na, gelijk we in de beschryving van Modon hebben gezegt, in Corfu door Beuls handen most sterven. De mede-makkers van zijn strooperyen, en hadden deze tyding van zijn doot soo dra niet ontfangen, of vervult zijnde met angst, en schrik, zогten hun behoudenis en Heil in de vlugt, waar na (zy verstroit zijnde) die van *Coron*, na eenige weinige aanzekingen, haar weder onder de gehoorzaamheit der Venetianen begaven.

Bajazet de tweede, Turkze Keizer van het Oosten, vervult met een driftige begeerte, om de palen van zijn gebied, wyder uit te strekken, quam in den Jare 1498, met een magtig Leeger, na dat hy eerst Modon had veroverd voor deeze plaats, 't geen hy egter hoe Zeegepralend dat hy was, niet konnen vermeerderen, als door de wege van een goeden Oorlog.

In den Jare 1533, deed den Generaal *Noria*, die de Spaanze Armade, bestaande in 35 sware Scheepen, en 48 Galeyen onder zijn gebied had, in voornemen van deze Stadt te bemagtigen, een goet getal Spaanze en Italiaanze benden, de Italianen onder het beleid van de Hooftmannen *Girolamo Tuttavilla*, en den Grave *Sarno*, de Spaanse onder 't bevel van *Girolamo Mendoza*, aan Land gaan. Deese drie Bevel-hebbers, deden volgens de last, haar door den Generaal gegeven, met 14 stukken kragtig vuur op de Stadt geven, om door dat middel een genoegzaam breet storm-gat, in deszelfs muren te maken.

Dog

Dog deeze onderneming en had zoo gelukkigen uitflag niet als ze wel gehoopt hadden. De Turken verbert in den aanval te wederstaan, deeden in dezelve over de 300 Christen Krijgs-knegten sneuvelen. Niettemin zoo volvoerden de Benden ter Zee, 't geen die te Lande niet en hadden kunnen verregten: want kragtig in hun aanval aangezet zijnde, zoo bemagtigde zy de muur van het Eiland, en bragten de belegerde die haar als dappere Mannen aan die kant verdedigde, zoo verre datze een wit Vaandel moften opsteeken. Waar na men de Turken, volgens het verdrag met Sak en Pak liet uittrekken: wanneer de Benden van Mendoza mede in de plaats quamen. Eenige tijt daar na ondernamen de Ottomannen, de Stadt door een blokkeering weder te winnen; 't quam te gebeuren, dat de Spanjaarden, die onder het gebiet van *Maccian Novarese*, die in de plaats van *Mendoza* gekomen was, stonden, wat onwillig zijnde in het Vegten, doe het op een nypen aan quam, betuigde geresolveert te zijn, om als de eerste, den Vyant onder de oogen te trekken, *Novarese* die haar dit afriet, kon haar egter, schoon hyze met te doen arbeiden, lastig genoeg viel, van dit haar opgenomen voornemen niet doen afstaan, maar was gedwongen, haar in haar ongedult te moeten involgen. Hy trok dan uit met een kloekmoedig voorneemen, om na Andrusa te gaan, alwaar den Vyant, bestaande in 3000 Vuurroers, waar onder 500 Janitzeren aangevoert door *Casan Aga*, waren begreepen, lag aan te tasten.

De Spanjaarden by het Leger der Vyanden zijnde gekomen, vonden raadzaam, den Brandt in de Paardestallen te steeken, die verwoed geworden, op den vlam te ontgaan, een overgroot getier, en de Turken gaande maakten. Aanstonts stelden de Turken, haar in stand van verweering, en ziende dat de magt der Christenen, swak en van geen groot getal was, zoo poogden zy dezelve te omringen. Men begon een hevige en zeer bloedige strijt, in welkers heftigste, den dapperen Hooftman *Maccian*, met verscheide wonden, dood ter Aarden wiert gevelt. Nazulken slag, zoude de Spanjaarden zeerkerlijk hebben moeten beswijken, indien niet een van hun Musquetiers, den Turkzen bevel-hebber, gelijke Lot, als den haren had doen hebben. De hitte der Turken door deze doot verkoelde diervoegen, dat de Spanjaarden middel bequamen, om een eerlijk te rugwyking in *Coron* te doen, alwaar ze resolveerde, haar 't Scheep te begeeven, en de plaats te verlaten. Ook was dit de be-

geerte van den Keizer, dat men hem geen strubbeling of verhindering zou maken, om den Vrede in Hongaryen te erlangen. En in deze voegen is deze ongelukkige Städt wederom onder het Juk der Barbaren gekeert.

In 't midden van deese stilte, en in die tijt, dat de magt van de Republiik met geen hooge onderneming bezig was, zo heeft den *Procurator Francisco Morosini*, algemeen Hoofman van de Republiik aangemoedigt, door een gevoel van zijn dapperheit en groote kloekmoedigheid, het Lofflijke voornemen, om zig van de gelegenheit des tijts te dienen, en het Rijk van Morea, dat de Ottomannen, het gebied der Venetianen hadden ontroofd, wederom te bemagtigen, opgevat. Met dees gedagten aangedaan, en wel ziende, indien men eens Meester van *Coron* was geworden, 't geen ligt te doen was, dat 'er dan goede gelegenheit zou zijn, om de aanwinning wyder voort te zetten, nam hy in 't verleeden Jaar van 1685. zijn streck met de vloot derwaarts, en belegerden het zelve. Maar ter nauwer noot waren de Venetianen der plaats genadert, of ziet daar komt een genoegzame magt der Turken, zig op een Pistools scheut na by de onze neder slaan. Door dees onverzaagde daad, moedigde zy de belegerde niet weinig aan, tot een dappere wederstand, gelijk dezelve ook niet na en lieten, den belegeraars zeer magtige sware en moeyelijke hinderpalen, aan hun kloekmoedig voornemen te verschaffen. Niettemin deze en stonden daarom van haar een opgenomen bevattig, en van 't geene tot de vordering van deze haar onderneming, en 't veroveren van de plaats kon dienen, geenzints af. Ze staken den Brand in een Mine met 100 Tonnen Buskruit bezet, en hadden hun slag vaardig gemaakt, om, indien dezelve een gewenst storm-gat maakte, gelijk zy hoopen de plaats te befformen. Egter niet tegenstaande het weinige dat dezelve verregten, lieten zy niet na, met hun Legering te naderen, en de Turken met een groot en over gemeen geweld te rug te dryven. In deze Post waar in zy gevordert waren, wierden ze door de Dragoners of Roer-Ruiters ondersteunt, en door de *Mattheese* benden versterkt; dog eindelijk na een gevegt van meer als drie uren moften zy wyken, en zouden hun gantse ondergang niet hebben kunnen ontgaan, indien ze geen gelegenheit, om den Vyant en deszelfs slagen te ontsliipen, hadden gevonden. Niet tegenstaande dat dit zoo was uitgevallen, zoo en lieten zy niet na, 17 Vaandelen van de Turken weg te dragen, en in Zeegepraal nog eenige andere kostelijke Dingen meede

meede te neemē. Wanneer ze in hun begraafing weder waaren gekeert, soo staakten ze op den top van hun Piek, om de belegerde een schrik aan te jagen: 136 Turkze Hoofden ten toon. Dit evenwel en verzaagde den yver der Turken niet, schoon datze in een gedurige onrust wierden gehouden, die haar ten nauwer noot vryheit gaf, hun adem te haalen, en ze konden tot geen gedagten, van overgaaf komen, zoo lang zy met de hoop, van haast onderstant, te zullen erlangen, waren opgevult. En waarlijk daar quamen, een deel verstroide vlugtingen, t'zamen met een deel inwoonders van 't Rijk, of Menschen die uit het Leger afgevaardigt waren, haar lieden by haar voegen, zulkx datze merkelyk in getal vermeerderd waren. Als doen was het ook dat zy sterkker middelen beraamde, om een vaardige en haastige verlossing van de plaats uit te werken. Dog hun poogingen, waaren te vergeefs, en 't geen ze andere meenden te doen, daalden op haar eigen Kop; want hebbende ondernomen de belegeraars in hun begraafing, en affnydingen aan te tasten, wierdenze met schrikkelijke affchiettingen van Musketten, en het werpen van een menigte Vuurballen, of Granaden teruggedreeven: en vervolgens door een Regiment, en twee hondert Dragonders, met het verlies van 400 van de haren, vervolgt zijnde, verloren zy ook den *Vizir Cahil Basha*, die men onder de dooden vond.

Na dezen slag, die geen kleen voordeel aan d'onze had toegebracht, zoo zag den Generaal, dat de goede uitflag van deze zijn onderneming, aan de verjaging van de Vyanden, uit het Veld afhing, want dezelve zoo lang zy daar lagen, kreegen dagelijks nieuw, en versch onderstant, waar door hy van de zyne, die te meer hadden moeten uitstaan, ook veele had verloren, zonder dat 'er hoop was, om zijn Leger te kunnen versterken. Deeze zijn bevatting, deed hem alzints zijn gedagten inspannen, om te overleggen wat hem om tot dit zijn oogmerk te geraken, stont te doen, hy moedigde zijn benden aan, nam een goed besluit, gaf zijn beveelen, en deed dezelve zoo net op zijn tijt uitvoeren, dat de Ottomannen niet alleen uit hun Legerplaats wierden geslagen, maar dezelve wierden in 'een zoo grooten en vreemde verwerring gebracht, dat ze in aller haast de vlugt nemende, en van d'onze op de hielen gevolgt, eengroot getal van de haaren in de Pekel lieten, en verloren. Ze lieten den Christenen een genoeg aanmerkens waardige buit, bestaande in ses metalen stukken geschut, een menigte van andere Wapenen, en alderhande slag van Oorlogss

behoefte, en Werktuigen daar toe behoorende, 300 Paarden; menigte van Tenten en Vaandelen, mitsgaders den Generalen standaard, die door de staarten, waar meede dezelve verciert was, de oppermagt van *Machimout Bassa*, over het gantsche Leger, eer dat hy verlagen wiert, te kennen gaf.

Na een zoo gelukkige verregting, de Venetianen, haar van de veranderingen die de geweeken Turken haar gedurig toe bragten, verlost vindende, en Meester van het Velt zijnde, hoopten de belegerde nu haast buiten staat van verweering te brengen. Ze bereiden haar tot een algemeenen storm, deden ten dien einde een Myne springen, welkers gewrogt haar gelegenheit tot den aanval, die over de 3 uren duurde, gaf. De belegerde wederstonden deze hun aanval met een ongeloofelijke dapperheit, waar van een groot getal van edelen, en wakkere Oorlogs-helden, met daar door te sneuvelen, niet dan al te veel gevoel ontgingen. Dit merkelyk verlies, deed den aanval een weinig verslappen, om eenige oogeblikke adem te halen; maar de kloekmoedigheid, waar meede zy die hervatte, was haar onderneeming zoo voordeelich, dat de belegerde om het maken van een verdrag dagte, gelijkze met het planten van een witte standaard op het Bolwerk, te kennen gaven. Men leid aanstonts de Wapenen ter neder, om de verdrags Artikelen te ontwerpen; dog ten was niet dan een verraderlyke strek van de Ottomannen, die haar van deze geveinsde schijn wilden bedienen, om door een onverwagte, en wreeden uitval de belegeraars te grooter verlies toe te brengen. Ook namen de Venetianen een vast besluit, om dees belegering die alreede 49 dagen geduurt had, ten einde te brengen; en zijnde door de hitte van den strijt, waar door zy Meester van de Bolwerken waren geworden, en alles hadden neder gevelt, drongen ze tot in het herte van de plaats, doende door deeze haar verwoede drift, een gruwelyke slagting onder deszelfs inwoonders, zonder Jaren of geslagt aan te zien. Zy vonden in dezelve, 128 stukken geschut, daar onder dat 'er 66 van Metaal waren, behalven een groote menigte van Oorloogs behoeften, en levens middelen.

Gedurende een zoo lange belegering, vielen 'er verscheide gedenkwaardige zaaken voor, die regmatig stoffe, voor een groot Boek zoude verschaffen: ik zal mijn vergenoegen met eenige van de voornaamste te verhalen; en ten opzigt van die, zoo wilde ik wel datmen geloofde, dat mijn oogmerk minder is geweest, de droevige ge-

geheugenis van deze voorvallen te vernieuwen, als te toonende verwonderenswaardige daaden, die door een boven gemeene dapperheit, (waar door de Oorloogs-helden haar of door haar geboorten, of door haar bedieningen, boven andere doen uitsteeken, en een Loffelijke doodt verwerven) konden uitgevoerd werden. Onder anderen van deze dooden, was den Commandeur *La Tour*, Generaal te Lande van de Malteeze Ridderfchap, en *Prins van Bronswijk*, en den *Prins van Savoyen*. Dees doorlugtige Oorloogs-helden, gaven aan de Vyanden zoodanige blyken, van de groote hunner kloekmoedigheid, als met de hooge verwagting diemen van haar lieden bevat had, over een quam.

By deze groote en aanzienlijke Mannen, mogen en moeten wy met een buiten gemeene wyze voegen, den voortreffelijken, en uitsteekende Hooftman, *Francisco Ravagnin*, oud maar 34 Jaren, Broeder van *Griolamo*. Wy weten deeze byzondere omftandigheid, van zijn doot, die alleen waardig is, dat zijn naam vereeuwigt worde: op de laaste uitgangen van zijn Leven, na dat hy zijn wil, ten opzigte van de verdeling zijner middelen, by Testament had doen beschryven, zoo verzogt hy met zeer aanhoudende gebeden, dat zijn lighaam na zijn doot dog nergens anders als in *Coron* mogt begraven worden, betuigende alzo het vertrouwen dat hy had, dat men de plaats bemagtigen zou, en niets kon hem ook beter als een zoo kragtig vertrouwen, waar in hy was van een gelukkige uitkomst te zullen erlangen, tot den strijd aanmoedigen.

Na zig een weinig van de vermoeitheit van dees Belegering te hebben uitgeruſt, maakte den Generaal van de Op den vyandt gewonnen grooten Standaard een Zeege-teiken, en deed van de woorden die daar in uitgeteekent ſtonden, een bequame uitlegging: Met een algemeene toejuighing, wiert den zeer voortreffelijke Heer *Lorenzo* zijne Broeder met de Verciering van den gouden *Etole*, van de Republijke in erkentenis en vergelding van deze zijne, en andere gedane dienſten vereert. De verovering van *Coron* bragt het volk in een voltoyde blijdschap, die de zelve aller wegen openlijk lieten blyken, en wel in 't byzondere door Lof en dankzeggingen dien zy, aan den God der Heirſcharen, en de alleen Opper-Zeegpraalder, die hun deze zoo Loffelijke overwinninge op de Vyanden des geloofs had doen wegdragen deden. Den *Dooge* of *Hertog* gevolgt van den gantſchen Raat, en den toeyloet; van een oneindig getal Menſchen,

ging

ging in de Kerk, den Heiligen *Marcus* toegewijd, alwaarmenna het pleegen van een Plegtelijke Misse, het *Te Deum* zong: gelijk men vervolgens, met zoo veel Pragt en Heerlijkheit als doenlijk was, in alle de Kerken deede.

V E R H A A L

Van den Slag, voor CORON voorgevallen,

Tusschen het Leger der

Venetianenen Ottomannen

Voorgevallen.

Op den 7. Augustus 1685.

*Neffens de Beschrijving, en het Ontwerp van den Standaarts.
Mitsgaders de Staten van de Turken veroverd.*

Z Oo als het Leeger der Venetianen, zamen gevoegt met de Hulpbenden, de Belegering van de Stadt *Coron* begon te vormen, zoo quamen van de Landzyde een voornaam en magtig onderstant, van Turken, die haar beneffens d'onze needer sloegen, tgeen den moet der Belegerde, alreede zeer gemoedigt op de voordeelen, die zy in de hoogte en moeielijke stand van de plaats, overvloet van levens middelen, en alderhande Oorloogs gereedschappen, beneffens een sterk en talrijke bezetting hadden, niet weinig deed aanwaffen. Zy hoopten datze met de hulp van deeze aangekomen Ottomannen, die tot op een Pistoolschoot, aan de afshydingen der Venetianen waren genadert, het voornemen der zelve wel zouden doen verydelen, en haar haast de belegering doen opbreken. 't Is waar, deze zoo buiten de plaats gelegen Turken, deeden om dezelve te verdedigen, alles wat men van Dapperen en welafgeregten

afgeregte Krijgslieden kon verwagten. Ze zогten toe verscheidene malen, haar meester te maken van een *Bonnet*, dat hun legerplaats beheerschte; maar ze wierden t'elkens afgewezen. Dit was het geen de Belegers, in den voortgang van hun werk, en in de bevordering om de plaats magtig te werden, belette; Dog den Generaal besloot een Galdery met 100 vaten Buskruit te doen springen, om alzo een beginzel aan een Stormgat te geven. Dit wierd op den 24 July, des morgens, hoewel met weinig dienst tot het beoogde, en tegen de opgenomen hoop, uitgevoerd. Als doen deden de Turken een uitval op de werken der *Venetianen* om zoo 't mogelijk was, haar Meester van het *Bonnet*, het voorwerp van hun begeerte, te maken; Dog op die tijt, doen zy meende t'zelve genoegzaam en zeekerlijk in haar magt te hebben, quam'er een magt van Overzeeze Benden en Dragonders, kort daar na, door die van *Malta* onderschraagt, haaraan den ingang van het *Bonnet*, met zulke dapperheit op het lijf vallen; dat na een gevegt van 3 uren de onze nogmaals den witte Standaard op het zelve plante. De Turken diemen daar uit verjaagt haat, poogden haar om schoot en slag vry te zijn, onder eenige Bomen te verbergen, dog wierden wel haast verjaagt: en daar bleven van den haaren in deze ontmoeting 400 mannen, beneffens gelijk getal gequeste, verslagen. De onze bragten uit deze strijt, een tamelijke goede buit, en onder dezelve 17 Standaarts of Vaandelen meede; ende op haar te rugkomst toonden zy aan de Belegerde, van uit haar Loopgraven, tot een zeege teiken, en om haar een schrik aan te jagen 130 Turkze hoofden, die zy op Picken gestoken hadden.

Daar waaren niet bovende 130 Christenen, zoo doot als gequest, onder de welken Commandeur *la Tour*, Generaal te lande, van de Malteesze Ridderfchap, en waardig om van 't gantze Leger beklagt te werden, zijngestelde einde vondt. Niet tegenstaande het verlies dat de Turken geleeden hadden, zoo toonden zy haar even en immers zoo hartnekkig om haar te beschermen, als oit; en de onze om haar te beter het geweld en de magt, dienze hadden te doen gevoelen, gaven hun de laag van alle hun geschut, een deel Bomben, en een Hagel van Keizelfteenen. De Turken van hun vlugt weder zamen verzaamt, en met een goet getal Krijgsvolk van den *Capitein* 30. July. *Bassa*, en voorts van alle kanten uit Rijk *Morea* by een geraapt, versterkt zijnde, vielen op nieuw en met grooter woede als van te vooren

in de afsnijdingen der Venetianen; maar men gaf op haar zoo dapper vonk met Muskerten, en men wierp zoo veel Granaten onder haar, datze gedwongen wierden te wijken, en ze wierden van het Regiment van den Colonel Banchi, en door 200 Dragonders tot in haar werken vervolgt. In dit gevegt bleeven'er wederom 400 vanden haaren door; dog 't geen haar verlies, te grooter maakte was, dat den algemeenen gebieder van het gantze Turkze Leger, den *Kalil Bassa Vizier*, door een vervlogen geschut Kogel werd weggenomen; van onze zijde verloren we maar 40 man. Al deeze verliezen die de Turken deden, alhoewel datze aanmerkelijk genoeg waren, waren echter evenwel niet magtig om haar tot de overgaaf te brengen, ofte doen vertragen: Ze wisten het verloren aanstonts wederom met nieuwe aangekomen Benden te vervullen, waarom zy ook niet op en hielden met de *Venetiaanse* gedurig in hun begravinge te komen bestooken. Deeze gedurige aanvallen hadden het getal van d'onze zeer vermindert, behalven datze door gedurig in de Wapenen, en in hantgebaar te moeten wezen, zeer vermoeit waren geworden. Het was buiten alle bedenken wel nootzaakelijk dat den *Generaal* haar aanmoedigde, ook was hy haar altoos een voorbeeld van dapperheit en manhaftigheit, hem overal in de voorvallen daar het meeste gevaar en moeite was, als de eerste vertonende.

Eindelijk dees voorzigtige *Generaal* ziende dat het eenige middel om deze plaats tot de overgaaf te brengen, bestont in het verjagen van den vyant uit zijn legerplaats, zoo stelde hy de onderneming om het zelve te doen, 't geen van de geheelen Krijgsraats voor goet wiert gekeurt, ook vast. Hy ligte ten dien einde uit de Galeyen en Galjooten vijftien hondert vrywillige, dewelke haar onder het beleet van den Luitenant Collonel Magnaini des middernagts aan land begaven, en den dag zijnde den 7 Augustus aangebroken zijnde, trokken 1200 van dezelve smaldeelender wijze door den ingang van een Dal, dat'er ter linkerhand van des vyants afsnijdingen lag, d'andere voegden haar aan de rechter zijde van de zelve, van gelijken had het Zeevolk bevel haar, in haar gangen te volgen, om altoos gereet te zijn, van ter plaats daar het meest van nooden was, een vaardig onderstant te doen, en alzoo te beter dit voornemen een goede uitslag te doen hebben.

Dus met het kriecken van den dag slagvaardig staande, zoo stakmen den brand in twee vaten Buskruit 't geen de leuze was, waar op aan-

aanstonts de gantse laag van al het geschut, en een algemeene Salvo van al de Musketten volgden, werdende onophoudelijk vuur op het Leger der *Turken* gegeven. Dees zo verwoede en onverdagte bespringing, bragt de vyanden in een overgroote verwerring, de voorbaarigste begonnen te kreuken, en te vlugten, zonder datze door het voorbeeld der manhaftigste, nog door de beveelen van hun gebieders, waären te weerhouden. Alles week, en de *Venetianen* vonden geen wederstant die haar beletten, om een overgroote slagting onder de *Turken* te doen, en ter nauwer noot ontkwamer een haar handen. Den uitval van deze haar aangrijping was zoodanig, dat de overwinning die de *Venetianen* in weinig tijts wegdroegen, verzelt ging, met de gantse nederlaag van haar vyanden, het aardrijk was geheel en al bedekt met lijken en stroomde van het bloed van deze ongelovigen: daar waaren weinig Christenen verslagen en gewondt.

Men vondin de Legerplaats der *Turken*, een rijke roof van geschut, Wapenen, Oorloogs behoeften, Levens middelen, Krijgstuig, en over de 300 Paarden, Leger-Tenten, Standaarts, ses Metalen stukken geschut, waar van de drie met den *H. Marcus* van *Venetien* geteekent waren, en boven dat alles den Keyzerlijke Standaart, met staarten, 't geen het teken is van een algemeen gebiedt over een talrijk leger, verciert.

Door bevel van den Raat, zoo voegden men dit schone gedenkteeken van zoo roemwaardige overwinning, de Kerk der Tolentinen tot *Venetien* toe, om aldaar tot een eeuwige gedagtenis, en ten toon van een yder, op den Altaar van den *H. Gaetanus* te werden gestelt, en te dienen tot een geheugenis, dat op den vierdag van deezzen Heilig, de Wapenen van de Republiq, een zoo gelukkige overwinning op de ongelovigen hadden verkreegen. Men maakte ten zelve dagen een Decreet, by het welke men zig verbont en vast stelde, datmen jaarlijx dien dag, met alle moogelijke pragt en luister, gelijk nu quam te geschiede, zou vieren. Den Alderdoorlugtigste Hertog met den gantschen raat, gevolgt van een groote en algemeene toevloeeying van Inwoonders der Stadt, bragt op den 12 September, dees Standaarts met des zelfs aanhangende staarten in dees genoemde Kerk, alwaar men het *Te Deum* zong, en een plegtelijke Misse en Dankzegging deê, tot groote vertroosting en stigting van het volk.

Men heeft geoordeelt de algemeene begeerlijkheit tot wat nieuws, eendienst te doen, met de Turkze letter trekken, die in de maane en op de knop van des zelfs *Lanci* waar geschreven, alhier in bekende woorden ter neder te stellen.

Ter regter zijde van den Standaard las men de volgende woorden.

In den naam van den Alderhoogsten en Almagtigste God, God meester van alles, van den Heiligen Propheet, verheven boven de andere Heiligen, Mahomet, Abuchir, Homer, Osman, Ali. En aan de andere zijde. Daar is geen ander God als een eenig God, en Mahomet is zijn Propheet. Onze God gy zijt de God der volkeren, gy zijt het opperste goed, en den uitdeilder van het goed. Kalil Bassa, op het vlakke van den Standaard zietmen deze woorden herhaalt. Daar en is geen ander God, als een eenig God, en Mahomet is zijn Propheet.

De Turken stellen deze staarten ten toon, tot een teeken datze Krijgsvolkeren meenen te werven, en een groot Leger te doen optrekken: Vervolgens geven zy dezelve aan de geene die het opperste gebied hebben, als een teeken van een goede voorbeduidinge. Deeze gewoonte heeft zijn oorsprong onder haar, uit zeeker geval, dat haar, in't begin van haar dwingelanse heerschappy, buyten hun geboorteland ontmoete, genomen. In zekere strijt, nam hun vyant 6000 van de haren gevangen, die gelegenheit vindende om het jok van den overwinnaar af te werpen, haar zelve in vryheit te stelde; en vermits haar behoorlijke Standaarden, waar onder zy haar mogten vervoegen, ontbraken, zoo vonden zy goet, eenige Paardestaarten ten dien einde te gebruiken, en zedert hebben zy zulx tot op den dag van heden toe, altoos agtervolgt. Geheel en al vervult met de geheugenis van dit eerste geluk, zoo voeren zy altoos de eigenste Wapen Vaandels, en wanen met dezelve magtig genoeg te wezen, om den moed van hun onverzaagte vyanden te verneederen, of des zelfs meeste verwoedheit te kunnen wederstaan. Maar gelijk eertijts de *Sabinen*, een opgeblazen en stout volk, den *Romeinen*, omze te tergen, een Standaard met deze woorden, *Sabines Populis quis Resistet? Wie zal het volk van Sabina derven wederstaan?* Voorstelden. De *Romeinen* met gelijke fierheit, antwoorde haar met vier gelijke Letter beginnende woorden *Senatus, Populus, que Romanus*, den Raat en het Volk van Roomen. Zoo zullen de verraderlijke *Ottomannen* tegens hun ydelen belaghelijk Veldteeken eens gesteld vinden.

den. *Het Veldreken dat ge-eert is in het Paradijs*, 't geen onst'eeniger tijt hun gantschen ondergang zal doen zien, waar toe wy ons door onophoudelijk te bidden en Heilig te wandelen, behoorden waardig te maken.

C A L A M A T A.

An de linker Oever van de Rivier *Spirnazza*, die Strabo *Pamissus*, Ptolomeus *Panissus*, Niger *Stronio*, en Giovio *Tifos*, noemt, strekt zig in't wijde langs het hangen van een heuvel uit, de sterkte van *Calamata*, door Baudrand *Thelame*, *Theramne*, *Thuria* & *Abia* genaamt, na een voester vrou van *Helles*, Zoon van *Hercules*. Haar stant is in een opengelegen plaats, in de Provintie *Beloidere*, ze is genoegzaam bevolkt: en schoon dat ze geen muuren heeft om haar tegen de aanvallen der vyanden, te beschermen. Zoo wert zulx door een regelmatig en sterk Kasteel, op een haar na by gelegen berggebout, en dat haar, voor alle schadelijke stroperyen kan bewaren, genoegzaam vergoet. Niet tegenstaande dat *Calamata* maar een korte lengte van *Coron* is gelegen. Zoo legt ze evenwel niet aan den Zee-boezem, die men zonder ondercheit den Golf van *Coron*, en van *Calamata* noemt.

In 't Jaar seftien hondert negen-en-vyfzig, was aldaar ter plaatze een sterke bezetting, die aan 6000 Magnotten, die de Griekze plegtigheden en Godsdiensft volgen, beleetde haar van het Jok der Barbaren te ontslaan, gelijk hun voornemen was. Zy dröegen haar aan den Generaal *Morofini* op, en betuigden den zelve den grooten yver, die ze altoos in haar, tot, en voor de Republyk, bevonden hadden. Den Generaal haar Edelmoedige neiging in agtig meenende, beval om alle hinderpalen tot haar verlossing weg te nemen, en gelijk getal van de zyne, onder het beleid van den Ridder *Grenouille*, aan Land te gaan die haar om het Kasteel aan te grijpen, derwaarts aanvoerde. Het gebeurde ter zelve tijt als onse benden naderden, dat haar op den weg, een menigte van Turken, die in aller haast tot desselfs onderstant quamen aanloopen, ontmoetede: Den Hoofman *Georgio Cornaro* had het geluk, en de behendigheit van haar alle te omringen en in zyn geweld te bekomen; en om dit goede

begin, tot een grooter Heil te doen uitvallen, zoo deed hy eenige van dees Turken, vermengt onder de Venetianen als of ze een en de zelve waren, het Kasteel uittrekken. De bezetting en wiert de Krijgs-Lift niet eer gewaar, als toen zy in geen Staat was, om het voorgenomen te kunnen beletten, en dat ider zijn Heil in de vlucht poogde te zoeken, en dus wierden de Venetianen Overwinnaars, zonder gestreden te hebben. Ze vonden in de plaats, een grooten overvloed van Levens-middelen, en na datze een goet gedeelte daar van ingescheept, en het overige met een goet gedeelte van het Land verbrand hadden, verlieten zy het Kasteel, en keerde wederom, latende aan de Turken de vryheit om het zelve te bewoonen.

Deeze plaats wiert op nieuw, op den dag van de verheffing van 't Heilige Kruis, in het verleenen jaar van 1685. door de Venetianen, onder het beleid van den zelven Hooftman en Generaal *Morofini*, hernomen. Hy stelde tot Gouverneur over het zelve den Generaal, de Baron *Degenfeld*, met last het zelve tot de grond toe te Slegten.

Z A R N A T A.

Z *Arnata* is een sterkte die van de Natuur zeer is begunstigt; dog dat door Konst veel aanmerkelyker is gemaakt. Zy is by na rond van gedaante, en heeft haar Zetel op een over vermakenlyke hoogte. In het verleenen jaar van 1685. had den Capitein *Bassa*, vijf Mijlen van deeze plaats hem nedergeslagen; en niet tegenstaande dat zijn Leger magtig en talrijk was, zoo vernoege hy zig, met hem over de dapperheit en de magt des *Venetiaanzes* Leegers te verwonderen, zonder dat hy eenige belediging derfde ondernemen: hy wilde de plaats liever zonder haar bystant te doen verlaten, als zijn zelven, met die te verdigen, voor een onvermijdelijk verlies, zoo hem dagt, bloot stellen. In dezer voegen gaf haar de bezetting aan den Generaal *Morofini* onder zeeker voorwaarden, die op het naufte wierden waargenomen over, trekkende met Sak en Pak, vry en onverhindert uit het zelve. Werdende seftig van de haren die op den 11 September uit de plaats trokken, op zekere beteekende plaats door de onze geleid, zonder van de zelve de minste overlast te ontfangen.

Den

Den *Agad* die haar gebood, was niet van zin, uit vreeze van zijn hooft te verliezen, haar te volgen: Maar wilde hem liever aan de Edelmoedigheid der Christenen vertrouwen, en zijnde in hun Leeger plaats geveeten, verworff hy van den grooten Graaf *Angelo Micheli*, in des zelfs *Galei* te mogen blyven.

Den Generaal schikte als plaats houdende Gouverneur van deze plaats, twee uitsteekende vrywillige, genaamt *Bartholomeus Contarini* en *Angelo Emo*, en liet in het zelve een bezetting van hondert en vyftig Man, onder de bestiering van den Licutenant Collonel *Brafsini*.

C H I E L E F A.

C *Hielefa* is een sterkte van een genoegsame aangelegentheit, 't zy dat men haar voor zulks aanmerkt, ten opzigt van voordeelen der Natuur, of der vergierselen van de Konst, waar meede zy begiftigt is, haar leg-zetel is op de hoek van een spits, toe gaande rots of klip, een en een halve Italiaanze mijl van de Zee, behelst een mijl in haar omloop, is vierkantig van gedaante, en in 't ronde van haar muuren, met vyf dikke Toorens voorzien.

Ze legt niet ver van de plaats daar eertijts *Vitulo* een vermaarde Koop-Stad was gelegen, van waar de na by gelegen Haven, die nog hedendaags die van *Vitulo* word genoemd, haar naam heeft ontfangen, hoewel dat zy niet veel word gebruikt, om datze niet zeer gemakke lijk en gantz niet veilig is.

In de tijt dat den Generaal in aantogt was, om eenige Krijgs-Da den te verregten, en 't gebied der Republijk wyder uit te strekken, zoo voegden hy hem met zijn Leeger voor deeze plaats, en begon de zelve met eene Kloekmoedige dapperheit aan te tasten. Dog dees bezetting haar niet bestandig oordeelende om zoo grooten Hooftman te wederstaan, poogden een voordeelg verdrag te maken.

De bloode Turken, deeden zeer ootmoedige aanzoekingen aan den Generaal, die haar willende verschonen haar 't leven schenken den; onverhindert en zonder overlaf van de Christenen aan gedaan te worden, liet uittrekken. *Afsar Bassa*, die aldaar als gebieder zyn verblijf had, was de geene die eerst uitrok, en de sleutelen van de plaats gevolgt zijnde van duisent Mannen, aan de *Galei* van den Generaal bragt, die hondert en vijftig van de zelve wierden op de

Scheepen

Scheepen van *Bisani*; wel eer bestierder van deze plaats ingescheept, die haar met het gene zy van hun goederen behouden hadden, op't Herten Eilant bragt. Na dat men behoorlijke Dankzeggingen gedaan en den Standaard van het Kruis, en van den *H. Marcus* had opgeregt, zoo stelde den Generaal voor ordinaris Provediteur of verzorger van de plaats, *Barnardo Balbi*, en voor extraordinaare *Lorenzo Venier*.

V E R H A A L

Van de Overwinning door het Leeger der

VENETIANEN,

Op dat van de TURKEN
Verkreegen,

Voor de sterkte van CHIELEFA,

Op den eersten April, deses jaars 1686.

DE Ottomannen hebben van dit jaar voor *Chielefa*, bevonden dat meermaals gebeurt, namelijk van met de poging van het verlooren te hernemen, nog grooter verlies te doen. Zy meenden in het begin van den Veltogt het Kasteel van *Chielefa*, 't geen de Venetianen het jaar te vooren haar wettelijk afgenomen hadden, weder te herneemen. Haar vertrouwende op haar Leeger, bestaande in 10000 mannen te voet, 1500 te Paarden, en een goet getal Gravers, begonnen ze de plaats met die gedagten aan te grijpen, en met zes sware stukken geschut te beschieten, dat men haar niet lang zou kunnen, nog derven wederstaan. Onder tusschen waren zy al 10 dagen met dees belegering, zonder veel te vorderen, en zonder dat die van binnen omovergeven dagten, doende geweest. Wanneer de Venetiaanse magt, tot deszelfs onderstant aankomende, met zulken onstuimigheid op de Turken vielen, en dezelve diervoegen aan tastede, dat zy het haze-pad wel haast koozen, en hun heil in het loopen zогten: en ze waren zoo verbaast en haastig

haastig in hun vlugt, dat behalven een groot getal dooden, een rijke roef van haar aan den Christenen ten besten wiert gegeven.

P A S S A V A.

Passava, is een sterkte, gelegen, in het Lantschap *Maina*, niet verre van den *Colochinise* Golf, op de Kaap *Matapan*, tegens over *Chielefa* endeden Haven van *Vitulo*. Haar gedaante is scheefhoekig vierkant. Zy is gebout op een hoogte; dog alzints onregelmatig, en buiten vermogen, om den inbrenk die de vyanden inde Provintien konnen doen, te beletten.

Den Hooftman Generaal *Morofini*, liet een groot getal *Magnotten* van dees sterkte, terwijl de Turken uit *Chielefa* trokken, om in deze plaatsden Standaard van den *H. Marcus* te planten: Dog hebbende verstaan dat de bezetting gereet stont om het zelve te verlaten, alleen vertoevende, na de vervoering van het geschut uit het selve, zoo schikte hy aanstonts den Sargiant Major van Overzee, *Gregoreviah* met 500 vuurroers derwaerts om de *Magnotten* te versterken, en om de vervoering te beletten. De Turken van verre de Vaandelen der *Venetianen* ziende naderen, vol van schrik, en door dezelve in de uiterste verbaastheit gebragt zijnde, verlieten de plaats, en namen de vlugt. In dezer voegen wierden wy zonder slag of schoot meester van deeze plaats. Men vond niet raatzaam om daar bezetting in te laten maar beslooten de plaats te slegten: waar toe men te lichter verfont, vermits zy gantsch geen nut kan doen, enom dat'er digte by het zelve, een enge doorgang was, daar men met weinig volk, een goet getal Krijgsvolk kon keeren en verslaan.

M I S I T R A.

Dewijl deze Stadt verscheiden namen heeft gehad, zoo en is haar d'ene eerder gegeven als d'ander. Desselfs eerste naam was *Sparta*, daar na *Lacedemon*, en eindelijk *Mistra*. Ze is een vande vermaarfte steden ven Griekenland, en zeis van zoo groot uitbreiding geweest, datze ten tijden van *Polibus* agten veertig

G

*stadien

* Dit maakt
5440 Geo-
metrische
Schreeden.

* Stadten in haar omtrek begreep; van gedaante is zy by na rond, en ze was voor het eene op een hoogte, en voor het andere gedeelte in 't hangen van dezelve gelegen. Den Berg *Taigeta* gebood de westzijde van dezelve.

Van haare, van outs grooten en wijde uitgestrektheid dien zy eertijds had, is ze heden ten dagen tot een kleene omtrek gebragt, hebbende ter nauwer nood eenige geringe speuren van haar ouden luster behouden. Alhoewel ze den tijt van agt hondert jaren geen Bolwerken heeft gehad, zoo liet men evenwel niet na zig wel te verdedigen, en de geene dien ze naderhand heeft gehad, niet tegenstaande dat ze tot verscheiden malen, nedergeworpen zijn, en vertoonen haar niet anders, als het Kasteel, en den grond waar op men kan zien dat ze gelegen hebben. Daar zijn maar twee groote Poorten als een aan de noortzijde, waer door men gaat na *Napoli de Romania*, en de andere ten oosten aan de kant van *Exokorion*, waar op twee groote wegen, genaamt *Aphetais* of groot *Bazar*: en *Hellerrion* uitkomen.

De inwoonders zijn gedurende den zomer een groote hitte onderworpen, want behalven dat de Stad regt tegens 't zuiden legt, zoo wert de warmte door de wederom stuit en de Zonnestralen, die de zelve tegens den Berg, aan welkers voet zy legt, doet, verdubbelt.

Den geleerden Heer *La Guilletiere*, zig voor eenige jaaren in deze plaats bevindende, peilde de Pools-hoogte drie dagen na malkanderen, volgende als den 19, 20, 21, Juny, en dat by de Zons-hoogte in de middaglinie, aan de schaduw van een Cilinder, die in 1000 gelijke deelen was verdeelt. 't Onderscheid der schaduwen van deze drie peilingen vond hy ongevoelig, en de Lengte der schaduw was 'telkens 211 der voorz. deelen, waar uit hy besloot, dat de Zon van het top-punt aldaar af was 12 Graden 56 Minuten, en dat de Breete of Polushoogte van *Mizira* was 35 Graden 26 Minuten.

De Stad is vier van den anderen gescheiden, ende op zig zelfs alleen, bestaande, deelen verdeelt; Te weten, het Kasteel, het Bouland, en twee Voorsteden, waar van het een *Melokorion*, zo veel als Voorstad van 't midden, en het ander *Exokorion*, zoo veel als Buiten-Stadt; ('t geen de Turken somtijts *Maretibe* noemen,) is genaamt de Buiten-Stad: *Exokorion* is van de andere deelen afgescheiden, door de Rivier *Vasili Potamos*, en geniet zijn gemeenschap door een steenen-brug die het aan de zelve hegt. Het Kasteel genaamt *Tó Castron*, is gelegen op een Kegelfaltige hoogte, en des zelfs Muuren zijn niet te misprijzen. Men hield in 't

zelve

zelve voor eenige jaaren 10 Stukken-Geschut, en een bezetting van 18 a 20 Janitzeren, onder het gebied van een *Disdar*, die'er zelden zijn verblijf neemt.

Daar zijn Pak-huizen die altoos met Koorn, ten dienste van het Leeger verzien zijn, want men schikt de zaaken diervoegen, dat ieder Turx gezin de zijne versorgt, en ze zijn verpligt alle jaaren het Koorn te vernieuwen. Men ziet'er ook eenige Regen-bakken, en in't midden van't Kasteel een Mosqué of Turkzen Tempel in, die eertijts een Kerk van de Christenen is geweest.

Dit Slot is in zulken voordeeligen stand geleegeen, dat ons de geschiedenis schrijvers verzeekeren, dat het zelve noit met geweld, niet tegenstaande, dat Mahometh de II. en de Venetianen't zelve dapper hebben aangetast, is Veroverd.

't Is een werk dat door de *Despoien*, op den afgang van het Griekze Keizerrijk, wiert gemaakt, ter oorzaak dat het andere Kasteel, dat op een heuvel regt tegen dit overlag, ende waar van men heeden-daags maar de overblijfselen van des zelfs verwoesting ziet, om dat, dat zelve de Stad niet genoeg beschermen en teugelen kon.

Men is niet al te wel verzekert, wie dat den stigter van *Sparta* is geweest, gemerkt de geschiedenis-schrijvers hier in met den anderen, niet over een komen. Eenige zeggen van *Sparte* Zoon van den Koning *Amicla*, andere de Vortinne Bruid van den Konink *Lacedemonius* die de naam van *Sparta* droeg, en nog anderen meenen den Koning *Cecrops* stigter van de Stad *Athenen*. Eindelijk zijn'er nog andere die ons verzekeren willen datze haar grond-slag en begin, aan *Spartes* Zoon van *Phoroneus* Koning van *Argos* die in de tijt van den Aards-^{verschut-}vader Jacob, 1763 jaren voor de geboorte van Christus leefde, ^{digts.}terwijl den Aarts-vader Jacob nade reekening van den Pater *Perau* 1876 jaren, voor onze verlossinge wiert geboren, en zoude dan deze Stad na die reekening in dit jaar 1686, 3420 jaren gestaan hebben: en even zulx 983 jaren ouder als *Romen*; 867 als *Kartago*; 995 als *Siracusen*; 1405 als *Alexandrie*; 1639 als *Lions*, en 1136 *Marzeille*.

Daar was noit volk in't geheel Al, die ten opzigte van haar staatkunde, met de *Lacedemoniers* gelijk zijn te stellen; ook namen ze noit Koningen als uit den haren, en zy alleen hebben op hun Koninklijken Zeetel, twee in deugt, en waardigheit uirsteekende. Men * Koning-lyke Hoofddrag. Hoofddrag. 3

Hoofden, met een en het zelve * *Diademe* bewagtelt, gezien. Men zag dus dikwils, onder haar uistekken van voorzigtigheid en schran-

derheit, in de konst van reegeren: Men dorfde ook elders, niemant voor regtschapen Staat-kundige aanmerken, als de *Lacedemoniers*. Op zulke goede gronden is 't geweest datze den tijt van 800 jaren gestaan en gebloeit heeft. Ze verviel van haar voorspoed ende Luister, met den Koning *Colemanes* de derde van dien naam te verliezen.

Sluitelijk het Oosterse Keiserrijk verdeelt zijnde, in *Temata*, of algemeene bestieringen, zoo wiert *Lacedemonien*, aan de eerst-geboorne Zonen der Keizeren, tot haar Vorstelijk deel geschik. Zedert dien tijt, verlietze haare naam van *Lacedemonien*, en nam die van *Sparta* aan, en haar Vorsten die met of onder haar bestiering, het gebied over gantsch *Morea* hadden, voerdende eer naam van *Despoten*.

Den *Despoot Theodorus*, die met de Dogter van *Reinier* Vorst van *Aihenen* getrouwt, en Broeder van *Andronic*, en *Emanuel*, die malkanderen in het Keizerlijk gebied op volgde, was, zig zelven niet magtig genoeg ziende, om *Bajazeth* te wederstaan, trad met *Philibert de Naillac* Prieur van *Aquitaniën*, en Groot-Meester van *Rodes*, in onderhandeling, om *Sparta* en *Corinthe* aan de zelve te verkoopen. Dit verdrag was by na gemaakt en alreede genoegzaam geslooten; wanneer die van *Sparten*, verstaande dat den *Tamerlaan*, over *Bajazeth* Zeegen praalde, haar zoodanig verkloekte, en in zoo veilge rust meendete zijn, datze geentzints begeerde toe te staan dat *Theodorus Tzaconiën* zou vervreemden. Zelfs 't graü en gemeene volk in repenroeren zijnde, gaven aan twee Ridders, die aldaar van den Groot-Meester, om de bezitting van het verkogte te nemen, gezonden waren, te kennen dat men haar als Vianden zoude handelen, indien ze niet spoedig vertrokken. Ter zelfden tijt wiert de gegeven last van *Corinthen*, 't geen zy alreede in bezetting had, vernietigt, waar over *Theodorus* niet weinig gestoort was, vermits hy daar door de alreeds ontfangen penningen, weder most uitkeeren.

Hy liet eindelijk dit zijn *Despotat* aan zijn broeder Keizer *Emanuel's* Zoon, *Theodorus* gelijk als hy, genaamt. Dees nieuwe *Despoot*, nam een Italiaanze Juffer, van het huis *Malesta*, tot zijn Gemalinne, waarom het vernoemde huis of Geslagt altoos regt van eigendom op het Hertogdom van *Sparta*, heeft gewaant te hebben. *Theodorus* de tweede, verliet zijn *Despotat*, latende het aan een zynner broeder *Constantin* genaamt, en vertrok na *Constantinopelen*, met gedagten, om zijn broeder *Johannes* in het Keizerlijk gebied te Volgen. Het was in die tijt dat *Amurat* de eerste een inval in *Tzaconiën* deed. *Con-*
stantin

stantin tot de Keizerlijke waardigheid verheven zijnde, zoo viel *Sparta* *Demetrius* ten eigendom, den welken het door *Mahometh* de II. die de wreedheit had van den Slotvoogt midden door te doen zagen, wiert ontruikt.

In 't jaar 1473 vermeersterde *Benedetto Colleone* die het gebied over de *Venetiaanse* magt had, deze Stad *Sparta*, en zou ook het slot ten overgaaf gedwongen hebben, indien het zelve tot de stof van zijn zegen had behoord. *Sanfovino*, doet in zijn geschiedenis verhaal zien, dat deze Stad en het gantsche Landschap ten tijden als *Hendrik Dandalus* Hertog van den Raat was, onder het gebied van de Republyk heeft gestaan.

Lyfte of Reex der Lacedemonize KONINGEN

Zoo zy malkanderen gevolgt zijn, en de
Jaaren die zy Geheerscht hebben.

Jaaren der Scheppinge.

2862. *Euristes*, d'eerste Koning.

2904. *Agides*.

2925. *Acheifrates*.

2940. *Labotes*.

2977. *Dofistes*.

3006. *Agelilaus*.

3050. *Archelaus*.

3110. *Telecus*.

3150. *Alcamenens*, wiens Regeering in 's jaar 3187 eindigt.

Compend.
Histo.
Univer de
Nic. Degli-
oni Part.
Ultima.

M A I N A

Aan de Kaap van

M A T A P A N.

* Plin. Sen-
ce, Ptolom.

Onder alle, de in Zee uitsteekende hoofden, van *Poloponne-*
ses, is de Kaap van *Matapan*, eertijts *Promontorium Tenarium*
genaamt, wel het geene, dat diepst in Zee steekt, in des-
zelfs binnenste is het hol van *Tenaro*, welkers schrikkelijke ingang den
Poëten stof heeft verschaft, om te zeggen dat het de Mond van de
Helle was. Ze voegen daar by dat het uit deze plaatze was, dat den
Onverwinnlijken *Hercules*, na dat hy over *Cerberus* gezepraalt had, te
voorschijn quam; waar uit dat hem de naam van *Tenarus* die men on-
der zyn Eernaamen genoemd vint, schijnt gegeven te zijn, alhoewel
andere willen dat hy dees naam van *Tenarus* uit *Elase*, zoon van *Ica-*
nus die *Erimade*, de Dogter van *Damiscles* ten Gemalinne had, ge-
boren, aangenomen heeft.

* Zenaro
Giovio,* Cesare
Compana
Vol. I. L. X.* Gelyk men
in een kaart
van deze
sterkte ont-
werpt
ziet.

De Zee is rontsom dees Kaap uitermate diep; en men vint volgens
de getuigenisse der gene die hier ontrent kundig en bevaren zijn, twee
zeer goede Havens, een van deze Havens draagt de naam van *Kee-*
zelhaven, ten oorzaak van de menigte der *Keezelstenen* die mer vind;
en de andere die van de Haven van *Marina*, tusschen deze twee Ha-
vens, ter plaatze daar de overblijfselen van * *Cersapolis* waren, bou-
den de *Ottomannen* eertijts, een sterkte dien zy * *Turcotogli Olimia-*
nas noemde, 't geen de *Grieken* met de naam van *Castro de Maini*, en
de *Turken* met *Monige* uitdrukken. Haar oogmerk in dezen was, om
door dit middel de bewoonders van *Tzaconien* in toom te houden. Dit
Landschap bestaat hedendaags een Arm van *Maina*, en strekt zig aan
de Zuidzijde van *Morea*, al zeer wijd uit. De mannelijke *Kunne* die
daar geboren werdt is Oorloogzugtig, en verlangen nergens meer-
der na, als dat de eene of andere Christen magt, een toelag op haar land
mocht maken. Ze zouden dezelve met al haar magt en vermogen zee-
kerlijk de hulpende hand bieden; want ze hebben van de regeering
der

der *Barbaren* de uiterste afkeer die men kan bedenken, ook zoo datze haar niet ontzien, zig in de Spelonken, 't holle der Klippen, in de digste, en meest bewaſſen Wouden te verſteeken, om alzo het betalen van den Tribuit te ontgaan, en een weinigje van hun van oud gewezen vryheit te genieten.

In 't jaar 1570 den *Capitan* der *Golf Querini* met 24 Galeyen van *Candia* vertrokken, en onder *Corfu* ten anker gekomen, en aldaar onderregt zijnde, dat dees ſterkte om de alreeds gemelde reedenen was gebout; zoo nam hy voor dees plaats te gaan aantasten. Eer hy tot de uitvoering van zijn voornemen toetradt, zoo gaf hy aan de *Magnotten* kennis, van het geene dat hy meende te doen: En waarlijk deze arme menſchen gaven by deze gelegenheit dappere blijken van hun yver, en kloekmoedigheid. Na een ſcherp, en heeten ſtrijt, waar in de *Turken* den Nederlaag bequamen, bleef den *Capitan* meester van de ſterkte, en wilde ook, om deze welmeenende, en tot de Republiik zoo genegen menſchen, van deze dwangpaal te verloſſen, niet vertrekken voor en al eer dezelve geheel en al was geſlegt, gelijk hy na alles wat dienſt konde doen, daar uit genomen te hebben, deede.

M A L V A S I A

of

M A L V O I S I E.

DE Stad in het gemeen *Malvazia* genaamt, en door *Ptolemaeus* *Cpidaurus Limera*, en door *Baudran*, agter volgens andere *Monembafia* genoemt, is gelegen op een Klip van een aangenaam uitzigt, in het Ooſterlijke gedeelte van het oude, ſcherpe, ruwe *Tzaconize* Land; dog evenwel zoo vrugtbaar, als eenig ander van *Peloponeſus*. Dit gedeelte is hedendaags bekend onder de naam van den Arm van *Maina*, om datze haar ter Slinker zyde van deſe Arm alwaar de *Golf* by *Ptolemaeus* genaamt *Argolicus Sinus* begint uitſtrekt.

Zc

Ze pronkt met de Eernaam van *Aartsbisdom*, haar stand is zeer-voordeelig, want ze is gebout op den top van een in de Zee gelegen Klip, die in 't ronde van de *Archepegellagize* wateren werd bespoelt, evenwel zoo bezitze die weldaad van de natuur, datze Bronnen van zoet en helder water in zig heeft, behalven dat de weinige omgegelegen velden, met dit water besproeit zijnde, zoo vrugtbaar zijn, datze 50 a 60 perzonen die haar bewaken, kan doen leven. Ze is ontogankelijk van alle zijden, ten ware van een kant daarze met een drie-voudige dikke Muur verzien is. Aldaar is een voorstadt, van een goet aantal Huiſen, en beſlooten door een bijzonder ſterk Bolwerk, waar door de inwoonders langs een ſmalle ſtraat, en een houten brug, hun uitgang na het vaſte Land hebben. Ze heeft ook een genoegzaam ruime Haven, die beeter als de ſterkte bewaart wert.

Dezelf geburige omlanden zijn bijzonder vrugtbaar in druiven, en de wijnen die men daar uitperſt, behoeven in deugt voor die van *Candia* niet te wijken.

Het volk van *Griekenland*, quam eertijts van alle plaatzen, in dit kleine Eilant om den God *Esculapins* te aanbidden, en de Godsdienſtige plegtigheden die de volkeren dezen God alhier quamen bewijzen, maakten het roemrugtig over de gaante aarde.

Eenige van *Epidaures* van hun gemeente-ſtaat, eens na deeze plaats afgezonden zijnde, en vertrekkende uit hun Land, 't geen onder het gebied *Argos* was begrepen, zoo haddenze op hun Zee-reis eenige droomen die haar een goede uitkomſte, en bijzonder voordeel ſcheenen te beloven, indien zy dezelve quamen uit te voeren. Zy dan behouden aangekomen zijnde, beſlooten haar neder te ſlaan en een Stad te bouwen, die haar tot een ſteunzel mogt verſtrekken, dienze *Epidaurus* noemde. De gebouwen van het zelve, en ſtaan niet meer, want ze zijn van de tijt, die alle dingen verſlīt, niet geſpaart geweest, alleenlijk zoo behout de plaats, daarze geſtaan heeft, nog de eigenſte naam.

't Is een waarheit dat het geval ende tijt alles te boven komen, en men zier'er een voorbeeld van, in het Lot van *Malvaziza* of *Epidaures*; Want niet tegenſtaande dat haar ſtaad haar by na onwinnelijk behoort te maken, zoo heeftze egter door ſlagen van het nootlot, tot verſcheiden maal van regeering moeten veranderen.

Ten tijden als deze plaats de Keizers van *Conſtantinopelen* onderworpen was wierd haar de dezelve, doen de *Francoizen* en de *Veneria-*

nen haar Meesters van dit Keizerrijk hadden gemaakt, en *Baldewijn Graave van Vlaanderen*, Keizer geworden was, meede ontruikt * ze * In 't jaar 1104. wiert aan een Frans Vryheer *Guillaume* genaamt, in vergelding van zijn uitsteekende diensten die hy in dezen Oorlog bewezen had, ten leen gegeven. Maar *Michael Paleologus* in gevolg van tijd, de *Franzen* verjaagt, en zijn zelfs tot Keizer hebbende doen aanstellen, nam hy dees *Guillaume* gevangen, en deed hem in hegtenis zijnde, afstand doen van alle de regten die hy op *Epidaurus* mogte hebben. Den Baron door dit middel de handen des Keizers ontsnapt zijnde, quam tot *Venetien*, en deed aan de Republique een gifte, van alle zijn geregtigheeden dien hy op deze plaats had, zeggende dat de afstand dien hy aan *Paleologus* had gedaan, als door dwang en geweld geschied zijnde, van geender waarde was. De *Venetianen* haar ook van deze gift bedienende, bragten een aanzienlijke Vloot in Zee, en maakten haar Meester van *Malvasia*, dat zy zedert onder haar bewind tot in het jaar 1537. hebben gehouden, wanneer *Soliman* begoft uit *Tracien* te komen, om het Griekze Rijk te overweldigen, en het Kristendom te verwoesten.

De *Venetianen*, waren die geene die het meeste gevoel van dees dwingelandy en overheersching hadden, en den *Barbarische* veroveraar niet te vrede met den ingestelden Tribuit in verscheiden plaatsen van haar lieder gebied, beval aan *Casin* die *Sangiac van Morea* was, dat hy dit volk door een belegering onder hem zou zien te brengen: den *Sangiac* een talrijke magt van gewapende Krijgsknegten by l. 9. Anno 1536. Paruta p. 2. een verzamelt hebbende, poogde zijn ontfangen last, uit te voeren; dog *Soliman* de zaak dieper inziende, bemerkte dat hy met deze onderneming, de gantsche agting van zijn wapenen in de waagschaal zou stellen, en een deel tijts verspillen, waaromme hy dees belegering staakte, en ging elders zijn voordeel zoeken. Niettemin Anno 1537. quam hy eenige tijd daar na wederom en bemagtigde de plaats, niet door 't geweld zijnder wapenen, maar door de verzeekeringen, van Vrede.

Terwyl en dat de Oorloogen van *Candia*, en *Dalmatien* duurde, en de *Venetianen*, hun zoo veel als in haar vermogen was, tegens den inbreuk en geweldadige Overheerschingen van den *Vyant* selde, zoo quam den Generaal *Foscolo*, zig ontrent *Epidaure* met 22 Galeyen, 8 Scheepen van Oorlog en 6 Galeassen bevindende, de Schans die de *Ottomannen* buiten de Voorstad hadden gemaakt aantasten. Den

aanval was heftig en ruw, zulx dat de Venetianen in een dag meester van dezelve waren. Maar het geviel, dat'er in de eigenste tijt als zy den Vyant op het haastigste de vlugt met een groot gescheut deden nemen, een Myne in den brandt geraakte, die 150 man doode, en ruim zoo veel queste. De Venetianen namen wraak over de dood van hunne meedemakkers, wanneerze met de Deegen in de vuist de Stad introkken, en na dat zy de Schans geslegt hadden, voerdenze 22 flux Geschut met haar, die de Vyant diende, om haar Vaartuigen, die aldaar, om met bequame gelegenheit na Canea haar reis te vervorderen, ten anker quamen te beschutten.

N A P O L I D E R O M A N I A.

M. Span.
Griekze
Reis L. 2.
Herod.
Xenoph.
Strab.

Onder de vermaarde Steeden die van outs de luister, van *Argivia*, hedendaags *Saccania*, of kleen *Romania*, een rijk gedeelte van Morea waren, is *Napoli* de geene, die tot op deze tijt, de overblijfselen van haar eerste schoonheit heeft behouden. Ze is door Sophianis *Napli*, door de Grieken *Anaplia*, en door Ptolomeus, *Nauplia*, genaamt. Dees sterke Koopstad wiert door *Nauplio* Zoon van Neptunes en van *Amimonia*, in het meest binnewaartze van de Golf gemeenlik die van *Napoli*, en van Ptolomeus *Argolicus Sinus* genaamt, op de punt van een kleene Kaap, of in Zee uitsteekende hoek, die zig ten beiden zyde van deze plaats uitstrekt gebout. De geene die aan de Zeekant is, verschaft aan haar een ruime en veilige Haven, ende andere beneemt den Reisigers een groot gemak van hun handel, vermits zy lieden maar langs een eenig, eng, en gebaant pad, 't geen tusschen den Berg *Palamides* en den Zee oever is, konnen opwaarts klimmen.

De Stadt is met deszelfs voordeelen die het van drie zyden tegens de baren van de Zee heeft, na by het voornoemde pat gelegen: en deszelfs Oevers zijn hoog, en zoo ruw behouwen, dat zy ten tyden van gevaar, aan den Vyant niet alleen het Landen van hun Krijgsbenden belet, maar ook dat zy met hun Galeyen de Muuren van de Stad niet en konnen deeren. De Haven is van binnen ruim, dog aan 't begin ingetrokken, zulx dat de Galeyen daar niet in konnen komen vaaren alcer

aleer zy een Canaal waar in zy voor het Gefchut bloot leggen, gepaſſeert zijn. De Stad wert beſchermt door een welvoorzien Slot, dat op een in Zee gelegen Klip, ontrent 300 voeten van de Stadt, in is, gebout, zulx dat het van de Land-zyde niet kan aangetaſt werden, gelijk de banken, en het ſware houtwerk waar mede het omringt is, het zelve wyders voor alle overvallingen, of verraffchingen verzeekert: invoegen dat men moet bekenen, dat de Natuur en Konſt van wat kant men dees plaats beſchout alles hebben toegebracht, dat een plaats ^{Baudran.} Eernamen hebben haar niet ontbrooken, want ^{Hofman.} voormaals was het een *Biſdom*, 'tgeen den Metropolitaa van Corin- ^{Lauren- berg.} then voor 't Hooft erkende, en heden ten dage is het een, en zelfs een van de voornaamſte *Aards-Biſdommen*. Ze is 55 Italiaanſe mylen van Athenen, 60 van Miſtra of Sparten, en 36 van Corinthen gelegen, behalven datze de plaats is, daar den Gouverneur van dat Landſchap, in het welke men buiten een menigte van andere Inwoonders, die volgens de meening van Pausanius van outs Egiptenaren waren, die haar aldaar met Danaüs als in haar eigen Lant ter neder hadden gezet, over de 60000 Grieken telt. *Napoli* heeft het eigenſte lot en deel gehad, als d'andere Steeden, van verſcheiden malen, van Vorſten en Gebieders te zijn verandert.

Volgens de getuigeniſſe van *Paulus Rannſis*, wiert zy in het Jaar ^{Paulo Rannſio guer- ra de conſt.} 1205. van de Venetianen, doenmaals met de Francoiſen in verbont ^{15 p. 160.} zijnde, ingenomen, dog eenige tijt daar na zoo wende den Konink *Giovaniffa*, zijn wapenen tegens deeze Stad, en alhoewel hy dezelve vont van alles wel voorzien te zijn, en door een Talrijke bezetting verdedigt te werden, zoo taſte hy dezelve egter met zulken manhaftigen dapperheit aan, dat hy, dezelve eindelyk ſtormender hand innam. Hy gaf met zijn intredeing in dezelve de gruwelyke blyken van zijn gramschap, latende den Commandant, mitsgaders de gantſche bezetting, doodſlaan, en daar na, de gantſche Stad, die doenmaals rijk en magtig was, gelegen in het beſte gedeelte, van Romania, ſpringen.

Het gevoelen van *Verduzzoni* is dat van deeze Stadt in de dertiende eeuw, in handen van *Maria d'Erigan*, Weduwe van *Petrus*, Zoon van *Frederik Cornar Piſcopia* zijnde, en haar te ſwak erkennende om al de Vorſten, en onder dezelve *Bajazet* wel het meeſte, die dezelve begeerden te hebben, te wederſtaan, dezelve aan de Republyk van Venetien opdroeg. Onder dees nieuwe Heerſchappy, zag *Napoli*,

in een zoete rust een goet geral van Jaren verlopen; dog niet zonder somtijts de tegenspoeden die de Steeden, dewelke het onderwerp van den haat der Ottomannen zijn, onderworpen zijn, te gevoelen; want ten verscheiden maalen door dees Barbaren aangetast zijnde, heeftze, het gebrek van Levens-middelen, den hongersnoot, en onder dees wapenkreeten, den opstand van verscheiden oproerigen gesinaakt.

Mahomet II. was met een vuurige begeerte en drift aangedaan, omze uit de handen van haar wettige Vorst te roven; en oordeelende dat'er geen andere middelen als de Wapenen waren, om tot zijn oogmerk te geraken, zoo gaf hy bevel aan *Macmut Bafa*, om het zelve met een groote Krijgsmagt te gaan belegeren. Dog de belegering en gelukte hem niet, en hebbende bevonden dat het manhaftige helden waren, door wien de Stad met een befondere kloekmoedigheid tegens al zijn geweld en aanvallen wiert verdedigt, wiert hy gedwongen, na verscheyden malen ondernomen te hebben om tot het begeerde te komen, met groot verlies af te trekken, en 't begonnen werk te staken.

Amo 1537. *Soliman*, de heerzugtigste van al de *Turkze Keizeren*, beval aan *Casin Sangiac van Morea* dees plaats met een magt, na deszelfs sterkte geregematigt te gaan belegeren; dog *Casin* en had in deze zijn onderneming geen gelukkiger uitkomst, als *Macmut* hadde gehad. Na dat hy dan met een groote hartnekkigheid, dees plaats een genoegzaam langen tijd te vergeefs en met zeer groot verlies, had aangetaft en bevonden wat haar sterkte, en de dapper kloekmoedigheid der belegerde was, zoo brak hy de belegering op, en vertrok. Niettemin zoo en verliepen'er geen twee jaren, of hy quam weder, tastte op nieuw aan, en wiert eindelijk Meester van de Stad, waarlijk niet zoo zeer door zijn Wapenen, wantze had haar altoos betoont onverwinnelijk te zijn, maar door een verdrag van de Republiik, die uitermaten vermoeit en gedrukt van den Oorlog, en behoeftelijkheid den vrede zocht, om rust te erlangen.

A R G O S.

Volgens het getuigenis van *Baudran*, vermaart Aard-beschrijver van onzen tijd, zijnder drie Steeden geweest, die de naam van *Argos* gedragen hebben; een dat *Plinius Argos*

Am.

Amphilochius noemt, gelegen in *Epires*. Een ander genaamt *Argos* Strabo. *Pelagicum*, in *Macedonien*, en het derde *Argos Peloponnesiacum*. Men zal van de twee eerste, ter behoortliker plaats, gewag maken, en hier alleen van het derde, 't geen eertijts *Foronia* van *Foroneus*; *Hippobote*, om de menigte der Paarden dien het uitleverde; *Jasfa* na een dapper Hooftman, en *Diposia* als meede *Jappa* wiert genaamt, spreken. Ze is de Hooftstad van het vermaarde *Argiva*, en onder de voornaamste Steeden van *Peloponnesus* begreepen. Haar stant plaats is aan de Rivier *Planissa*, by de Latynen *Inacus Fluvius* genaamt 36 Italiaanze mijlen van *Corinthen*, 60 van *Sparta*, en vijf van *Napoli de Romania*. Ze is de Zetel van een onderhoorige Bisschop, van *Corinthen*. Ze heeft ten Westen den Berg *Cronia*. ten Noorden *Cleone*, en ten Zuiden de overgebleven puinhoopen van het oude *Mycine*. Opgetrokken uit de puinhoopen van eenige andere Steeden die daar ontrent wel eer waren, zoo beroemde zy haar van geen weerga in de werelt, ten opzigte van haar uitsteekende heerlijkheit te hebben: en daar is zelfs een overlevering die ons verzeekert dat al de Grieken van haar de naam van *Arginen* wel wilden aenneemen, als om te betuigen dat zy alleen magtig genoeg was, om den roem, en de agtinge van hun Landaart, ten hoogsten en wenschelijxten top te voeren.

Haar Heerschappy begon met die van *Inachus* haar eerste stigter, in't jaar der werelt 2197. en duurde 546. jaren, tot *Acrisius* toe, die door zijn Neef *Perseus* in't jaar 2742 gedoot wiert. Verscheiden Schrijvers als *Patenus*; *Clement Alexandrinus*, en andere oude hebben gezegt dat dees *Inacus* ten tijden van *Moses* geleefd heeft; dog *Eusebius*, toont het tegendeel, en bewijst dat dees Koning 346. jaren vóór den uitgang van de *Israeliten* uit *Egipten* heeft geleefd.

L Y S T E

Der Koningen van

A R G O S,

Zoo als zy van tijt tot tijt, malkander in
de heerschappy opgevolgt zijn.

In 't jaar der Scheppingen.

2197.	Inachus.	Regeert.	50	} Zaren.
2247.	Phoroneus.		60	
2307.	Apis.		35	
2342.	Argos.		70	
2412.	Ciraso.		54	
2466.	Phorbus.		35	
2501.	Triopas.		46	
3547.	Crotopus.		21	
2568.	Sthenolas.		11	
2579.	Danaas.		50	
2629.	Lincius.		41	}
2670.	Abbas.		23	
2693.	Proetes.		17	
2710.	Acrisus.		31	
2741.	Perseus.	Ec.		J

Was de laatste Koning: Daar is een Schrijver die daar en boven nog
gewag maakt van *Magaphintas*, *Anaxagoras*, *Melampes* en *Bias*,
dien hy na de Koningen van *Argos*, doet heerschen.

NA een genoegzaam lange tijt, de Hoofstادت van *Morea* geweest
te hebben, wiertze eyndelijk een Republyk, en in dezen stant hadze
deel aan alle de Griekze oorloogen, gelijk men in *Pausanias*, *Moreni*,
en *Laurenberg* leeft. Heden ten dage is het maar een olik nest, met
wei-

weinig inwoonders voorzien, en heeft niets van zijn oude luister behouden als alleen de naam. Dat deeze Stad den *Venetianen* heeft toebehoort, is het geen de geschiedenis Schrijvers betuigen en door de besluiten bevestigd wert, en al is 't datze het alle niet op een en dezelve wijze verzeekeren, en in de omstandigheid iets schynen te verscheelen, zoo komen nogtans alle daar in over een, datze het wettig bezeten hebben. *Baudran* meent, dat den Hartoog van *Sparta*, 't zelve hebbende aangeboden, aan den geenen die het wilde koopen. Eindelijk daar voor een groote somme gelts van de Republyk van *Venetien* bekomen heeft.

Het blijkt uit een Decreet van den Venetiaanzen Senaat, gedagteekent 16 Maart 1383. dat wy hier onder in 't lange zullen laten invloeyen, dat *Petrus* zoon van *Frederik Cornaro*, in dien tijd de bezitting van *Argos*, en *Napoli de Romania* heeft gehad. *Vendizzotti* verzekert ons van het zelve, en voegt daar by dat *Maria d'Auguien*, of *Enguien* door verbaftering van dit Woort, *d'Erigano* genaamt, Weduwe zonder Kinderen van haar Gemaal *Petrus* te hebben gebleven zijnde, keerde zy na *Argos*, om het zelve regt van Heerschappy hebbende, te regeeren. Dog haar in geen staat bevindende, om zoo veel Vyanden, en daar onder den *Magtigen* en Heerszugtigen *Bajazeth* begrepen was, die na haar Heerlijkheit stonden, te wederstaan. Zoo bood zy de *Venetiaanzen* Raad de overdracht van 't zelve aan. En dees acte van overdracht die *Maria d'Erigano* aan de Republique deede, wiert in de maant van December des jaars 1388. gemaakt, gelijk wy doen zien, en bewaarheden met een genomen afschrift uit het oorspronkelijk, bewaarde, in de Boekkas van den Eerwaarden en Edelen Heer *Gio: Baptista Cornaro Piscopia Provediteur van St. Marcus* waardig Nakomeling van *Petrus*, en Vader van die doorglugtige *Helena*, welkers hoedanigheden, Verstand en Geest, meer verrukkende, en verwondering waardig waren, als de trekken der Schoonheit van de *Griekze Helena*. Niet tegenstaande * datze nog in het bloeyen van haar jaren was, zoo heeft zy in haar eeuw, in haar perzoon, wonderen van Ligten, en heerlijke Kennissen doen zien.

In het jaar 1463 deed de Republyk aan den aldoen regeerende *Turken Keizer Machomet II* haar beklag dat hy zig tegens de beloofde trou, en het verbont van vrede als vyant droeg, met *Argos* onder de bestiering of het bewind van den *Flanbular* of *Sanzachei* van *Corinthen* te hebben gestelt. Deeze klagte en wrogtten by dees *Barbaan*

niet

* Zy is gestorven in het 31 jaar van haar ouderdom op den 16 July 1684. overleden in de Stad Padua, en Begraven in de Kerk van St. Justinus aldaar,

niet goetsuit; waarom men, na een goet overleg door wat midde-
len men zeiden, van deze inbreuk van de vreedten zou kunnen beko-
men, eindelijk besloot tot den Oorloog te treden. *Bertoldo de Este*,
die de magt der Venetianen als hun Capitein geboort, met 15000. man
voor *Argos* gekomen zijnde, maakte zig in korten tijt Meeſter van
het zelve. De geen die het Slot verdedigde, waren d'eenige alleen
die hem een dapperen wederſtant booden; dogze gaven haar wel haast
over. Het geviel niet lang daar na, dat dees Generaal quam te ſter-
ven, en overzulx viel het *Danck Bassa* gantsch niet ſwaar, de magt
der *Venetianen* te verſlaan, en te verſtroyen, gemerkt zijn Leger uit
80000. ſtrijdbare Mannen beſtoont. Hy hernam in het voorby trek-
ken *Argos*, en maakte 60. Candiſche Voetboogſchieters tot gevan-
gen van Oorloog, dien hy naderhand door een wreede doot deſ ſter-
ven.

*Afſchrift van de Aelte hier boven gemelt; genomen uit het oorspronke-
lijke, begreepen in de met de hand beſchreeven geſchiedeniſſen van Raſaelio
Careſini, Groot Cancelier van Venetien, dewelken tot het vervolg ſtrek-
ken van de Kronijk van den Doge Andrea Dandale.*

Van de Grenspalen van 't Rijk

M O R E A.

DE Grenspalen van dit by Eilandze Rijk, zijn, gelijkerwijs
we zelfs hebben gezegt, de *Joniſche*, *Sapienze* en *Egeſche*
Zeen: we zullen de Beſchrijving van de *Golffen* in de zelve
begrijpen, met een hier laten invloeyen.

De Golffen van de

J O N I S C H E Z E E.

Onder de Golffen, in de *Joniſche Zee* begrepen, ſtel ik als de
eerſte; de *Golf van Lèpante* dien de ouden *Criſaus*, *Strabo* *Heil-
cyonius*, andere *Corinthiacus Sinus*, en *Sophiacus Golfe de Pedias*,
hebben genoeemt. Hy is hondert Italiaanze mijlen lang, en beſproeit
ten

ten Noorden, de Oevers van *Achaien*, en ten Zuiden die van *Morea*.

De Golf van *Patras*, naam dienze van de Moreese Zeeftad *Patras* Foglietta
fielt. dalla
Sag. Segal,
4. 344 in 't Hertogdom *Chiarenza* gelegen, ontleent, is ten deele van het vaste Land, en ten deelen van eenige Eilanden aan haar ingang gelegen, omringt, waar door wel een ruym Meer gelijkt. Deszelfs lengte van het noorden zuidwaarts, van het Eilant *S. Maura*, tot aan den ingang van de Corintize Golf is tagtig Italiaanze mijlen. Ten oosten, gerekent van de eene kant van *Morea*, daar haar ingang begint, tot aan de Kaap van *Cafel Tornefo*, is zy by na van dezelfde lengte. Ten westen ziet men tegens dees Golf over, een enge van twee groote duitze mylen, en de Eilanden van *Cefalonien*, en van *Santa Maura* leggen, waar van het eene 15. en het andere 40. Italiaanze mylen tot zijn lengte heeft. Het uiterste einde van het Eilant *Cefalonien*, strekt tot op 12. Italiaanze mylen Zees, aan het Eilant *Zanten*, en dit is dooreen breete van 25. Italiaanze mylen, van de laatste Kaap van *Morea* gescheiden.

De Golf van *Chiarenza*, alzo genaaamt na een oude Zeeftad van dien naam, heeft zijne lengte van de Kaap *Chiarenza* tot aan *Cafel Tornefo*.

De Golf van *Arcadia*, die *Ptolomeus* *Chelonates* of *Chelonitus Sinus* en andere *Locardian* noemt, strekt van de Kaap *Tornefo*, tot aan de Kaap *Jardan*.

De Golf *Zonchio*, voormaals *Cyparissus Sinus* genaaamt, heeft zijn uistrekking van de Kaap *Jardan*, tot aan de Kaap *Sapienza*.

G O L F F E N

Van de

S A P I E N Z E Z E E.

DE Golf van *Coron*, die de Stad, waar van zy haar naam ontleent, bevogtigt, wert ook die van *Calamata* genaaamt, om dat deeze plaats niet verre van deszelfs Oevers legt. *Ptolomeus* en *Plinius* noemenze *Meseriacus Sinus* om datze aan het oude Landschap *Messenie* paalt, *Strabo* *Messenius*, andere *Coroneus*, en *Asineus Sinus*: Ze legt tusschen de Kaap *Gallo*, en de Kaap van *Matapan*.

I

De

De Golf van *Colochinus*, of van *Castel Rampani*, of van *Fleas* die *Strabo* en *Ptolomeus* *Laconius Sinus* noemen, besproeit met zijn wateren *Laconien*, en strekt van de Kaap *Matapan* tot de Kaap *Malio*: men alhoewel men dezelve in de *Sapienze Zee* begrijpt, zoo steltze *Baudran* egter in de *Candyze Zee* te zijn.

G O L F F E N

Van de Egeefse Zee, aan de zyde van

M O R E A.

DE Golf van *Napoli de Romania*, heeft haar naam van den alzo genaamde Stad ontleent, hy strekt zig meest in de lengte langs *Morea*, tusschen de Kaap *Angela* en *Sekili* uit: men noemde dezelve voortijts *Argolicus Sinus*, om datze het oude *Argien* bevloeit.

De Golf van *Engia*, is door den *Isthmus* of Hals van *Morea*, van die van *Lepante* gescheiden, ze bevat een groote menigte van Eilanden, en Klippen in zig. Men heeftze voor dezen *Saronicus Sinus*, na de Rivier *Saron* genaamt, *Ptolomeus* en *Plinius* noemenze *Salaminicus*, van 't Eilant *Salanus*, *Strabo* *Eleusinas*, en indienmen *Pintianus* wil geloven, zoo heeftmenze ook den naam van *Hermionicus Sinus*; en eindelijk die van *Egena*, na een Eilant, in 't midden van de Golf gelegen, en alzo genaamt, gegeven. Ze is ten noorden en zuiden tusschen *Attiga* en *Saccania* gelegen, door de Kaap *Colonne* en *Sekili* bepaalt, en zou na 't getuigenisse van *M. Spon* 80. Italiaanze mylen in haar kring begrijpen.

Eilanden en Klippen,

Ontrent het RYK MOREA en de Jonize Zee, gelegen.

Het Eilant C O R F U.

Onder de, in de Jonize Zee gelegen Eilanden die onder de heerschappy der *Venetianen* behooren, is het Eilant *Corfu* wel een
van

van de voornaamste, het legt aan 't uiterste einde of niet wijt van den ingang der Venetiaanse Golf, in de *Jonize Zee*.

Dit Eilant heeft van ouds verscheide namen gehad, *Homerus* noemt het *Scheria*, *Climacus Drepano*, 't geen in de Griekze taal zoo veel als Sikkel te zeggen is. Andere hebben het *Efida Corintoa*, en de Digters *Pheacia na Macride*. Voedster van *Denijs Macria*; *Porracchi Effiso*, andere *Casiopea*, *Argos*, *Cerannia*, en *Deonijs* in zijn verklarende aantekeninge *Corcyra*, en nog andere *Cercira* genaamt, welke naam eindelijk door het gemeene volk in die van *Corfu* is verandert die het hedendaags draagt. Indien het niet voor het grootste Eilant vande *Middellandze Zee* kan getelt werden, ten minsten mag zulx van de *Adriatize Zee* geschieden. De Reuzen hebben het bewoont, de lengte van het zelve is volgende 't getuigenisse van *Plinius* 94. en van *Volterranus* 97. Italiaanze mylen: evenwel dees opgegeven groote, en komt met de geene die het hedendaags heeft, als veel kleender zijnde gantsch niet overeen, mogelyk datmen eertijts het Eilant *Paxo*, 't geen volgens 't zeggen van *Paruta*, aan *Corfu* voormaals vast was en naderhant door een Aardbevinge 10. mylen van het zelve zoude zijn gerukt (gelijk de Eilanden van *Mauria*, *Cyprus* en *Sicilien* mede wedervaren is,) daar onder mede is begreepen geweest. Tegenwoordig heeft het Eilant *Corfu*, oost en west niet meer als 70. Italiaanze mylen in zijn lengte, twintig aan 't west einde, en twaalf aan 't oost-einde, en andere plaatze d'een min d'ander meer in zijn breete; invoegen dat deszelfs kring in alles maar 120 mylen begriipt. Het is ten oosten van de Kaap *Otranto*, ontrent 60. van *Venetien* 700. mylen gelegen. Ten noorden, van de uithoek daar de Serpente Klip is, paaltze tot op een myl aan *Epirus*, en van den andere uitsteeken de hoek, is zeventien 20. mylen van het zelve verscheiden. Dees twee in Zee uitsteekende Kaapen, of Zeehoofden maaken een zekere Zeeboezem, diemen in het gemeen het Kanaal of het *nan van Corfu* noemt. Het Eilant is gelegen op 31. tot 41. graden, noorder breete, ende op de hoogte van 41. tot 45. graden, beginnende de 41. graat met het westerlijxste gedeelte van 't eilant *Fer*. Deszelfs gedaante, fweemt na een Sikkel; de daar op leggende Stadt, is op een uitsteekende hoek gebout. Dees gedaante heeft den Digteren gelegenheit verschaft, om te verdigten dat *Ceres* van *Vulkannus* een Sikkel begeerde, om dezelve aan *Titan* te geven; dien zy wanneerze die verkregen had, in het meest binnewaaze gedeelte van dit Eilant verborg;

dog dees Sikkel door de gedurige af en aanvloet der Zee, afgeknaagt zijnde, hadze het afgedrukte Beelt van haar gedaante, aan het Lant zelfs gegeven. 't Geene den verklaarder van de History *Tineus* verhaalt, is nog veel meer verdigt, gezocht en verziert, namelijk; dat *Saturnus* de deeldeelen van *Celo*, of wel *Jupiter* die van *Saturnus* met den Sikkel hebbende afgesneeden, dezelve aanstonts inde Zee wierp, waar uit twee Bergen wierden gebooren, waar op in volgende tijden, de twee onwinnelijke Kasteelen van *Corfu* wierden gebout: en op dat deeze daat, voor eeuwig der menschen geheugen ingedrukt zou blijven, zoo nam het Eilant de gedaante van een Sikkel aan.

Dit Eilant is in 4 deelen afgedeelt, die de Inwoonders van't zelve *Ba-lies* noemen. Het eerste na het oosten is genaamt *Leschimo*, door *Marmora Leukino*, door *Pacacchi*, *Thucidide Lemonisse*. Het tweede tegen 't westen, is genaamt *Laghiro* of *Agiru*. Het derde *Mezze*. Het vierde *Loros* of *Oros*. Yder van deze deelen heeft zijn engtens, en besondere Landstreek. Men geniet hier allerweegen, een zeer zuivere en gezonde Lugt, gelijk men uit de Boscchagien van Oranje-boomen en Ceder-boomen, dien men in overvloed in het zelve heeft, ligt kan afleiden: waarom de Digtens ook niet buiten reden ons zoo veel wonderen van des Konings *Alcinous* Tuin, die in dit Eilant woonde, hebben nagelaten. Het aardrijk is'er zeer vrugbaar, en men heeft'er overvloed van Koorn, Honing, Was en Wynen, en men maakt'er Oly van een besondere deugt; men vind in het noorder gedeelte, ook schoone ende ruime, vlakke Landstreeken.

In het eerste gedeelte van dit Eilant genaamt *Leschimo*, alwaar men nog eenige speuren van de oude Bischoppelijke Stad *Gardichi*, twee Italiaanze mylen van de Zee *Garbino*, ziet, vintmen een Fontein dien het zelve vermaart, heeft gemaakt, dewelke na darze een klein Riviertje of Beek, waar door verscheide Molens werden omgedreven, heeft gemaakt, zig eindelijk in de Zee stort. Dees Landstreek behelst 25 Vlekken, *Gehugten*, en in die 10000. Inwoonders in zig. De grootte van die alle wert *Potamos*, ter oorzaak van een Canaal, of Vaart, dien het verdeelt, genaamt, is van besondere behulpzame, en heusche menschen bewoont, dog kan niet anders als voor een Dorp werden gerekent. Daar is een Haven of Vaart, voor de Schepen die ter Zee vaaren.

De Landstreek *Laghiro Agiru* genaamt, en in het Westen van dit Eilant begreepen, is overvloedig in allerleye nood-drufft, en Lijftogt;

togt; men telt 8000 Inwoonders en 20 Dorpen in het zelve, en men zoud'er zeerkerlijk meer vinden, indien de *Africanen*, de daar in geleegen, en op een by na Eilandze hoek gebouwde Stadt, niet hadden veroverd, en verwoelt; alwaar men nu een genoegsaem welgebout Klooster, de H. Maagt Maria toegewijt, en *Palio Castrizza* genaamt, vindt. Het Kasteel genaamt *Angelo Kastron*, dat den Keizer *Michael Comnenus*, op den in de Zee uitsteekende Kaap *Palaorum* deed bouwen, wert hedendaags *St. Angelo* genaamt.

Het derde deel van dit Eilant *Mezzo* genaamt, en waar in de Stadt *Corfu* gelegen is, had eertijts een grooter Stadt. In den ommetrek van 60 mijlen bezits, vintmen 30 Kasteelen, of Leenroerige Heerlijkheden en Dorpen, dewelke te zamen met die van de Stadt 25000 Inwoonders konnen uitleveeren.

Het vierde Landgebied, genaamt *Loros* of *Oros*, behelst in den omtrek van 45 mijlen ende 25 plaatzen, 8000 Inwoonders; *Casfope*, hedendaags *Cassopo* genaamt, een zeer beroemde plaats was van ouds deszelfs Hoofdstad. Het Eilant heeft eigentlijk geen Revieren: Want alhoewel'er aan de kant van *Garbino* een is, die zijn beginzel neemt ter plaatze daar de sterkte *Cardicchi* eertijts was en die men *Mefongi* noemt, zoo behoort men de zelve, als ook al de geene die men'er vint, 'er de naam van Beek als Revier te geven.

De Historie-Schrijvers, en komen in de oorspronk en afkomst van de bewoonders van dit Eilant niet over een, gelijkmen in de Historie van *Corfu* door *Marmora* beschreven kan zien: Ondertusschen zijn alle de hedendaagze Bewoonders, of de meeste van de zelve, *Grieken*, en leven in hun Godsdienst na de Griekze wijze.

Zeeker Geschiedenis Schrijver zegt, dat het Eilant *Corfu* voor de-
 zen bezonder magtig ter Zee is geweest, en dat het zelve ten tijden
 van den Oorloog tusschen de *Venetianen* en de *Grieken*, dertig wel ge-
 gewapende Galeyen in Zee bragt. De Griekze Historie-Schrijvers,
 en zijn 't alleen niet, die een Loffelijk getuigenisse van dit Eilant gee-
 ven; Want behalven 't geen *Thucydides*, sprekende van de *Morsee*
 Oorloogen, waar in de *Corcirenen* verscheide maalen deel hadden,
 van haar zegt, zoo ziet men in *Titus Livius* dat zy in 't Leeger van
Q. Fulvius Flavius bevel ontvingen om de grenzen van *Calabrie* te be-
 waren, datze de Gezanten van *Carthago*, die ter verzoeken van *Hani-
 bal*, een verbond met *Philippus* Konink van *Maacedonien* stonden te ma-
 ken, agterhaalde, aangreepen, en voor den Capitein Generaal brag-
 ten, die dezelve na *Romen* zond.

Eustachio
Sopra Dia-
nigi.

De

De Bewoonders van dit Eilant, na datze een genoegzaam lange tijd, onder de heerschappy van de Koningen van *Napels* hadden gestaan, verdrietig geworden zijnde, om de geduurige en menigvuldige veranderingen van dit Koninkrijk langer onderhorig te zijn, booden haar zelve, om de *Venetianen* te gehoorzamen, der zelve Republique aan. De *Corcyreenen* maakten hun voornemen aan *Gio Benelasco*, die doormaals als Consul der *Venetianen* by hun zijn verblijf had, bekend, die zulx aan den Senaat liet weten: en vermits den *Prince van Tarante* eenige regteischingen meende op 't zelve te hebben, zoo vaardigden men den *Secretares Pietro Compitelli* of *Campitellia*, om dezen Vorst te vertonen, 't gevaar dat'er stont te volgen indien dit Eilant in handen van den algemeenen Viant quam te vallen, en men vond eindelijk middel om deezen Prins met een goede somme van penningen te vreedten te stellen.

Volgens 't getuigenisse van *Porcacchi* maakte het Eilant zig de Republyk onderdanig in den jure 1322, en alhoewel dat *Gio Miami Capitana van de Golf* de bezitting, daar van uit handen van *Riccard Aliavilla*, en van *Gio, Alesio Cavalita*, op den 9 Juny 1321 nam; Evenwel zoo wil ons *Marmora* verzeekeren, dat dit beginzel van de bezitting op den 20. Mey 1386. geschiede. En dees geschiedenis Schrijver zegt zu'x uit de wettige, en oorspronkelijke Schriften, die in de bewaarkamer der Republyk werden gevonden, heeft getrokken. Dit gantsche bedrijf wiert door een Franciscaner Klooster Broeder, genaamt *Padre Maistro Giulio Vanello*, een schrander en geagtmán beleit en uitgevoert. Hy maakte de zaak diervoegen te beleggen, dat hy de voornaamste inwoonders en bewindvoerders over de Stadt in de Kerk van zijn Klooster doenmaal *S. Angelo* genaamt kreeg, en de Sleutelen van de Poorten der Stad, in handen van den *Capitana Miami*; neffens afstandt van haar gezag over de Stadt deed stellen. De Steedhouder van de Republyk komen jaarlyx op een diergelijke dag verzelt, zijnde van de voornaamste Amptbedienaars in deze Kerk, voor dewelken den *Proto Papa*, dezen geschiede daad, in haar geheugenisse vernieuwt. Ik moet hier by voegen, dat den Prince, ten bewijze van zijn erkentenis tegens deze Broederschap, aan deze Kerk twee Ducaten jaarlijx heeft toegewezen, welke penningen uit de Fiscaalkamer van *Corfu* werden betaalt.

De *Venetianen* hebben dit Eilant in dezer voegen bezeten, tot in den jare 1401. als wanneer *Ladislaus* Koning van *Napels*, en Zoon

van *Karel*, 't zelve vrywillig voor 30000. Ducaten aan de Republyk afftont.

Het is altoos, onder de bestieringe der *Venetianen*, wel gehant-haast en verdedigt, als hun om 't gebied ter Zee te behouden, be-zonder gelegen zijnde. Want het is van verscheide goede Havens verzien, en de Zee Vlooten kunnen haar zeer bequaam ververschen van 't nodige voorzien, en van 't beschadigde herstellen, behalven dat het een stand heeft, die hun kragtig dient om de andere daar on-trent gelegen Eilanden, beneffens de Steden en Landen, dien zy in de Levant hebben te beschermen, alzoo in een Vyandelijke Vloot, het komen in den Venetiaanze Golf te beletten, gemerkt dezelve daar inkomende, hun zelve in een Fuik zouden begeben, die van agteren door een toegeruste Vloot uit dit Eilant zou konnen geslooten werden. Zulx datmen met reden dit Eilant de naam geeft van de *Poort der Golf*, en het *Bolwerk van Italien* tegen de *Barbaren*.

In deeze laatste tijden, terwijl de magt der *Ottomannen* zoo merke-lijk toegenomen is, heeft de Republyk ten gemeene besten van de Christenheit bijzondere groot kosten, in gebouwen, en versterkin-kingen op dit Eilant om het zelve onwinlijk te maken, gedaan. Waar in men het beoogde ook bereikt heeft. In 't midden van den kring des Eilants, steekt een steenrotze Klip, zig in Zee uit, waar op het oude Kasteel, rondrom, uitgezondert aan de Land-zijde (daar het twee Bolwerken met zijne gordijnen, en een goede gragt welkers einden in de Zee uitloopen) van de Zee bespoelt zijnde, is gebout, onder dit Kasteel is de Stad gebout, aan de welke, de op de Berg van *S. Marcus* met groote kosten, geboude vesting vast is, om de Stad voor het quaat dat haar van den nabygelegen Berg *Abraham*, die men zedert eenige tijt merkelyk vlakker heeft gemaakt, mogt aangedaan wer-den te beschermen.

De Stad heeft de eer, dat *Encas* in haar geboren, en datze hedendaags met de naam van Aartsbisdom praaft. De Republyk zendt 'er na zes Edelen om in de regeering den tijt van twee Jaren, Voorzitters te zijn, wanneer zy door andere werden afgeloft. De eerste draagt de naam van Bailju, den tweeden van Provediteur, den derden van Capitana, deeze met den vierden zijn Raaden, een woont 'er binnen de wallen van de oude Sterkte, d'ander in de Stad, den vijfden dat den Grooten Capitana is, heeft zijn verblijf in de nieuwe Vesting, en den zelden is Kastelein van de in de oude Stad gelegen Schans, die men *Della Cam-pa* noemt.

In 't

In 't Jaar 1537. quam *Barberosse*, hem met een Leger van 25000. Turken, daar hy door bevel van *Soliman* 't gebiet over voerde, voor het Eilant *Della Campana* vertoonen. De Turken waren voorzien met 30 stukken Geschut. Ze wierpen in der yl vier bijzondere hoogtens op, en plante hun Geschut op dezelve; dog ter oorzaak van de groote tusschen ruimte die'er tusschen dezelve en de Sterkte was, zoo en konde en haar Kogelen geen stormgaten, in de Muren maken. Ondertusschen zoo en deed het Geschut van de groote Vesting een afgrijselijke brant en stroop, in het Leger en Vloot der Turken, vijf van hare Galeyen gingen te gronde, en die van *Barbarosse* niet buitenschoots zijnde, en ging niet mis. Gedurende deze belegering vaardigde de Republyk een Gezant na Roomen af, om den Paus, en door den Paus de Keizer te vertoonen, wat schade het verlies van *Corfu*, aan het Koninkryk van *Napels*, de *Ponillie*, *Sicilien* en gantsch *Italien* zoude veroorzaken; ende dat hy derhalven wilde bewerken, dat den Keizer, een Vloot van vijftig Galeyen, en vijftig Scheepen, gelijk hy voormaals aan haar regens de Turken had verleent, nu tot haar onderstant mogt zenden, om by hondert andere Galeyen, Galeassen, de drie Gallioenen, en een goet getal andere vaartuigen die de Republyk in Zee had gevoegt te werden.

Den Paus voegde zig aanstonts, om met yver, een zoo grooten goet voor de Christenheit te bewerken, dog zyne moeitens en vlyt waren zonder Vrucht; Zulx dat de Republyk alleen, hun uiterste kragten inspanden, om den Ottomannen het Hooft te bieden, gelijk zy dan dezelve ook tot die staat bragt, datze de Belegering met schande mosten opbreken. Door dit middel zoo bevont het voor de Christenen zoo gewigtige *Corfu*, zig van zyn vyanden verlost.

Van de Eilandjes of Klippen,

Ontrent het Eilant C O R F U gelegen.

F *Arrari*, of wel *Ottanus*, is een klein Eilandje, ten westen van het Eilant *Corfu*, dien het onderworpen is, 15 mylen van de Kaap *Agiria* en 15 van de Kaap *Sante Maria* of wel *Ortranto* ge-

gelegen, den omtrek van het zelve is 8 mylen, de bewoonders bestaan in 200 : en deszelfs Landsdouwe is vrugtbaar.

La Serpa is een klip gelegen in een engte, by *Casopo* tusschen *Corfu* en *Epirus*. Het is een rotz die zig boven 't water uitsteekt, dog aan des zelfs voet zyn verscheide blinde Klippen, en daarom voor de geen die daar omtrent komen te vervallen zeer gevaarlyk.

Sant Vido, of volgens de benaming der oude het kleene Eilantje *Pitia*, is een Klip, die tegens de Stad *Corfu* over, en maar anderhalf myl van dezelve legt: Ze is geheel en al beplant met Olyfboomen.

Condilonisi, is een Klip, west noordwest van *Corfu* gelegen, waar op eertijts rottingen wiesfchen, die voor schrijfpennen verstrekte. Daar is een Kerk op, de Maaget *Maria* toegewijt.

Sant Demetrio, is een klein Eilandje, waar in een *Lazarus Huis* met goede gemakken, is gestigt, 't zelve is ten dienften van die van *Corfu*. Men ziet digte by dit Eilandje een witte Klip, die zyn Kruin boven de wateren uitsteekt, en van verre de gestalte van een Schip met ontslagen Zeilen vertoont. Ook heeft deze gedaante de Heidenen aanleidinge gegeven, om te zeggen, dat dees Klip van het Schip van *Ulysses*, dat te dezer plaatze zonk, voortgekomen, en door de Goden tot een Klip gemaakt is.

Paxo, is een klein Eilandje, en geen van de minste, onder de geen die omtrent *Corfu* leggen, zoo ten opzigt van zyn vrugtbaarheid, en den overvloed van Levensmiddelen, als getal van bewoonders. *Bourdon* noemt het *Paczu*, *Porcacchi Pachio*, *Plinius Ericusa*, en andere *Paxu Major*. Dit Eilant is ten zuiden van *Corfu* 100. mylen, van de Kaap van *S. Isidorus* in *Cefalonia*, en 12. mylen van *Epirus* gelegen. *Porcacchi* meent dat deszelfs kring 10. mylen, dog andere zeggen van 25. zoude begripen. Aan de Noordwest zijde, heeft het de Haven van *S. Nicolaas*, daar zelfs het grootste Schip veilig mag inloopen; in het inkomen is een Klip. Van het Westen tot het Zuidwesten is de vlakte van *S. Andree* zeer bequaam voor de *Galey*-jen; de andere vlakte aan de Zuidooft zijde, is *Vromo Limione* genaamt. Tegens de Zuidooft zijde over, is het vrugtbaar genoeg, maar verwoest zijnde Eilant *Antipaxu* genaamt, gelegen: die van *Paxu* gaan in 't zelve de inzameling van de vrugten die'er gevonden werden doen. Tusschen deze twee tegens malkanderen overleggende Eilandjes, is het buiten gemeen diep. In de doorvaart die'er tusschen deze Eilandjes en het vast Land is, is een vervaarlyke Klip,

by na gelijke Klip 2. mylen van *Paxo* gelegen. Daar zijn lieden die haar zelven willen wijsmaken, dat *Paxo* wel eer aan *Corfu* vast zoude geweest hebben, en door de kragt der Zeebaren van den anderen gecheiden zijn.

DE EILANDEN CURZOLAERES.

DE *Curzolarize* Eilanden: van *Strabo* en *Plinius Echinades* en *Stephanus Echine* genaamt, zijn vijfingetal, en in de *Jonize* Zee inde Golf van *Patras* gelegen. Waar van *Samos*, en *Dulichios* de grootste zijn. Deeze die maar een mijl van malkanderen in begrip zijn, leggen ten Oosten 35. mijlen van *Lepanthe*, ten Westen 45. mijlen van 't Eilant *S. Maura*, en in een regter streek 60. myen van het Kanaal of de Doorvaart *Guiscardo*. Ten Noorden, volgen zy de streek van het vaste Landt, en ten Zuiden, leggenze regelregt 80. mylen over het Kanaal van *Zanten*. Haar kleen begrip, zoude haar buiten alle bedenken in vergetelheit gelaten, en buiten alle aanmerking gestelt hebben, indien de Held-dadige verregting in het jaar 1571. aldaar verregt haar niet beroemt en hadden gemaakt.

De ouden hebben gemeent, dat deeze Eilanden, uit Slijk en Zand dat hier ontrent door de onstuimige vloeying, van den vloed *Achelous* neer wert gezet, gemaakt waren, en haar beginzel bekomen hadden. De Schrijvers der Fabulen zeggen, dat het drie schoone Nimphen waren, die aan alle de Goden Offerende, de God *Archeolous* met zulx te doen, niet alleen voorby gingen, maar daar en boven deszelfs Godheit beschimpte en met vuile en scherpe scheldwoorden veragtede. Waarom deeze God, om van deze Nimphen een nade grootheid van zijn gevoel geproportioneerde wraak te neemen, haar in de Zee stortede, waar uit zy eindelijk in Eilanden verandert zijnde te voorschijn quamen.

Men leeft in *Homerus*, dat ten tijde van 't Rijk van *Troyen* dit Eilant; ende geen die'er ontrend leggen, door de *Megetize Trojanen* wierden bezeeten.

Het Eilant LEFCADE

Of

S A N T A M A U R A .

Het Eilant dat wy hedendaags *Lefcade* of *Santa Maura* ge-
 woon zyn te noemen, wert van *Prolomeus*, *Leucus*, van *Sira-*
bo Pluinius en *Mela Leucadia* genaamt. Het is in de *Jonize Zee*,
 ter wyte van 9 mylen van *Cefalonia*, en 25 van de *Curzolarife* Ei-
 landen, gelegen. Het is en wyle tijts aan *Achaïen* gehegt geweest,
 dog wiert van het zelve door de inwoonders gefcheiden, dewijl dat
 zy'er een eilant afmaakte; dog deze hun verregting was van geen lan-
 gen duur; vermits de afnyding, door de onstuimigheid der wint en
Zee, inkorten tyt met flyk en zant wiert gestopt, en alzo met een
 flag van *Isthma*, of Hals wederom hegten aan het zelve Lant, en ont-
 fing alzo de naam van een * *peninsulan*.

* By na een
 Eilant.

Deeze *Isthmus* verwoest, of vervloet sijnde, heeft men in plaats van
 dezelve een houten brug van dit Eilant af, over de tusschen beide
 leggende Eilandjes die maar met een soort van Kanaalen als of het
 gragten waren van den anderen zijn gefcheiden, tot aan 't vaste Land
 gemaakt. Dit Eilant begrijpt in zijn Omtrek wel 70 mylen, vloeit
 over in Koorn gewas, Wijn, Oly, Tabak en allerleye Oostvrugten.
 Behalven *Santa Maura* waar aan het gehegt is; bevat het in zig 30
 Dorpen, waar van de voornaamste zijn, *Trini*, *Apolpena*, *Sfarchioten*
Caria, *Azzani*, *Vurnica*, *Scuivo*, *San Pietro*, *Englovi Dragano* en
Elemento; die vervolgens zoo dra zy van de *Turken* zijn verlaten ge-
 weest, of verlaten werden door de *Grieken* van het vaste Lant, aanstonts
 zijn, of werden bevolkt. Daar zijn verscheiden havens, die men *De-*
mata, *Santa Maura*, *Scivota*, *Englimino*. *Vallono di vasi Lichi* noemt,
 en waar van de twee eerste de voornaamste zijn. Behalven deze heeft
 dit Eilant een bezondere vlakke Zeekant die de *Galejen* en *Galeasfen*
 der *Venetianen*, in deze tegenwoordigen oorlog tegende *Ottomannen*
 tot een veilige Reede dient. Daar schieten uit deszelfs begrip, drie
 Hoofden, of Kapen in Zee, genaamt de Kaap *D'Angusci*, *Englime-*
no en *Ducato*. Ontrent haar vindmen de Klippen *s. Nicolo de Sparti*,
Scorpion, *Figlia*, *Magnisci*, en *Sesola*, in dewelke men een groote

menigte van Rotten vind, en daarom ook wel *Scoglio de Soro*, of de Rottenklip genaamt.

De Stadt en Sterkte

Van

SANTA MAURA.

DE Staden sterkte van *S. Maura*, is met het water van de *Ionise Zee* omringt, en is geplaatst tusschen het Eiland *Lefcade*, en het vaste Land, waar aanze gehegt is, door middel van verscheide kleine Eilandjes, die door middel van houten bruggen aan den anderen gekoppelt zijn, en door zijn eigen brug, beneffens een uitvoerlijk pragtige en een myl lange Steene waterleiding, die van 360 boogen, onderschraagt wert. Aan de oostzijde heeftze een lange regte Lyn, zant-bank, welker tusschen-ruimte en 't Land de Haven van *Damata* maakt. Haar Muuren zijn onregelmatig zeven hoe-
 * Santa Maura hegt 19. mylen van Provesa en 6. van de Haven *Damata*.

kig opgetrokken en met vyf sware dikke Toorens * Bebolwerkt. Ze heeft verscheiden oorloogen om haar zelve te beschermen uitgestaan, dog heeft evenwel, niet tegenstaande, haar mannelijke tegenstant zomtijts van Heer moeten veranderen, en dan eens onder de dwingelandy der *Turken*, endan eens onder de Heerschappy der *Venetianen* moeten staan. In 't jaar 1429 wiertze van de *Turken* aange-
 * De Zeero- vers van Santa Maura zijn de eerste geweest die Galeotte in Zee hebben gebraut, dewelke door hun stropen, wel haalt roem- rugtig en naamkundig waren.

bezaten gerukt. In 't jaar 1502 zonden de *Venetianen*, den Veldheer, of Capitein Generaal *Pesaro*, (een man die niets en ondernam daer hy den zeegen niet van weg droeg) met hun magt derwaarts, deze die de verovering van het gantsche Eiland in zijn gedagten beslooten had, beleid zijn zaken diervoegen, en zijn krijgsvolk queet zig zoo wel, dat hy den *Turk* verjoeg, en in plaats van den *Ottomannise* Halven maan, de ban-
 * Zedert wiert het zelve van zulke, onheufche, en quaatwillige menschen, bewoont, dat een

een yder na datze den algemeenen haat der Christenheit door haar bedryfop hen Hals hadden gehaalt, verlangde na hun ondergang en verwoesting. De Generaal *Morofini* was de geen die de wens van de Christenheit in't algemeen, heeft vervult, met de zaaken dier-voegen te beleggen, dat hy de bescietelingen, en die het wijder mogten verdedigen, tot het aangaan van een verdrag dwong, met Pak en zak liet vertrekken, en de plaats onder zijn geweld, ende magt van de *Venetiaanze Republijk* bragt. Zedert dat de *Venetianen* de zelve bemagtigt hebben, hebbenze dezelve veel Sterker, en om te verdedigen magtiger gemaakt, als zy te vooren was; want behalven de herstelling van het beschadigde, en vervallene, zoo hebbenze, dezelve in zijn Bolwerken nog merkelyk verbeteret.

't Eilant CEFALONIA.

Het Eilant van de *Ionise Zee*, tegenwoordig *Cefalonia* genaamt, heeft een tyt lang de naam van *Caffo* of *Chieffali* gedraagen, de Grieken gaven het deeze naam om daar door uit te drukken, dat het het Hooft van de andere in deeze Zee geleegen Eilanden was, en ter oorzaak dat het voortijts met vier Steeden was voorzien, noemde men het *Tetrapolis*.

Niet tegenstaande de verscheidenheit, der bygebragte namen, zoo hebben de Schrijvers, 't zelve nog andere namen als *Plinius* die van *Melena Porcacchi* en andere *Samo* of *Same*, en eenige *Dulichio* en *Tilebi*, gegeven. Het is gelegen op de hoogte van 38 graden Noorder breete, en 46 graaden lengte, beginde altoos in het Westerlijxste gedeelte van het Eilant *Fer*; volgen *Porcacchi* reekening zou deszelfs Kring 160 mylen begripen; dog men weet zeekerlyk dat haar omtrek 170 mylen beyat. Het is drie hoekig van gedaante, en des zelfs noordelijxste Hoek is de Kaap *Guiscardo* anders *Capo Capra* genaamt, Ten Oosten heeft het zijn uitzigt na *Chiarenca* in *Morea*, en ten Noorden het Eilant *Corfu*. Aan d'eene zijde maakrize, met den punt *Schniori* van het Eilant Zanten dat 18 mylen van dit Eilant is geleegen, het Kanaal uit 't geen men eigentlyk het Kanaal van Zanten noemt, en 't geene dikwils zeer gevaarlijke Stormen onderhorig is; en van de andere kant van de Kaap *Guiscardo* af tot aan de laagte van *Alexandrie*, en tusschen 't Eilant *Teachi* is het Kanaal *Guiscardo*, 't geen op zijn alderengst 3

mylen breetens heeft. Ze heeft verscheide inwyken, daar de Galeyen veilig kunnen gelegd werden, alwaar het datze uit een goet aantal en genoegzaam Krygsvolk, bestonden; want de vlakke van *Alexandria*, de haven *Agosoli* die van groot belang is, en waar van wy in 't bezonder zullen handelen, de vlakke van *Guiscardo*, en van *Aso* kunnen der 4 Galeyen bergen, en hebben alle gelijk ook het Kanaal een goede, en vaste Ankergrond.

't Gantze Eilant is in zeeven voornaame deelen verdeeld, als in *Argosoli*, *Liscuri*, *Finea*, *Eriso*, *Pillaro*, *Samo*, *Luceto*, in het welke verscheide groote Vlekken, waar van het kleinste uit meer als 50 huizen bestaat, draagende hun benamingen, na den Stam-naam van haare voornaamste Inwoonders: de menschen die'er geboren werden; zijn van een kloekmoedige, en verheeven aard.

Beneeden het Eilant van *Cefalonis* vindmen dat van *Teacchi*, waar van wy in 't bezondere zullen spreken. Leevert een menigte van Druiven waar van de Engelze jaarlyx haar komen voorzien, dat aan de Republyk een inkomste van belang verschaft: ook komen'er uit het zelve Citroenen van een boovengemeene groote. Den Tarw die men daar in de Lente Zait wert in de maant July ingeogst. De Wyngaarden zijn kort van stam, en niet zeer hoog boven de aarde uitsteekende. Men verzamelt de Fruiten in April, en in de maant November, dog dezelaaste zijn kleender als die, die men in April plukt. Het geeft ook een menigte van schoone Bloemen, als *Narcifer* en *Hiacinthen*, en het is daar t'eenemaal gemeen dat men in 't midden van de Winter geurige Angeliere, en Roozen vind.

Wanneer des Zomers de wind uit het zuiden waaid, zoo is het daar overmaten heet; dog dit wort menigmaal door de Noordweste Wind getempert.

De Republyk houd op het zelve een adelijke *Venetiaan* als Landvoogt, onder de naam van *Provediteur*, en twee andere Edellieden als Raaden, die van maant tot maand, dog onder de toeverzigt van den *Proveditur*, de gemeene inkomste ontvangen. Hun bediening duurt 2 jaaren. De Stad is den Zetel van een Bischof, en haar Kerk een aanhangsel van die van Zanten. In de twaalfde eeuw wiertze door den *Marquis Rizzardo de Tochis* Prince van Achayen en deeze Eilanden tot een Bisdom opgeregt, hy gaf aan den Bischof het regt van Tiende op veel goederen, zoo in *Cefalonien*, als Zanten geleggen, mitgaders aan de Kanonniken, voor haar lieder inkomste, een menigte van Landeryen van *Cefalonis*.

Strabo verhaalt dat in zijn tyt, *Gajus Antonius* Oom van *Marcus Antonius*, na zijn Burgermeesterschap, dat hy bedient had nevens *Cicero* uit Roomen gebannen zijnde, zig in het Eilandt Cefalonia onthield, en hem als of hy en den eygenaar van was; de gronden van een Stad ontwierp, daar hy zijn verblyf had. Dog hy had de tyt niet; van het ondernomen werk te volvoeren, vermits hy uit zijn Ballingschap herroepen zijnde, zijn tyt in zaaken van meerder belang most besteeden.

Men leeft *Titus Livius*, dat de Burgermeester *Marcus Fulvius de Etolinen*, te onder hebbende gebragt, zijn wapenen tegens het Eilandt *Cefalonia* wendde; en zijnde genoeg genaadert, onderstont hy door zijn afgevaardigde of de Eilanders haar vrywillig aan hem wilde onderwerpen dan of zy lot der wapenen, in zig te verdeedigen wilden afwagten. Zy waaren eenparig behalven die van *Camo*, van verstant te buigen, die kloekmoedig een vier maandige belegering uitstonden. Dog de Romeinen ten laasten overwinnaars geworden zijnde, lieten in het zelve schrikkelijke speuren van hun Toorn, tegens de *Camianen* blijven, want na dat zy haar Stadt geplundert en van alles berooft hadden, zoo verkogten zy, alle de Inwoonders aan de meestbiedende.

In 't jaar 1224 wiert dit Eilandt, * door enkele Edelmoedigheid en Goetwilligheid van *Gajus*, die'er den Landvoogt en Heer van was, aan de Republyk van *Venetien* gegeven.

In den jaare 1479 kwamen uit de Gallipoleze, in de *Ionizen Zee*, een groote *Turkze* Vloot, die Cefalonien veroverde, doen maals bezeeeten, van een magtelooze Prins *Tocho Napo* genaamt, in wiens handen het was gevallen.

In het jaar 1499. de Spaanze vloot door bevel van den Koning *Ferdinandus*, met die van de *Venetianen* vervoegt zijnde, geene door den wakkeren *Consalvo*, en deze door den dapperen Generaal *Pisani* beleit zijnde, quamen met de zelve voor *Cefalonien* ten anker leggen, met voornemen, om de Stad die doenmaals van 60 *Turken* wiert beschermt in haar lieder magt te brengen, 'zy begonnen aanstonts werk, met het opwerpen van een Grooten hoogte, waar tegen die van binnen, een diergelijke maakte, dog de Christenen schooten met zulken voordeel op die van de *Turken*, datze haar dwongen te wijken, wanneer de onzen aanstonts toeliepen om deze verlaaten Post, door de haaren te bezetten. Daar en was niemant, ja zelfs de beide Veldheeren en Generaals, meende niet anders of ze waaren zee-

*Verditzotti fatti Ven. Liv. P. 163 en Andr. Morosini in een Tractaatje van het hooft, zegt dat het anno 1224 wiert gegeven.

ker dat de Plaats haar was. Ondertusschen speelde het geschud geduurig op de muuren, dog met weinig vrugt, dat de Belegering swaar maakte. Dog den Capitein van de *Venetiaanse* Scheepen, en een Spanjaart van gelijke dapperheit gevolgt van een goet getal Soldaten liepen toe, beklommen de Stadt met zulken onverzaagtheit en vaardigheit, datze den Standaart van de Republyk op de wallen plantede. Waar op zy in getal gedurig toeneemende, dewijl de *Turken* ziende dat het met haar gedaan was, het Haazepat koozen, de bezettinge op de hielen volgde, en alle door de scherpte des swaarts deden sneuvelen. In dezer voegen wiert het gantsche Eilant bemagtigt en het Fort *Della Rocca* dat het nog hield, gaf zig des anderen daags meede over. Voort na het overgaan van de plaats, leid den Generaal *Pesaro*, zonder tyt te verzuimen een goede bezetting inde Stad, en in de Schans. Hy stelde *Luigi Salomon* tot Gouverneur van de Stadt, *Giovanni Veniero*, tot die van de sterkte, en *Francisco Leones*, van het geheele Eilant.

Hy zond ook een groot Schip na *Junco*, om een goet getal menschen die derwaarts geweeken waaren, af te halen, en in dit Eilant over te brengen, ten einde datze dit Eilant bevolken, en het Aardrijk bouwen mogten. Daar quamen ook verscheide andere menschen, vrywillig uit andere Plaazen, in het zelve woonen, en dezer voegen, wiert dit Eilant, door de verandering van een harde, en dwingekanze in een zoete en billijke heerschappy, merkelyk verbeterd, en deszelfs Landeryen neerstiger bebouwt.

De Vesting ASSO.

DE voornaame vesting van *Aso* of *Nasso*, legt in het Eilant *Cefalonien*: Ze wiert in den jaare 1595, tot bescherming van de bewoonders des zelve Eilants, die in tyt van Oorloog, niet alle in de Stad *Cefalonien* haar verblijf zou le kunnen hebben, door de *Venetiaanen* Gebouwt. Se heeft haar zetel op den top van een hoogerots, die rondsom van de Zee wert bespoelt, in voegen dat men dezelve niet als langs, zeer smalle paden kan naaderen. Deszelfs Bolwerken zijn zeer onevenmaatig gebout, gemerkt haar stant Plaats zeer oneffen en bultig is. Ze is met een smalle strook lants, van gedaante als een tong, aan het Eilant gehegt, langs welke men van

van het zelve, tot in de vesting komt. Men stelde eertijts voor om de zelve, in het binnen gedeelte, uyt te hollen en een goede Gragt daar over te maaken.

Ze begrijpt binnen haar vestingen 60 huizen de Republyk behoordend en zoo die bezondere ingezeeten toekomen.

Aan de voer is een kleene Haaven, die schuilplaats van 3 Galeyen zou kunnen verschaffen; maar daar verongelukken'er in 't gemeen altoos mis dezelve, in tyt van swaare stormwinden, en stort reegens, door het waater, dat met geweld, en een meenigte van Kezelen, en Zand, van de Bergen komt afloopen, zonder dat men het belletten kan, in de grond werden geboort.

De Republyk houdt aldaar, gelijxze in den jare 1596. op den 23. Juny voor de eerste maal begonnen heeft, een *Patrice* met den ceernaam van *Provediteur*, om het gebied en opzigt over dezelve te hebben, welker tijt van bediening 32. maanden duurt.

ARGOSSTOLI.

WY moeten de Bay van *Argosfoli* niet voorby gaan, zonder daar iets van te zeggen, dewijl dezelve van aangelegenheit voor de Republyk is. Ze heeft haar naam, van de Schepen van *Argos*, en Argoniers die daar gewent waren te landen, ontfangen. Ze begrijpt 30. mylen in haar omtrek, en kan een groote Vloot in haar schoot ontfangen. De Galeyen van *Venetien*, en den *Provediteur* Generaal, houden wanneerze om eenige verregtingen ontrent deeze streek zijn, veeltijts in dezelve haar *Rendevous* of *Zamelplaats*.

Ze heeft geen Schans of eenige sterkte, en daarom is ze vry voor een yder in 't byzonder. Men heeft voor dezen voorgestelt om'er een sterkte op te werpen, om de Haven en ingang van dezelve te beschermen: 't geen, indien men het eens komt te voltrekken, van groot gewigt zal zijn, gemerkt men de sterkte op een uitsteekende rots die aan de mont van dezelve legt, zou kunnen bouwen. Men ziet'er nog eenige speuren van de oude Stad *Crane*, 't zedert *Cranea* genaamt, alwaar de Corinthen haar onthielden. Daar ontrent, na de Zee-kant is de vlakte diemen hedendaags *Il Cutego* noemt, alwaar men de Grondvesten van groote Kelders ziet, diemen meent dat voortijts tot d' Wapen-plaatsen van de Haven *Argosfoli* hebben gedient.

Het Eilant TEACCHI.

Dit Eilant heeft by na zoo veel verscheide namen als'er beschrijvers van het zelve zijn. *Strabo* en *Plinius*, noemen het *Itaca*, *Porcacchi* en *Dionys Africanus Nericia*, *Niger Val di Compagna*, en *Sophianus Val di Compare*: de hedendaagze Grieken noemen het *Thiacchi*, ende Turken *Phiachi*, en gemeenlijk noemt men het *Klein Cefalonia*, *Cefalonia Picciola*.

Het legt tegens *Cefalonien* over, van het welke het door de tusschen ruimte *Guiscardo*, een diep Kanaal, lang 20. en breed 5. en 3. mylen, afgescheiden is. Deszelfs gedaante is onregelmatig, en vry langer als het breed is, deszelfs begrip, die in 40. mylen in den omtrek bestont, heeft verscheide openingen en inhammen. Daar zijn verscheide Havens, die van groot nut zijn om Brandhout in te scheepen, dog onder die, en is'er geen die beter als die van *Vathi*, vermits haar diepte, ruimte, en veiligheid vóór de Scheepen, wert gehouden. De anderen, die weinig minder in nuttigheit zijn, als deze, zijn genaamt *Gidachi* en *Saracinicco*, van de overige make ik geen gewag, om dat zy van zoo kleenen dienst, en kwaade Ankering zijn, dat het de moeite niet waardig is, datmen'er iets van zegt.

Men heeft geloofd, dat dit Eilant de *Wijk*, en woonplaats is geweest vande kuische *Penelope*, en het Vaderlant van *Ulysses*: uit kracht van deeze overlevering, hebben die van *Cefalonien* nog eenige eerbiedigheit ontrent etlijke speuren diemen aldaar ziet, en die zy meenen merktenen te zijn, van de woonplaats deezer twee doorlugte Egtgenoten. Voortijts was'er een Stad op het zelve die *Plutarchus Alalcomeno* noemt; dog tegenwoordig zijn'er maar eenige Dorpen op te vinden, waar van de voornaamste, *Vathi*, *Annoi*, *Oxoi*, zijn. Deszelfs bewoonders bestaan ontrent in 15000. menschen, waar van een goet gedeelte luiden zijn, derwaarts uit de Eilanden *Zanten*, *Corfu*, *Cefalonien*, gebannen of geweeken.

De Burgeren van *Cefalonia*, kiezen jaarlijx een Onderzaat, aan wien zy de eernaam van Capitein van *Teacchi* geeven: Dog hy kan in zijn ampt niet treden zonder de toestemming der Rectoren, die verplicht zijn jaarlijx in de maant Maart, wanneer hun regering ten einde loopt, haar om van alles onderzoek te doen, derwaarts te begeeven: en't

en't gezag van deze dienaar van staat, en strekt zig niet verder uit, als om de daagelykxte voorkomende zaaken te onderzoeken, en te vonnissen.

Andreas Morosini, Zoon van *Petrus*, die in den Jaare 1622. Prove-diteur van *Cefalonien* was, verzeekert ons dat dit Eilant door de Bondgenooten van *Michael*, Zoon van den Keizer *Paleologus*, den zelve na dat hy het den Napolitaan *Karel Tocco* eerst afgenomen had, wiert ontruikt. Deeze was de Republyk diervoegen toegedaan, dat hy zijn Onderdanen de vryheit gaf, om haar van alle Crimineele en Burgerlijke vonnissen op de Venetianen, als zijn Opperregters te mogen beroepen.

Het Eilant ZANTEN.

Het Eilant van *Zante*, is van altoos vermaart, en doorlugtig in zijn oudheit geweest. Het legt inde *Jonize Zee*, en is niet zeer groot: Het wiert eertijts *Zacintien*, na een Zoon van *Dardanus*, genoemd; maar gelijkerwijs met den tijt alle dingen veranderen, zoo is de naam van *Zacinten* verbaftert, en eindeling in die van *Zanten* verandert. Daar zijn egter Schrijvers die meenen, dat het *Zacinte* wiert genoemd, om datmen mogelijk de Bloemen *Hiacinthus*, alhier in overvloed, en van een uistekkende geur vond. Andere verhalen dat het *Jerusalem Gerusalemme* wiert genaamt, in deze steunende op de geschiedenis van *Robert Guiscard* Hertog van de *Pouilles*, dewelke na dat hy voorgenomen had, het heilige graf te bezoeken, een openbaaring had, als dat hy in *Jerusalem* zou sterven. Zijnde in dit Eilant gekomen, en overvallen van een swaare en gevaarlijke ziekte, vraagde hy, hoe dat de plaats alwaar hy was, genaamt wierd: men antwoorde hem van *Jerusalem*. Als doen was het dat hy begreep, dat hy in vervulling van zijn openbaaring zekerlijk zijn leven alhier zou eindigen: en waarlijk hy stierf'er korts daar na.

Dit Eilant heeftten Oosten ontrent 80. mylen van zig, het Koningrijk *Morea*; ten Westen grenst het op 12. mylenna, aan het Eilant *Cefalonia*: ten Zuiden is de Barbarize Kust 150. mylen van het zelve gelegen: ten Noorden heeftze het gedeelte van *Morea* by *Castel Tornese*, op 16. mylen lengte aan zig: en wat lager legt het te-

gens over het Land *Del Dichiamo*, alwaar *Natolico d'Curzolaren* en *Drago Mestre* plaatzen meer als 50. mylen van het zelve geleege, werden gevonden.

Het gantsche Eilant, wert in drie deelen, namelijk *Montagna*, *Pedimonte*, en *Pianura* begreepen. *Montagna* neemt zijn begin aan de Oostzijde by de Haven (*Chieri*, en behelst de gantsche Zuid en Westzyde tot aan het Noorden toe, hebbende in het midden, een overschoone gebaande weg, genaamt *Neguli*, in welk midden vordende een Meir, door d'zamenvloeying van het van alle kanten zygende water wiert gevonden, tot dat eindelijk den Edelen *Angelo Barbarigo*, middel uit vond om het Water af te tappen, en dezelve te doen uitdroogen. Tegenwoordiz is het een schoon en vrugtbare vlakke van 10. mylen lengte, en 15 in de breedte. Zegrenst van twee kanten aan de Zee: Aan deszelfs Oever is het Vlek *Chieri*, waar van de Haven de naam draagt, geleege. Van de wateren waar uit men aldaar pik maakt, is een gevoelen onder het volk, dat daar wel eer een Meer geheel en al van dit Pik, is geweest. Men vind'er ook de Vlekken, *Littachio*, *Pigadachisa*, *Sculicado*, beneffens 14. anderen welkers namen ik om kort te zijn overla. In het gedeelte *Montagna* genaamt, zynde Vlekken van *Ambelo*, *Chilomeno*, *Agelo*, *San Leo*, *Santa Maria*, en anderen ten getale van elf geleege. Het meest afgeleege van deeze allen na het Westen, is genaamt *Volimes* zijnde een vlek van meer als 1000. Woningen.

In dit eigenste gedeelte, zijn drie Griekze Kloosters, genaamt *San Giovanni in Lancada*, *La Madona Spiliotisa* of *Anafonsira* en *San Giorgio di Grebani*, dat wel het voornaamste is, en de gemakkelijkste stand heeft. In het gedeelte dat men *Piamira* noemt, vlakke die in het Noorden van het Eilant is, zijn de vlekken *Getani*, *Curculidi*, *San Quirico*, *Farao*, en *San Dimiri*. Behalven de grooten Berg die als een voornaam deel van het Eilant op zig zelve kan aangemerkt worden, zijn'er nog 2. andere, die het gantsche Eilant aan de Oost en Noordzyde beslaan. Op den eersten zijn twee Vlekken, als *Xerocastello* en *Lambetti*; op den anderen zijn'er vier, als *Geracario*, *Belusi*, *Galenzi*, en *Tragachi*. In het gantsche Eilant, en is niet meer als een Rivier *Camura* genaamt, welkers water met de Zee gemeenzijnde, brak is. Maar daar is beneden het Kasteel, en niet ver van de Zee, een Bron van zoodanigen deugtamen levend water, datmen moet bekennen, dat zy boven anderen uitmunt; Ze is zoo overvloedig by alle

alle tijden van het jaar, dat meest alle de gaande en komende Schepen na *Konstantinopolen* en *Alexandrien* gewoon zijn, haar alhier te ververschen en van water te voorzien.

Ten Noorden is dit Eiland geheel steil en ruw, dog ten Zuiden met overvloed van allerleye Ooftbomen bezet. Aan de Noordooft zyde is een Kasteel, gebout op een hoogte, dat het gantsche Eiland dekt, in het welke haar den * Bestierder, en Gebieder onthouden. Aan de voet van deze hoogten is het Vlek, 't geen zig 2. mylen langs den Oever van de Zee uitstekende, ontrent een halve myl in zijn breete naden Berg heeft. Men ziet alhier een goet getal Huizen, dewelke de Koophieden, Ambagtluiden, en 't Zeevarende volk toehooren. Men maakt alhier veel Rozijn, deugtzame en sterke Wijn, misgaders schoone en smaakelijken Oly, invoegen dat men jaarlijx het een door het ander gereekent, uit yder deezer verzamelingen, ontrent de 50000. Veneetse Ducaten voor Kooppenningen ontfangt. Daar en boven is het vol van andere aangename vrugten, en de planten diem'er vind zijn zoo goet als elders. Deszelfs Haven, die de naam van *Chiere* na het Vlek draagt, is van een goede Ankergrond, voor alle soorte van Vaartuigen voorzien.

Aan de Noordwest zyde, is de Kaap van *Schinari*, met de Klip *San Nicolo*, waar door geenige Schepen hier konnen inloopen, ten ware van de Ooftkant, vermits de schaarsheit van water, en 't gebrek van goede grond, het aankomen aan de Westzyde belet. Aan de Ooftzy zijn de Zoutdellingen alwaar de Schepen, en andere Vaartuigen hun behoef van Zout komen haalen. Een weinigje meer na de Stad is een Klip genaamt *Frastippo*, en tegenwoordig *Trente Novo*; en wat verder de Punt of Uithoek *Langun*, die digt onder de Stad legt.

Men geloofft dat de Heilige *Veronica*, het Christen Geloof in dit Eiland eerst zoude hebben geplant, de inwoonders door het toonen van den sweeddoek des Heeren, ende 't verkondigen van zijn Dood en Lijden, als een ooggetuige daar van, tot d'aanneming van het zelve bewoog.

De Republyk zend, aldaer drie Perzoonen, waar van d'eerste Provediteur, en de twee andere zijne Raden zijn, hun aller bediening duurt twee jaaren. Dog de inwoonders hebben hun bezondere Raad, waar in men alles regelt dat tot de Lijftogt, gezondheid, en andere burgerlijke zaaken behoort. Ze moogen daar en booven, ook vonnis

spreeken over gelt schulden tot zekere bepaalde somme toe, waar van den beswaarden zig vermag te beroepen op den Provediteur.

Het meeste gedeelte van deszelfs bewoonders zijn *Grieken*, die na hun Kerkelyk gebruik leeven, daar zijn weinig Roomze, schoon dat men ook zelfs de Soldaten daar al onder telt. Daar zijn ontrent de 1000 Jooden, die den Koophandel zeer doen bloeijen, en boven de vryheit van drie *Sinagogen*, dien zy hebben, meest alle Rijk worden.

De Volkeren van dit Eilant zijn meer genegen tot de Waapenen, als tot de Letteren, maar in de weinige die haar in de wetenschappen bevljtigen ziet men de welsprekenheit die van outs den *Grieken* zoo eigen was, klaar uitligten: en worden, met haar, een weinig tijd, in de wetten en regten te oeffenen, groote Orateurs, en sehrandre Regtsgeleerden. Ze zijn meest gedurig, in verschil onder malkanderen; Die van het Land, haaten de bewoonders van de Stad, waar van de meeste van den Koophandel leeven; het geringe Volkje houden haar bezig met het afen aan vaaren, op deze en geene plaatzen, in *Morea*, als elders, om alzo hun Broot te winnen.

Het Eilant is de Aardbevingen onderworpen die dikwils op deeze en geene plaatzen alles wat schoon, en goet is, ten gronde toe vernielen. 't Is eenige Jaaren geleeden, dat men na een schrikkelijk gedruifch in een nacht 60 bezondere schuddingen gevoelde. Dit geraas duurt in 't gemeen een half vierendeel uurs door de kragt der bewegingen, vliegen niet zelden een deel Steenen uit de Aarde, die zomtijts van een bemettelijke stanck wert gevolgt. Wanneer de Aardbeving groot is; zoo verwektze een geweldigen wint; en hierom ist dat men de huizen daar niet hoog optrekt, nog van verscheiden verdiepingen boven malkanderen maakt.

Daar is een Bisschop, die zijn verblijf, met de eernaam, van Bisschop van *Zanten*, in het Eilant heeft: al hoe wel hy in zijn brieven van verzorging dien hy van den Raat van *Venetien* ontfangt, Bisschop van *Cesalonien* wert genaamt. Deeze Kerk erkende eerst den Paus van Roomen, tot dertijt dat de Kerk, van *Constantinopolen* tot Patriarchschap wiert opgeregt, wanneer den Patriarch ondersteunt met de gunst des Keizers de *Griexze* Kerken, en verscheide van *Italien*, onder zijne magt bragt.

Ten tijden, als verscheyden Vorsten van 't Westen, een verbont hadden gemaakt, om de geen die het Heilige Lant overweldigt hadden, te beoorlooge, zoo keerden de Kerk van *Zanten* onder de ge-
hoer-

hoorzaamheit van den Roomze Stoel. Ze heeft in haar schoot verscheide vermaarde mannen zien bloeyen, ter oorzaak van de groote inkomsten des Bisdoms die volgens de aantekeningen daar van gehouden, meer als 6000. Kronen bedroegen. Mogelijk hebben doormaals de Bisschoppen de magt gehad, om het gezag van hun Stoel, ende den yver van hunne Predikation, door de kragt der Wetten en den wereltlijken arm, tegens de geene die haar haarder wilden onttrekken, te handhaven. Op het *Consilium van Trenten*, zijn twee van deeze Bisschoppen, na malkanderen verscheenen, alwaer zy door hun verdienste quamen uit te ligten. d'Eerste was *Joannes Franciscus Commendon*, die gedurende het *Concilium* storf; de andere *Pietro Delfino*, adellijke *Venetiaan*, die *Commenden* kwam op te volgen. Het getal der Kerken die van de Stad het Slot, en de geene die uit Godvrugtigheit zijn gestigt, daar onder begreepen, is wel 44. Daer zijn'er 15 in de stad, en in yder van dezelve in het Oosten, op een verheeven plaats, een op de *Griekze* wijze, verciert en beschildert, (gemerkt zy geen gehouwen beelden in hun Kerken willen dulden) Altaar. Den Altaar is gemaakt van hardsteen en den Vrouwen en Leeken is verboden, dezelve te naaderen. Zelfs en vermoogen geen Kraamvrouwen, nog mannen van eenige groove misdaat, overtuigt, in de Kerk komen; dog deze gewoonte is by de heedendaagze gemeente verwaarloost.

Wanneer den Aards-Bisschop komt te sterven, zoo verzamelen alle de *Griekze* Priesters, en geven volgens een oud gebruik, by de H. Stoel gewettigt, hun stemmen een yder in 't byzonder, tot de verkiezing, van een nieuwe. Den Bisschop heeft geen vaste inkomste, maar bestaat ten deele uit de giften die van de *Grieken*, zoo in Tarw als ander Koorn en vrugten gedaan werden. En ten deele uit de Kerkelijke geregtigheeden, die hy van deeze en geene instelling ontfangt. Hebbende alzoo door middel van 't een en het ander een tamelijke groote inkomst.

Om tot Bisschop van deeze Kerk verkoren te worden, moet men de ordre van *S. Basilins* beleef hebben, 't geen dan ook de oorzaak is, dat men veel van deeze Kloosters in het Eiland vindt. Het voornaamste der zelve is gebout in de rotzen genaamt de *Strofades*, waar van op zijn plaats breeder. Dit Klooster heeft verscheide inkomens zoo in *Canten* als *Cesalenien*, en de *Grieken* hebben een bezonderen eerbiedigheyt voor deeze Munniken om datze zoo zeer buyten 't gewoel van de Weerelt leeven.

De Munniken van deze ordre onthouden haar het gantsch jaar door van Vlees, uitgezondert wanneerze swaklyk, of ziek zijn, wanneer het hun toegelaten is; en des Maandags, Woensdags, en Vrydags, gebruiken zy niet, als Melk, Vis, en Oly.

Alle de Vrouwen Kloosters, volgen de Griekze Kerk-gebruiken. Het is de Geestelyke geoorloft, na vereis van zaaken, door de Stad te gaan, en haar ziek zijnde magen te bezoeken.

Gasthuizen en zijn'er in dit Eilant byna niet, alleen zoo zijnder 2. binnen *Zanten*, als een voor de Mannen, en een voor de Vrouwen, waar op de Burgers de toezigt hebben: eertijts nam men in de zelve de gevonden en onwettige Kinderen aan, maar nu niet meer. Men vindt'er ook eenige, dog meest Engelze Protestanten. Daar zijn 4. Mannen Kloosters, een van de Preekheeren, twee van de kleene Kloosters-ordens, waar van het een in *Zanten*, en 't ander in *Cesalonien* is: en een van de Minnebroeders, behalven de Parochiale Kerk van *Argostoli*, die een *fuspatronat* van de Doorlugtige Republyk is, en die zy ten dienste van de Minnebroeders heeft gegeven.

Deze volkeren leven goetwillig onder de gehoorzaamheit van de Republyk, om dat dezelve haar tegen de invallen der Turken met haar Zeemagten &c. beschermt, en de Griekze Kerk gebruiken (waar ontrent zy om deszelfs oudheit bezonder nayverig zijn) laat volgen.

Men verzaamt uitsteekende schoone vrugten in dit Eilant, en zoo veel als in eenige daar ontrent gelegen plaatzen.

Caroldi zegt dat het Eilant *Zanten* beneffens andere, in den jare 1350. door *Robbert*, Prince van *Tarante*, wiert verkogt.

In het Jaar 1571. wiert de Stad door *Ulurzali Passa* geplondert, 't lant bedorven, en het gantsche Eilant, deerlijk verwoest.

DE EILANDEN

S T R I V A L E S.

De *Strivalen* zijn twee Eilanden, by de Zeelieden *Stamfane* genaamt, en by de Schrijvers onder andere naamen bekend. Strabo, Plinius en Apollonius noemenze, *Strophades*, *Pausanias*

Sanias Strivalt, Suidas *Stromphides*, en Camerarius *Calydnes*. Ze zijn vlak en by na met het water gelijk.

Ze leggen ontrent 50. Italiaanze mylen van Zanten: zijn klein van begrip, want het grootste van de twee, is niet boven 3 a 4 mylen in den omtrek.

Evenwel niet tegenstaande deeze hünne kleene, zijne in Druiven bezondere vrugtbaar, en leveren zeer deugtzaame Wijn uit. Daar zijn verscheiden Bronnen van zoet water, waar in men overvloed van bladen van Haagdoorn vint, niet tegenstaande de naast by gelegen plaats daar men deeze Boomen vint, zijnde in *Morea*, meer als 30. mylen van dezelve af is: zulx datze zeekerlijk door onderaardze water-buizen komen vlieten.

De Bewoonders zijn al te zamen *Caloyers*, dewelke om haar tegens de overvallen der Turken te beschutten, hun Klooster wel voorzien van geschut als een Slot, en voor deszelfs ingang een hek hebben gebout.

De Digteren, hebben de Fabel verziert, dat *Aelo*, *Ocepit*, en *Celsene*, Zoon van *Taumante*, en *Teletra*, de afgronden als *Harpinen* bewoonden, om uit dezelve tegens de boosdoenders, wanneer het de Goden gebooden te voorschijn te komen: haar gedaante malen zy af, met magere dog anders schoone Vrouwen aangezigten, het lighaam als dat van schrikkelijke gieren met groote Vleugels, en grijpende Klauwen. De Fabel voegt'er by, dat *Tinée* Koning van *Arcadia*, hebbende als een onmenschelike Vader, zijn eigen Kinderen de oogen uitgerukt; de Goden hem tot zijn straf gelijke quaal met zijn gezigt te benemen, deden hebben, en aan de schrikkelijke plagen van de Harpyen overlieten, die allerhanden drek en stinkenden dingen onder alles dat hy wilde eeten, mengde. *Fazon* geraakt met meedelijden over den ellendigen staat van deezen Koning, en hem daar uit willende verlossen, bragt zoo veel te weege, dat *Zette* en *Celais* deze gedrochten dwongen hem niet meer te kwellen, en in de Eilanden *Sirofades* deden te wijken.

Het Eilandt van

P R O D A N O.

P *Rodano* is een klein Eilandje of wel een Klip, by Plinius en Ptolomeus *Prote*, en by de andere *Proude* genaamt. Legt niet verre van *Morea*, tusschen het welke en haar een doorvaart is, houdende 17 a 18 voeten water, en alwaar de Scheepen een veilige Reede kunnen hebben.

DE EILANDEN inde
S A P I E N S C H E Z E E
geleegen.

I N de *Sapiensche Zee*, zijn drie Eilanden geleegen, waar van het eerste, door Bordon *Sphagia* of *Sphateria*, door Porcacchi *Sfragia*, en nu *Sapienzia* gemeenlijk wert genaamt. Dit geeft de naam aan de Zee, die haar Oevers in het lange, en de Zuytzyde van *Morea* besproeit: Het legt regt over *Modon*, en steekt in groote bovende 2 anderen uit.

Het tweede is genaamt *Cabrera*, *Fuschella*, of wel *Tegamisa* en *Cauriera*, en niet verre van het eerste (voor 't welke het in groote moet wijken) geleegen.

Het derde genaamt *Venetico*, legt tegen de Kaap *Gallo* over, deszelfs omtrek is zoo klein datmen het eer, een Klip als Eiland, behoorde te noemen. Daar zijn ontrent het zelve verscheide Klippen, alwaar haar de Barbarize Zeerovers onthouden, om op de Scheepen die uit de Golf van *Venetien*, en van *Sicilien* komen te passien.

Het Eilant C E R I G O.

H Et eerste Eilant in het Westen van de *Archipelles*, is hedendaagche gemeenlijk *Cerigo* genaamt, Ptolomeus noemt het *Cythera* na *Cythero*, Zoon van *Phenice*, *Aristoteles*

les *Porphirusa*, ter oorzaak van de menigte der Steenen van die naam diemen in deszelfs Bergen vindt, en anderen *Sciothera*.

Hier legt regt over de *Laconise Golf*, en van *Morea* maar 5. en 't Eiland *Kandia* 40. mylen: 't begrijpt 60. mylen in zijn ommetrek: is met verscheiden Havens langs zijn Oevers versien, en rondom van verscheide Klippen verselt. Tegen 't Zuiden, is de Haaven van de Vesting, dog die ter oorzaak van zijn engte, en om dat voor dewint r'open legt, weinig wert gebruykt: d'andere die aan gene zyde van de Dragoniers, 12 mylen van de Schans is gelegen, heeft een goede grond, enge mond, diemen met een Ketting sluiten kan, en zoo ruimen boezem, dat'er gemakkelijk een Vloot van 40. Galeyen in kunnen leggen. Daar is een Kerk die de naam van *San Nicolo* draagt, alhoewelze van niemant wert betreeden. Vijf en twintig mylen bewesten deeze, is een andere Haven genaamt, gelijk ook de Kerk *San Nicolo de Modari*, bequaam om verblijf aan Galeotten en kleene Barquen te verschaffen.

In dit Eiland is overvloed van wildbraad, maar men Oogst'er weinig Koorn, Wyn, en Oly, ook zijn'er de leevens-middelen duur: men ziet'er verscheiden Dorpen, dog van weinig, of geen belang. Men heeft'er ook eenige Kloosters van de ordre van *S. Hieronimus*, en van *Kaloyers*, van dewelken'er een opeen rots is gebout, ter regter zijde van het Fort, en kort onder het zelve, datmen *San Giovanni Della Grotta*, noemt. Het is met swaaren arbeit en groote moeite in den Klip gevestigt geworden. En al hoe wel men het niet, als zeer beswaarlijk kan beklimmen, zoo laten evenwel de Gricken niet na, haard daar elkens, wanneer de Geestelijke, hunnen aan God gedanen beloften, willen voldoen, te laten vinden. De boven punten vanden Klip doen de beschouwers de haaren te berge staan, wanneer men die ziet vermits dezelve diervoegen overhellen, dat men zeggen zou, datze moeten vallen en van het lighaem daarze aanzijn afscheuren, niet tegen staande dat dit zoo is, zoo hebben de Inwoonders evenwel, om datze gelooven dat den Heiligen Joannes alhier zijn Openbaringe heeft beginnen te beschrijven, een bezondere eerbedigheid voor deze plaats.

De Stad die de zelfde naam als het Eiland heeft, praalt daar en boven met de eernaam van Bisschoplijken zetel: Ze is gebout op een ruime Klip, en voordeelige plaats; hebbende na de Zeekant een met geschut welvoorzien Vlake, alwaer men de wagt houd.

* Andere
zeggen ze-
dert de
Griekze
Despoten,

De Republyk heeft het gebied over 't zelve gehad zedert de * ver-
deeling van het Constantinopoolze Rijk, en laat het door een adelyk
perzoon, dien zy alle 2 Jaren aflossen onder de naam van Kastelein en
Providiteur bestieren. *Selim* had het met een magtig Leeger, beleid-
door *Hali*, gevoegt met *Portau*, gaarn bemagtigt, maar dewyl hy zag
dat zijn poogingen te vergeefs zoude weezen, zo verliet hy het zelve
wel haast.

De Verdigers der Fabulen, zeggen dat *Venus* in dit Eiland geboren,
of wel haar eerste Jaaren versleeten heeft; ook wiert zy'er als Godinne
ge-eert, en men had haar in het oosterlykste gedeelte een schoone
Tempel, onder de naam van *Citere* toegewijt. In deze Tempel was
zy afgebeeld onder de gedaante van een schoone Dogter, met een Zee-
schulp in haar regterhand, en als haar vermaakende met te Vloten op
de Zee: Ze was verciert met Purperroode Roozen, en witte duifjes
die rontsom haar vloogen, als ofze haar niet alleen wilden volgen maar
zels in deze haar bewegingen onderschragen: Drie Jonge maagden
verbeeldende de drie gevallen, gingen hand aan hand haar voor,
twee al dansende, als ofze iets op haar hooft en aangezicht wilden
plaatzen, en d'andere gaf agting op het agterste. Den Gebinde
Cupido haar zoon was met zijne Boog, en uitgeschooten pyl daar
hy *Apollo* meede verwond ook voor haar, staande afgebeeld.

In deze zelve Tempel was het dat *Piramus* Koning van Troyen
en den overschoone *Griekze Helena* nadatze op malkanderen verliefte
geworden en zy haar minnaar haar wegvoering had toe gestaen, te za-
men kwamen, waar uit den ondergang van Troijen is gebooren:

Het Eiland is niet zeer groot, gemerkt het niet meer als 60 mylen
in 't ronde begrijpt; niettemin zoo is het zelve evenwel voor die van
Sparta van groot belang geweest, doen het onder deszelfs gebied stond,
want het was haar lieden als een Bolwerk, en diende tot een schuilplaats
voor al hun Scheepen dien zy na Egipten zonden. Men zond'er alle
Jaaren een Voorzitter, om de Krijgs en Burger zaaken te regelen, en
't bezit van dit Eiland was hun lieden van zoo grooten aangelegent-
heit, dat de Athenienfers in het achste Jaar vande Peloponese Oorloog
daar van meester geworden zijnde, *Sparta* zig sonder beschutting, en des
zelfs Land, zig open voor de invallen der Vyanden bevond, indien
zy hun niet gespoet hadden, hun by gelegen plaatzen te versterken en
met een goede bezetting te voorzien.

Het kleene Eiland of eerder Klip genaemt de *Cervi*, heeft zijn
lengte

lengte tusschen de haven *Rapini*, en de Kaap *S. Angelo*, maakende aldaar met het vaste Lant een onbekwaame doorvaart, voor de Scheepen ter oorzaak van de Zandplaat, die daar in leggen.

De Klippen, naast aan het Eiland *Cerigo* gelegen, werden de *Dragoineres* genaamt, hebben goede ankergrond, men kan met alle winden, van dezelve 't Zeil gaan. De andere tusschen dit Eiland en dat van *Candia* geleegen zijn, *L'ovo*, anders genaamt *Eple*, *Ofo*, *Doi*, *Poro*, *Poreffa*, *Cicerigo* of, *Cerigotto* die de ouden anders *Egila*, of *Egiale* noemden: zijnde de grootste van alle, en de naaste aan de Kaap *Spada*. Dog zijn geen van alle waart dat men 'er een beschrijving van zou maaken, gemerkt zy maar tot Bakens voor de Zeevaarende dienen.

De Eilanden van de EGEEZE GOLF.

DE Eilanden inde schoot van de Egeze Golf tot dezelfde cieraat geleegen, zijn van de Kaap *Colon* af te tellen, eerstelijk, dat van *Patrocleia*, by het gemeene volk *Gaidronisi*, en *Macronisi*: en van andere ook *Ebanonisi*, ter oorzaak van de menigte Ebbenhouts dat 'er waft genoemd. In het zelfde is op zekere hoogte, een Steen Kolom opgeregt, dewelke, men ver konnende zien, de Zeevaarende lieden, tot een Baken verstrekt: aan de Noordwest zijde, digt onder dit Eiland zijn gevaarlijke Zeebanken.

Wat vorder na *Antiqua*, vindmen het Eiland *Eliso*, 't geen men geloof't *Eloussa* van *Strabo* te zijn.

Wyder is de Klip van *Phlega*, met nog vyfaanpalende anderen die men *Cumbonisa* noemt.

Tusschen 't Eiland *Culuri* en *Atthica*, is 't Eiland *Lipso Contalia*, anders *Pisitalce* genaamt, digt by den Haven *Lion*, alwaar men een overgroote menigte van Haazen en Vossen vindt.

Tusschen *Culuri* en *Egina* zietmen 't Eiland *Lausa* genaamt, by het welke men drie bezondere Klippen vindt.

Tusschen 't Eiland *Egina*, en de Stad *Corinthen* zijnde Eilande *Argios*, *Thomas*, *Diaporia*, *Ebreo*, *Agiolani*, *Platonisi*, en eenig andere kleine Klip zonder naam,

Tusschen *Egena*, en 't begrijp van *Saccania* telt mende Eilanden, *Angistri*, *Metopi*, *Doroufa*, en *Moni*.

Tusschende Kaap *Colonna*, en de Kaap *Schilli* vintmen 2 Eilanden; die men *Kelevinias* noemt; dog van alle deeze genoemde Eilanden, en is 'er geen bewoont als *Egena*, *Culuri*, en *Poros*.

Caluri is een Eiland dat *Sophianus* onder die naam gekent heeft. De Zeelieden noemen het *Santa Bursia*, en is het zelfde, datmen wel eer noemde *Del Dragona*, na zeekeren Draak, die zig hier ontrent onthield, en door *Ceroneus* die Zoon van *Neptunes* en *Salomona* Dogter van *Asopo* wiert gedoot, dewelke zedert aan het Eiland de naam van *Salamis* gaf, waar onder *Plinius* en *Strabo*, het hebben gekent.

Het heeft een Doorp van ontrent 200 Huizen na het Eiland *Celuri* genaemt, en in het Zuidelijkste gedeelte van het zelve gelegen, heeft zoo ruimen Haven, als men ergens kan vinden, gemerkt dezelve volgens het getuigenisse van *Spon*, in zijn binnenste 2 Italiaanze mijlen breed en 7 lang is: aan deszelfs mond leggen twee Klippen *Camili* en *Prasili* genaemt. *Bandran* die dit Eiland de naamen van *Ychria*, *Scirar*, en *Pityssa* doet dragen, zegt dat het 10 mijlen van *Egena*, en twee van *Attica* is geleege. Daar is overvloed van Koorn, Pek, Hars, Koolen, Spongien en Afsche welke alle men na Athenen brengt om te verkoopen.

Deeze Eilanders zijn voor het meeste zeer genegen tot de Visschery, waar meede zy haar te meer bezig houden, om dat zig meest alrijt een groote menigte Visschen, ontrent haar Oevers onthoude.

De oude Stad *Salimene*, die de Stoel van een onder de Aards-Bischop van *Athenen* staanden Bischop was, was ontrent 4 a 5 mylen geleege van een kleen Vlek, van ontrent de 20 huizen, genaamt *Ambelachi*, met een kleene haven regt over *Atheenen*, waar by men een Klooster-daantig gebou en eenige andere huizen ziet met de naam van *Mitropoli*.

Den omtrek van 't Eiland is 35 mylen; en heeft meer als 1000 Bewoonders.

Megalo-Kira, & *Micro-Kira*, dat is groot en klein *Kira*, zijn twee Klippen tusschen *Culuri* en *Attica*, aan het valte Land gelegen.

Tegegens de Kaap *Sumnio*, (anders *Colonna* genaamt,) over, is de Klip *Macronisi*, waar van *Homerus* in het derde Boek van zijne *Iliaden* onder de naam van *Crana*, gewag maakt: Deszelfs eerste naam is *Helena* geweest, om dat dees Schoone Griekinne, haar alhier van haar Minnaar en Schaker *Paris* liet omhelsen. Het

Het Eiland EGENIA.

Egenia is een Eiland, ontrent 18 mylen vande *Atheenze* Zee-boezem 25. van den Haven *Lion*, 12 van *Morea*, en 21 van *Culuri* geleegen; *Strabo* noemt het *Egina*, na de Moeder van *Eacus* Dogter van *Asopo*, Baudran *Aenone*, Brietius *Myrmidonia*, en de Bootgezellen, *Engi*. Dit Eiland, niet tegenstaande dat het 36 mylen in zijn omtrek heeft, heeft geenige Haven zulx dat de aankomende Schepen genootzaakt zijn hun Ree in open Zee, tussehen *Augistrien* en *Dorufate* neemen; of wel tussehen het Eiland en *Moni*, gelijk de *Venetiaan*ze Zeemagt, gedurende den Oorloog van *Candia* deê. De *Patrysen*, teelen hier zoo kragtig voort, dat de Eilanders in de Lente genootzaakt zijn, hun Eiren op te zoeken, en te breeken, ten einde dat de overvloed dezer Jagt vogelen, hun Koorn geen schade zou toebrengen.

Men vind'er nog twee, zeerschoone over blyfzelen van d'oudheit zijnde 2 Tempelen, waar van den eenen is gebout in het Noorden van het Eiland en zoo *Pausanias* meent de Godinne *Venus* wel eer toe gewijt; d'ander in een Woud, op een vanaanzien wonderlijke Heuvel, wel eer, door *Eacus* eerste Koning van dit Eiland, ter eeren van *Jupiter* gemaakt. Men ziet'er nog 20 Kolommen na de *Dorise* wijze gemaakt, met hun dwars Balken, en zeer regelmatig geschikt.

De Stad diemen van outs na het Eiland ook *Egenia* noemde, en een wijle tijts de Zetel van een onder den Aards-Bisschop van *Athenen*, staande Bisschop is geweest, en die door de geboorte van *Paulus de Medicis* roemrugtig is geworden, is tegenwoordig maar een kleen Vlek, digt aan de Vesting geleegen, die noit in agting is geweest als om zijn stand, zijnde op den top van een hooge en ruwe Klip, en waar van men verscheide Eilanden, inde Archipellages kan zien, zelfs tot *Animilio* toe.

Dit Eiland is eenige tyt den Hartoog *Galeotto Malatesta*, door zijn Huwelijk met de Dogter van *Anthonius*, Koning van *Beotia*, onderworpen geweest, na wiens tyt het onder het gebied der *Venetianen* is gekomen. Dog *Frederikus Barbarossa*, zijnde doorgedrongen tot aan de Archipelagize Eilanden, onderstont zig meester van *Egenia* te

maaken, buiten bedenken, met oogmerk, dat alle de andere, hem op verre na, zoo veel luister niet zoude kunnen toebrengen, als dit dat talrijk van Inwoonders was, en doenmaals onder het beleid van *Francisco Sorian*, die als Minister van de Republijk, het bewind daar over had, wel wiert verdedigt.

In 't Jaar 1674. wanneer *Francisco Morgini*, Capitein Generaal van de Venetiaanze Zeemagt, zijn Coers na de *Archipellages*, om de contributien in te vorderen, en zijne Galeyroeyers te ververschen, had gestelt, zoo nam hy voor het Eiland *Egenia* met geweld te bemagtigen; hier toe aangevoert zijnde, door dien de Inwoonders weigerig waren, hen te onderwerpen, en de Contributien te betalen, en om dat het zelve, maar een Leger en Legplaatze was voor de Barbaren, die hun met hun ligte vaartuigen aldaar onthielden, om met bequame gelegenheit na *Canea* te kunnen oversteeken. Hy deed zijn Krijgsbenden dan aan Land gaan, en deed de stoutheit van deszelfs verdedigers wel haast straffen: hy dwong haar, zig op zijne bescheidenheit te moeten overgeeven, en na dat hy de plaats ten roof had gegeven en het geen in stand was geslegt, zoo stelde hy 300. van deze Grieken en 40. Turken, aan het Roeyen.

M E G A R A.

Megara, heeft zijn Zetel op een Berg in *Achayen* 25. mylen van *Athenen*, en van *Corinthen*. Het is tegenwoordig een Vlek, voorzien van Inwoonders, gelijk de Huizen, die ontrent ten getale van 400. klein, en van een slegt gestel zijn, voor het meerder gedeelte van gedroogde Zooden zamen gezet, en met Takken, en Aarde gedekt. Al de inwoonders zijn Grieken, yverige onderhouders van hunne plegtigheden. De Turken en derven aldaar niet meer woonen, zedert dat een van hun Waywoode door de Zeerovers van daar wiert weggevoert. Het heeft wel eer de Hooftstad geweest, van de Landsdouwe van *Megara*, die aan die van *Elenfina*, die van *Atheenen* toekomende, en wel eer het rijkste deel van hun gebied) grenst. *Pandion* komende te sterven, liet het zelve den Koning *Pilaten* erffenis, waar van ons deze twee schoone getuigenisse nog zijn overgebleeven, te weeten het Graf van *Pandion*, dat men in deeze Landstreek nog vind; en dat *Nisus* de heerlijkheit van

Atheenen aan *Egeës*, als den oudsten van deze Stam zijnde, hebbende gegeven den zelfen *Megare* met alle deszelfs Landen tot *Corinthen* toe, onder zijn bewind heeft gehad. Waar uit gesprooten is, datmen de kleine Haven die'er aan het einde van de *Egeëze* Golf is, en wel eer tot een schuilplaats van de Scheepen van *Megara* strekte, nog heeden ten dage *Nisæa* noemt.

Gedurende de Regeering van *Codrus*, die van *Peloporesus*, den *Athenienfers* den Oorlog aangezeft hebbende, zonder datze met haar onderneemingen iet op deden, overvielen in hun wederom togt *Megare*, waar door het die van *Corinthen* onderdanig wiert gemaakt, om dat deeze die het bemagtigt hadden het aan de *Corinthers* en aan andere van hunne Bontgenooten, die daar wilde woonen afstonden. Hier door veranderde de *Megarinen* van gewoontens, en Taal, spreekende naderhand niet als *Dorisch*.

De Schijvers zijn in de Oorsprong van haar naam verscheiden, daar is een gevoelen, dat zegt datze *Megara* wiert genaamt, ten tyde van *Cares* zoon van *Phoroneus*, de twee eerste, die Tempelen aan de Godinne *Ceres* hebben ingewijt. Die van *Beotina* zeggen dat *Megares* zoon van *Nepthunes*, die in *Onchesto* woonende, zynde met hun Leeger, ten onderstant van *Nisus*, door *Minæ* geslagen, gekomen, wiert de zelve in de strijd verslagen, en zijnde in de plaats begraven, gaf daar door de Stadt de naam *Megara*, te vooren *Nisæa* genaamt. De gedenk-schriften der *Megarenen* maaken de geschiedenis, van deze *Megares* heel anders; want zy zeggen dat de zelve *Nisus* in de regeering kwam op te volgen, vermits hy deszelfs dogter *Finoë* ten gemalinne genomen had. Invoegen dat het aldus zijnde niet vreemt zou wezen, datze *Megarenen* na hun Koning zijn genoemd geworden, gemerkt ze die van *Leligenen* na, *Lelegus*, een ander van hun Koningen, (die aldaar van *Egotos*; gekomen zijnde) tot Koning van hun Stadt wiert gekroont, een geruime tijd hebben gedragen.

Ten noorden van de Stad, vintmen in een vlakke 9 a 10 Kerken, rontsom dewelke voor deeze een Dorp genaamt *Palaeochorio* was gelegen, 't geen men, als onbewoont zijnde heeft laten vervallen. Indien den tijd niet alles wat schoon, en gedenkwaardigh is, had verslonden, zoo zou men aldaar nog heden ten dage, die dingen welker overblijfselen, den aanschouweren verrukt in hun geheel kunnen zien, die tot pragt, en de luister van

de Stadt *Megara* waren. Onder deeze alle munte de een Fontein uit, waar aan den Konstenaar, alles wat zeldzaam en bedenkelijk was, scheen aangelegt te hebben. Niet verre van deze Bron, was een Tempel, in de welke men de afbeeldinge (door *Praxiteles* gemaakt) van twaelf Gooden vond, beneffens de Conterfeitzen der Keizeren, t'geen te zaamen een van de lustigste wandel-plaatzten, der Werelt gaf. Men zag ook wel eer het van Metaal gegooten, levens grootte Beelt van *Diana*, door de *Megareenen* tot deszelfs eer, met de naam van *Salvatrice* in erkentenis van de door haar zoo zy waande genooten hulp, als zy gevaarlijk en streng door het Leger van *Maronius*, omringt waren, in hunne Stadt opgeregt. Want het geviel dat dees Veldoverste, des nagts in aantogt zijnde, van de weg geraakte, en dus dolende, een Berg voor zijn Vyanden dien hy zegt, nam teegens dewelke hy genoegzaam al zijn Wapentuigh en Oorlogs-behoefsten, onnuttelijk by het duister verspilde: waar door de *Megareenen*, het Leeger van den zelven ongewapent vindende, een groote overwinning bekwamen. Niet wijd van dezelve, zag men ook den heerlijken Tempel van *Jupiter Olympianus*, in den welken men het eeren beelt van deeze God, op een wonderlijke wyze, uit Gout, Elpenbeen, en Aarde zamen gezet, kwam te zien; alhoewel dit opgeregte Beelt niet t'eenemaal, voltoit en was, door dien de *Megareenen* wreevelig zijnde, in het dragen van den *Atheniensen* Joken onwillig zelfs in 't betalen van de schatting, haar opgelegd, in den *Pelopenezen* Oorloog geen lust hadden, om iets dat tot lofen luister van *Atheenen* mogt strekken te verregten. De sindelijxste en rijkste gewrochten, die tot Cieraat, van dit opgeregte Beelt, waaren geschikt, wierd agter in den Tempel, en ter zelfder plaatze daart en zeegepraal, de Snuit, of het Gallioen, van een Galey, wel eer door de *Megareenen*, op de *Atheniensen*, wanneer ze het van hun afgeweeken Eilant van *Salamino* haar weder onderdanig maakte, gewonnen, was opgehangen, bewaart.

Men zou, als men tot *Megara* was nog de aanmerkens waardige ingang door de Rots *Caria* (alzo in *Carius* zoon van *Phoroneris* genaamt) na den Tempel van *Bachus Nitelo* gelijk meede die van *Venus Epistrophia*, diemen het Nagt Orakel noemde, kunnen vinden.

P O R T O L I O N E.

Portolione, is alzoó genaamt na zeeke reter hoogte van 10 voet van Marmersteen gemaakte Leeuw, diemen in den boezem van de Haven, op den Oever ziet. De hecendaagze Grieken noemze *Porto Draco*, Cicero en Strabo, *Piræus Portus*, ze heeft ook de naam van *Athenarus Portus* gedraagen, ze is geleegeen in het Noorder gedeelte van de Engize Golf.

Den ingang van deeze Haven is engh, zulx dat'er ter nauwer nooit twee Galeyen t'seffens zouden kunnen inkoomen, dog als men'er binnnen is, zoo heeft men aller weegen een goede en diepe grond, uitgezondert in een van deszelfs inhammen, die by na droog ende mogelijk voortijts een byzonder Haven voor de Galeyen is geweest, ze kan aan een menigte Scheepen legplaats verschaffen. *Plinius* zegt voor 1000. *Strabo* 400. en de *Portolano* van de Middellantze Zee 500. geevende die eendiepte van 10 vademmen, dog *M. Spon*, naukeurigen geagt Schrijver, zegt, dewijl deze Scheepen van onzen tijt veel grooter zijn als van outs, datmen'er niet meer als 40 of te uitersten genomen 50 Plaats zou kunnen geeven.

De voornaamste handel, diemen in deeze Haven drijft, bestaat uit Geiten haar, &c.

Eer dat *Themistocles*, Vorst der *Athenienfers* was, zoo leiden zy hun Scheepen niet in deze Havens, maar in die van *Phasere*, om dat dezelve niet ver van de Stad was: En uit deeze Haven was het zoo men zegt, dat *Meneftus* met de Vloot na *Troyen*, t'zeil ging: en voor hem *Theseus*, wanneer hy op *Minoe* over de dood van *Androgenus* wraak nam. Maar *Themistocles* tot Vorst verkooren zijnde, en oordeelende dat deeze Haven van grooter gemak, zou weezen, om datze drie bezondere ingangen had, zoo deed hy den zelve opmaaken, en hegteze met muren, drie mylen lang aan de Stadt vast; men noemde deeze muren *Macri Teichi*, naderhant door *Sylla* verwoest, en van de welke men nog eenigspuuren ziet. Men sag wel eer volgens het getuigenis van *Paulanias*, op de groote Haven van *Pirée*, verheeven Eer-Graf van *Themistocles*, de plaats *Pallas* en *Jupiter* toegeeigent, een lange huizing daar in de langs der oever van de Zee, woonende ingezetenende ter markt kwamen, en verscheide andere *Antiquiteiten*.

A T H E N E N.

Athenen, is een van de oudste Steeden van Griekenlant, de Zetel van een Aard-Bisschop ende Hooftstad van *Attica*. Ze is niet ver van de Boezem der Engeeeze Golf, die een gedeelte van de *Jonize Zee* uitmaakt, gelegen. Den Koning *Cecrops* dieze ook den naam van *Cecropia* deed dragen, was de eerste die haar grondslag ontwierp; dog haar voltoyning isze den Koning *Theseus*, die haar vergrootede, ende Lant-lieden dwong, daar in te komen wonen, verschuldigt. Het Slot behielt langetyt de naam van *Cecropia*, tot dat het eindelijk die van *Arcropolis* bekwaam. Het zelve is gebout op een ruwe en aan alle kanten onbehouwen Rots, behalven aan de Westzijde, daarden ingang is. Ten Oosten en Zuiden zijn desselfs Muren vierkant, dogt overig is zoo regelmatig niet, maar voegt zig na de gestalte en punten van de Klip. Deszelfs omtrek bestaat in 1200 schreeden; dog aan de voet van den Heuvel, zietmen nog onderscheidtlijk de Fondamenten van een andere Muur, die het by na geheel plagt te omringen, en merkelyk sterker te maaken. De Soldaten of bezetzelingen, zijn in der daat niet anders als Waartgelders of Stoeppen, die hun gezin en woonplaats in de stad hebben. Ze zijn altoos bevreesd voor eenige overval, door dien het zelve menigmalen van de Zeerovers is geschiet. Het Slot is by na even wijd, van zeekere twee hoogtens gelegen: d'een die in hoogte het zelve gelijk, en *Museum* genaamt is, legt ontrent een Gooteling schoot ver, van het zelve aan de Zuidwest zyde. D'ander is den Berg *Anchismus*, die zoo ruw en ongebaant is, datmen zeer beswaarlyk geschut op den zelve, om de Stad en't Slot daar meede te beschieten, zou kunnen brengen. Behalven darze op haar Top-punt, geen vlakke maar wel een menigte van spitze Rotzen en Klippen heeft, op een van de welke de Kapel van de *Agis Georgies* is gebout, waar ineertijts het Beelt van *Jupiter Anchismen* wiert gevonden. Het nedergedeelte van de Stad, legt aan de zijde na de Zee, benoorden het Slot, en zoo kort onder het zelve, dat'er by nagen Huizen schijnen te staan. Dit is de oorzaak dat veel de moeite niet genomen hebbende van aan Landt te gaan, gemeent hebben, dat'er van gansch *Atheenen* niet anders als het Slot is overgebleven. Deze stand is haar be-

bezonder voordeelig en gezont vor haar bewoonders, vermits het daar warm zijnde, veel beter is, voor het koele Noorden, als hittige Zuiden bloot te leggen.

Men ziet er na zoo menigvuldige veranderingen die ze onderworpen is geweest, nog heerlijke en in schoonheit uitmuntende gedenkteeken en van de Oudheit, waar van de voornaamste zijn, den Tempel van de *Viktorien*, gestigt volgens de Jonize bouw-regelen, en by de Turken hedendaags voor hun Kruidhuis gebruikt.

Het Arcenal of Wapenhuis van *Licurgus*, na de Dorise bouw-regelen opgetrokken, waar in men tegenswoordig, de Wapenen en het Geschut, ter bewaring legt.

Den Tempel van *Minerva*, na den Dorise bouw-regelen, gebout en tegenwoordig by de Mahometanen tot een *Moské* gemaakt.

De Lantaarn van *Demosthenus*, die de Capucijner Munniken, tot een verblijf plaats dient.

Den agtkanten Wint-Tooren, waar van *Andronicus Cyrrhestus* het bewerp gaf, en *Virruvius*, de beschrijving heeft gemaakt.

De Tempel van *Thefeus*.

De Fondamente van de *Areopage*, &c.

Tegenwoordig zijn binnen *Atheenen*, wel ontrent de 8 a 9000 Inwoonders, waar van drie deelen Grieken, en een deel Turken zijn. Deeze hebben 4 *Moskéen* in de Stadt, en een in het Slor. Men en dult aldaar geen Jooden, dewijl de *Athenienferen*, immers zoo listig zijn, als zy, waarom men daar te Lande voor een spreekwoord zegt, God bewaare ons voor de Jooden van *Salonica*, de Grieken van *Atheenen*, en de Turken van *Negrapont*.

De kleeding der *Atheenze* Grieken, is van der Turken dragt zeer verscheiden, dewijl dat ze maar enge duisterverwige Rokken dragen.

Tegenwoordig is de Stad verdeelt in agt wijken, *Platomata* genaamt, te weeten:

Placa.

Sotitas in Coraki.

Mono Calusi.

Roumbi.

Boreas Platoma.

Psiri Platoma.

Gerlada.

Agiei Colymboi of Olympoi.

Deffels Landstreek is Volkrijk, want men telde voor dezen in dezelfde 174 Dorpen en Vlekken, waar van de zommige wel voor Steeden

den mogten gerekent worden. Hedendaags vintmen haar meeste onderhorige Dorpen, in de Vlake van *Mesoin* of *Mesogia*, 't geen de volgende zijn.

Mitropos.

Keratia.

Misochóri.

Chovárades. } by *Rasti.*

Eláda.

Marcopoulo, daar is nog een ander

Marcopoulo.

Consala.

Phyglia, eertijts *Phyea*.

Cavelá.

Alopeki.

Cocla.

Balambáfi.

Boura.

Arváto.

Agoupi.

En deeze by na verwoest zijnde, geeft men maar de naam van *Zen-galata* of *Buurten*.

Pikérni.

Báfi.

Lecambáfi.

Lambrianó.

Lambrión, op de Weg van *Athe-nen*, na de Kaap *Colonna*.

Palao Lambrica, zijn d'overblijf-zelen van 't oude *Lambra*.

Elimbo.

Egnápyrgi.

Spitia.

Ozáona.

In de andere Landsdouwen van *Atheenen*.

Carámamet, aan den voedt van den Berg *Thymet*.

Maroufi, by 't verwoeste *Penteli*.

Calandri, op de Weg van *Penteli*.

Stamati, op de Weg van 't verwoeste *Marathon*.

Beloufa, verwoest.

Chioruka.

Grammaticò.

Calingi, op de Weg van *Marathon* na *Negropont*.

Varnada.

Limico.

Calafino.

Marcopoulo.

} op den *Euripes*.

By *Atheenen* onder de *Olifplantagien*.

Sepollia of *Sopollia.*

Mainidi.

Cacovaones.

Petrischa.

Ambelokipous, op den Weg van *Penteli*.

Callirhoé, dit zijnde by de *Fontein* staande *Huizen*.

Deeze

Deze ſchoone Stad is het Toneel der wetenschappen en Konſten, mitsgaders de Schoole van de deugt geweest. Ook zijn alle de Vorſten die'er oit over geheerſcht hebben begerig geweest om hun naam, in het een of ander gedenkteeken te doen uithouwen, haar zelve wys maakende, datze daar door, een onſterffelijke gedagtenis zouden verkrygen. Men vind met dit opzigt een Griekx vers op een Portaal uit gehouwen, bediedende zoo veel, *Als dit is de Stad van Adrianus, en niet van Theſeus.*

In den omloop der Eeuwen, is zy door ongelukkige toevallen, ten verſcheiden maelen van Heer verandert. *Sylla* maakte dezelve in 't jaar 68 na de Bouwinge van Roomen, de Roomſche mogentheit onderworpen. *Bajazeth* zegepraalde over haar, ten tyden doen zy van *Aristonica Epicurize* Wijsgeer als dwingeland beheerſcht wiert. Naderhant het bewind over dezelve in handen van *Renier Acciaoli* zijnde, ſtont hy haar aan de Republiik van *Venetien* af, zekeerde egter, evenwel weder onder de zelfde *Acciaoli*, die te gelijk *Attica*, en *Beotia* bezat.

In 't jaar 1455, wiertze van *Mahomet* de II. Belegert, en door gebreeke van onderſtant ook bemagtigt. Zedert dien tijt is ze altoos het *Ottomanniſche Ryk* onderworpen gebleeven.

Het Eilant en Koningrijk van

N E G R O P O N T.

Het Eiland *Negropont* is het voornaamſte onder de geene die in de *Archipelagos* leggen; heeft verſcheide naamen gehad, en die van *Negreponi*, is door verbaſtering in *Egripont* verandert de *Turken* noemen het *Egribos*, de *Latiniften* *Eubaa*, of na de Dogter van *Aſopus*, of door de verſchuiling van *Inacus* zoon van *Epaſo*, in het zelve, die in een Koe wiert verandert, by de Poeten ter oorzaak van zijn Geloey *Ebaa*, genaamt

Men heeft het ook de naam doen draagen, van *Macris*, na het Kanaal in de Griekze taal alzo genaamt, *Abantia*, na de *Abantidece* Volkeren *Calcis*, en *Chalcendantis*; *Plinius* voegt'er denaam van *Aſopis* by, en *Sirabo* verhaalt, dat het *Oche*, en een wijle tijts *Ellopiä* na de zoon van *Jupiter* wiert genaamt.

Veelc

Veele zijn van gevoelen geweest, dat dit Eiland met *Beocia*, een en aan malkanderen gehegt is geweest, en van het zelve door Aardbevingen is gescheurt, andere door desnelle en overkrachtige Stroom der wateren, die tegenwoordig tusschen het Eiland en 't vaste Land loopen, en de vloed *Euripus* wert genoemd.

Het Eiland begrijpt in zijn omtrek 365 in zijn lengte, van het noorden na het zuiden 90, en in zijn breedte, 40, en op zijn smalste alwaar het met een Brug aan het vaste land is gehegt, 20 mylen.

Het is by na als omgort met twee voornaamen hoofden, waar van het een de Kaap *Luhar*, en het ander de Kaap *Dell*, *Oro* is. De eerste heeft zijn uitzigt nade Golf van *Volo*, en wert van *Strabo*, *Cenenum*, *Plunus*, *Cenium*; *Promontorium*, en *Niger Canaia* genaamt: by deeze was, den oever van *Arthemisia*, zoo genaamt na een Tempel die ter eeren van dezelve daar ontrent was opgerigt: en was dit de plaats, alwaar de Grieken, hun Schepen, als een veilige Schuilplaats gedurende de Oorloogen, tegens de *Persiaanze* Koningen, bragten. De tweede die zijn uitzigt heeft na het Westelijxte gedeelte van de *Archipeilagos*, is door *Ptolomeus* *Caphareum Promontorium*, van *Sophianus* *Chymium*, by *Niger*, *Capo Figera* *Stephanus*. *Catherineus*, *Lycorphon* *Zarax*, en *Isacius* *Xylophagos* genaamt. Op het opperste gedeelte van dit hooft, was het *Nauplius* Koning van *Negroponte*, vuuren deed ontfteeken op dat de Griekze vloot, die van de *Troyaanze* Oorlog weer keerde, door het zien van dit ligt, behoude mogt aanlanden. Daar waaren van outs drie steden in dit Eiland, als *Ellopie*, *Hiftia*, en *Oraeus* *Cittadi* (om hun nabijheit in een getrokken) die het vermaart maakte.

De Hoofstadt van het Koningryk *Negroponte* wiert eerst in de taal der *Atheniensen* *Culcis* genaamt, dog heeft naderhand de naam van het rijk zelfs aangenomen, ze is een wijle tijts, de Stoel van een onder den Aards-Bischof van *Atheenen* staande, Bischof geweest, en naderhaant tot den Aards-bisdom verheeven.

Ze is gelegen op den oever van de *Euripus*, de kring haarder muuren is ontrent van 2 mylen; dog daar zijn meer huizen, en Menschen in de Voorsteden alwaar de Christenen waren, als in de Stadt, daar de Turken en Jooden hun verblijf hebben. De Turken hebben twee *Moskeen*, en twee buiten, dezelve, alwaar de Grieken hun Kerken meede hebben. De Jesuiten hebben'er een huis, waar in zy de Jeugt onderwyfen, het getal van alle de inwoonders zal on-

ontrent 15000 zijn. De Stad is door een goede diepe gragt van de Voorsteeden afgezondert; beide leggenze op een Vlakke Grond.

In de Stad houd een *Capitein Bassa* zijn Residentie, die Landvoogt over het Eiland en een gedeelte van *Bociais*, by zijn afwezen, is zijn *Kiaja* of Steedhouder het gebied aanbetrouwt. Daar is ook een Bey, die aldaar eenig inkomen heeft, waar voor hy verplicht is een Galey te onderhouden; ter plaatze daar de *Euripus* op het engste is, is een steene Brug, met vijf kleene Boogen en ontrent van 30 Schreeden lenghte, gemaakt; in welkers midden een Tooren is wel eer door de *Veneticanen* gebout, gelijk men uit een *S. Marcus*, die op deszelfs Poort wert gezien, kan afleiden. Tusschen de Tooren en de Stad, is een dubbelde en namalkanderen, toeslaande Wipbrug, om wanneer men die ophigt, de Scheepen en Galeyen, te konnen laten doorvaren, dezelveis ontrent 20 schreeden lang.

Men ziet'er nog heedendaags de Bisschoppelyck Stad, nu *Cariso*, voor deezzen, *Chironia*, door *Siraho*, *Caristus*, *Caristos*, en van *Seaphianus* Kasteel-Rosso genaamt; erkent *Calcis* voor haar hooft, van welke Stad, zy leggende by het Promontorium of Zee hooft *Casaro* 60. mylen geleegeen is. Daar plagt nog een andere Bisschoppelycke Stad, genaamt *Lietria* te wezen, dewelke *Moletius*, *Recho* noemt, en die door de *Athenienseren* bevolkt, en op den Oever van de *Euripus*; voor de eerste verwoesting van *Trojen* gebout zijnde, in haar tijt niet minder als *Calcis*, vermaart is geweest, beide deezze steeden zijn te gronde gegaan, door de ontrou van haar eigen Ingezeetenen, dat'er niets als de naam van overgebleeven is; Want *Darius* na dat hy dezelve door zijn Heir, had laten beroven, deedze verbranden.

Degronde van het Eiland, is van boven steen, en zandachtig, dog een weinig omgegraven zijnde is ze zeer goet. Men heeft'er Boschagien, die goet hout, tot den Scheepsbou uitleveren. Ontrent *Carisse* vind men een Berg van dezelve naam, waar uit men goede Marmer blokken bekoomt: en niet wijt van deezze vind men de Zeilsteen, zoo ray dat men de zelve tot draden, als of het vlas was, kan maken, dewelke door het vuur wit geworden zijnde, daar na gebruikt wert, om Lynwaat van te maken. In de Landstreek van *Calcis* waaren voortijts verscheide Koper, en Yzermijnen, die men nu niet meer en vind. Het Eiland brengt wel zoo veel Boomwol voort, als'er tot de

de Zeilen van een gantfche Vloot van nooden is. Daar zijn verscheide warme Baden. Het wert besproeit van twee Rivieren, genaamt *Fincileo*, en *Cereo*, dat den Poëten stof heeft verschaft, om te verziere, dat het water van de eene, der Schapen Wol swart, en dat van de andere wit deed worden. Kort om het Eiland is Rijk, en van alles wel voorzien; waarom den *Paus Pius* de V. verscheide groote overstens wel eer Raade van den Oorloog tegens de *Turken* in dit Koningrijk te beginnen, als magtig zijnde, om onderhout aan een gantfch Leeger te verschaffen, en daaren boven, van goede Havens voorzien. Wel is waar als men 'er eens in gekomen is, zoo kan men der niet ligt weder uitraaken.

In de tijt dat *Pietro Zani* Hartoog was zoo strekte de Republijk haar Heerschappy, over dit schoone Koningrijk uit, door een afstand die den Keizer van *Constantinopolen*, in erkenenis en tot vergelding van de ontfangen dienste van het zelve, aan de Republijk deed. Den eerste *Bailuw* die men aan dezelfs Hof zond, was *Pietro Barbo*, toegenaaamt *Zancho*.

In het jaar 1469, als de *Turken*, voorneemens waaren, het zelve te bemagtigen, kwamen zy met een Vloot van 300 Zeilen op 't zelve af. Ze maakten aanstonts een brug over den *Enripus*, om door dit middel de vryheit te hebben van hun benden, ten platten landen van het Eiland te doen ververschen; dog de Bewoonders stelden haar daar diervoegen teegen, datze de *Turken* dwongen, weder na hun Galeyen te keeren. Kort daar na en binnen de Maant, kwam *Mahomet* zelfs in perzoon, met een Leger van 120000. weerbare Mannen, om de Belegering te vervatten. Hy deed een nieuwe Brug over de Vloed, ter lengte van een Mijl, van de *St. Marcus* Kerk af te reekenen, maaken. Door deze Brug baande hy zig zelve een weg, om *Negroponte* aan te tasten. Deze Stad was Bebolwerkt en gestrekt na de wijze van dien tijt; en met 24000. Mannen, onder het bevel van de Bevelhebberen, *Giovanni Bondulmiere*, *Ludovico Calbo*, en *Paolo Errizzo*, bezet. Dees laatste was Steedevoogt geweest, en wilde niet tegenstaande den tijt van zijn bedieninge verstreken was, met Raad en Daat in 't helpen beschermen van deze plaats, toonen de liefde, zugt, en genegenheit, die hy zijn Vaderlant toe droeg. De *Turken* deden verscheide Batteryen opwerpen, van de welke zy onophoudelijk op de Muuren der Stad schooten. Viermaalen bestormden zy de zelve, in de welke zy ontrent de 40000. Man verloorren.

ren. De plaats was Formeel te Water en te Lande, beleegert, en wiert van alle kanten ten uiterften benaut; des niet tegenstaande zoo verweerden haar de Beleegete, Mannelijk, en hadden alreede de Beleegeering een Maant uitgestaan; wanneer zy een verraad ontdekte. Een kleen Meisje vond een Brief, welx opschrift hield aan *Thomas Schiava*, en waar in van de middelen wiert verhandelt, die men had te gebruiken om de Stad den *Ottomannen* over televeren. *Luigi Delfino* vervoert door gramfchap tegens dezen verrader, tast hem opentlijk zonder bewimpeling, met goede Slaagen zoodanig aan, dat hy alle de Schelmeryen met den Vyant beraamt ontdekte en aan den dag bragt.

De Beleegete wierden van tijt tot tijt, heftiger in hun te verdedigen; gaven geduurig blijken van haar onweergadelooze en standvastige dapperheit. Dog vonden zig eindelijk door het waaken, en de geduurige arbeit, die zy mosten doen, by na gantfch magteloos, in deze uiterfte noot, besloten de geene die de wacht hadden, aan d'*Bu-relianife Poort*, hun post te verlaten, gelijkze op den 12. July 1649. ook deden

De Vyant en had zoo dra niet gezien, dat deze Post hen open stont, of ze vielen daar met kracht op in, geevende alderweegen in de Stad, blijken van hun dolle, verwoede, en schrikkelijke wreedheit. *Calbo* wiert op de Markt, en *Bondulmicro* in zijn huis gedood. *Paolo Errizzo* zig op een voordeelige plaats belchanft hebbende, weerde zig Mannelijk, den *Sultan* beloofde hem het leven, indien hy zig wilde overgeven, hy gaf zig over, maar den Wreedten *Turk* in plaats van zijn Woort te houden, liet hem ten Schoufpele, doorzagen. Een van deszelfs Dogteren die uitermaaten Schoon was, wilde haar liever laaten Ponjaardeeren, als de omhelfingen van den *Sultan* genieten. Men deede al de geene die boven de 20. Jaren waaren, door de Scherpte des Swaarts fterven, en na dat *Mahometh* een goede bezetting in de Stad om dezelve, en het Eiland te beschermen had gelegd, verliet hy *Negroponte*.

Van de Ebbe, en Vloed van den

E U R I P U S.

DEn *Euripus* is een engte van de Egeezee Zee zoo nau, en in een gedrongen dar'er ter noot, een Galey t'effens, door den Brug, die tusfchen de Vefting *Negroponte*, en een Tooren, die

om uitzigt te hebben is gebout, kan passeeren, hy is *Euripus Eboicus*, nade oude naam van het Eilant, of *Chalcidicus*, nade oude Stad *Chalcis*, genaamt geweest. De Latijnen noemenze *Euripus*, de bewoonders des lands *Egripos*, de Italiaanen *Stretto di Negroponte*, en de Francoizen *L'Euripe de Chalcidone*, on te *Detroit de L'Euripe*. Ze is ontrent 60 mylen lang en met verscheiden inhammen, hier en daar voorzien, dezelfs Vloed en Ebbe, of open afloop, is gewislyk een van de wonderlijxte dingen van de Weerelt. Men heeft daarom soo het schijnt verdigt, dat *Aristotelus*, de oorzaak het zelve niet konnende uitvoorschen zig uit spijt daar in wierp, en veronk.

Antiphilus geboortig van *Bizantien*, zegt in een Griex *Epigramma*, dat den *Euripus* zes malen, *Strabo*, *Plinius*, *Suidas* en andere willen van zeven maalen, in een dag of als *Pomponius Mala*, zegt 14 malen, in een etmaal op en af zou lopen.

Titus Livius, meent de waarheit, ontrent het rijzen en daalen van deeze Vloed op het aldernaufte uitgevonden te hebben, wanneer hy zegt: *De Euripus en heeft geen seiven geregelde op en af vloeyinge in een dag, gelijk het gerugte doet geloven; maar hy heeft zijn loop dan aan deeze, dan aan d'andere zijde, na dat de Wint is, gelijk men het water in een stortreegen van de Bergen met kragt ziet nederolieten.* Dit schijnt niet kwalijk met dezelfs ongeregelde dagen over een te komen, dog hy is in zijn meening bedrogen, als hy wyders zegt, dat'er geen kwader Haven en is als tot *Chalcis*, ter oorzaak van de over snelle Stroom; want dit open af vloeyen, en is de Scheepen in eendertwee Haven van deze Stadt leggende geenzints hinderlyk, gemerkt dezelve, genoegzaam ruimte hebben, om de Scheepen voor den drift des waters te beschutten, gelijk den Jesuit *Babin* zegt, in de jare 1669 wanneer de Turkze Vloot tot *Negroponte* overwinterde, wel aangemerkt te hebben.

De zelfde *Babin* heeft de op en afvloeying van deeze Stroom ten verscheiden tijden, bezonder naukeurig waar genomen. Hy heeft in yder maant of liever Maan 18 a 19 regelmatigē dagen, en 11 onregelmatige; of verwarde dagen, dit zijn de Spreekwijze diemen in *Negroponte*, om dit geduurzaame wonder van de Natuur, te verklaren, gebruikt.

Hy is in zijn volle kracht, of om duidelijker te spreken, regelmatig de 3. laaste en 8. eerste dagen van de Maan, onregelmatig van den 9. tot

9. tot den 13. inclus. Den 14. dag neemt hy zijn geregelde loop weder aan tot den 21. en van die tot den 27. dag is hy weder verwert, en onregelmatig. Dog uit de onderstaande Tafel zal den Leezer zoo we agten, dit ons gezeg beter begripen.

T A F E L

Der geregelde, en ongeregelde Dagen in het afvloeyen van den Euripus, volgens de Maan.

Nieuwe Maan, Eerste Quartier, Volle Maan, Laatste Quartier.

1		9	Ongeregelde Dagen	14		21	
2		10	gelde Da-	15		22	Ongere-
3		11	gen waar in	16		23	gelde Da-
4	Geregelt als	12	zy 12, 13 a	17	Geregelt	24	gen.
5	de Zee.	13	14 malen	18	als de Zee.	25	
6			in 24 uren	19		26	
7			op en af-	20		27	Geregel-
8			vloeit.			28	de Dagen.
						29	

In de geregelde daagen, zoo loopze om de 6 uren op en af gelijk de Zee, en op de ongeregelde, heeftze 12 a 13 a 14 malen opvloeying, die yder ruim half uur, en even zoo veel dalinge, die schaars een uur duuren.

Al dees geteyen, 't zy geregelt of ongeregelt, hebben nog twee zaaken, waar doorze van die van de Zee verscheelen; Want het water rijst en daalt gemeenliken voet, en 't is wat zeldzaams als het twee voeten is; daar in tegendeel de Zee op zommige plaarzen, 20. 30. ja 100. voeten, gelijk in de Havenen van *Brittanjen*, rijzen en daalen.

Het ander verschil is, dat wanneer het Zee water afloopt en daalt, 't zelve tegens de volle Zee aan schiet, als by voorbeeld wanneer het tot Amsterdam, met een Nieuwe of volle Maan ten 3. uren het hoogste water is, zoo is het in Tessel het laatste, invoegen, dat het tot Amsterdam begint te vallen, als het in Tessel begint te rijzen. Met de *Euripus* gaat het op een andere wijze toe, want des zelfs opvloeying

ying geschiet als den stroom, het water na de *Archipelagize* Eilanden, daar de Zee ruimer is, drijft, en de daling wanneer zy zulk na de *Tessalaze* kusten, en door het Canaal daar de Scheepen die na *Tessalonica* en op het veiligste enkorste na *Constantinopolen* willen, door moeten doet.

Tusschen het aanwassen, en dalen, is een kleene stilstant, waar in het water gantschelijk stil staat, zulx dat het op het water drijvende stroom, stil blijft leggen, ten ware het van de wind voortgedreeven wiert.

Cesar d'Acons, die een Boek in de France Taal, aangaande het Vloeyen en Ebben van de Zee, heeft doen Drukken, handelt in een kanteekening van het zelve, van den op en afloop van den *Euripus*.

De Vesting V O L O.

De vesting *Volo*, die de Latijnen onder de naam van *Pagasa*, hebben gekent, is gelegen in dat deel van *Thessalia*, dat *Magnezia*, kleen Landschap van *Macedonien*, het naaste koomt; 9 mijlen van *Dimetriade*, of als *Titus Livius* en *Plinius* zeggen *Demetriade*, en aan het uiterste gedeelte van de Golf in't gemeen *Delvolo* genaamt; *Plinius* noemt anders deze Golf *Pagasicus*, *Pelagicus*, *Snius*, *Prolomeus Pagaslicus*, *Strabo Pagasus*, *Mela Iolciacus*, *Ovide Demetriacus*, *Lucio Macedonicus*, *Orosius Golfe d'Armiro*.

De Vesting is gebout na de oude wijze, en beslaat eenige schreede van de Zee, een groote ruimte, hebbende een goede, en genoegzaamen groote Haven, legt volgens *Blau* op de hoogte van 31 Graden 31 Minuten, en *Castalde* 40 Graden 50 Minuten, Noorder breete.

De Turken zijn gewoon in deeze plaats, groote Krijgs bereidzelen te maken, en veel Meel en Beschuit in voorraad op te doen, dat uit geburige Landschappen, in overvloed, derwaars wort gebragt. Den Capitein *Morosini* hier van in den jare 1655 verwittigt zijnde, besloot zyn Wapenen tegens deeze Vesting te wenden, met voornemen dezelve zoo dra als hy die bemagtigt zou hebben, ten gronde toe te Slegten. Hy voorzag dat hy door deze aanslag, zooze wel uitviel, twee voordeelen zou genieten, namelijk den Vyant daar door een bezon-

bezondere groote geriefelijkheid verſteeken, en zijn Legers voor een geruimen tijd, van Levens middelen voorzien. Hy verzorgde alles wat tot een gewigtige aanſlag mogte dienen, kwam met zijn Vloot onder de Veſting ten Anker, en deedze met Bomben, Granaten &c. dapper beſchieten. Dees beginzelen waren den Venetianen bezonder voordeel, vermits de belegerde, geenzints zoo dapperen, driftigen, en voortzettende aanval hadden verwagt. 't Gevaar nam yder oogenblik voor de Belegerde toe, en evenwel zoo en konde zy zoo het ſcheen, tot de overgaaf niet wel verſtaan. Dog als ze de Poort breker gereet, en alles tot den Storm vaardig zagen, zoo ontzoonk hen de moed; die aan de Poorten geſtelt waren, gingen deur, en die de Muuren zouden beſchermen, zогten haar te verſteeken, ende d'een zoo wel als d'ander hun Heil in de vlugt te zoeken. De *Baſſa* die het gebied over de Veſting had, beneffens een *Aga*, meende haar zelve in een plaats, in de Vorm van een klein Kaſteeltjen in de Veſting gebout, te verſteeken, dog gemerkt zy wel zagen, datze van ongemak en gebrek in de zelve zouden hebben moeten vergaan, indien zy haar daar eenige tijd in zou willen onthouden, zoo gaven zy haar lieden wel haast over. Invoegen dat deze onderneming tot groote eer, van den Generaal *Moroſini* kwam uit te vallen, hy deed de Beſchuit die'er in was, zijnde over 4000000 of vier Miljoenen ponden, vervoe ren, neffens 27. Stucken Geſchut, en andere Oorloog behoef tens; Waar na hy vervolgens de Pakhuizen, Moskeen-Huizen deed ver branden, en de Muuren en haar Fondamenten doorſchieten, en anders tot de grond toeliet verwoeſten.

De Golf en Stad

Salonicki of Theſſalonica.

DE *Golf van Salonicki*, ſtrekt zig in het uiterſte van de *Archipelages*, ter lengte van 140 mylen uit. Hy is omringt met een ſchoone Vlake, dog zeer open voor de wind, en daarom voor de geene dieze, bevaren gevaarlijk; in het diepſte van deeze Zeë bogt is ten deele op een hoogte, en ten deelen in het hangen van dezelve gebout, de vermaarde Macedonize Stad *Theſſalonica*, in 't gemeen nu *Salonicki* genaamt. Aan de weſtzijde van de zelve

zelve heeft men den vloed *Vardar*, die *Ptolomæus* en *Strabo* *Axius Fluvius*, en andere *Bardarus*, of *Bardarius Fluvius* noemen; ze is zeer visrijk, en heeft schoone met Boomen beplante Oevers. De Muren van de Stad zijn met verscheiden Toorens tot haar beschutting voorzien; deszelfs kring of omtrek wert op 10 en 12 mylen, of ruim 3 uren gaans begroot. Daar zijn drie Schanzen, tot haar bescherming in 't ronde van de Stad gemaakt, waar van de eerste, en dat de kleinste is, legt buiten de vesten van de Stad ter plaatze daar men gewoon is te ontscheepen, en is verzien met 20 stukken geschut. De twee anderen zijn gemaakt in 't gezigt van de Zee op het hoogste gedeelte van de Muren, en met 30 a 40 Stukken geschut voorzien. Aan de land zijde ziet men een sterkte, die van *Constantinopolen* genaamt de 7 Torens zeer gelijk; en dit dekt de gantsche Stadt, zijnde gelegen op een heuvel, aan welker voet een goet getal huizen staan, die met een bezondere Muur omvangen, egter aan de Stad zijnde gehegt; een groote Voorstad uit maaken.

Ze is zeer Volkrijk, en de meeste Huizen die in 't benedenste gedeelte, zijn Gebout, zijn veel te laag, en klein, om de Jooden dieze Bewoonen, behoorlijk verblijf te geven: ook zijn zy Liederen niet weinig van den stank, die door de engte der straaten niet kan uit lugten, gekwelt.

Daar wert groote Koophandel gedreven, zoo om haar goede gelegenheit en stand, als door de menigte van Zijde Wolle, allerleye Leer, Wasch, Kooren, Katoen, en Yzer &c. dat men 'er vindt. De Jooden zijn de voornaemste dryvers van den Handel, en hebben alleen het regt, om de Stoffen, waar meede de Janitzeren werden gekleet te maaken, met het welk te doen, met een de middelen, om den jaarlijxzen Tribuit die den Grooten Heer moet hebben, te betalen, werden gevonden. Men telt 'er 48. Moskeen in, onder welke die met schoone Pylaaren onderschraagde Kruiskerk van den *H. Demetrius* en waar in den *Apostel Paulus* in zijne tijd Predikte: en die van de *H. Sophia*, door den Keiser *Justinianus* gebout begreepen, beneffens 30 Griekze Kerken, en 36 voorname Sinagogen. Den Stadvoogt draagt de naam van *Mula*, en zijn bediening stelt hem in groot aanzien, aan het *Ottomannische Hof*.

In 't jaar 1218. zijnde de tijd, waar in *Andronicus* het Keizerrijk meende te bemagtigen, wiert *Tessalonica*, door *Wilhem Koning van Sicilien* ingenomen. Zijnde eindelijk weder onder het gebied van haar

wettigen Heer *Andronicus Paleologus*, Keizer van *Constantinopolen*, gekeert, zoo stond dezelve van zijn regt, dat hy op deze Stad had af, en schonkze aan de Republyk van *Venetien*, om te nauwer, en te beter met haar verbonden te wezen. Dog daar en verliepen geen 2 jaren, of den Turk bemagtigde dezelve, ter oorzaak van de groote afwezigheit haarder hoofden, de quade staat van *Italien*, en de kleene wederstant, die deszelfs bewoonders konde doen, met weinig mociten.

De Golf ende

Dardanellen van Lepanthe.

Deeze Golf in zijn lengte genomen van het Noordelijxte einde, tot aan de Oevers van *Achayen*, en van 't Zuiden tot aan *Morea*, scheid deeze twee voorname deelen van *Griekenlant* van malkanderen. Hy heeft verscheiden namen by de schrijvers, na detijt waar in zy leefde, of gelegentheit by dewelke zy schreeven, gehad. De ouden, noemdenze *Criacus*, *Strabo de Zee van Alcion*, *Sophiannus de Golf van Pedras*, eenige *Corintiachus Sinus*, na de Stad *Corinthen*; de Zeelieden volgens 't getuigenis van *Niger de Oevers van Bostria*; en hedendaags gemeenlijk *Lepanthe*. Hy heeft vier voorname Klippen in zijn begriip, en wert door de Jonize Zee bewatert, het geene tusschen twee, in Zee uitsteekende Hoofden, en aan het lant vast zijnde, komt vloeyen, waar van het een dat aan *Morea* legt, door *Strabo Anthirium Promontorium*, en gemeenlijk *Cap Anthiro* genaamt, boven dezelve legt een Vesting, die men *Morea* of *Patras* noemt; d'andere die aan *Achayen* is, wert van *Strabo*, *Rhium Promontorium*, en door het gemeen *Cap de Rio* genaamt; die ook met een Schans genaamt *Romelia* verzien is.

Men noemt deeze Kasteelen, of Vestingen anders de Dardanellen van Lepanthe. Ze zijn beide in 't vierkant gebout, met goede Muuren omtrokken, en van goede Batteryen, om Water-pas te schieten voorzien. Men kan niet zeggen dat aan dezelve iets te berispen is, ten ware de grond daarze op leggen, die zandagtig zijnde, de Vyand een gemakkelijke toegang verschaft. Men kan geen Krijgsbenden, aan de zijde van *Romelia* te lande zetten, als op 2 Italiaanze mijlen van het Kasteel, egter kan men met kleen vaartuig het zelve tot op

400 schreeden naderen. Het velt of de vlakke daarmen gemeenlijk te lande gaat is ruim, en by het Kasteel vry eng. Daar is aan de andere zijde van het zelve, aan de voet van een Berg een goede Valleye, daar de gene, die na de Vesting staan hun bekwaamlyk kunnen dekken. Van de Koopmanschappen die uit deeze Golf verzonden werden, als Oly, Tabak, Huiden, Leer, Rijst en Garst, moetmen 3 ten Hondert aan den *Emin* betalen, waar voor den zelve verpligt is 6000 Piasters des jaars in de Schatkist van den grooten Heer te brengen.

Eertijts bragten alle Koopmanschappen, die van 't Westen, of ook door de Eugieeze Golf uit Oosten mogten komen hier ter markt; Dog tegenwoordig is den ingang aan de vreemde Scheepen verboden. Waarom dezelve genootzaakt zijn, tot *Patras* aan te leggen; ook zijn de meeste Scheepen die'er nu komen, Zee-Rovers, en daarom is't datmen *Lepanthe* kleen Algiers noemt. De meeste Bewoonders van deeze Zee-boezem, zijn Moren, die swarte Kinderen teelen.

De Stad L E P A N T H E.

De Stadt *Lepanthe*, is by de Latijnen *Naupactus*, by 't gemeen *Epactos*, en by de Turken *Enebakti* genaamt. Ze is gelegen in het Landschap *Livadia* op den Oever, en digt aan de mont van de Golf, die zijn naam van haar ontfangt, en omringt van een keegelsfaltigen Berg, op welkers top, het Kasteel met vier bezondre muren, omringt, gebout is. Tusschen yder van deze muren is zoo veel ruimte gelaten, datmen'er der Huizen heeft kunnen bouwen, waarin de Burgers van deeze plaats woonen. De Haven is ondiep, en niet meer als 50 voeten wijd, en men zou deszelfs ingang zeer ligt, als eng zijnde, met een Ketting kunnen sluiten:

Doen deze plaats onder het Heidendom stondt, waren'er vier Kerken, die yder aan een bezondere Godheit, als *Neptunus*, *Venus*, *Esculapius*, en *Diana*, waren toegewijd. *Falsius* had die van *Esculapius*, ingevolge van zekere beloften, den zelve gedaan, als hy ongemak aan zijn oogen had gestigt.

Ze wert, terwijlze onder het gebied der Turken is, door een Waiwoode geregeert. Daar zijn 7 Moskeen der Grieken, die uitermaten van de Turken geplaagt werden, en 3 Joodse Sinagogen.

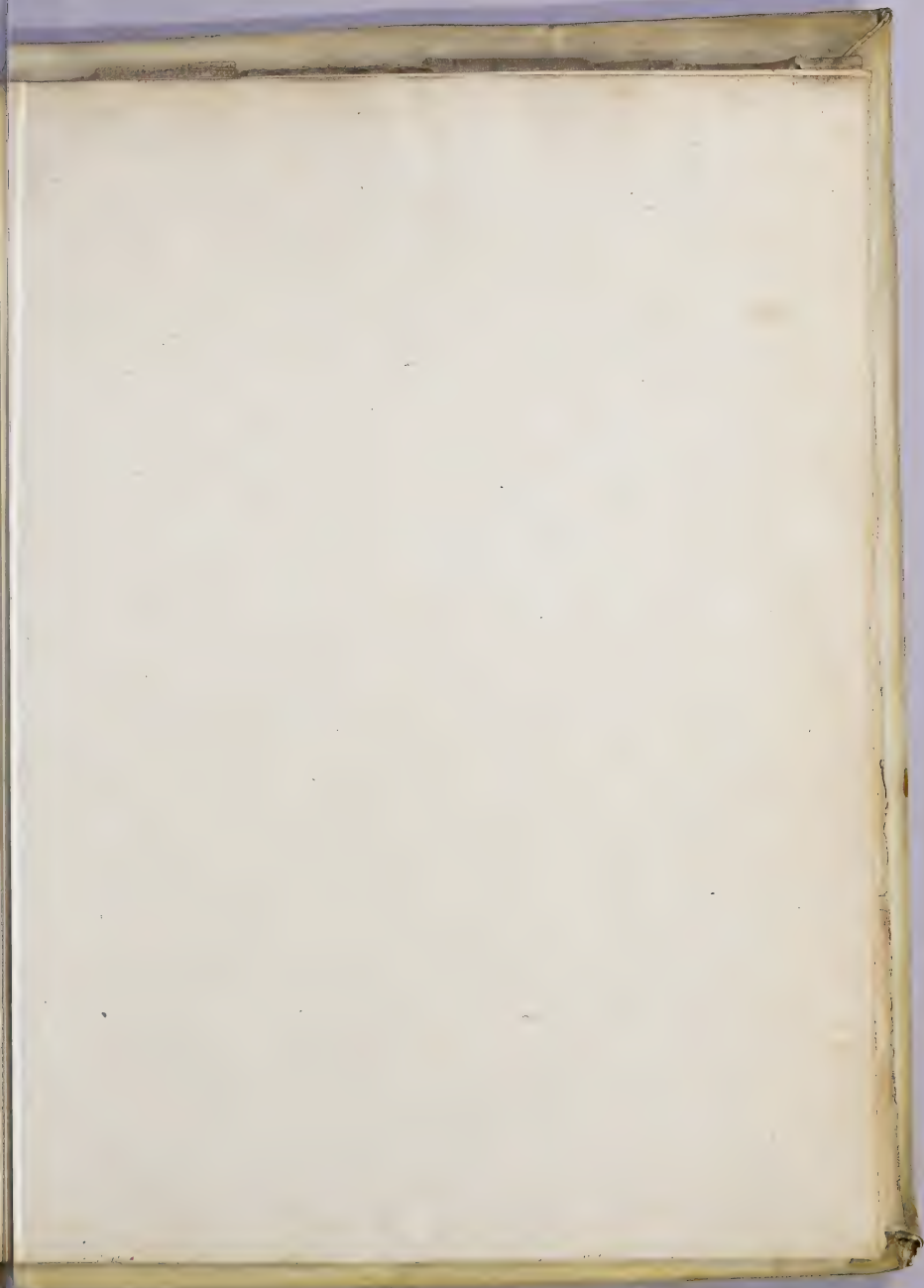
'Tge

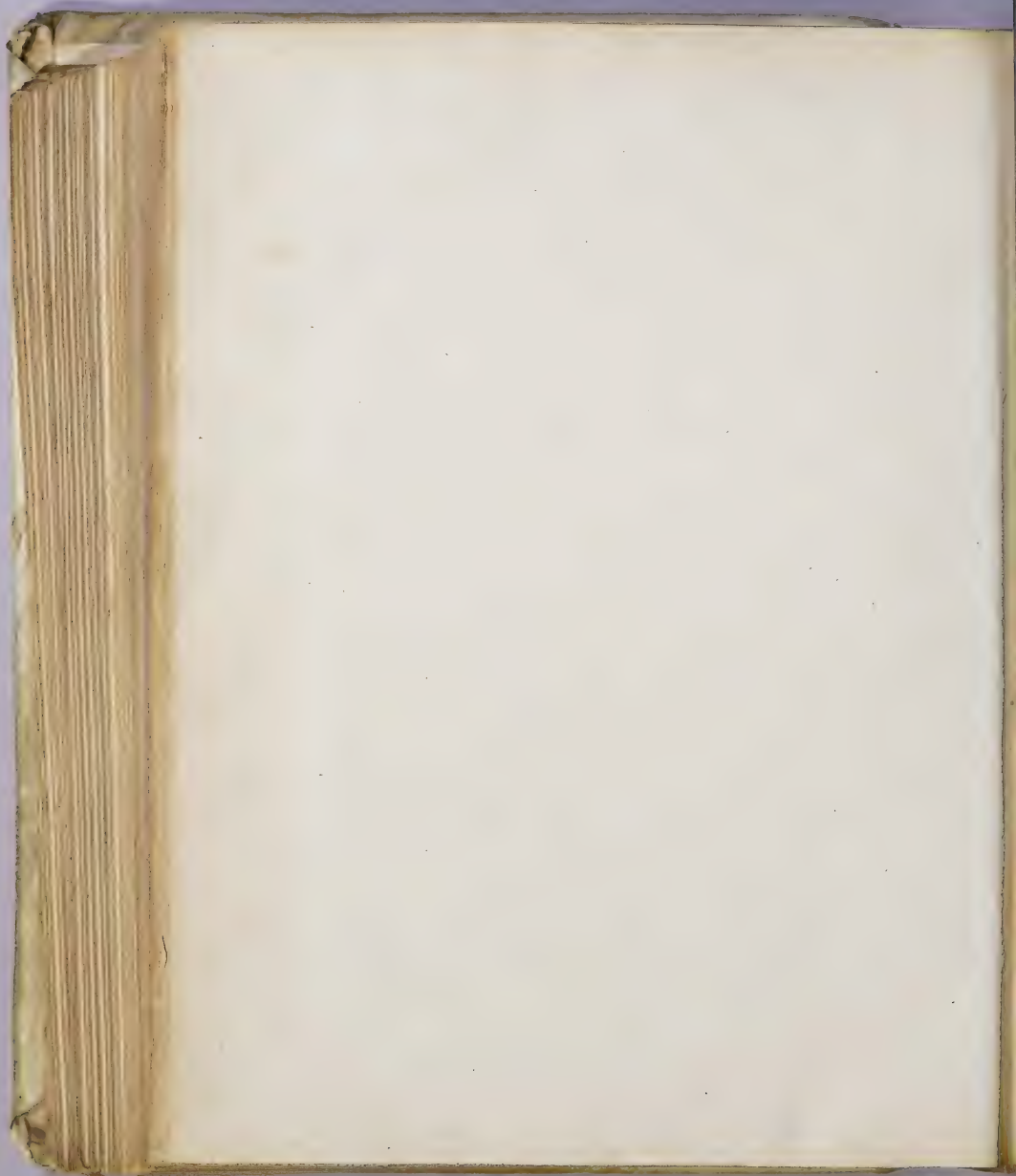
T'gebrek dat de Inwoonders aan vermaak tusschen deeze muren hebben, wert van buiten rijkelyk vergoet, dewyl zy aan de Oostzijde van de Stad niet ver van de Zee, een waterijke Bron hebben, dewelke na datze verscheide Molens, tot het maken van Buspoeder, en 't bereiden van Spaans Leer, daar de Rijkdom des Lants in bestaat, heeft gedient, besproeit ontrent een dozijn sware Dooren Boomen, die de plaats daarze staan zeer genoeglijk maken; men vind'er daar en boven nogh schoone Tuynen en Velden, die met Ceder, Citroene, en Oranje-Boomen beplant zijn. De Landsdouwe is Vrugtbaar in Wijn, en van zoodanige, die men voor de beste van Griekenland hout.

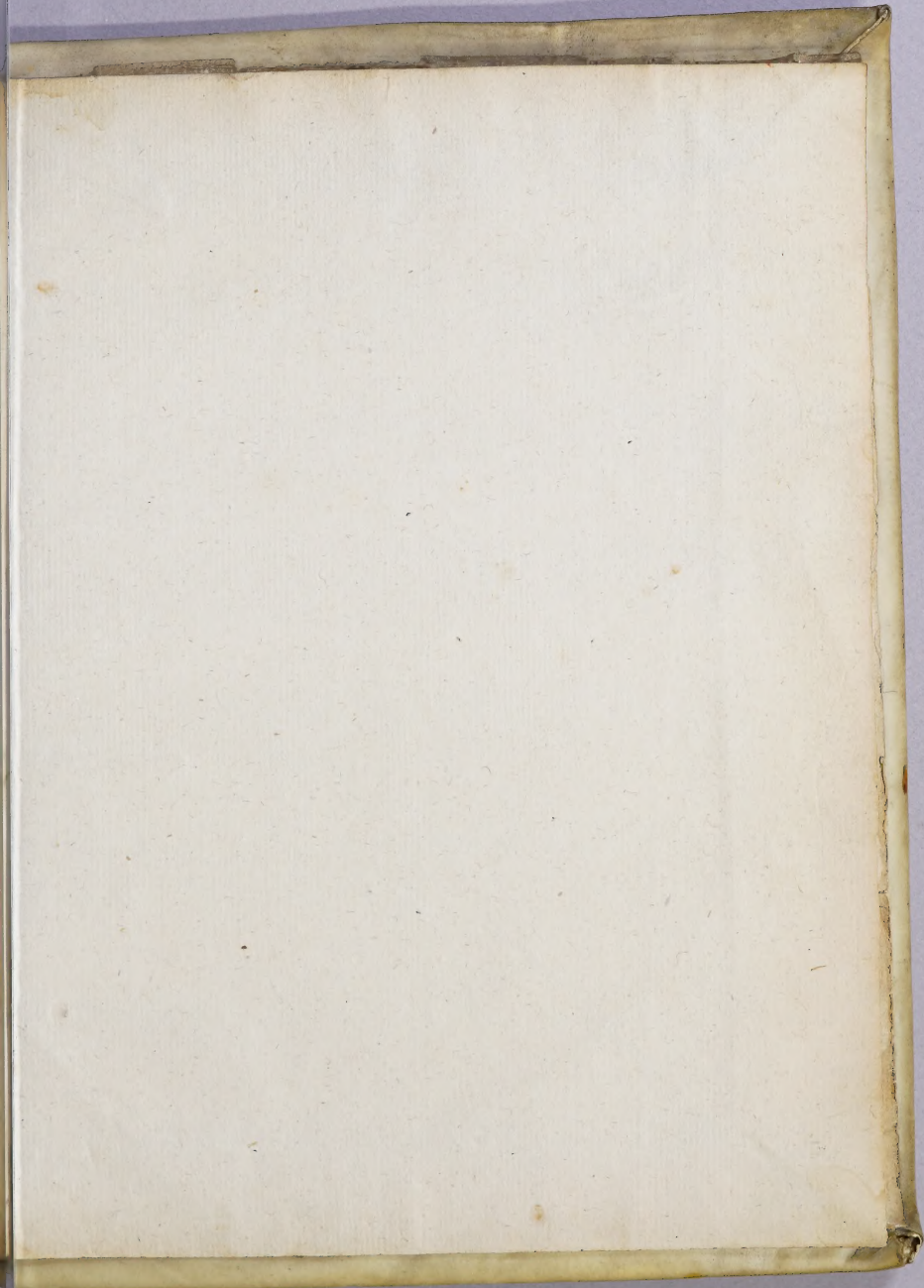
Deeze plaats was doen men van geen Geschut en wist, beswaarlijk aan te tasten; in 't jaar 1408 wasze den Keizer van *Constantinopolen* onderworpen, dog den Keizer *Emanuel Palaogus* zig te swak windende omze te beschermen, stondze aan de Republyk van *Venetien* af. Onder dees nieuwe Heerschappy kreegze een andere gedaante en wiert diervoegen versterkt, datze magtig was een aanzienlijk Leeger te wederstaan; gelijk in den jare 1475, doen zy door de Turken belegert was, is gebleeken; wanneer dezelve na een beleg van 4 maanden, en 't verlies van 30000 mannen genootzaak wierden dezelve met schande te verlaten. Dog *Bajazeth* de II. de zaak hervattende, met een Leeger van 150000 weerbare Mannen, tastte dezelve zoodanig te water en te Lande aan dat hy haar eindelyk deed buigen, en in een over beklaaglijke stand stelde. Men ziet'er de *S. Marcus van Venetien* als nog, 't geen ons reedenen geeft om te denken, dat deszelfs regt immers zoo groot is, als haar wapenen gelukkig zijn, en om te hoopen, dat deeze Zeegen praelende Republyk by de alreeds, zedert weinig tijts, gedaane aanwinnigen, nog de verovering van deeze plaats tot haar lofen hufier zal voegen.

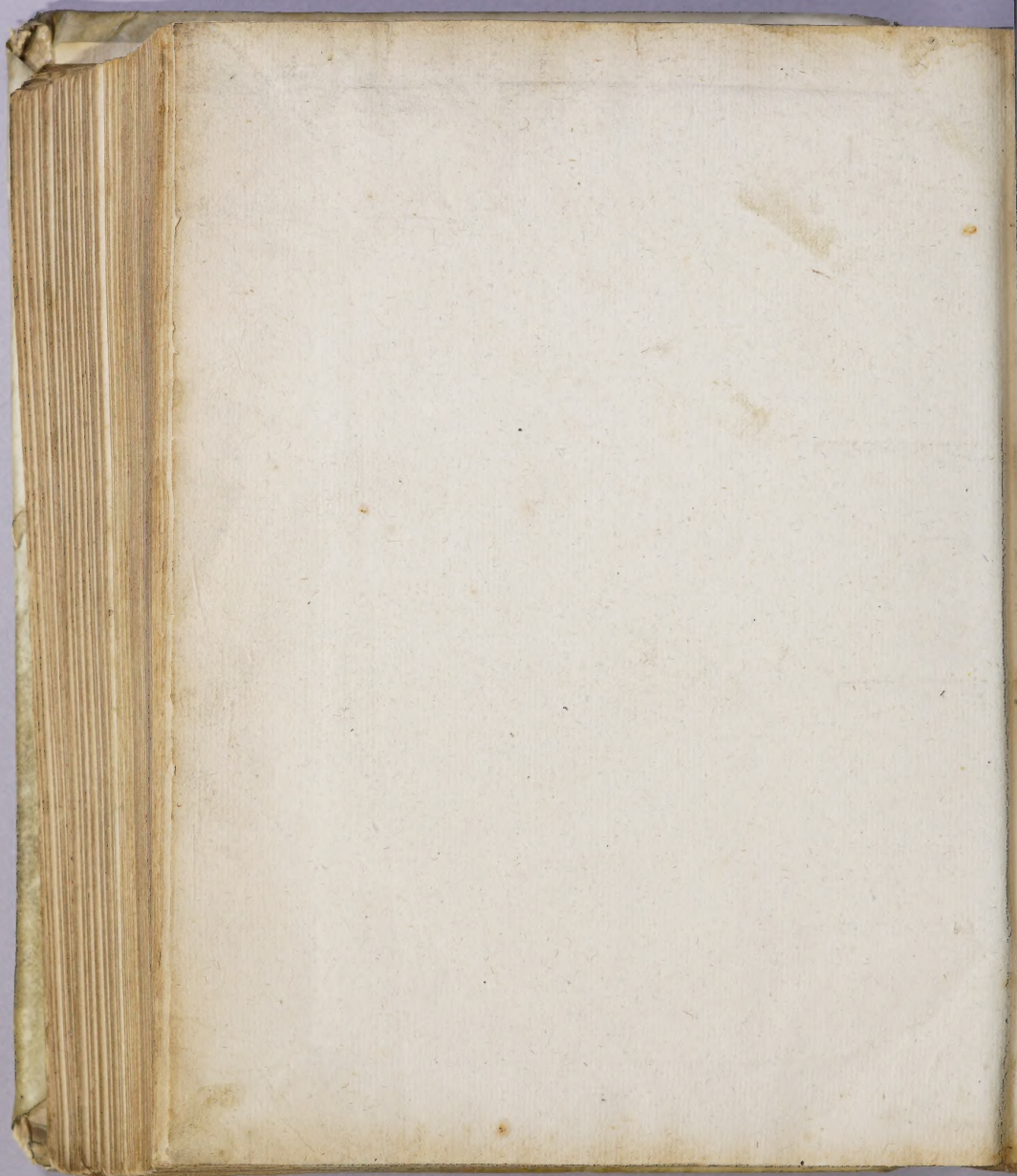
E Y N D E.

06007-2

E702
HS15W

